

به نام خدا

سازمانهای بین‌المللی و شیلات

گردآوری و تدوین:

دکتر تورج ولی‌نسب

دکتر عباسعلی مطابی

مهندس نرگس جوادزاده

ویراستار فنی: مهندس مهدی نصرالله‌زاده‌شیرازی

سازمانهای بین المللی و شیلات / گردآوری و تدوین تورج ولی نسب ، عباسعلی مطلبی ، نرگس جوادزاده ; ویراستار فنی مهدی نصرالهزاده شیرازی.	عنوان و نام پدیدآور
تهران : موسسه تحقیقات شیلات ، ۱۳۸۸ .	مشخصات نشر
۱۹۶ ص. : نمودار .	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۹۶۴-۵۸۵۶-۵۳-۱ : ۳۰۰۰ ریال .	شابک
فیبا :	وضعیت فهرست نویسی
International organizations and fisheries : ص.ع. به انگلیسی :	یادداشت
کتابنامه : ۱۹۶-۱۹۴ .	یادداشت
شیلات -- مدیریت بین المللی :	موضوع
منابع دریابی -- حفاظت -- همکاری‌های بین المللی :	موضوع
ماهی‌ها -- حفظ و نگهداری -- همکاری‌های بین المللی :	موضوع
سازمان‌های بین المللی -- مطلبی، عباسعلی ، ۱۳۳۸ -	شناسه افزوده
جوادزاده، نرگس :	شناسه افزوده
نصرالهزاده شیرازی، مهدی ، ۱۳۳۹ - ، ویراستار :	شناسه افزوده
موسسه تحقیقات شیلات ایران :	شناسه افزوده
SH ۲۲۸ س ۸ و ۲ : ۱۳۸۸	ردیبندی کنگره
۶۳۹/۰۲۲ :	ردیبندی دیوبی
۱۹۶۶۹۰۴ :	شماره کتابشناسی ملی

نام کتاب : سازمانهای بین المللی و شیلات
 گردآوری و تدوین : دکتر تورج ولی نسب - دکتر عباسعلی مطلبی - مهندس نرگس جوادزاده
 ویراستار فنی : مهندس مهدی نصرالهزاده شیرازی
 ویراستار ادبی : گل اندام آل علی
 شمارگان : ۶۰۰ نسخه
 چاپ اول : سال ۱۳۸۸
 ناشر: موسسه تحقیقات شیلات ایران ، مدیریت اطلاعات علمی
 (تهران - خیابان فاطمی غربی - پلاک ۳۲۵ - تلفن ۶۶۹۱۹۱۳۳ - موسسه تحقیقات شیلات ایران)
 (آدرس سایت : www.ifro.ir)
 شابک : ۱-۵۳-۵۸۵۶-۹۶۴-۹۷۸ (ISBN : 978-964-5856-53-1)
 نشر: انتشارات علمی آذربیجان - تلفن ۰۶۲۲۰-۲۱-۲۲۹۰
 قیمت: ۳۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

.....	مقدمه
فصل ۱: سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد فانو (FAO)	۱
۱-۱- تاریخچه تأسیس فانو (FAO)	۱
۱-۲- ارکان سازمان	۲
۱-۳- عوامل موثر در تعیین اولویتهای برنامه‌های ماهیگیری فانو	۵
۱-۴- بخش بودجه و عملیات ماهیگیری فانو (FID)	۷
۱-۵- فعالیت‌های بین‌المللی بخش ماهیگیری فانو و همکاری با سازمان‌های دیگر ...	۹
۱-۶- ادارات و دفاتر منطقه‌ای	۱۰
۱-۷- کمیسیونها و کمیته‌های منطقه‌ای ماهیگیری فانو	۱۱
۱-۸- طرح منطقه‌ای بررسی و توسعه ماهیگیری خلیج فارس	۲۱
۱-۹- طرح بررسی و توسعه شیلاتی اقیانوس هند (IOFDP)	۲۲
۱-۱۰- طرح بررسی آبزیان اقیانوس هند	۲۲
۱-۱۱- طرح ایجاد مرکز منطقه‌ای آموزش ماهیگیری در کویت	۲۴
۱-۱۲- پروژه توسعه ماهیگیری شیلات با مشارکت فانو	۲۴
۱-۱۳- پروژه توسعه ماهیگیری جنوب	۲۷
۱-۱۴- پروژه ارزیابی ذخایر میکتوفیده	۲۸
۱-۱۵- پروژه تکثیر و پرورش میگوی آب شور	۳۱
۱-۱۶- توافق نامه ارائه خدمات و کمکهای فنی بین شیلات ایران و فانو	۳۱
۱-۱۷- پروژه بررسی جنبه‌های مدیریتی شیلات	۳۲
۱-۱۸- سایر اولویتهای مهم	۳۵
فصل ۲: کمیسیون تون ماهیان اقیانوس هند (IOTC)	۳۶
۲-۱- برنامه تون ماهیان اقیانوس هند و آرام (IPTP)	۳۶
۲-۲- ساختار	۳۹
۲-۳- موافقت نامه تأسیس کمیسیون	۴۰
فصل ۳: کمیسیون منطقه‌ای ماهیگیری (RECOFI)	۵۷

۳-۱ - موافقت نامه تأسیس کمیسیون	۵۷
۳-۲ - هدف از تأسیس کمیسیون	۵۸
۳-۳ - اهداف ایجاد کمیسیون	۵۸
۳-۴ - ساختار کمیسیون	۵۹
۳-۵ - شرایط عضویت	۶۰
۳-۶ - امتیازات عضویت	۶۱
۳-۷ - آئین نامه کمیسیون	۶۲
فصل ۴: برنامه زیست محیطی دریای خزر (CEP)	۷۲
۴-۱ - سپ (CEP)	۷۲
۴-۲ - هدف کلی برنامه	۷۲
۴-۳ - فاز اول برنامه	۷۴
۴-۴ - فاز دوم برنامه	۷۴
۴-۵ - آینده سپ	۷۶
فصل ۵ : کدکن (CODEX)	۷۷
فصل ۶ : سازمان اطلاع رسانی بازاریابی و خدمات مشاوره فنی در زمینه آبزی پروری (INFOFISH)	۸۰
۶-۱ - سازمان اینفوویش (INFOFISH)	۸۰
۶-۲ - اهداف سازمان	۸۱
۶-۳ - زمینه های اصلی فعالیت	۸۱
۶-۴ - امتیازات عضویت بر اساس موافقت نامه اینفوویش	۸۲
۶-۵ - موافقت نامه و اساسنامه اینفوویش	۸۲
فصل ۷ : شبکه مرکز آبزی پروری آسیا و اقیانوسیه (NACA)	۹۰
۷-۱ - ناکا (NACA)	۹۰
۷-۲ - اهداف	۹۰
۷-۳ - مرکز راهبردی و مرکز ملی ناکا	۹۲
۷-۴ - مقررات اجرایی	۹۵
۷-۵ - مقررات مالی	۹۶
۷-۶ - مقررات کارکنان	۹۶

۷-۷- کا	۹۷
۷-۸- اشاره‌ای به آخرین برنامه کاری ۵ ساله	۹۹
۷-۹- برنامه‌های آموزشی و تحقیقاتی	۱۰۰
۷-۱۰- اهمیت و ضرورت احداث	۱۰۲
فصل ۸: سازمان بین‌المللی صلح سبز (Green Peace)	۱۰۴
فصل ۹: سازمان منطقه‌ای حفاظت از محیط‌زیست دریایی (ROPME)	۱۰۶
۹-۱- سازمان منطقه‌ای راپمی (ROPME)	۱۰۶
۹-۲- ساختار سازمان	۱۰۷
۹-۳- ساختار اداری	۱۰۹
۹-۴- وظایف سازمان	۱۱۰
۹-۵- مراجع علمی مرتبط	۱۱۲
۹-۶- پرونکل‌های سازمان	۱۱۳
فصل ۱۰: مرکز کمکهای متقابل در موارد اضطراری در دریا (MEMAC)	۱۱۴
۱۰-۱- وظایف	۱۱۴
۱۰-۲- فعالیتها	۱۱۵
۱۰-۳- همکاری با سایر سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای	۱۱۶
فصل ۱۱: مرکز توسعه شیلاتی آسیای جنوب شرقی (SEAFDE C)	۱۱۸
۱۱-۱- سیفده (SEAFDE C)	۱۱۸
۱۱-۲- طرحها و پروژه‌ها	۱۲۰
فصل ۱۲: کنوانسیون تجارت بین‌المللی گونه‌های جانوری و گیاهی در معرض انقراض (CITES)	۱۲۹
۱۲-۱- سایتس (CITES)	۱۲۹
۱۲-۲- هدف کنوانسیون	۱۲۰
۱۲-۳- کنوانسیون دول متعاهد	۱۳۰
۱۲-۴- وظایف دبیرخانه	۱۳۰
۱۲-۵- مقام اداری	۱۳۱
۱۲-۶- مقام علمی	۱۳۱
۱۲-۷- اقدامات دول عضو	۱۳۵

۱۲-۸- گونه های ماهیان خاویاری مشمول کنوانسیون	۱۳۷
۱۲-۹- عملکرد کنوانسیون در مورد ماهیان خاویاری	۱۳۸
۱۳: اتحادیه همکاری های منطقه ای کشورهای حاشیه آقیانوس هند (IOR)	۱۴۰
۱- ۱۳- تاریخچه تشکیل اتحادیه	۱۴۰
۱۳-۲- مهمترین دلایل تشکیل اتحادیه	۱۴۱
۱۳-۳- اصول عمدۀ اتحادیه	۱۴۲
۱۴-۴- اهداف اتحادیه	۱۴۳
۱۳-۵- ساختار و تشکیلات اتحادیه	۱۴۳
۱۴: آژانس بینالمللی تعاون ژاپن (JICA)	۱۴۷
۱- ۱۴- جایکا (JICA)	۱۴۷
۱۴-۲- بخش‌های سازمانی	۱۴۸
۱۴-۳- نقش جایکا	۱۴۸
۱۴-۴ ODA	۱۴۹
۱۵: مرکز بینالمللی مدیریت ذخایر آبزیان زنده (ICLARM)	۱۵۱
۱- ۱۵- ایکلارم (ICLARM)	۱۵۱
۱۵-۲- اهداف	۱۵۲
۱۶: صندوق بینالمللی توسعه کشاورزی (IFAD)	۱۵۲
۱- ۱۶- تاریخچه تشکیل ایفاد (IFAD)	۱۵۲
۱۶-۲- ارکان	۱۵۴
۱۶-۳- ایران و صندوق بینالمللی توسعه کشاورزی	۱۵۴
۱۷: سازمان جهانی هواشناسی (WMO)	۱۰۰
۱- ۱۷- تاریخچه تأسیس سازمان	۱۰۰
۱۷-۲- ارکان سازمان	۱۰۰
۱۷-۳- ایران و سازمان جهانی هواشناسی	۱۰۶
۱۸: سازمان کشتیرانی بینالمللی (IMO)	۱۰۷
۱- ۱۸- هدف از تشکیل سازمان	۱۰۷
۱۸-۲- ارکان سازمان	۱۰۸
۱۸-۳- ایران و سازمان بینالمللی دریانوردی	۱۰۹

فصل ۱۹: سازمان آموزشی، علمی، فرهنگی ملل متحد (UNESCO)	۱۶۰
۱۹-۱- تاریخچه تأسیس یونسکو (UNESCO)	۱۶۰
۱۹-۲- ارکان سازمان	۱۶۳
۱۹-۳- رسالت اصلی و اولویت‌های یونسکو در ایران و جهان	۱۶۴
فصل ۲۰: برنامه عمران ملل متحد (UNDP)	۱۶۵
۲۰-۱- تاریخچه	۱۶۵
۲۰-۲- ارکان	۱۶۶
۲۰-۳- رسالت اصلی و اولویت‌ها در ایران و جهان	۱۶۸
۲۰-۴- اولویت‌های اساسی	۱۶۸
۲۰-۵- اهم فعالیتهای یونسکو در جمهوری اسلامی ایران	۱۶۹
فصل ۲۱: سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO)	۱۷۰
۲۱-۱- تأسیس یونیدو (UNIDO)	۱۷۰
۲۱-۲- ارکان سازمان	۱۷۱
۲۱-۳- اولویتها	۱۷۲
۲۱-۴- بودجه	۱۷۲
۲۱-۵- توانایی‌های یونیدو برای همکاری با شیلات	۱۷۴
۲۱-۶- تاریخچه مرکز ملی تحقیقات فرآوری آبزیان	۱۷۶
فصل ۲۲: برنامه محیط زیست ملل متحد (UNEP)	۱۷۹
۲۲-۱- تاریخچه	۱۷۹
۲۲-۲- ارکان	۱۸۰
فصل ۲۳: سازمان تامین بودجه حیات وحش جهان (WWF)	۱۸۲
فصل ۲۴: گروه بانک جهانی (World Bank)	۱۸۴
۲۴-۱- تأسیس بانک جهانی یا گروه بانک جهانی	۱۸۴
۲۴-۲- موسسات تحت پوشش	۱۸۵
۲۴-۳- ایران و بانک جهانی	۱۸۸
فهرست اختصارات	۱۸۹
منابع	۱۹۳

پیشگفتار

با پیشرفت جوامع بشری و توسعه رسانه های جمعی، فعالیت های بین المللی در طول چند سال گذشته رشد تصادعی چشمگیری داشته بطور یکه در جهان کنونی دانش، دیگر علم مرزی را برای خود قائل نشده بلکه کلیه علوم از جمله علوم شیلاتی در قالب همکاریهای منطقه ای و بین المللی از ارزش بالاتری برخوردار می باشند. در مجموع، پدیده سازمانهای بین المللی از شاخص های مهم جامعه بین الملل معاصر است و روزی نیست که جهانیان از طریق مطبوعات، نشریه ها، سایتها اینترنتی و رسانه های گروهی از فعالیت این سازمانها مطلع نشوند. با توجه به حدود دو دهه همکاری و فعالیت در زمینه های شیلاتی و تاکید بر ضرورت گسترش همکاریهای بین المللی، همواره مشاهده گردیده که بسیاری از همکاران شیلاتی، دانشجویان و حتی اساتید دانشگاهی بطور کامل با اهمیت موضوع سازمانهای بین المللی، اهداف، سیاستها و چارت سازمانی سازمانهای بین المللی مختلف آشنایی کامل نداشته و لذا انگیزه اصلی در تدوین و تکرارش این کتاب، فقدان منابع علمی کافی به زبان فارسی در این زمینه بوده است. در این مجموعه سعی شده است تا مهمترین سازمانهای بین المللی و منطقه ای معرفی شده و با علم به اینکه سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحده (فائز) مهمترین سازمان جهانی شیلاتی است لذا یکی از مهمترین محورهای اصلی این نوشتار به این سازمان و موسسات وابسته به آن اختصاص داده شده است و در ادامه سایر سازمانهای مهم همچون ناکا، سیفده، راپمی، کدکس، Recofi، جاییکا و ... معرفی شده اند. از سوی دیگر، در پاره ای از موارد با توجه به اهمیت کمتر برخی دیگر از سازمانها، فقط به معرفی اجمالی آنها پرداخته شده است.

در پایان امید است که این مجموعه مورد استفاده جامعه شیلاتی و دانشگاهیان کشور و همچنین دست‌اندرکاران ادارات بین الملل سازمانهای دولتی کشور واقع شود و شایان ذکر است که هیچ ادعایی در بی تقص بودن مطالب ارائه شده نبوده و مزید امتنان کلیه صاحب نظران خواهد بود تا رحمت ارائه تقد و موارد اصلاحی را تقبل نمایند تا در آینده اعمال نظر گردد.

International Organizations

&

Fisheries

By: T. Valinassab,
A. A. Motallebi; N. Javadzadeh

((فصل ۱)

سازمان خواروبار کشاورزی ملل متحد (FAO)

۱- تاریخچه تأسیس فائو (FAO)^۱

سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (فائو) یک سازمان فنی، تخصصی، اطلاعاتی و مشاوره‌ای است که به منظور افزایش سطح تغذیه و بهبود وضع زندگی مردم، توسعه و افزایش محصولات غذایی و کشاورزی و نیز افزایش کارآبی سیستم توزیع و بهبود وضعیت زندگی روستایی از طریق ارائه خدمات فنی تخصصی، جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و انتشار اطلاعات، بهبود سیستم های برنامه‌ریزی و سیاستگذاری، پاسخگویی به مشکلات کشورها در زمینه مسائل مربوط به محصولات غذایی و کشاورزی و تشکیل سمینارها و اجلاس‌ها به منظور تبادل نظر و انتقال تجربیات تاسیس شده است. همانطور که گفته شد در سال ۱۹۴۵ میلادی ۴۴ عضو سازمان ملل متحد به اهمیت و ضرورت وجود چنین سازمانی بی بردن و خوش گندم را به عنوان آرم این سازمان در نظر گرفتند که معرف تامین کننده ابتدایی ترین نیاز انسان ها (غذا) است. در ذیل این آرم، کلمه FIAT PANIS به معنای «غذا برای همه» آورده شده است که معرف هدف اصلی سازمان، یعنی نابودی کامل فقر در سراسر جهان از طریق توسعه کشاورزی می‌باشد.

تاریخچه مختصری از تشکیل این سازمان به شرح ذیل است:

۱۹۴۳: سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (فائو) توسط نمایندگان دولت در "هات اسپرینگ" ویرجینیای آمریکا پایه گذاری شد.

^۱ - Food and Agriculture Organization of the United Nations

- ۱۹۴۵: اولین نشست کنفرانس فائو در "کبک" کانادا برگزار شد و فائو به عنوان یکی از آژانس‌های تخصصی سازمان ملل متحد تأسیس شد.
- ۱۹۵۱: دفتر مرکزی فائو از "واشنگتن دی سی" آمریکا به "رم" در ایتالیا منتقل شد.
- ۱۹۵۳: اول دسامبر تاریخ عضویت ایران در فائو است.
- ۱۹۸۱: اولین روز جهانی غذا با حضور بیش از ۱۵۰ کشور در ۱۶ اکتبر برگزار شد.
- ۱۹۹۲: در ماه مه این سال دفتر نمایندگی فائو در ایران بازگشایی شد.
- ۱۹۹۶: در این سال اجلاس جهانی غذا برگزار شد و رهبران جهان متعهد شدند تعداد گرسنگان جهان را تا سال ۲۰۱۵ به نصف کاهش دهند.
- ۱۹۹۷: فائو با برنامه تله فود (TeleFood) مبارزات علیه گرسنگی را آغاز کرد.
- ۲۰۰۲: اجلاس جهانی غذا بعد از پنج سال برگزار شد تا اهداف این اجلاس بازیابی شود و عزم سیاسی و منابع جهت رفع گرسنگی در جهان یکپارچه شود.
- اهم فعالیت‌های فائو شامل برگزاری جلسات بین‌المللی و تخصصی در زمینه‌های مختلف کاری، ارائه کمکهای فنی، تخصصی و علمی، ارائه رهنمودهای تخصصی و فنی در زمینه‌های مختلف کشاورزی همکاری و مشارکت در برنامه‌ریزیها و سیاستگذاری‌ها، آموزش و ترویج و سایر فعالیت‌هایی است که در نهایت منجر به توسعه کشاورزی و رفع فقر و گرسنگی می‌گردد (میگلی‌نژاد، ۱۳۷۲).

۱-۱-۲- ارکان سازمان

۱-۱-۲-۱- کنفرانس

کنفرانس عالی ترین رکن فائو است که هر دو سال یک بار تشکیل جلسه می‌دهد. اعضاء اصلی و ناظر هریک می‌توانند یک نماینده در کنفرانس داشته باشند ولی فقط اعضاء اصلی دارای حق رأی می‌باشند. در صورت لزوم، کنفرانس می‌تواند از هر سازمان بین‌المللی که فعالیت آن با وظایف فائو ارتباط دارد، برای شرکت در جلسات کنفرانس دعوت بعمل آورد. نماینده این سازمان حق رأی نخواهد داشت.

۱-۲-۲- شورا

۶۵ شورا با داشتن ۴۹ عضو، رکن اجرای سازمان فائو محسوب می‌شود. اعضاء شورا به وسیله کنفرانس برای ۳ سال انتخاب می‌شوند. شورا اختیارات تفویض شده از سوی کنفرانس را اعمال می‌کند. اعضاء شورا به ۶ گروه منطقه‌ای تقسیم می‌شوند. هر گروه دارای تعدادی کرسی ثابت به شرح ذیل است:

- ۱- گروه ملل عربی (۱۲ کرسی)
- ۲- گروه ملل آسیا و خاورمیانه (۹ کرسی)
- ۳- گروه ملل اروپا (۱۰ کرسی)
- ۴- گروه ملل آمریکای لاتین و کارائیب (۹ کرسی)
- ۵- گروه ملل خاور نزدیک (۶ کرسی)
- ۶- گروه جنوب غربی اقیانوس آرام (۱۱ کرسی)

۱-۲-۳- مدیر کل

مدیر کل سازمان فائو ریاست دیپرخانه را بعهده دارد و از سوی کنفرانس برای یک دوره ۶ ساله منصوب می‌شود. مدیر کل فائو در صورت تصویب کنفرانس می‌تواند اقدام به ایجاد دفاتر ناحیه‌ای و منطقه‌ای کند. برنامه‌های فائو توسط دولت‌های عضو در مجمع عمومی شورا تعیین و سپس در کنفرانس فائو به تصویب می‌رسد و هزینه‌های مربوطه نیز توسط این دولتها و یا سایر سازمانهای بین‌المللی تعهد می‌گردد. قسمت عمده وجوده صرف شده در برنامه‌های فائو از برنامه توسعه یا عمران ملل متحد (UNDP)^۱ تامین می‌شود. بعضی از کشورها نیز وجودی را در قالب کمک به فائو اهدا می‌کنند که فائو نیز به نمایندگی از آنها این مبالغ را در اجرای برنامه‌های کمک به توسعه آینده کشاورزی جهانی بخصوص کشورهای در حال توسعه هزینه می‌کند. فائو همچنین از محل اعتبارات برنامه همکاری‌های فنی (TCP)^۲ که در بودجه عادی سازمان منظور گردیده است می‌تواند در زمینه کمکهای فوری یا تعیین یا تدوین پروژه‌های توسعه در زمینه جمع‌آوری اطلاعات و آمار کشاورزی، به کشورهای دیگر اقدام کند. فائو یک مأخذ جهانی اطلاعات قابل استناد به شمار می‌رود، بطوری که آخرین و جدیدترین اطلاعات را درباره مواد غذایی، کشاورزی، جنگلداری، شیلات و دامپروری

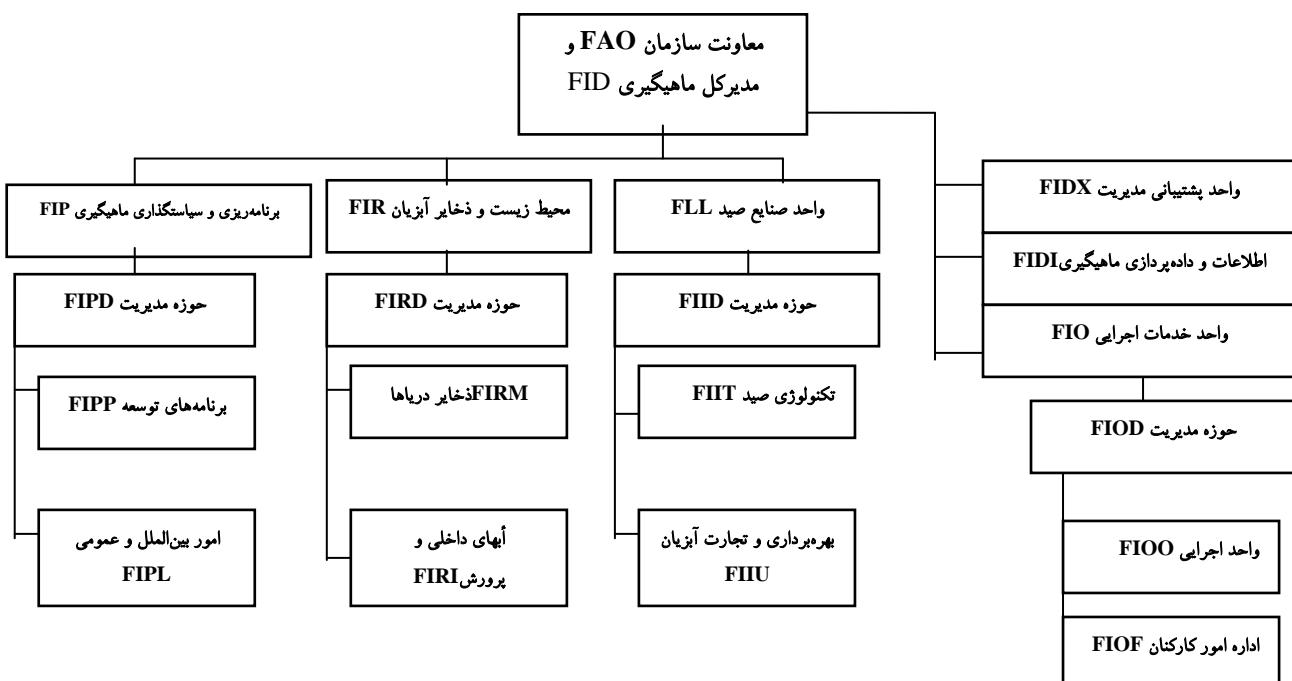
¹ - United Nations Development Programme

² - Technical Cooperation Programme

سازمانهای بین‌المللی و شیلات

از سرتاسر جهان جمع‌آوری و پس از منظم کردن و تجزیه و تحلیل، در اختیار برنامه‌ریزان، سیاستگذاران، محققین دانشگاه‌ها، موسسات تحقیقاتی و مجتمع بین‌المللی، بازرگانان و دانشجویان کشورها قرار می‌دهد. پس از تاسیس سازمان فائو، اداره کل ماهیگیری، اداره کل اقتصادی و محاسبات و اداره کل جنگل و تغذیه در این سازمان تاسیس شد که در سال ۱۹۴۷ میلادی، اداره کل ماهیگیری به ۳ شاخه زیست‌شناسی آبزیان، تکنولوژی صید‌آبزیان و اقتصادی ماهیگیری تقسیم گردید.

در سالهای ۱۹۶۰ تا ۱۹۶۵ میلادی، این اداره کل در قسمت فنی سازمان فائو جای گرفت و در سال ۱۹۶۶ پس از تایید نقش ماهیگیری در توسعه اجتماعی – اقتصادی کشورهای عضو، این بخش از قسمت فنی جدا شد و به عنوان یکی از بخش‌های اصلی سازمان فائو ارتقاء یافت و بتدریج در سال ۱۹۷۰، این بخش به ۴ زیربخش ماهیگیری، اقتصادی و تدوین آئین نامه‌ها، صنایع ماهیگیری و خدمات عمومی تبدیل شد. پس از مدتی، واحد "ذخایر ماهیگیری" به "ذخایر و محیط زیست آبزیان" تغییر نام داد و در سال ۱۹۷۳، بخش اقتصادی و تدوین آئین نامه‌ها حذف و قسمتی از وظایف آن به اداره کل ماهیگیری واگذار شد و واحدهای اطلاعات، داده‌پردازی و محاسبات، ارتباطات و پشتیبانی نیز به اداره کل ماهیگیری اضافه شد.

نمودار ۱ : ساختار اداری اداره کل ماهیگیری

FID= Office of the Assistant Director – General
FIDX=Management Support Unit
FIP=Fishery Policy and Planning Division
FIPD=Office of Director
FIPP= Development Planning Service
FIPL=International Institution and Liaison Service
FIR=Fishery Resources and Environment Division
FIRD=Office of Director
FIRM=Marine Resources Service
FIRI=Inland Water Resources and Aquaculture Service
FII=Fishery Industries Division
FIID=Office of Director
FIIT=Fishing Technology Service
FIIU=Fish Utilization and Marketing Service
FIDI=Fishery Information, Data and Statistics Service
FIO=Operations Service
FIOD=Office of Director
FIOO=Operational Unit
FIOF = Personnel Office

۳-۱- عوامل موثر در تعیین اولویتهای برنامه‌های ماهیگیری فائو

عوامل موثر در تعیین اولویتهای برنامه‌های اداره کل ماهیگیری فائو عبارتند از:

- تغییر وضعیت دریاها و تخصیص منطقه انحصاری اقتصادی کشورهای ساحلی
- افزایش تقاضا برای مصرف آبزیان، از سویی و محدودیت صید از دریاها، از سوی دیگر
- همکاری بین‌المللی به منظور مدیریت و توسعه ماهیگیری و وجود آبهای مشترک در مورد کشورهای هم‌جوار و ضرورت دخالت مدیریت منطقه‌ای و زیرمنطقه‌ای به منظور رفع مشکلات
- پشتیبانی کشورها در جهت مقابله با تنگناها و رفع مشکلات

بدین ترتیب اولویت‌های ماهیگیری فائو در جریان کنفرانسی در سال ۱۹۷۴ در رم تعیین شد که برنامه‌های

اصلی آن عبارتند از:

- نقش محصولات آبزیان در دستیابی به اهداف اقتصاد اجتماعی و تغذیه‌ای
  - توسعه توان کشورها در مدیریت صید و توسعه ماهیگیری
  - عوامل موثر و آموزش علمی در جهت دسترسی به مدیریت بهره‌برداری از ذخایر
  - تاثیر نقش ماهیگیری خرد و روستاهای صیادی و گروههای پرورش دهنده
  - سرمایه‌گذاری در مدیریت صید و توسعه ماهیگیری
  - همکاری‌های اقتصادی و فنی در جهت مدیریت صید و توسعه ماهیگیری
  - همکاری‌های اقتصادی و فنی در جهت مدیریت صید و توسعه ماهیگیری
  - همکاری‌های بینالمللی در جهت توسعه ماهیگیری و مدیریت نوین در ماهیگیری
- در جریان همین کنفرانس، برنامه‌هایی جهت همکاری‌های بینالمللی دو یا چند جانبه ارائه گردید که عبارت بودند از :

- برنامه‌ریزی، مدیریت و توسعه ماهیگیری خرد
- توسعه پرورش آبزیان
- تجارت جهانی آبزیان و تولید محصولات دریایی
- افزایش نقش آبزیان در تغذیه انسان‌های دارای سوء تغذیه

در برنامه میان مدت بخش ماهیگیری فائز نیز مواردی به عنوان هدف میان مدت تعیین شدند که شامل موارد ذیل بودند:

- توسعه ماهیگیری خرد
- توسعه پرورش ماهی
- توسعه بهره‌وری از آبزیان
- تجارت و افزایش نقش آبزیان در تامین نیازهای غذایی
- حفاظت از محیط زیست
- افزایش سطح اطلاعات ماهیگیری، سرمایه‌گذاری، داده‌پردازی، آموزش و تحقیق
- افزایش نقش زنان در توسعه ماهیگری

بر اساس قطعنامه ارائه شده در بیست و ششمین کنفرانس توسعه و مدیریت شیلاتی (ماهیگیری) که در نوامبر ۱۹۹۱ در ایتالیا (رم) برگزار گردید، اولویت‌های کاری، خط مشی‌ها و برنامه‌های توسعه ماهیگیری مورد بررسی قرار گرفت. در این خصوص می‌توان مورد مربوط به اولویت‌های ماهیگیری فائو و برنامه‌های آن اداره کل را به ترتیب ذیل بیان نمود:

- ۱- توسعه جهانی ماهیگیری (شیلات)
- ۲- توسعه پایدار ماهیگیری (برنامه‌ها و مدیریت ماهیگیری)
- ۳- توسعه ماهیگیری منطقه‌ای: حمایت از ماهیگیری خرد و جوامع ماهیگیری
- ۴- افزایش و بازسازی منابع و ذخایر: افزایش تولیدات و توسعه آبزی پروری
- ۵- بهبود وضعیت محصولات و فرآورده‌های خالص: بازاریابی ماهی و فرآورده‌های آن
- ۶- افزایش نقش ماهی در وضعیت تغذیه به عنوان راه حلی برای مبارزه با گرسنگی
- ۷- حفاظت از منابع آبزی در برابر آلودگی‌ها و مشکلات زیست محیطی
- ۸- جمع آوری اطلاعات و اجرای پروژه‌ها و طرح‌های تحقیقاتی به عنوان ابزار مدیریت
- ۹- آموزش و ترویج ماهیگیری، توسعه منابع انسانی
- ۱۰- مساعدت و کمک‌های مالی جهت اجرای برنامه‌های بین‌المللی توسعه

۴-۱- بخش بودجه و عملیات ماهیگیری فائو (FID)^۱

اداره کل ماهیگیری فائو اعتبارات خود را از منابع مختلف شامل کشورهای عضو سازمان واعتبارات اضافی از ناحیه همکاری‌های دو یا چند جانبی کشورهای کمک دهنده و نیز از سازمان‌های بین‌المللی نظیر UNDP دریافت می‌نماید.

در ۱۹۹۵، به منظور پاسخگویی به نیاز بیشتر طرح و برنامه‌ریزی برای توسعه بین‌المللی در ماهیگیری‌ها، گزارش دو سالانه‌ای تحت عنوان نشریه ماهیگیری و آبزی پروری دنیا منتشر شد. این گزارش شامل مدارکی درخصوص روش‌های تولید، سوددهی و تجارت بوده و نگاهی دارد بر پیشرفت‌های انجام شده

^۱ - Fisheries Industry Department

در زمینه نیازهای اصلی ماهیگیری و آبزی پروری و نیز بر نظریه جهانی شدن بخش ماهیگیری بحث می‌کند.

در مارس ۱۹۹۵، نشست وزیران در دفتر FAO بر پا شد تا سیاست‌های ماهیگیری‌ها و آبزی پروری برای پایداری و سوددهی، بحث شود. در این جلسه که اولین نشست وزیران برای ماهیگیری (شیلات) محسوب می‌شد، یادآوری شد که اقدامات اساسی باید در موارد ذیل انجام پذیرد:

- رفع مساله صید بی‌رویه
- بازسازی بازار ماهی
- کاهش ضررهای بعد از صید
- گسترش و توسعه بهره‌برداری پایدار در آبزی پروری و صیادی
- ترویج نقش محصولات ماهی و صیادی در از بین بردن سوء تغذیه جهانی

در اوایل ۱۹۹۹، در دومین نشست وزیران در رم، پیش‌نویس برنامه مدیریت ظرفیت صید زیرنظر فائو تهیه شد. علاوه بر آن، شرکت کنندگان با حمایت از برنامه مبارزه با صیدهای غیرقانونی، بی‌ برنامه و گزارش نشده موافقت کردند.

بخش ماهیگیری فائو حدود ۲۰۰ نفر نیروی انسانی دارد که کمتر از ۵۰ درصد آنها کارشناس هستند. تخصص کارشناسان در زمینه تکنولوژی صید، زیست‌شناسی، اقتصاد، حقوق، مهندسی، کامپیوتر، حسابداری و اداری است. بخش عملیاتی دارای ۱۷۰ نفر نیروی انسانی است که تعدادی از آنها نیروهای استخدانی تمام وقت سازمان ملل و تعدادی دیگر به صورت همکار و مشاور کوتاه مدت و میان مدت در آن خدمت می‌کنند.

اداره کل ماهیگیری فائو شامل دفتر اداره کل و سه بخش فنی می‌باشد که در رأس آنها دفتر مدیر کل قرار دارد. مدیر کل ماهیگیری، ریاست سازمان فائو را در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های عملیاتی یا جاری آن بخش راهنمایی می‌کند. مدیر کل، مسئول تمام فعالیت‌ها و انجام هزینه‌های بخش ماهیگیری اعم از برنامه‌های عملیاتی و جاری است. همچنین وی مسئول انجام صحیح کلیه امور مالی و اداری از جمله مدیریت کلیه کارکنان، هماهنگی با سایر بخشها از طریق روابط عمومی، تهیه گزارش‌های مربوط به برنامه‌های مختلف و اجلاسها و حضور در کنفرانسها به عنوان نماینده سازمان فائو به منظور توسعه ماهیگیری است. در بخش ماهیگیری، سه دایره قرار دارد که عبارتند از:

۱) دایره اطلاعات و داده‌پردازی ماهیگیری

۲) دایره پشتیبانی مدیریت

۳) دایره خدمات اجرایی می باشد.

همچنین اداره سیاستگذاری و طراحی مسئولیت کمک‌رسانی، راهنمایی و همکاری های مورد نیاز کشورهای عضو در تیم سیاستگذاری ها و ارائه طرح های مورد نیاز را به عهده دارد. بر این اساس انجام مطالعات در زمینه اقتصادی، اجتماعی و فنی تشکیلات و سایر عوامل موثر را در توسعه مدیریت صید(بخصوص با توجه به شرایط کنونی ذخایر آبهای جهان) به عهده دارد.

۵-۱-فعالیت های بین‌المللی بخش ماهیگیری فائو و همکاری با سازمان های دیگر

اداره سیاستگذاری و طراحی شامل حوزه‌هایی می‌گردد که ضرورتاً عهده دار ارتباطات بین‌المللی جهت توسعه و برنامه‌ریزی این بخش است.

همکاری با دایره‌های ماهیگیری منطقه‌ای، کمیته ماهیگیری و هماهنگی با سایر سازمانهای ذیربیط با امور دریاها نیز از جمله فعالیت های مرتبط با حوزه ارتباطات بین‌المللی می‌باشد. این دایره با تعداد زیادی از سازمان های بین‌المللی در مورد اقیانوس ها همکاری می‌کند که از آن جمله می‌توان از برنامه محیط زیست ملل متحد (UNEP)، سازمان بین‌المللی کشتیرانی (IMO)، سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO) و سازمان بهداشت جهانی (WHO) را نام برد.

بازاریابی محصولات دریایی و ایجاد فضای لازم برای فعالیت در بازارهای بین‌المللی و توصیه نکات بهداشتی و عمل آوری مطلوب، از جمله فعالیت های بخش بهره‌وری صید و بازاریابی است.

به منظور اطلاع از وضعیت بازارهای آبزیان، زنجیره اطلاعاتی بازاریابی توسط فائو و به کمک کشورهای عضو، تشکیل شده است. این زنجیره اطلاعاتی که همچون یک شبکه اطلاع‌رسانی عمل می‌کند عبارتند از:

شبکه Infopeche در آفریقا، شبکه Euro glob در اروپا، شبکه Infopesca در آمریکا، شبکه Infofish در آسیا و اقیانوس آرام و شبکه Infosamak در کشورهای عربی، که هر یک به طرح اطلاعات مربوط به عرضه و تقاضا، میزان صادرات، قیمت در بازارها مبدأ و مقصد و نحوه بسته‌بندی

آبزیان می‌پردازند. اطلاعات مجموعه این دفاتر در سیستم اطلاع رسانی معروف به "Globefish" به طرح وضعیت عمومی بازار آبزیان در جهان می‌پردازد.

۶-۱- ادارات و دفاتر منطقه‌ای

هدف از ایجاد دفاتر منطقه‌ای فائق، مدیریت بهتر و ارائه خدمات بیشتر فائق به کشورهای عضو بوده است و در تقسیم‌بندی‌های بعمل آمده، بیشتر از همه ملاحظات ژئوپولیتیک منظور شده است. این دفاتر بر حسب منطقه جغرافیایی شامل دفتر آسیا و اقیانوس آرام، اروپا، آمریکای لاتین و کشورهای حوزه کارائیب، آفریقا و خاور نزدیک می‌باشد که ایران عضو دفتر خاور نزدیک است ولی در جلسات و گردهمایی‌های گروه آسیا و اقیانوسیه نیز شرکت می‌کند.

زمینه‌های فعالیت در دفاتر منطقه‌ای فائق عبارتند از:

- ۱- گردآوری اطلاعات و آمار منطقه‌ای و تجزیه و تحلیل آن
- ۲- برگزاری جلسات و گردهمایی‌های تخصصی بین کشورهای عضو
- ۳- تقویت همکاری بین کشورهای منطقه در قالب طرحهای همکاری فنی بین کشورهای در حال توسعه (TCDC)^۱
- ۴- ارائه خدمات کارشناسی و اطلاعات فوری

با توجه به اهمیت حفاظت از محیط زیست و ذخایر آبزیان، اداره‌ای تحت همین عنوان (مطابق نمودار تشکیلاتی) در بخش ماهیگیری فائق تاسیس شده است که اقدام به توسعه همکاری‌های فنی نموده و مسئولیت آن افزایش سطح آگاهی علمی و فنی برای حفظ و نگهداری ذخایر است. واحدها و دوایر تحت پوشش اداره فوق به جمع‌بندی اطلاعات مربوط به میزان ذخایر و ارزیابی‌های انجام شده در مناطق ماهیگیری مختلف جهان می‌پردازند و با چاپ و نشر اطلاعات حاصله، امکان بازنگری از ذخایر آبهای دریایی و آبهای داخلی را جهت افزایش تولید فراهم می‌کنند. سایر مسئولیت‌های این اداره، استفاده از فون پیشرفته برای بهبود روش‌های موجود پرورش آبزیان آب شیرین، لب شور و دریایی است، همچنین مسئولیت حفاظت و گسترش ذخایر آبزیان آبگیرها، دریاچه‌ها و رودخانه‌ها نیز به عهده دوایر تحت پوشش همین اداره است.

^۱ - Technical Cooperation between Developing Countries

شایان ذکر است، برنامه‌های این سازمان که بایستی در کنفرانس‌های دو سالانه این سازمان مورد تصویب قرار گیرد، به دو صورت برنامه‌های کوتاه مدت (۲ ساله) و میان مدت (۶ ساله) به تصویب اعضا می‌رسد و سپس از محل درآمد ناشی از پرداخت حق عضویت کشورها که با توجه به درآمد سرانه آنها تنظیم می‌شود، اخذ می‌گردد یا انجام پروژه‌های مشترک با سازمانهای دیگر تحت پوشش سازمان ملل متحد، انجام می‌گیرد. راه‌های ارائه کمک‌های نقدی و کارشناسی فائو به کشورهای عضو به شرح ذیل است:

۱- برنامه همکاری‌های فنی یا (TCP)^۱ که ۱۲ تا ۱۴ درصد از کل بودجه سالانه فائو صرف آن می‌شود.

۲- برنامه همکاری‌های فنی بین کشورهای در حال توسعه عضو سازمان فائو (TCDC)

۳- برنامه عمران ملل متحد پس از ارائه برنامه توسط سازمان برنامه و بودجه کشور عضو نسبت به تصویب آن اقدام می‌کند و کمک‌های نقدی توسط UNDP و نظارت کارشناسی توسط صورت می‌گیرد FAO

۴- همکاری مشترک کشورهای کمک‌دهنده و دریافت کنندگان کمک مالی نظری DANIDA که کشور دانمارک کمک‌های مالی و فنی – آموزشی را بطور داوطلبانه و از طریق فائو در اختیار کشورهایی قرار میدهد که درآمد سرانه کمتری در جهان دارند.

۵- قرارداد مستقیم با هزینه کامل کشور عضو و خدمات فنی فائو (UTF)^۲ که بنا به درخواست آن کشور تنظیم می‌گردد.

۷-۱- کمیسونها و کمیته‌های منطقه‌ای ماهیگیری فائو

فعالیتهای شیلاتی فائو با مشارکت تمامی کشورهای عضو در کمیسونها و کمیته‌های مختلف ماهیگیری که بر اساس شرایط ژئopolitic تقسیم‌بندی شده‌اند، صورت می‌گیرد. فهرست این کمیسونها و کمیته‌ها به شرح ذیل است:

1) IOFC= Indian Ocean Fishery Commission (در منطقه اقیانوس هند)

¹ - Technical Cooperation Programme

² - Unilateral Trust Fund

2) IPFC= Indo-Pacific Fishery Commission (در منطقه اقیانوس آرام و هند)

3) CECAF=Fishery Committee for the Eastern Central Atlantic

(در منطقه مرکزی آتلانتیک (شرقی))

4) WECAF= Western Central Atlantic Fishery Commission

(در منطقه مرکزی آتلانتیک (غربی))

5) GFCM = General Fisheries Council for the Mediterranean (در منطقه مدیترانه)

6) CIFA = Committee for the Inland Fisheries of Africa (در آبهای داخلی آفریقا)

7) COPESCAL=Commission for Inland Fisheries of Latin America

(در آبهای داخلی آمریکای لاتین)

8) EIFA = European Inland Fisheries Advisory Commission (در منطقه اروپا)

۱-۷-۱- کمیته ماهیگیری اقیانوس هند^۱ (IOFC)

کمیته ماهیگیری اقیانوس هند یا IOFC که از سال ۱۹۶۷ (۱۳۴۶ ه. ش) کار خود را با همکاری کشورهای حوزه اقیانوس هند و آرام آغاز کرده دارای اهداف ذیل است :

- حمایت و همکاری در راستای اجرای برنامه‌های ملی مربوط به توسعه ماهیگیری
- حمایت از فعالیت‌های توسعه و تحقیق در منطقه از مجرای همکاری‌های بین‌المللی، بخصوص از طریق اهدا و جلب کمک‌های بین‌المللی
- بررسی مسائل و مشکلات مدیریتی با تأکید ویژه بر مدیریت ذخایر آبهای دور

اولین اجلاس این کمیته در سال بعد (۱۹۶۸) تشکیل شده و کشورهای عضو در آن زمان عبارت بودند از: استرالیا، بحرین، بنگلادش، کومور، کوبا، مصر، ژاپن، اردن، کنیا، کره جنوبی، کویت، ماداگاسکار،

¹ - Indian Ocean Fishery Commission

پرتغال، قطر، عربستان سعودی، سیشل، سومالی، اسپانیا، ایران، مالزی، مالدیو، سریلانکا، سوئد، تایلند، امارات متحده عربی، انگلستان، آمریکا، ویتنام، عمان، پاکستان، هند، نروژ، هلند، موزامبیک، عراق، اندونزی و یونان.

جلسات کمیته ماهیگیری اقیانوس هند (IOFC) هر ۲ سال یک بار دریکی از کشورهای عضو تشکیل می‌شود. در اولین اجلاسیه آن موضوعات مربوط به ماهیگیری اقیانوس هند تحت چارچوب چهار زیرکمیته شکل گرفت که عبارت بودند از :

(۱) زیرکمیته توسعه و مدیریت صید تون ماهیان اقیانوس هند شایان ذکر است که اکنون

بحث مدیریت تون ماهیان در قالب یک کمیته مجزا فعالیت داشته و بر اساس آخرین تصمیمات قرار است که اقیانوس هند به چند ناحیه تقسیم و در هر ناحیه به صورت مستقل و مدیریت صید این آبرزی مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

(۲) زیرکمیته توسعه و مدیریت ذخایر آبزیان خلیجها (Gulfs Committee) (با شرکت کشورهای ساحلی مناطق خلیج فارس و دریای عمان) جلسات این زیرکمیته نیز هر ۲ سال یک بار برگزار می‌شود که اکنون به RECOFI تغییر نام داده است.

(۳) زیرکمیته توسعه و مدیریت آبزیان جنوب غربی اقیانوس هند (با شرکت کشورهای ساحلی در منطقه جنوب غربی اقیانوس هند) تبدیل به کمیسیون تحت ماده ۱۴ اساسنامه فائز شد.

(۴) زیرکمیته توسعه و مدیریت آبزیان در خلیج بنگال (با حضور کشورهای ساحلی در منطقه خلیج بنگال) که در کمیسیون ماهیگیری آسیا و آرام ادغام شد.

از جمله دستاوردهای اجلاسیه اخیر IOFC می‌توان از ادامه نظارت بر بهره‌برداری از ذخایر میگو و توسعه زمینه‌های پرورش آن، حمایت از مدیریت بهینه بر ذخایر آبزیان، توسعه همکاری منطقه‌ای در جهت نظارت هر چه بیشتر بر ذخایر مشترک، اعمال مقررات مربوط به کنترل صید میگو و سایر آبزیان تجاری در خلیج‌ها و نیز برگزاری مرتب جلسات زیرکمیته‌ها را نام برد.

۱-۷-۲- کمیته توسعه و مدیریت منابع آبزیان خلیجها (خلیج فارس و خلیج عمان)^۱

برگزاری کمیته‌ها

(۱) اولین اجلاس کمیته

در راستای اجرای مصوبات و پیشنهادات کمیسیون شیلاتی اقیانوس هند، اولین اجلاس کمیته توسعه ذخایر آبزیان خلیجها در سال ۱۹۷۵ (۱۳۵۴ ه. ش) با حضور کشورهای ایران، بحرین، کویت، قطر، عربستان سعودی و امارات متحده عربی در کویت برگزار شد.

این اجلاس پیشنهاد تشکیل زیرمجموعه‌ای تحت عنوان گروه کاری ویژه ارزیابی ذخایر میگوی منطقه را برای بررسی صید میگو در خلیج فارس و خلیج عمان تصویب کرد و مقرر شد تا این گروه در زمینه توسعه و مدیریت ذخایر ماهیگیری در خلیج‌های مذکور به کمیته گزارش دهد.

در این اجلاس با تأکید ویژه بر اعمال مدیریت ذخایر میگو، گردآوری اطلاعات و آمار این آبزی مورد توجه قرار گرفت.

(۲) دومین اجلاس کمیته

دومین اجلاس کمیته توسعه و مدیریت ذخایر شیلاتی خلیجها در سال ۱۹۷۹ در دوحه قطر برگزار شد. در این اجلاس کشورهای حاشیه خلیج فارس و نمایندگانی از برنامه عمران ملل متحد و فائو نیز حضور داشتند و در مورد ذخایر میگو و دیگر آبزیان، بحث و تبادل نظر صورت گرفت. بررسی مشخصات زیستی میگو (بخصوص گونه میگوی بیری سبز) مورد نظر واقع شد و وضعیت ذخایر آبزیان بستری و سطح زی نیز مورد بحث قرار گرفت. با عنایت به صید بی‌رویه میگو، اجلاس دوم کمیته توسعه و مدیریت ذخایر شیلاتی خلیجها، از کشورهای عضو درخواست نمود تا فضول ممنوعیت صید میگو را برقرار کنند.

کشورهای شرکت کننده در اجلاس دوم عبارت بودند از: بحرین، ایران، کویت، عراق، عمان، عربستان سعودی و امارات متحده عربی، که از ایران ۲ تن از نمایندگان شیلات جنوب شرکت داشتند (فائو، گزارش فنی شماره ۲۲۳).

^۱ -Committee for the Development and Management of the Resources of the Gulfs

(۳) سومین اجلاس کمیته

سومین اجلاس کمیته توسعه و مدیریت ذخایر شیلاتی خلیجها در سال بعد (۱۹۸۰ م) در دوچه قطر برگزار شد که در این جلسه نمایندگانی از بحرین، قطر، عمان، امارات متحده عربی، فائو و برنامه عمران ملل متحده نیز شرکت داشتند و کشورهای ایران، عراق و عربستان سعودی در این اجلاسیه شرکت نداشتند. در این اجلاس گزارشی از صید میگو در خلیج فارس ارائه شد که نشان دهنده کاهش شدید صید آن بر اثر بکارگیری کشتی‌های صیادی صنعتی بود که در نتیجه با توجه به مقرون به صرفه نبودن آن توصیه شد عملیات صید ناوگان صنعتی متوقف شود. در این اجلاسیه، وضعیت ذخایر آبزیان در سواحل کشورهای بحرین، کویت و عربستان سعودی مورد بحث قرار گرفت و محدودیت انجام صید در این سواحل مورد تایید قرار گرفت.

(۴) چهارمین اجلاس کمیته

چهارمین اجلاس کمیته توسعه و مدیریت ذخایر شیلاتی خلیجها (خلیج فارس و خلیج عمان) در سال ۱۹۸۲ در قطر برگزار شد. در مقایسه با سایر اجلاس‌ها نکات مهم شایان ذکری نداشت.

(۵) پنجمین اجلاس کمیته

پنجمین اجلاس کمیته توسعه و مدیریت ذخایر شیلاتی خلیجها خلیج فارس و خلیج عمان) در سال ۱۹۸۴ (۱۳۶۳) در منامه پایتخت بحرین برگزار شد. عنوانین موضوعات قابل توجه مطرح شده در پنجمین اجلاس عبارت بودند از:

- پیگیری کنفرانس جهانی فائو در زمینه توسعه و مدیریت صیادی
- مدیریت صید میگو
- وضعیت ذخایر دیگر آبزیان به غیر از میگو
- توسعه صیادی خرد (ستنی)
- گردآوری و تجزیه و تحلیل و ارزیابی آمار صید
- توسعه آبزی پروری
- تعیین خط مشی همکاری‌های فیماین کشورهای منطقه

- برخی از پیشنهادهای مطرح شده در اجلاس پنجم کمیته توسعه و مدیریت منابع شیلاتی عبارت بودند از:
- استمرار فصل ممنوعیت صید و محدودیت تلاش صیادی برای ذخایر میگو
  - بهره‌برداری مناسبتر از سایر ذخایر آبزیان با روش‌های صید مناسب
  - ایجاد پایگاه اطلاعات آماری جهت حفظ آمارهای منطقه‌ای
  - گردھمايى کارشناسان فائو و کشورهای عضو در سال ۱۹۸۵ جهت بررسی فرمهای آماری
  - همکاری در بررسی مشترک ۴ گونه از ماهیان (۲ گونه بسترزی و ۲ گونه سطح زی) از سال ۱۹۸۵ با همکاری شیلات کشور بحرین
  - و برگزاری دوره‌های آموزشی در سال ۱۹۸۶ در رابطه با توسعه آبزی پروری در کشورهای حاشیه خلیج فارس

در پنجمین اجلاس کمیته توسعه و مدیریت ذخایر شیلاتی خلیجها (خلیج فارس و خلیج عمان) هیات هایی از بحرین، ایران، کویت، عمان، قطر و عربستان سعودی و نیز نمایندگانی از شورای همکاری خلیج فارس، فائو و برنامه عمران ملل متحد حضور داشتند.

در این اجلاس همچنین بر ادامه رعایت فصل ممنوعیت صید میگو با توجه به نتایج مطلوبی که بر افزایش ذخیره میگویی بری سبز داشته است، تاکید شد و کشورهای عضو موظف به محدود کردن صید میگویی خود شدند.

در این اجلاس توصیه‌هایی به کشورهای عضو برای تهیه نقشه‌های مربوط به صیدگاههای میگو، مناطق تخریزی، اطلاعات زیستی شامل رشد مرگ و میر، میزان تکثیر ذخایر میگو و بررسی عوامل محیطی و نقش آن بر ذخایر صورت پذیرفت.

در همین اجلاس بود که پیشنهاد شد در چارچوب توسعه و تقویت همکاریهای منطقه‌ای، اجرای پروژه‌هایی با اهداف ذیل در کانون توجه مراکز تصمیم‌گیری شیلاتی کشورهای عضو قرار گیرد:

- جمع‌آوری آمار دقیق صید
- ایجاد ساختارهای زیربنایی
- بهره‌برداری بهینه از صید ضمنی
- توسعه سیستم بازاریابی

و در این رابطه، فائو موظف شد تا با اعزام نماینده‌ای به کشورهای منطقه، زمینه را برای تنظیم سند نهایی پروژه پیشنهادی توسعه صیادی خرد فراهم سازد.

(۶) ششمین اجلاس کمیته

ششمین اجلاس کمیته مدیریت و توسعه ذخایر شیلاتی خلیجها (خلیج فارس و خلیج عمان) وابسته به کمیسیون شیلاتی اقیانوس هند در مرکز فائو در رم و در سال ۱۹۸۶ (۱۳۶۵ هـ ش) تشکیل شد.

اهم مطالب مطروحه در این اجلاس عبارت بودند از:

- وضعیت ذخایر میگو و ماهی در خلیج فارس و دریای عمان
- روش‌های معمول صید تون ماهیان در دریای عرب و آبهای خلیج فارس و دریای عمان
- ایجاد پایگاه اطلاعات شیلاتی جهت تمرکز و طبقه‌بندی این گونه اطلاعات در منطقه
- برنامه‌ریزی مناسب برای توسعه صنعت شیلات در خلیج فارس و دریای عمان
- پیشنهاد پروژه‌ای برای کمک به مدیریت ذخایر شیلاتی و توسعه آن در مقیاس خرد

پیشنهاد مهم اجلاس ششم کمیته مدیریت و توسعه ذخایر شیلاتی خلیجها (خلیج فارس و خلیج عمان) عبارت بودند از:

- تداوم برقراری فصل ممنوعیت صید میگو
- تدوین آئین نامه صید برای ادوات صید
- تشویق کشورهای منطقه‌ای برای مشارکت بیشتر در برنامه مدیریت و توسعه تون ماهیان هند و آرام (IPTP)

تاكيد بر ادامه مطالعات مشترك در مورد گونه‌های خاص با عنایت به خانواده شیر ماهیان
برگزاری گردهمایی آموزشی در ارتباط با اجلاس بعدی کمیته در زمینه برنامه‌ریزی توسعه شیلات در اجلاس مذبور نمایندگان کشورهای بحرین، ایران، عراق، عمان و عربستان سعودی شرکت داشتند.

هفتمین اجلاس کمیته

هفتمین اجلاس کمیته توسعه و مدیریت ذخایر شیلاتی خلیجها (خلیج فارس و خلیج عمان) وابسته به کمیسیون شیلاتی اقیانوس هند پس از چند سال رکود با تلاش جمهوری اسلامی ایران مجدداً در سال ۱۳۷۱ (۱۹۹۲ هـ ش) در تهران برگزار گردید.

اهم موضوعات مطرح شده در این اجلاس عبارت بودند از:

- برنامه‌ریزی و توسعه صیادی در منطقه
- بررسی وضعیت صیادی در خلیج فارس
- بررسی منابع میگو و ماهیان سطح زی دریای عمان و منطقه خلیج فارس
- بازاریابی، صادرات و واردات آبزیان
- تحقیقات در زمینه تکنولوژی صید
- پیگیری مطالعات و توسعه کمیته توسعه و مدیریت

برخی از پیشنهادهای مهم مطرح شده در اجلاس هفتم کمیته به شرح ذیل بودند:

- تاسیس سازمان صیادی جهت ایجاد هماهنگی و همکاری در فعالیتهای تحقیقاتی - شیلاتی
- ارزیابی تاثیر آلودگی نفتی در سطح منطقه در زمینه‌های:
  - پرورش ماهی و میگو
  - بوم سازگانهای جنگلهای حرا
  - آبزیان بستر زی
- آغاز بکار گروه کاری ویژه برای تطابق و اصلاح مدل‌های مدیریت صیادی بر اساس الگوهای اقتصادی زیستی و نظارت بر فعالیتهای صید ضمنی و تحقیق پیرامون طراحی شناورهای چندمنظوره و بکارگیری آن در صید میگو
- تنظیم برنامه همکاری منطقه‌ای جهت ایجاد هماهنگی بیشتر فیما بن کشورهای عضو کمیته، افزایش اطلاعات و آگاهی از قیمت‌های محصولات و هماهنگی در اعلام فضول ممنوعیت صید
- تقویت و حمایت از مرکز اطلاع رسانی اینفوسمک (Infosamak) در منطقه

هفتمین اجلاس کمیته به اتفاق آراء بر لزوم افزایش همکاری منطقه‌ای در زمینه تحقیقات شیلاتی تاکید کرد و اولویت‌های این فعالیت تحقیقاتی را در زمینه‌های ارزیابی ذخایر و تحقیق در زمینه مدیریت میگو بر شمرد.

(۷) هشتمین اجلاس کمیته

هشتمین اجلاس کمیته توسعه و مدیریت ذخایر شیلاتی خلیجها (خلیج فارس و خلیج عمان) در سال ۱۹۹۴ (سال ۱۳۷۳) در مسقط مرکز عمان و با حضور نمایندگان کشورهای ایران، عمان، عربستان سعودی، کویت، بحرین، قطر و امارت متحده عربی و نیز نمایندگانی از فائو و برنامه عمران ملل متحد برگزار شد. در این اجلاس پس از مروری بر پیشنهادهای مطروحه در اجلاسیه هفتم که در تهران برگزار شده بود، با درخواست حضور نمایندگان کشورهای حوزه دریای سرخ و خلیج عدن در کمیته خلیجها (خلیج فارس و خلیج عمان) مخالفت شد.

اجلاس هشتم کمیته با تأکید بر تشکیل گروه‌های کاری و ادامه برگزاری سالانه گروههای کاری در زمینه بی‌مهرگان، منابع پلازیک، میگو، میکتوفیده، آمار شیلاتی، تکثیر و پرورش آبزیان، پستانداران دریایی و کفzیان خواستار بهبود روش‌های حفاظت از محیط زیست ساحلی شد. در جلسه مشاوره‌ای جداگانه نیز پیشنهاد شد که در زمینه تواناییهای فنی صید فانوس ماهیان مطالعاتی انجام گیرد.

جمع‌بندی فعالیت کمیته‌های توسعه و مدیریت ذخایر شیلاتی خلیجها (خلیج فارس و دریای عمان)

به رغم تعدد اجلاسیه‌های برگزار شده توسط اعضای کمیته در ایتالیا با کشورهای منطقه، هنوز نتیجه ملموسی از عملکرد این کمیته بدست نیامده است و اکثر تصمیمات اتخاذ شده در جلسات آن تکراری بوده‌اند.

اگرچه در جلسات اخیر این کمیته تحرک چشمگیری بچشم می‌خورد اما باید جهت حرکت به سوی برنامه‌ریزی شود که بتوان در مورد مسائل عدیده‌ای از جمله مدیریت ذخایر استراتژیک و حفاظت از محیط زیست و جلوگیری از انتشار آلودگی‌ها گام برداشت و سرنوشت آینده ذخایر آبزیان مشترک را اعم از مهاجر، بستری، میان‌زی و سطح‌زی را در کانون توجه بحثهای کارشناسی اجلاس قرار داد.

همانطور که از هر اجلاس مدیریتی انتظار می‌رود، اگر بحثهای قابل طرح در جلسات رسمی کمیته قبل‌اً در گروه‌های کاری و در سطح کارشناسی مورد بحث قرار نگیرد نتیجه دقیقی از جلسات گفتگوی مدیران اخذ نخواهد شد، لذا بنظر می‌رسد که بهترین راه حل جهت بارور کردن جلسات کمیته، گسترش بحث‌های کارشناسی و همکاری تحقیقاتی است که متضمن تصمیم‌گیری‌های بعدی و ضامن اجرای توافقات حاصل شده می‌باشد.

کمیته خلیجها (خلیج فارس و خلیج عمان) از سال ۱۳۷۷ به کمیسیون منطقه‌ای شیلاتی (RECOFI) تغییرنام داد. این کمیسیون به طور جداگانه و مفصل توضیح داده خواهد شد و باختصار شایان ذکر است که کمیسیون منطقه‌ای شیلاتی (Regional Commission for Fisheries)، در گذشته تحت عنوان «کمیته توسعه و مدیریت منابع آبزیان خلیج فارس و دریای عمان» بود که قبل از انقلاب اسلامی ایران توسط سازمان فائز تشکیل و شیلات ایران نیز به عضویت رسمی آن درآمده بود.

از سال ۱۳۷۷، به پیشنهاد سازمان فائز مقرر گردید در ساختار کمیته فوق تجدیدنظر بعمل آید و کشورهای عضو نیز ضمن استقبال از پیشنهاد فائز اقدام به برگزاری اجلاس‌هایی در تهران و قاهره با هماهنگی و نظارت فائز نموده و مبادرت به تجدیدنظر در ساختار کمیته قبلی کرده و پیش نویس توافقنامه کمیسیونی را تحت ماده ۱۴ اساسنامه فائز آماده نمودند که نهایتاً در اجلاس قاهره در فروردین ۱۳۷۹ به تصویب اعضاء رسید.

بدیهی است موءسسین کمیسیون جدید که عنوان آن نیز «کمیسیون منطقه‌ای شیلاتی» نام گرفت، در واقع همان کشورهای حاشیه خلیج فارس و دریای عمان شامل ج.ا. ایران، عربستان سعودی، عمان، کویت، قطر، امارات متحده عربی، بحرین و عراق بود.

یکی از نکات قابل توجه در رابطه با کمیته قبلی یعنی کمیته توسعه و مدیریت منابع آبزیان خلیج فارس و دریای عمان، بکار گیری واژه مجمعول «خلیج‌ها» در انتهای عنوان کمیته و عدم استفاده از واژه صحیح خلیج فارس و دریای عمان بود که این امر به طور مستمر مورد اعتراض شیلات ایران به نمایندگی از ج.ا. ایران و اعلام شفاهی و کتبی آن به طور ممتد در اجلاس‌ها و نشست‌های کمیته و کارگروه‌های آن بود. به همین لحاظ در سال ۱۳۷۷، زمانی که فائز در نظر داشت تا سطح کمیته را به سطح کمیسیون ارتقاء دهد، ج.ا. ایران تلاش زیادی کرد تا فائز عنوانی را برای کمیسیون انتخاب نماید که خداشته‌ای به عنوان صحیح خلیج فارس وارد نشود. لذا در نهایت فائز، عنوان «کمیسیون منطقه‌ای شیلاتی»

(Regional Commission for Fisheries) را برای آن انتخاب کرد که هیچ گونه اشاره‌ای به دریاهای تحت پوشش کمیسیون در عنوان آن نشد، ضمناً سایر کشورهای عربی منطقه نیز بهانه‌ای برای مخالفت با این عنوان و حساسیت برای استفاده مجدد از واژه مجعلو «خليج‌ها» در عنوان انتخابی نداشتند.

۱-۸- طرح منطقه‌ای بررسی و توسعه ماهیگیری خلیج فارس (Regional Fishery Survey and Development Project)

این پروژه که با علامت اختصاری RAB/71/278 از سال ۱۹۷۱ به تصویب فائزورسید، با شرکت ۸ کشور ایران، بحرین، قطر، کویت، عراق، عربستان سعودی، عمان و امارات متحده عربی از سال ۱۹۷۵ با همکاری اجرایی برنامه عمران ملل متحد (UNDP) و سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (FAO) به مرحله اجرا درآمد (Sivasubramaniam, 1981).

این طرح به منظور توسعه تمام بخش‌های صنایع شیلاتی در کشورهای منطقه طراحی و به مرحله اجرا در آمد که بتوانند به نحوی موثر و پویا از ذخایر آبزیان خود اعم از بستر زی یا سطح زی در خلیج فارس و آبهای مجاور بهره‌برداری کنند.

اهداف کوتاه مدت این طرح بترتیب عبارت بودند از:

- بررسی ذخایر آبزیان در آبهای خلیج فارس و دریای عمان و تشخیص ذخایر مهم آبزیان سطح زی و بستر زی
- ارائه کمکهای اولیه به کشورهای شرکت کننده در مورد کنترل و مدیریت ذخایر میگو درمنطقه
- انجام صیدهای آزمایشی در ارتباط با بررسی ذخایر سطح زی و بستر زی به منظور تشخیص مناسبترین دستگاه‌های ماهی یاب در تخمین میزان اولیه صید
- ارائه خدمات مشورتی به کشورهای عضو طرح در مورد ذخایر و تخمین ذخایر آبزیان به منظور توسعه ماهیگیری
- ارائه خدمات مشورتی به کشورهای عضو در تأسیس و برقراری سیستم‌های آماری که در این ارتباط برخی اقدامات نیز انجام گردیده که از آن جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:
  - بررسی ذخایر آبزیان خلیج فارس و دریای عمان
  - مدیریت ذخایر میگو

در رابطه با مدیریت ذخایر میگو، یک گروه کارشناسی تحت نظر کمیسیون شیلاتی اقیانوس هند (IOFC) وضعیت صید را در منطقه مورد مطالعه و بررسی قراردادند (۱۹۷۶) که فعالیت آنها متنه به ارائه دو گزارش با عنوانی «وضعیت میگو» و «اثر عوامل مختلف بر ذخایر میگو» بود.

از اقدام‌های دیگر انجام شده در پروژه طرح منطقه‌ای بررسی و توسعه ماهیگیری خلیج فارس (RAB/71/278) می‌توان به صید آزمایشی و توسعه اصولی ماهیگیری، برنامه‌های توسعه‌ای برای صنایع شیلاتی و ایجاد امکانات آموزش برای تعدادی از کارشناسان اشاره کرد.

در همین راستا تعدادی از کارآموزان به عنوان همکار در کنار کارشناسان بین‌المللی شاغل در طرح از طرف هر یک از کشورهای عضو معرفی شدند و درسالهای انتهایی طرح، تعدادی از این کارشناسان جهت استفاده از دوره‌های علمی و عملی ذیربسط به کشورهای مختلف اعزام گردیدند.

با توجه به اقدامات انجام شده و تجارب بدست آمده در این خصوص، جمع‌بندی وضعیت این کمیته را می‌توان به شرح ذیل بیان نمود.

اگرچه طرح منطقه‌ای بررسی و توسعه ماهیگیری خلیج فارس (RAB/71/278) بیش از چهار سال و نیم به طول نینجامید، اما یکی از پروژه‌های موفق منطقه‌ای بود که توانست پیشنهادات لازم را برای بهبود سیستم آماری و نحوه جمع‌آوری اطلاعات و نیز تجزیه و تحلیل و مقایسه آنها و ارائه راه حلها مطرح کند که بررسی‌های انجام شده طی این پروژه منجر به چاپ ۲۰ عنوان نشریه از دستاوردهای این پروژه گردید که در اختیار کشورهای عضو قرارداده شد.

این طرح در تعیین میزان ذخایر سطح زیان ریز خلیج فارس و دریای عمان موفق بود و طی بررسی‌های آکوستیک در ۳ فصل مختلف و با کمک ۲ شناور تحقیقاتی به نامهای لمورو و مجید، ترکیب کلی گونه‌های سطح زیان ریز در خلیج فارس و دریای عمان در ۳ گروه شگ ماهیان (Clupeidae)، آنچووی ماهیان (Engraulidae) و گیش ماهیان (Carangidae) تعیین شد، متوسط ذخایر در سه منطقه:

- شمال غربی خلیج فارس
- جنوب شرقی خلیج فارس
- سواحل شرقی دریای عمان

در طی مدت مطالعه تعیین شد و پیشنهاد گردید که مطالعات تکمیلی بعدی در قالب پروژه‌های مشترک دیگری صورت پذیرد.

۱-۹- طرح بررسی و توسعه شیلاتی اقیانوس هند (IOFDP^۱)

طرح فوق از محل کمکهای مالی موسسه نروژی Norad، به فائو و با همکاری موسسه تحقیقات برگن در شمال اقیانوس هند به اجرا درآمد.

هدف از اجرای این طرح که در آبهای مجاور کشورهای ایران، پاکستان، عربستان سعودی، یمن، سومالی و کنیا طی سالهای ۱۹۷۵-۷۶ به اجرا درآمد، تعیین میزان ذخایر قابل برداشت آبزیان منطقه شمال اقیانوس هند بود.

در جریان این طرح تمام کشورهای مشارکت کننده از طریق ارائه مجوز فعالیت تحقیقاتی در آبهای سرزمینی خود و نیز استقرار افراد و کارشناسان خود در کشتی تحقیقاتی فرید تجوف نانسن (نروژی) شرکتی فعالانه داشتند که در این راستا ایران نیز با دو کارشناس در دو گشت دریایی جداگانه با کشتی تحقیقاتی فرید تجوف نانسن شرکت کرد که از جمله دستاوردهای این گشت دریایی - تحقیقاتی، کشف ذخایر عظیم فانوس ماهیان (Lantern fishes) در منطقه شمالی اقیانوس هند بود.

۱-۱۰- طرح بررسی آبزیان اقیانوس هند

طرح بررسی آبزیان اقیانوس هند با مشارکت فائو و برنامه عمران ملل متحد (UNDP/FAO Global Programme) به اجرا درآمد و به منظور ادامه فعالیت‌هایی بود که در قالب طرح بررسی و توسعه شیلاتی اقیانوس هند اجرا و از سال ۱۹۷۵ با همکاری و هماهنگی فائو و موسسه نروژی نوراد ادامه یافته بود. از سال ۱۹۸۳، طرح بررسی آبزیان اقیانوس هند جهت رسیدن به نتایجی روشن از یافته‌های پژوهش بررسی و توسعه شیلاتی اقیانوس هند، کار خود را آغاز کرد و مقرر گردید تخمین دقیق‌تری از میزان ذخایر زنده آبزیان شمال اقیانوس هند با تأکید بر ذخایر ماهیان مزوپلاژیک ارائه دهد.

طول مدت این طرح دو سال و نیم بود که طی آن ۲ نفر از کارشناسان مرکز تحقیقات شیلات جنوب با حضور در کشتی تحقیقاتی فرید تجوف نانسن، به جمع‌بندی نتایج بدست آمده پرداختند و گزارش‌هایی از نتایج این پژوهه نیز منتشر شد.

^۱- Indian Ocean Fishery and Development Programme

۱-۱۱- طرح ایجاد مرکز منطقه‌ای آموزش ماهیگیری در کویت

از جمله طرحهایی که بنابه پیشنهاد فائو و در پی مطالعات کارشناسی برای بهبود بهره‌برداری از ذخایر آبزیان در منطقه خلیج فارس و دریای عمان به اجرا درآمد، می‌توان از طرح ایجاد مرکز منطقه‌ای آموزش ماهیگیری در کویت نام برد.

در این طرح، کشورهای منطقه با انگیزه توسعه و بسط صنایع مربوط به شیلات و افزایش مشارکت و تاثیر آن در اقتصاد کشورهای منطقه، در جریان دهمین کنفرانس منطقه‌ای IOFC که در سپتامبر ۱۹۷۰ در اسلام‌آباد و یازدهمین کنفرانس منطقه‌ای IOFC که در سال ۱۹۷۲ در کویت تشکیل شد، پیشنهاد کردند که با تأسیس یک مرکز آموزشی منطقه‌ای با همکاری فائو در منطقه، نیازمندیهای نیروی انسانی کشورهای عضو تأمین گردد. در سال ۱۹۷۲ و در پی طرح این موضوع، معاون مدیرکل فائو در خاورمیانه ضمن بازدید از منطقه، لزوم تأسیس چنین مرکزی را برای ارائه آموزش ماهیگیری در منطقه مورد تأکید مجدد قرار داد.

در پی این تأکیدات، یک تیم کارشناسی از کشورهای کویت، بحرین، قطر، امارات متحده عربی (ابوظبی) و عمان بازدید کرد و مقرر گردید که این مرکز در کویت تأسیس گردد.

در پی این اقدامات، اولین دوره آموزشی به زبانهای عربی و انگلیسی به مدت ۴ سال و از سال ۱۹۷۵ (۱۳۵۴ هـ. ش) انجام گرفت.

در سال ۱۳۵۵، اولین گروه از فراغیران به کشور کویت اعزام شدند که ۲ نفر از آنها در زمینه ناویری، ۳ نفر در دوره مکانیک شناورهای صیادی و ۲ نفر در رشته اقتصاد و مدیریت به تحصیل در سرفصلهای تعیین شده قبلی پرداختند. پیش از این قرار بود که ۵ نفر از فارغ‌التحصیلان این دوره عازم انگلیس شوند تا در دوره‌های تکمیلی شرکت کنند اما تنها ۲ نفر از ۵ نفر مورد بحث به این دوره راه یافتند.

۱-۱۲- پروژه توسعه ماهیگیری شیلات با مشارکت فائو (IRA/83/013)

پروژه توسعه ماهیگیری با مشارکت فائو که با کد IRA/83/013 شناخته می‌شود، کار خود را از سال ۱۳۶۳ با هدف توسعه و بهره‌برداری از ذخایر ماهیان سطح زی، بویژه ساردنین ماهیان از طریق صیدهای آزمایشی و ارائه بهترین و مناسبترین روش استحصال، نگهداری، عمل آوری و بازاریابی این ماهیان در آبهای جنوب کشور آغاز کرد.

کارشناسان خارجی با همتایان ایرانی خود از تحقیقات شیلات ایران، با بکارگیری ۲ فروند شناور در گاهان ۱۸ و لاور-۲ و همچنین یک فروند لنج صیادی خریداری شده که مجهز به تور پورساین و تور گوشگیر، وینچ مخصوص تور و ادوات صوتی بود، اقدام به انجام گشتهای تحقیقاتی و بررسی تورهای مذبور با شناورهای تحت اختیار در آبهای خلیج فارس در مناطق بوشهر، بندرعباس و بخشی از دریای عمان کردند. همچنین از سال ۱۳۷۲، یک شناور فایرگلاس به نام اختر از سریلانکا خریداری و به بوشهر منتقل گردید. متأسفانه در ادامه پروژه از این شناور استفاده شایان ذکری بعمل نیامد.

البته قبلًا مدت اجرای این پروژه ۳ ساله پیش بینی شده بود، اما به دلایل مختلف از جمله جنگ تحملی و نزدیک بودن محل اجرای گشتهای تحقیقاتی به مناطق عملیاتی نظامی، اجرای پروژه تا چندین سال بطول انجامید.

هزینه‌های این پروژه از سوی دو سازمان بین‌المللی وابسته به ملل متحد (FAO ، UNDP) و بخشی از آن نیز توسط شرکت سهامی شیلات ایران تأمین گردید.

از دستاوردهای پروژه توسعه ماهیگیری شیلات بامشارکت فائو (IRA/83/013)، می‌توان به ایجاد واحد اطلاعات و آمار پروژه با همکاری یک کارشناس خارجی (دکتر وايت) در مرکز تحقیقات شیلاتی دریای عمان در بندرعباس اشاره نمود.

شرح وظایف این دفتر مطابق برنامه‌ریزی انجام شده شامل :

۱. بررسی اطلاعات و آمار موجود شیلاتی در مورد ماهیان سطح زی

۲. طرح ریزی و اجرای سیستم جمع‌آوری ماهیان سطح زی

۳. طرح ریزی سیستم جمع‌آوری آمار و اطلاعات ماهیگیری جهت شناورهای پروژه

۴. تهیه گزارش‌های گشت‌های صید آزمایشی

۵. تجزیه و تحلیل وضعیت صید ماهیان سطح زی در آبهای ایران

متأسفانه به رغم تمايل کارشناسان ایرانی به ادامه همکاری با دکتر وايت، نامبرده به بهانه بالا گرفتن جنگ تحملی بندرعباس را ترک کرده و ادامه کار واحد اطلاعات آمار پروژه در اختیار همکاران ایرانی پروژه قرار گرفت (ایران، ۱۳۷۶).

در ادامه اجرای پروژه مشترک شیلات و فائو (IRA/83/013)، به منظور بررسی زیست شناسی و ارزیابی ذخایر ماهیان سطح زی باتأکید بر سطح زیان ریز شامل ساردن ماهیان، یک نفر کارشناس هلندی (وان

زالینگ Vanzalinge) در سال ۱۳۷۲ در مرکز تحقیقات شیلاتی خلیج فارس - بوشهر حضور یافت و با کارشناسان مرکز بوشهر در اقدامات ذیل مشارکت نمود:

الف) جمع آوری اطلاعات و آمار صید و تجزیه و تحلیل وضعیت صید گاههای استانهای بوشهر و هرمزگان

ب) تعیین صید گاههای عملده و سنتی ساردين ماهیان در استانهای ساحلی بوشهر و هرمزگان شامل:

۱. بندر کنگان: بندر طاهری و کنگان، استان بوشهر (خلیج فارس)
  ۲. بندر لنگه: گاویندی و روستای گرزه، استان هرمزگان (خلیج فارس)
  ۳. جزایر قشم و هرمز و روستای مسن، استان هرمزگان (خلیج فارس)
  ۴. جاسک: (روستاهای یک بنی، سور گلم و جگین)، استان هرمزگان (دریای عمان)
- ج - شناسایی گونه‌های غالب صید و گونه‌شناسی ساردين ماهیان آبهای ایرانی خلیج فارس که در نهایت منجر به شناسایی و معرفی ۳ جنس و ۵ گونه از شگ ماهیان (Clupeidae) گردید که شناسایی و معرفی گونه ساردين خلیج (*Herklotichthys lossei*) به عنوان اولین گزارش از حضور تنها گونه ساردين بومی (آبهای ایرانی خلیج فارس عنوان گردید (عوفی، ۱۳۷۳).

د - بررسی زیست شناسی و تعیین برخی از متغیرهای زیستی چهار گونه غالب موجود از ساردين ماهیان *Herklotichthys lossei*, *Dussumieria acuta*, *Sardinella gibbosa*, *Sardinella albella* در منطقه که مهمترین این متغیرها عبارت بودند از:

۱. تعیین زمان تخم‌ریزی و مهاجرت جهت تغذیه و تخم‌ریزی
۲. تعیین ضریب رشد
۳. تعیین پارامترهای رشد و مرگ و میر
۴. فراوانی طولی در مراحل مختلف باروری و منحنی رشد بر اساس سری‌های زمانی نسبی (RTS)
۵. تعیین مسیر مهاجرت در سواحل ایرانی خلیج فارس

ه - برآورد تقریبی ذخایر ماهیان سطح‌زی شامل دو گروه ساردين ماهیان (Clupeidae) و آنچه‌وی ماهیان (Engraulidae).

بر اساس همین تحقیق و با توجه به مجموع اطلاعات نه چندان کامل سالهای گذشته (۱۳۶۳-۷۳)، صید ماهیان سطح زی ریز شامل ۲ گروه عمده ساردين و آنچووی می‌باشد. حجم توده زنده ساردين ماهیان در استان بوشهر ۲۲۱۰۰۰ تن و آنچووی ماهیان ۴۷۰۰۰ تن تخمین زده شد (۶۶ درصد حجم توده زنده ساردين ماهیان و خلیج فارس در آبهای ایران می‌باشد). در استان هرمزگان نیز این میزان برای ساردين ماهیان ۵۸۰۰۰ تن و برای آنچووی ماهیان ۱۵۸۰۰۰ تن تخمین زده شده است. همچنین میزان برداشت ساردين ماهیان از آبهای استان بوشهر حدود ۹۴۰۰۰ تن و از آبهای هرمزگان ۱۶۰۰۰ تن (به استثنای جاسک) و آنچووی در استان بوشهر ۳۱۰۰۰ تن و در هرمزگان ۱۲۳۰۰۰ تن توصیه گردید (Vanzalinge *et al.*, 1993).

۱-۱۳- پروژه توسعه ماهیگیری جنوب TCP/IRA/1983

در راستای همکاری فنی فائو و برنامه عمران ملل متحد با جمهوری اسلامی ایران، هیات چهارنفره‌ای از برنامه‌ریزان و متخصصان به اسامی:

(سرپرست گروه)	(E. Kuaran)	۱. آقای ای. کوران
(مشاور تکنولوژی ادوات صید فائو)	(A. Kelashis)	۲. آقای ای. کلیشی
(کارشناس ارشد ذخایر ماهیگیری فائو)	(J. F. Caddy)	۳. آقای جی. اف. کدی
(مدیریت خدمات عملیات دریایی فائو)	(N. Kujima)	۴. آقای ان. کوجیما

از ۱۷ سپتامبر تا ۱۵ اکتبر ۱۹۸۳، طی بازدیدهایی از سواحل دریای خزر، خلیج فارس و دریای عمان، به تهیه پیش‌نویس پروژه‌های اولویت دار ایران در آبهای داخلی و دریایی تحت عنوان «ملاحظات مربوط به چشم‌اندازها و موانع توسعه شیلات در جمهوری اسلامی ایران» اقدام نمودند.

محورهای عمده گزارش فوق شامل بهره‌برداری بهینه از کیلکا، بهره‌برداری از تالاب انزلی، استراتژی افزایش ذخایر ماهیان دریای خزر و نیازمندیهای علمی و تحقیقاتی دریای خزر در شمال و نیز ماهیگیری، حمل و نقل و تسهیلات بندری در جاسک و بندرعباس در جنوب و بازاریابی آبزیان و کشف منابع جدید میگو و ماهی در خلیج فارس و دریای عمان بوده است. از جمله نکات مهم این پروژه ارائه پیشنهاداتی پیرامون بهبود کار تعاونیها، اجرای مقررات ماهیگیری، پرورش آبزیان دریایی، همراه با جدول زمانی

موقع برای گسترش صید کیلکا، نمودار پیشنهادی برای مدیریت و توسعه ماهیگیری ایران و اثرات افزایش تلاش ماهیگیری بر میزان تولید و صید در کوتاه مدت و بلند مدت است (کدی، ۱۹۸۴).

جمع‌بندی

بنظر می‌رسد که اگر تمامی مأموریت‌های انجام شده از سوی سازمان‌های بین‌المللی و فائو با چنین ترکیبی صورت پذیرد و نکات و ظرائف این گزارش‌ها بلافضله پس از پایان سفر در اختیار طرف ایرانی قرار داده شود و ترجمه فارسی گزارش مأموریت در جلسات شورای برنامه ریزی شیلات مورد بحث قرار گیرد، از دستاوردهای سفر در اسرع وقت بهره‌برداری خواهد شد، اگر چه این همکاری فنی با فائو اولین در نوع خود نبوده و در عمل ثابت شده که آخرین آن نیز نخواهد بود، اما نحوه تدوین گزارش و پاسخ‌هایی که به سؤالات توسعه‌ای شیلات داده شده است، نشان می‌دهد که افراد انتخاب شده حائز شرایط و دارای کیفیت عالی بوده‌اند و بدرستی انتخاب شده‌اند.

از سوی دیگر، سازمان خواروبار کشاورزی ملل متحده با تنظیم برنامه همکاری‌های فنی قصد ارائه خدمات کارشناسی به کشور یا منطقه هدف را دارد و بهره‌برداری از این دیدگاهها و بکارگیری بهترین دستورالعمل‌ها بعمده کشور می‌بان است که در حد امکانات و مقدورات خود از آنها استفاده و بهره‌جویی کند.

۱-۱۴- پروژه ارزیابی ذخایر میکتوفیده (TCP/IRA/4451)

اهمیت فانوس ماهیان به عنوان یک ذخیره عظیم و با ارزش در دریای عمان و دریای عرب با مطالعات انجام شده طی گشتهای تحقیقاتی Nafpaktitis & Nafpaktitis در سال ۱۹۵۹ و Kotthaus در سال ۱۹۶۲ به اثبات رسید. اولین ساقه فعالیت‌های تحقیقاتی در مورد برآورد ذخایر ماهیان میکتوفیده در حوزه شمال غرب اقیانوس هند مربوط به فعالیت‌های انجام شده توسط کشتی تحقیقاتی "فرید تجوف نانسن" طی سالهای ۱۹۷۵-۷۶ بوده است. این مطالعات در قالب طرح منطقه‌ای خلیج فارس و دریای عمان با نظارت فائو برگزار شد.

پس از آن در فاصله سالهای ۱۹۷۷-۱۹۷۸ بر اساس تحقیقات مرتبط با انجام طرح منطقه‌ای، مطالعات دیگری در مورد ماهیان میان زی دریای عمان با نظارت فائو و محققین نروژی و بابکارگیری کشتی

تحقیقاتی Lemuru به مورد اجرا درآمد که این مطالعات مجدداً در سال ۱۹۸۳ توسط کشتی تحقیقاتی "فریدت جوف نانسن" توسط نروژیها در آبهای خلیج عدن تا دریای عمان تکرار شد. پس از الحاق شرکت سهامی شیلات ایران به وزارت جهاد سازندگی در سال ۱۳۶۶، عملیات تحقیقاتی در زمینه صید آزمایشی فانوس ماهیان توسط یک فروند کشتی صیادی متعلق به کره شمالی به نام "Jang Bang Son" در حوزه آبهای ایرانی دریای عمان به اجرا درآمد. در سال ۱۹۹۰، با حضور یک شناور دیگر کره‌ای به نام "Nam Po one" قرار بود مطالعات گسترده‌تری صورت بگیرد که عملیات آن ناموفق ماند.

در ادامه، در سال ۱۹۹۲ فعالیت‌های پراکنده دیگری از طرف شرکت صید صنعتی شیلات ایران و شرکت صید کیش (متعلق به سازمان عمران کیش) در قالب قراردادهای مقطوعی باشرکت‌های صیادی خارجی صورت گرفت که در این راستا محققین و کارشناسان نروژی با بکارگیری شناور K – Voyager مجدداً مطالعاتی درمورد پراکنش و میزان ذخایر فانوس ماهیان دریای عمان انجام داده‌اند که متأسفانه نتایج آن در دسترس نمی‌باشد. در اوخر سال ۱۹۹۲ نیز پروژه مشترک ایران – فائو در زمینه ارزیابی ذخایر فانوس ماهیان در دریای عمان بمورد اجرا گذاشته شد که تا سال ۱۹۹۴ بطول انجامید.

در سال ۱۹۹۴، به دنبال اتمام پروژه ارزیابی ذخایر منابع میکتوفیده و مشخص شدن بالا بودن میزان ذخایر فانوس ماهیان، شرکت سهامی شیلات ایران بر آن شد که نسبت به بهره‌برداری از ذخایر میکتوفیده در جهت تولید آرد ماهی گام بردارد.

در این راستا از کارشناسان فائو دعوت به عمل آمد تا در قالب یک هیات کارشناسی نسبت به ارزیابی راه اندازی خط صید فانوس ماهیان و لزوم احداث کارخانه آرد ماهی و در نهایت اقتصادی بودن برداشت و پیشنهاد روش مناسب صید آنها به ایران سفر کنند (تاریخ سفر: شهریور ۱۳۷۳).

بدین منظور یک تیم کارشناسی از افراد ذیل به ایران اعزام شدند:

– E. Bos (تکنولوژیست صید)

– T. Jakobsens (کارشناس ارشد صنایع غذایی و عمل آوری)

– R. Rackowe (اقتصاددان شیلاتی و سرپرست تیم اعزامی)

– R. Shotton (کارشناس ارشد ذخایر شیلاتی فائو و هماهنگ کننده مأموریت)

تیم کارشناسی فوق به همراه کارشناسان ایرانی، بازدیدهایی را از استانهای ساحلی جنوب کشور و بویژه شهرهای بندرعباس، جاسک و چابهار بعمل آورده و نیز جلسات متفاوتی را با مدیران شیلاتی و کارشناسان ذیربیط تشکیل داد و پس از ترک تهران گزارش خود را ارائه کرد. محورهای پیشنهادی هیات کارشناسی فاثو که بیشتر از دیدگاه مدیریتی به صید فانوس ماهیان پرداخته بود، عبارت بودند از:

- از آنجا یکه کماکان سؤالات مبهمنی در ارتباط با برداشت از ذخایر وجود دارد، پیشنهاد می‌گردد که از هر گونه سرمایه‌گذاری مستقیم خودداری شود و بهتر است یک شناور مناسب برای این کار چارترا (اجاره) شود.

- مطالعات و تحقیقات در زمینه ذخایر بایستی ادامه یافته و گشتهای مونیتورینگ انجام شود تا اطلاعات کافی در خصوص مدت زمان دریانوردی، اندازه شناور مناسب و... مشخص گردد.

- شناور جهاد فانوس، مناسب صید فانوس ماهیان تشخیصی داده نشد (بویژه از نظر بالا بودن ظرفیت و اندازه شناور)

- مناسبترین مکان برای تحويل صید، بندر جاسک پیشنهاد گردید. پیشنهاد گردید دولت ایران نقش و نوع سرمایه‌گذاری خود را دقیقاً مشخص کند و حتی الامکان بخش خصوصی را در این کار دخیل نماید.

- امکان برداشت اقتصادی از فانوس ماهیان به یکی از ۳ روش ذیل پیشنهاد شد:

(۱) صید و عمل آوری توسط یک فروند کشتی صیادی مجهز به کارخانه آردماهی

(۲) صید توسط ناوگان صیادی و عمل آوری در دریا توسط یک فروند کشتی مجهز به کارخانه آردماهی

(۳) صید توسط ناوگانهای صیادی و عمل آوری توسط یک کارخانه آرد ماهی مستقر در ساحل

۱-۱۵- پروژه تکثیر و پرورش میگوی آب شور (IRA/89/041)

هدف از اجرای این پروژه که با مشارکت فائو و اعزام کارشناس به ایران شروع شد، تکثیر مصنوعی میگوهای تجاری خلیج فارس با تاکید بر میگوی بیری و سفید هندی و پرورش آن تا مرحله تجاری و ترویج شیوه پرورش آن بود.

هزینه این پروژه از سوی برنامه عمران ملل متحد (UNDP) پرداخت گردید. تاریخ این همکاری در سال ۱۹۹۱ بوده و در نتیجه انجام آن یک کارگاه پرورش میگو (منطقه کلاهی) در استان هرمزگان تجهیز و تأسیس شده است.

۱-۱۶- توافق نامه ارائه خدمات و کمک های فنی فیما بین شیلات ایران و فائو

جهت تقویت بنیه تحقیقاتی موسسه تحقیقات و آموزش شیلات ایران

هدف از اجرای این پروژه که پس از پایان جنگ تحملی و در پی توجه بیش از بیش به بازسازی ذخایر آبزیان در منطقه و تقویت بنیه علمی و تخصصی موسسه تحقیقات و آموزش شیلات ایران با کد UTF/IRA/020/IRA شناخته می‌شود، تأمین نیروی انسانی مورد نیاز بخش ماهیگیری کشور، افزایش دانش فنی کارشناسان موسسه تحقیقات و آموزش شیلات ایران، کمک در اجرای پروژه‌های تحقیقاتی و تأمین مشاورین مورد نیاز برای توسعه ماهیگیری کشور بود.

مدت اجرای این پروژه از سال ۱۹۹۲ (سال ۱۳۷۱ ه. ش) به مدت ۳ ماه بود و تمامی هزینه‌های آن از سوی شیلات ایران تأمین گردید و از طرف فائو، پرسنل فنی و کارشناسی به ایران اعزام شدند.

در این رابطه مقرر گردید برای بررسی مدیریت جنگل‌های خرا (مانگرو) یکی از کارشناسان با تجربه وابسته به فائو به ایران سفر کند که این مأموریت در نیمه اول سال ۱۳۷۲ عملی گردید و مکینشاش (Mcintosh) استاد دانشگاه استرلینگ انگلستان عازم ایران شد.

نامبرده در میزگردهای تخصصی با شرکت محققین بخش‌های تحقیقات جنگل و گیاه‌شناسی و کارشناسانی از سازمان جنگل‌ها و مراتع و نیز سازمان تحقیقات و آموزش شیلات ایران شرکت کرده و در جلسات سخنرانی تخصصی به بحث پیرامون مسائل ذیل پرداخت:

(۱) رده‌بندی و بیولوژی جنگل‌های خرا

(۲) ساختار و پویایی این جنگل‌ها

- (۳) رابطه متقابل صید و صیادی با جنگلهای حّرا
- (۴) سیستم‌های پرورش قابل استفاده در جنگلهای حّرا
- (۵) روش‌های کاشت آن در دریا

با توجه به ضرورت ایجاد جنگلهای حّرا در مناطق شمالی دریای عمان و خلیج فارس و تجربیات فائو در کشورهای آسیای جنوب شرقی و بخصوص ویتنام و تایلند، لازم است به دستاوردهای این مأموریت از نظر کارشناسی و از دیدگاه توسعه همکاری‌های بین‌المللی توجه بیشتری مبذول گردد.

از سوی دیگر، "چن فویان" (Chen Fu Yan) کارشناس تکثیر و پرورش ماهی هامور در قفس و مشاور سابق ناکا، به عنوان مشاور فنی پژوهه در موسسه تحقیقات و آموزش شیلات ایران مستقر شد و زمینه را برای حضور فعالانه تر کارشناسان خارجی به عنوان مشاور فنی در شیلات ایران و نظارت بر پژوهه‌های تحقیقاتی موسسه فراهم آورد.

همچنین در سال ۱۹۹۲، در راستای اجرای پژوهه UTF، "فرناندو سوناز" (Fernando P. Sunaz) به عنوان مشاور به مدت ۲ ماه در ایران حضور یافت که اهم فعالیتهای وی عبارت بود از:

(۱) آموزش عملی (راه اندازی) یک آزمایشگاه کشت جلبک و نیز نظارت بر نحوه نگهداری کشتهای جلبکی فیتوپلانکتونها (*Microalgae*), بسویه ۲ جنس *Skeletonema* و *Chaetoceros*.

(۲) آموزش کارشناسان ذیربط در زمینه‌های جداسازی و خالص‌سازی گونه‌ای جلبک‌ها و همچنین آموزش نحوه کشت انبوه جلبک‌ها.

(۳) آموزش نیروهای متخصص در زمینه کشت همزمان جلبک‌ها به همراه عملیات تخمه گشایی (hatching) میگوها.

(۴) کمک و مساعدت به کارشناسان ایرانی به منظور بهبود عملیات تخمه گشایی میگوها و تعیین میزان غذای زنده مورد نیاز در مخازن پرورش نوزادان میگو.

برگزاری این دوره آموزشی توسط "فرناندو سوناز"، موجب بهبود روش‌های جداسازی و خالص‌سازی و کشت انبوه جلبک‌ها گردید.

در همین راستا، "ام. جی. فیلیپس" کارشناس و متخصص محیط زیست در قالب پروژه "UTF/IRA/020/IRA" به دعوت "چن فویان" (رئیس مشاوران پروژه) عازم منطقه جنوبی کشور شد و از مزارع تکثیر و پرورش آبزیان در خوزستان بازدیدهایی بعمل آورد. پیشنهادهای مطرح شده در این سفر در گزارش مأموریت Philips (۱۹۹۲) موجود است که شامل موارد ذیل می‌باشد:

- (۱) برگزاری دوره آموزشی دو هفته‌ای در ایران در زمینه مدیریت کیفیت آب در امر کشت و پرورش
- (۲) انجام پروژه خلیج گرگان در زمینه بررسی امکان پرورش ماهی به طرق پرورش در حصار^۱ و پرورش در قفس^۲ از طریق مطالعات زیستی و فیزیکوشیمیایی.
- (۳) انجام پروژه تالاب انزلی (بررسی زیست محیطی در توسعه ماهیگیری و کشت و پرورش در تالاب انزلی).
- (۴) انجام پروژه کشت و پرورش میگو در خوزستان (بررسی مکان‌یابی کشت و پرورش میگو و پرورش در قفس).
- (۵) طراحی نحوه مشارکت ایران در برنامه‌های منطقه‌ای کشت و پرورش و زیست محیطی از جمله برنامه مطالعات منطقه‌ای و کارگاه فنی ارزیابی و مدیریت در توسعه کشت و پرورش . (FAO/NACA TCP Project)
- (۶) انجام برنامه کشت و پرورش خرچنگ دراز آب شیرین (Crayfish) در ایران .

۱-۱۷- پروژه بررسی جنبه‌های مدیریتی شیلات (TCP/IRA/4559)

این پروژه یکی از پروژه‌های جدید فائقه با شیلات ایران بود که جهت بررسی جنبه‌های مدیریتی شیلات تعریف گردید.

¹ - Pen culture

² - Cage culture

مطابق سند این پروژه ۳ نفر از کارشناسان بر جسته همکار فائو (به اسمی ذیل) هم زمان با سفر به ایران و بازدید از مناطق صیادی جنوب و شمال در مهرماه ۱۳۷۴، روند مطالعه، سیاستگذاری و اجرای سیاستهای مدیریتی صید را در شیلات، به همراه نحوه تقسیم کار بررسی نمودند.

- بورکه (L. D. Burke)

- سینکلر (Michael Sinclair)

- شاتون (Ross Shotton)

همین گروه نیز مجدداً در سال ۱۳۷۵ سفری به ایران داشته و نتایج تجربیات خود را در قالب ۲ کارگاه آموزشی جداگانه به کارشناسان شیلاتی منتقل کردند.

اهم فعالیت‌های گروه فوق عبارت بودند از:

(۱) مروری بر توان و ظرفیت سازمان تحقیقات و آموزش شیلات ایران جهت ارائه طریق در زمینه‌های مدیریت بیولوژیک و توان علمی آنها.

(۲) مروری بر توانایی شیلات (به عنوان متولی صید و صیادی در ایران) از دیدگاه ارزشیابی، سیاستگذاری. بدنبال این سفر با ارسال یک گزارش و نیز چندین مکاتبه از شیلات خواسته شد تا مشکلات و موانع موجود در راستای توسعه اهداف شیلات توسط کارشناسان و متخصصان ذیربطر اعلان گردد. همچنین به علت وجود تشابه در ساختار منطقه‌ای ایران و کانادا و نیز مشابه بودن مشکلات در شیلات هر دو کشور، مقرر گردید که یک هیات کارشناسی دو نفره از کانادا به ایران اعزام گرددند (این تصمیم گیری محقق نگردید).

(در مجموع، شایان ذکر است که پروژه فوق مورد پیگیری کامل قرار نگرفت و نتایج لازم حاصل نشد و فقط در گزارشی سیمای شیلات به نگارش کشیده شد و راهکارهای چندان محکمی نیز ارائه نگردید).

۱-۱۸- سایر اولویت‌های مهم

- افزایش تولید غذا برای اطمینان از امنیت غذایی و افزایش درآمد خانواده‌های فقیر و جوامع کوچک (غلب روستایی)،
- گسترش بسترهاي تکنولوژيك مرتبط با محیط زیست و بهترین تجارب کشاورزی و ترویج اين تجارب و تکنولوژي ها از طریق رویکردهای مشارکتی و درگیر نمودن کشاورزان،
- مدیریت منابع آب و آبیاری به منظور تقویت ظرفیت دولت، شبکه زیربنایی و مهارت‌های فنی،
- مبارزه با بیابان زایی،
- توسعه ظرفیت شیلات و آبزی پروری،
- توجه به امور تولید و بهداشت دام، از جمله مبارزه با بیماری آنفولانزای پرنده‌گان.
- ایجاد رشد پایدار ذخایر و دسترسی به غذا و سایر تولیدات کشاورزی، دامی، شیلات و جنگل،
- پشتیبانی از حفظ منابع طبیعی و استفاده پایدار از آن

بدین ترتیب فائو در به انجام رساندن رسالت خود برای ارائه خدمات ممتاز، گسترش فعالیت‌های بین موضوعی، توسعه مشارکت و همکاری، تقویت منابع و سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی تلاش نموده است. فائو از طریق کمک‌های اضطراری به نیازهای فوری ایران هنگام زلزله، سیل و خشکسالی، پاسخ گفته است. پروژه «تدوین استراتژی ملی و برنامه عمل جهت آمادگی، مقابله و مدیریت خشکسالی در بخش کشاورزی» یکی از مهم‌ترین طرح‌های اجرا شده اخیر در این زمینه می‌باشد.

فائو همگام با اطلاع‌رسانی بین‌المللی، مانند روز جهانی غذا و تله فود، نقش مهمی را در ارتقای سطح آگاهی عمومی در زمینه فقر و گرسنگی و یکپارچه‌سازی حمایت‌ها برای تحقق امنیت غذایی ایفا می‌کند.

«فصل ۲»

کمیسیون تون ماهیان اقیانوس هند (IOTC) (IPTP)

کمیسیون تون ماهیان اقیانوس هند(IOTC)^۱ به طور رسمی و در شکل جدید فعالیت خود را از سال ۱۹۹۷ میلادی آغاز نموده است. این کمیسیون قبل از آن یعنی در سال ۱۹۸۳ میلادی تحت عنوان «برنامه تون ماهیان اقیانوس هند-آرام»(IPTP)^۲ زیرنظر سازمان فائو فعالیت می کرد و شیلات ایران نیز طی سالها تلاش نموده تا به عضویت آن درآید ولی بنا به مشکلات موجود برای عضویت، انجام این کار میسر نشد تا اینکه از سال ۱۹۹۷ با پیشنهاد فائو و استقبال کشورهای عضو، برنامه IPTP عملأً به کمیسیون تون اقیانوس هند (IOTC) تغییر یافت.

۱-۲- برنامه تون ماهیان اقیانوس هند و آرام (IPTP)

این طرح فعالیت خود را از سال ۱۹۸۳ آغاز کرد و موسسه تحقیقات علمی و فنی ماهیگیری دریایی شیلات جنوب وقت با معروفی یکی از کارشناسان خود به این طرح، همکاری با آن را آغاز نمود. اهداف اصلی برنامه مدیریت و توسعه تون ماهیان اقیانوس هند و آرام عبارت بودند از:

- برآورد میزان ذخایر قابل برداشت تون ماهیان اقیانوس هند

^۱ - Indian Ocean Tuna Commission

^۲ - Indo- Pacific Tuna Development and Management Programme

- توجه به ذخایر تون ماهیان کوچک و گونه‌های شبه تون که دارای میزان قابل برداشت اقتصادی و مناسب هستند.

فعالیت‌های این برنامه همچنان تحت راهنمایی و نظارت کمیسیون شیلاتی اقیانوس هند (IOFC) و کمیسیون شیلاتی اقیانوس هند- آرام (IPFC) می‌باشد.

مرکز اصلی "IPTP" در کلمبو پایتخت کشور سری لانکا قرار داشت و در هر جلسه مشاوره فنی، آخرین مقالات و دیدگاههای کارشناسی در مورد ذخایر و زیست شناسی و علامت گذاری تون ماهیان مطرح و مورد بحث و بررسی قرار میگرفت.

نخستین مرحله از پروژه "IPTP" در سال ۱۹۸۶ خاتمه یافت که بنابر توصیه بیست و یکمین اجلاس IPFC در دسامبر ۱۹۸۴ در کوالالامپور مالزی و نیز بر اساس تایید هشتمین اجلاس IOCPC مورخ ژوئن ۱۹۸۵ در بانکوک تایلند، پروژه "IPTP" برای مدت ۳ سال دیگر و تا سال ۱۹۸۹ تمدید شد. منطقه تحت پوشش این برنامه شامل اقیانوس هند، اقیانوس آرام جنوبی تا مجاورت آسیای جنوب شرقی بوده است.

از سال ۱۹۸۶، مرحله دوم پروژه با هزینه برنامه عمران ملل متحد (UNDP)، اتحادیه اروپا (EEC) و کشورهایی از قبیل اندونزی، ژاپن، کره جنوبی، مالدیو، موریس، موزامبیک، عمان، سیشل، اسپانیا، سریلانکا، تانزانیا و تایلند انجام شد و کشور فرانسه نیز زیست شناسان مورد نیاز را تامین کرده است.

از جمله وظایف مهم IPTP می‌توان به تدوین، گردآوری و چاپ همه ساله اطلاعات و آمار که شامل تعداد قایق‌ها و لنجهای، تلاش صیادی، میزان صید به تفکیک گونه در هر کشور، نظارت و اعزام کارشناس به کشورهای عضو جهت همکاری در تجزیه و تحلیل آمار و اطلاعات صیادی، تهیه و ارسال اطلاعات آماری و همکاری در کامپیوتري کردن آن و تهیه نقاط پراکنش تون ماهیان در کشورهای مهم عضو "IPTP" اشاره کرد.

کشورهایی که عضویت در "IPTP" را پذیرفته اند عبارتند از: ایران، یمن، تایوان، تانزانیا، سریلانکا، اسپانیا، سیشل، پاکستان، موریس، مالدیو، ماداگاسکار، کره جنوبی، ژاپن، هندوستان، اندونزی، فرانسه، استرالیا و انگلستان.

جمهوری اسلامی ایران با توجه به وجود ذخایر تون ماهیان در خلیج فارس و دریای عمان در اجلاس‌های برنامه مدیریت و توسعه تون ماهیان اقیانوس هند - آرام شرکت کرده و با تعیین و اعزام نماینده در تمام

اجلاسیه‌های این طرح از سال ۱۹۸۵-۱۹۹۵، شرکت فعال داشته و به ارائه گزارش فعالیتها م مختلف پیرامون آمار صید و وضعیت صیدگاه‌های این ماهیان پرداخته است. یکی از کارشناسان موسسه تحقیقات شیلات با هماهنگی شیلات ایران به عنوان رابط، اطلاعات ادواری مربوط به آمار صید تون ماهیان را به "IPTP" ارائه می‌کرد.

(توضیح: برنامه IPTP از سال ۱۹۹۷ تحت قالب IOTC تغییر یافته است که در ادامه بطور مشروح IOTC توضیح داده می‌شود).

اعضای اولیه IOTC عبارتند از کشورهای سریلانکا، اریتره، موریس، هند، انگلیس، پاکستان، سیشل، مادگاسکار، جمهوری کره، ژاپن، استرالیا، فرانسه، سودان و جامعه اروپا. هدف سازمان فائو از تأسیس کمیسیون تون اقیانوس هند به جای برنامه قبلی، ایجاد یک تشکیلاتی سازماندهی شده به نام کمیسیون تحت ماده ۱۴ اساسنامه فائو با افزایش قدرت، اختیارات، وظایف و کارآیی آن در سطح منطقه اقیانوس هند به عنوان یکی از سازمان‌های مدیریت ماهیگیری منطقه‌ای بوده است. زیرا کلیه کمیته‌ها و برنامه‌هایی که تحت ماده ۶ اساسنامه فائو ایجاد شده بودند، به طور عمدۀ از ماهیتی مشورتی برخوردار بودند.

به طور کلی اهداف تأسیس کمیسیون شامل موارد ذیل می‌باشد:

- ۱- تصمین حفاظت و بهره‌برداری بهینه از ذخایر تون ماهیان و ذخایر شبه تون (مانند ماهیان شیر و قباد) و نیز حمایت از توسعه پایدار فعالیت‌های ماهیگیری که متکی به این ذخایر هستند.
- ۲- بررسی شرایط و وضعیت ذخایر، جمع‌آوری، ارزیابی ذخایر و انتشار آمار و داده‌های علمی درخصوص میزان صید، تلاش صید و غیره.
- ۳- حمایت از اجرای فعالیت‌های تحقیقاتی و توسعه‌ای در خصوص ذخایر تحت پوشش اساسنامه کمیسیون
- ۴- همکاری در جهت حفظ گونه‌های تون ماهیان و شبه تون ماهیان در اقیانوس هند و نیز ارتقای بهره‌برداری بهینه از این گونه‌ها

زمینه اساسی فعالیت کمیسیون تون اقیانوس هند (IOTC)، تضمین حفظ و بهره‌برداری بهینه از ذخایر تحت پوشش و توسعه پایدار صید می‌باشد. با توجه به اینکه این کمیسیون وفق ماده ۱۴ اساسنامه فائو تأسیس گردیده، کشورهای عضو آن از اختیارات لازم برای تدوین مقررات مدیریتی برخوردار می‌باشند.

۲-۲- ساختار

به طور کلی، کمیسیون دارای یک کمیته علمی است که نسبت به جمع‌آوری اطلاعات، تجزیه و تحلیل آن و توزیع نتایج بین کشورهای عضو اقدام نموده و توصیه‌های علمی و مدیریتی لازم را به کشورهای عضو در چارچوب کمیسیون اعلام می‌نماید.

در ضمن، کمیته علمی دارای ۶ کارگروه تحت عنوان جمع‌آوری داده‌ها و آمارگیری، تون ماهیان مناطق گرسیری، بادبان ماهیان، تون ماهیان آبهای ساحلی، علامت‌گذاری و روشهای صید می‌باشد. یادآوری می‌شود که تعداد کشورهای عضو کمیسیون ۱۹ عضو می‌باشد که جامعه اروپا، فرانسه و انگلستان خارج از محدوده موافقت نامه کمیسیون به عضویت آن درآمده‌اند.

به طور کلی ضوابط عضویت دولتها در کمیسیون عبارتند از:

- ۱- به طور کامل یا حدودی در حوزه اقیانوس هند قرار داشته باشند.
- ۲- شناورهای آنها در این حوزه مبادرت به صید گونه‌های تحت پوشش اساسنامه بنمایند.
- ۳- دولتها بی‌که این موافقت نامه را بر اساس مفاد بند ۱ ماده ۱۷ پذیرند.

محدوده صلاحیت کمیسیون شامل حوزه اقیانوس هند یعنی مناطق آماری ۵۱ و ۵۷ سازمان فائو، دریاهای مجاور و شمال اقیانوس اطلس می‌باشد.

موافقت نامه کمیسیون IOTC با سایر موازین حقوقی سازمان ملل از جمله نظامنامه شیلات مسئولانه فائو مصوب ۱۹۹۵ و موافقت نامه رعایت اصول فائو مصوب ۱۹۹۳ ارتباط دارد.

بودجه کمیسیون به شرح ذیل تأمین می‌گردد:

- ۱- ۱۰٪ بودجه کمیسیون، سهم کشورهای عضو است.
- ۲- ۱۰٪ بودجه کمیسیون، سهم کشورهای فعال در فعالیتهای صید در اقیانوس هند است.
- ۳- ۴۰٪ بودجه کمیسیون، بسته به سهم سرانه حق عضویت دولتها عضو است.
- ۴- ۴۰٪ بودجه کمیسیون، بسته به سهم صید از تون ماهیان اقیانوس هند است.

به طور کلی، اجلاس‌های اصلی کمیسیون هر سال یک بار در مقر کمیسیون در سیشل یا یکی از کشورهای عضو برگزار می‌شود.

نشست‌های کمیته علمی به طور ثابت در سیشل برگزار می‌شود. نشست‌های گروههای کاری نیز در صورت میزانی در یکی از کشورهای عضو و در غیر این صورت در سیشل برگزار خواهد شد. محل استقرار دبیرخانه کمیسیون IOTC در جزیره سیشل می‌باشد.

امتیازات عضویت در کمیسیون به طور کلی شامل داشتن حق رأی کامل در جلسات تصمیم‌سازی کمیسیون و کمیته علمی فرعی، بهره‌گیری از اطلاعات جمع‌آوری شده صید، بهره‌گیری از جلسات آموزشی و نظارت بر صیادی در منطقه می‌باشد.

هر عضو کمیسیون از یک حق رأی برخوردار بوده و تصمیمات کمیسیون بر اساس اکثریت آراء مصوب می‌شود. به طور کلی، کمیسیون تون اقیانوس هند از بدوان تأسیس تاکنون اقدام به برگزاری ۱۲ نشست اصلی نموده است.

جمهوری اسلامی ایران از سال ۲۰۰۱ میلادی به عضویت رسمی کمیسیون تون اقیانوس هند درآمده است. از جمله دلایلی که کشورمان مبادرت به عضویت در کمیسیون نمود عبارتند از: حضور فعال در تصمیم‌سازیهای منطقه‌ای ماهیگیری، اعمال محدودیت برای بهره‌برداری بی‌رویه و ناپایدار از ذخایر با ارزش تون ماهیان، امکان بهره‌گیری بیشتر از ذخایر ارزشمند تون ماهیان در اقیانوس هند، تأمین منافع کشورهای ساحلی اقیانوس هند، تقویت موضع کشورهای اقیانوس هند در تأمین منافع ملی و منطقه‌ای خود، ایجاد محدودیت برای کشورهای خارجی بهره‌بردار از منابع آبزی موجود در منطقه.

۲-۳- موافقت نامه تأسیس کمیسیون

گروههای طرف قرارداد:

- با آگاهی از اهمیت استفاده مسالمت‌آمیز از دریاها و اقیانوسها، بهره‌گیری برابر و کارآمد و همچنین حفظ ذخایر زنده دریائی خود را یادآور شدند.
- با توجه به منافع خاص و نیاز کشورهای در حال توسعه، در خصوص کمک در تحقق نظم منصفانه اقتصاد بین‌الملل ابراز علاقه نمودند.

- خواستار انجام همکاری در زمینه حفظ ذخایر ماهیان تون و شبه تون ماهیان اقیانوس هند گردیدند و ارتقاء بهره‌برداری مطلوب و توسعه پایداری ماهیگیری را خاطر نشان ساختند.
- به ویژه منافع خاص کشورهای در حال توسعه در منطقه اقیانوس هند را در خصوص بهره‌برداری منصفانه از ذخایر شیلاتی مدنظر قرار دادند.
- کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد قانون دریاها که از تاریخ ۱۰ دسامبر ۱۹۸۲ آماده امضاء است و بویژه مواد ۶۴۰۵۶ و ۱۱۶ تا ۱۱۹ این قانون را مورد توجه قرار دادند.
- خاطر نشان ساختند که حفظ ذخایر تون ماهیان و گونه‌های شبه تون ماهیان (مانند شیر و قباد) و همچنین بهره‌گیری پایدار و منطقی از ذخایر تون اقیانوس هند، را می‌توان با همکاری کشورهای ساحلی اقیانوس هندی و کشورهایی که افراد تبعه آنها در این منطقه بر صید تون ماهیان و گونه‌های شبه تون ماهیان می‌پردازنند، بطور چشم‌گیری افزایش داد.
- کنوانسیون سازمان تون ماهیان غرب اقیانوس هند که از تاریخ ۱۹ ژوئن ۱۹۹۱ آماده امضاء است را نیز مورد توجه قرار دادند.
- خاطر نشان ساختند که بهترین راه رسیدن به اهداف مذکور فوق ایجاد کمیسیون بر اساس ماده ۱۴ قانون غذایی سازمان خواربار کشاورزی سازمان ملل متحد است.

طرفین قرارداد به شرح ذیل موافقت نمودند:

ماده ۱: ایجاد

گروه‌های طرف قرارداد بدین وسیله موافقت خود را در موردتأسیس کمیسیون تون اقیانوس هند (که از این پس کمیسیون نامیده می‌شود) در چارچوب سازمان خواربار و کشاورزی سازمان ملل متحد (که از این پس فائز نامیده می‌شود) اعلام نمودند.

ماده ۲: حوزه صلاحیت

حوزه صلاحیت کمیسیون (که از این پس حوزه نامیده می‌شود) اقیانوس هند (که بر اساس تعریف در این موافقتنامه مناطق صیادی ۵۷ و ۵۱ سازمان فائو عنوان می‌گردد و همچنین تا جائیکه برای حفظ و مدیریت ذخائری که به درون و یا خارج از این منطقه کوچ می‌کنند ضروری است، و شامل دریاهای مجاور قاره قطب جنوب نیز خواهد بود.

ماده ۳: گونه‌ها و ذخایر

گونه‌های تحت پوشش این موافقت نامه به طور مشروح در بخش ضمیمه اسناد این موافقتنامه آورده شده است. عبارت ذخایر به جمعیت گونه‌های اطلاق می‌شود که در این حوزه قرارداد و به درون یا بیرون از آن کوچ می‌کنند.

ماده ۴: عضویت

۱- عضویت در این کمیسیون برای تمامی اعضاء و اعضا همراه در سازمان فائو که دارای شرایط ذیل باشند، معجاز است.

الف-۱- کشورهای عضو و یا همراهی که بطور کامل یا حدوداً در این حوزه قرار دارند.

الف-۲- کشورهای عضو یا همراهی که شناورهای آنها در این حوزه مبادرت به صید گونه‌های تحت پوشش این موافقت نامه می‌نمایند.

الف-۳- سازمان‌های همکاری اقتصادی منطقه‌ای که هر یک از کشورهای مشروطه دربخش الف و ب عضو آن هستند و همچنین آن دسته از کشورهای عضو این سازمان که حیطه صلاحیت آن در چارچوب موارد این موافقت نامه قرار گیرد.

ب- کشورهایی که این موافقت نامه را براساس مفاد بند ۱ ماده ۱۷ پذیرد.

۲- کمیسیون می‌تواند با **Error!** حداکثر اعضای خود، عضویت هر یک از دیگر کشورهای غیرعضو سازمان فائو در این کمیسیون که البته عضو سازمان ملل متحد و یا هریک از سازمان‌ها و آژانس‌های تخصصی بین‌المللی هستند را مورد پذیرش قرار دهد، مشروط به اینکه این کشورها:

- الف-۱- جزء کشورهای ساحلی باشند که بطور کامل و یا تا حدی در این حوزه قرار گرفته باشند.
- الف-۲- کشورهایی که شناورهای آنها در این حوزه مبادرت به صید گونه‌های می‌پردازند که تحت پوشش این موافقت نامه قرار دارد.
- ب- همچنین تقاضای عضویت در این کمیسیون را تسلیم داشته‌اند و بطور علنی در سند رسمی موافقت خود را با قابل اجرا بودن این موافقت نامه در هنگام پذیرش مطابق با بند ۲ ماده ۱۷ اعلام نمایند.
- ۳- بمنظور پیشبرد اهداف این موافقت نامه و برای تشویق دیگر کشورها و سازمان‌های همکاری اقتصادی منطقه‌ای که در شرف پیوستن به این کمیسیون هستند لیکن هنوز عضو آن نشده‌اند، اعضای کمیسیون با همکاری یکدیگر تلاش خواهند کرد تا موافقت آنها را در پیوستن به این موافقت نامه جلب نمایند.
- ۴- هر گاه‌هر یک از اعضای کمیسیون به مدت ۲ سال پیاپی نتواند از معیارهای مندرج در بند ۱ و ۲ متابعت نماید، کمیسیون می‌تواند پس از مشورت با اعضای ذیربسط، انصراف آنها را از این موافقت نامه اعلام نماید و این انصراف از تاریخ تعیین آن معتبر خواهد بود.
- ۵- در این موافقت نامه، عبارت «شناورهای آنها» به معنی شناورهای کشور عضو این قبیل از سازمانهای عضو (کمیسیون) خواهد بود.
- ۶- هیچیک از موارد این موافقت نامه یا هر گونه کار و فعالیتی که در راستای این موافقت نامه انجام می‌گیرد، هیچ تغییر و خدشه‌ای به جایگاه هر یک از طرفین این موافقت نامه در خصوص وضعیت قانونی هر یک از نواحی تحت پوشش در این موافقت نامه وارد نخواهد ساخت.

ماده ۵: اهداف، عملکردها و مسئولیت‌های کمیسیون

- ۱- کمیسیون به منظور تضمین حفظ و استفاده بهینه از ذخایر تحت پوشش این موافقت نامه و همچنین درجهت حمایت از توسعه پایدار فعالیت‌های ماهیگیری متکی به این ذخایر، تلاش خواهد کرد و با اتخاذ اقدامات مناسب مدیریتی، سطح همکاری مابین کشورهای عضو را افزایش دهد.
- ۲- به منظور تحقق اهداف این موافقت نامه، کمیسیون طبق اصول مشروطه در مفاد مربوط به کنوانسیون‌های سازمان ملل متحد در خصوص قانون دریاها، مسئولیت‌ها و عملکردهای ذیل برخوردار خواهد بود.

الف) بررسی شرایط و وضعیت ذخایر گردآوری، تحلیل و نشر اطلاعات علمی درخصوص میزان صید، تلاش‌های ماهیگیری و همچنین دیگر اطلاعات مربوط به حفظ و مدیریت ذخایر و ارائه به آن دسته از نهادهای ماهیگیری که متکی بر ذخایر تحت پوشش این موافقت نامه هستند.

ب) حمایت، توصیه و هماهنگی در تحقیقات و فعالیت‌های توسعه درخصوص ذخایر و فعالیت‌های ماهیگیری تحت پوشش این موافقت نامه و همچنین سایر فعالیت‌هایی که کمیسیون آنها را مناسب تشخیص دهد، شامل فعالیت‌های مرتبط با انتقال تکنولوژی، آموزش و ارتقاء سطح فعالیت‌ها، همچنین توجه به مشارکت منصفانه اعضای کمیسیون در فعالیت‌های ماهیگیری و منافع خاص و نیازهای کشورهای عضو در منطقه که جزء کشورهای در حال توسعه می‌باشد.

پ) اتخاذ اقدام‌های مربوط به حفظ و مدیریت، طبق ماده ۹ و بر اساس شواهد علمی جهت حفظ ذخایر تحت پوشش موافقت نامه و پیشبرد اهداف در مسیر بهره‌برداری مطلوب از ذخایر در سر تاسر حوزه.

ت) بررسی ابعاد اقتصادی و اجتماعی فعالیت‌های صیادی متکی بر ذخایر تحت پوشش این موافقت نامه، و بویژه با توجه به منافع کشورهای ساحلی در حال توسعه.

ج) بررسی و تصویب برنامه‌های مربوطه و بودجه مستقل و نیز شرح بودجه دوره قبلی
 چ) ارائه گزارش‌ها به مدیر کل سازمان فائز (که از این پس مدیر کل خوانده می‌شود) درخصوص برنامه‌ها، فعالیت‌ها، حسابها و بودجه مستقل مربوط به مواردی که لازم است توسط شورا و مجمع فائز اجرا شود.

ح) اتخاذ مراحل قانونی، مقررات مالی و سایر قوانین اجرائی داخلی لازم برای انجام امور
 خ) انجام هر اقدام دیگری که برای رسیدن به اهداف مذکور فوق لازم باشد.

۳- کمیسیون می‌تواند در صورت لزوم به منظور پیشبرد اهداف این موافقت نامه به اتخاذ تصمیمات و ارائه توصیه‌های لازم پردازد.

ماده ۶: جلسات کمیسیون

۱- هر یک از اعضای کمیسیون باید با یک نماینده واحد در جلسات کمیسیون شرکت نماید که یک عضو جانشین، کارشناسان و یا مشاورین نیز می‌توانند این نماینده را همراهی نمایند.

اعضای جانشین، کارشناسان و مشاورین می‌توانند در جریان تصمیم گیریها حضور داشته باشند اما از هیچگونه حق رای برخوردار نخواهند بود، مگر جانشین عضوی که بطور مقتضی، مجاز به جانشین فرد نماینده باشد.

۲- هر عضو کمیسیون از یک رای برخودار خواهد بود تصمیمات و توصیه‌های کمیسیون جز در مواردی که بجز این عنوان گردد بایستی با اکثریت آراء تصویب شود اکثریت اعضای کمیسیون حد نصاب لازم برای اتخاذ تصمیم گیری‌ها را تشکیل می‌دهد.

۳- کمیسیون می‌تواند در صورت لزوم قوانین اجرائی خود را **Error!**حداکثر اعضای خود، مورد تصویب، یا اصلاح قرار دهد، این قوانین نمی‌بایست با مفاد این موافقت نامه یا با منشور سازمان فائو، مغایرت داشته باشد.

۴- رئیس کمیسیون ریاست نشست‌های منظم و سالانه کمیسیون را بر عهده خواهد داشت.

۵- جلسات ویژه کمیسیون می‌تواند بنا به درخواست حداقل **Error!**از اعضاها، توسط رئیس کمیسیون برگزار گردد.

۶- کمیسیون می‌تواند یک رئیس و حداقل ۲ نفر را به عنوان معاون رئیس انتخاب کند که این افراد به مدت دو سال در این قسمت مشغول به کار خواهد بود و می‌توانند بار دیگر انتخاب گردند، اما بیش از چهار سال نمی‌توانند در این مقام باشند. کمیسیون باید در جریان انتخاب رئیس و معاونین به ضرورت نمایندگی منصفانه در بین کشورهای ساحلی اقیانوس هند توجه ویژه‌ای مبذول نماید.

۷- کمیسیون می‌تواند در صورت لزوم قوانین مالی خود را **Error!**حداکثر اعضای خود مورد تصویب و یا اصلاح قرار دهد که این قوانین مالی می‌بایست متناسب با اصول مندرج در قوانین مالی سازمان فائو باشد.

قوانین مالی و اصلاحات بعمل آمده می‌بایست به اطلاع کمیته مالی سازمان فائو برسد. این کمیته در صورت مغایر دانستن قوانین با اصلاح مندرج در مقررات مالی سازمان فائو، اختیار منع و رد آن را دارا خواهد بود.

۸- به منظور نیل به همکاری‌های تنگاتنگ مابین کمیسیون و سازمان فائو، این سازمان مجاز خواهد بود بدون داشتن حق رای در تمامی نشست‌های کمیسیون و نهادهای وابسته مطابق مفاد بند ۱۵ از ماده ۱۲ شرکت نماید.

ماده ۷: ناظرین

- ۱- هر یک از اعضاء یا همراهان عضو سازمان فائو که عضو کمیسیون نیستند بنا به درخواست، می‌توانند برای حضور در جلسات به عنوان ناظر در کمیسیون، دعوت شوند، این اعضاء می‌توانند یادداشت‌هایی را تسلیم جلسه بنمایند و بدون حق رای در مباحثات شرکت نمایند.
- ۲- کشورهای عضو سازمان ملل متحده یا سازمان‌های تخصصی و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی که عضو کمیسیون، عضو یا اعضای همراه سازمان فائو نیستند را می‌توان بنا به درخواست و مشروط به موافقت کمیسیون از طریق رئیس کمیسیون و همچنین مطابق با مفاد قانون احراز مقام ناظر به کشوری مصوب کنفرانس سازمان فائو، دعوت نمود تا در نشستهای کمیسیون به عنوان ناظر شرکت نمایند.
- ۳- کمیسیون می‌تواند از سازمان‌های بین‌المللی یا طبق درخواست، از سازمان‌های غیردولتی که دارای صلاحیتهای ویژه در زمینه فعالیت‌های کمیسیون هستند، دعوت نماید تا در آن دسته از نشستهایی که کمیسیون تعیین می‌کند حضور به هم رسانند.

ماده ۸: دبیرخانه

- ۱- دبیر کمیسیون (که از این پس «دبیر» نامیده می‌شود) توسط مدیرکل و با تأکید کمیسیون یا مابین اجلاس منظم کمیسیون و با تأکید اعضای کمیسیون انتخاب می‌شود.
- کارکنان کمیسیون توسط دبیر، انتخاب می‌شوندو تحت نظارت مستقیم دبیر خواهند بود. انتصاب دبیر و کارکنان کمیسیون تحت همان شرایط و ضوابط مربوط به اعضای سازمان فائو خواهد بود. این عده به خاطر دلایل اجرائی به مدیرکل جوابگو خواهند بود.
- ۲- دبیر، مسئولیت اجرای سیاست‌ها و فعالیت‌های کمیسیون را بعده خواهد داشت و باید به کمیسیون گزارش دهد. دبیر همچنین در صورت نیاز بعنوان دبیر سایر سازمان‌های وابسته تشکیل شده توسط کمیسیون عمل خواهد کرد.
- ۳- مخارج کمیسیون از محل بودجه مستقل آن پرداخت خواهد شد بجز آن دسته از مخارجی که مربوط به کارکنان و تجهیزاتی است که توسط سازمان فائو در اختیار قرار می‌گیرد و مخارجی که باید توسط

سازمان فائو پرداخت شود، در محدوده بودجه دوسالانه تهیه شده توسط مدیرکل و با تصویب کنفرانس فائو و مطابق با قوانین کلی و مقررات مالی سازمان فائو، تعیین و پرداخت خواهد شد.

۴- هزینه‌هایی که نمایندگان، جانشینان، کارشناسان و مشاورین هنگام حضور به جلسات کمیسیون و کمیسیون‌های فرعی و کمیته‌ها متحمل می‌شوند و همچنین مخارجی که ناظرین برای شرکت در جلسات متحمل می‌شوند، از طریق سازمان‌ها یا دولت‌های متبع آنها تأمین می‌شود. مخارج کارشناسان که برای حضور در کمیسیون و بواسطه سمت‌های فردی خود در نشست‌های کمیسیون یا کمیته‌ها و کمیسیون‌های فرعی دعوت می‌شوند، از محل بودجه کمیسیون پرداخت می‌شوند.

ماده ۹: مراحل مربوط به اقدامات حفظ و مدیریتی

۱- طبق بند ۲، کمیسیون می‌توان با **Error!** حداکثر اعضای حاضر رای دهنده خود، به اتخاذ اقدامات حفظ و مدیریتی پردازنده که طبق این ماده اعضای کمیسیون را ملزم به انجام آن می‌نماید.

۲- اقدامات مربوط به حفظ و مدیریت ذخایر که برای آن طبق بند ۲ از ماده ۱۲، کمیسیون فرعی ایجاد شده است، با پیشنهاد کمیسیون فرعی ذیربسط، مورد قبول واقع می‌شود.

۳- دیر بدون هیچگونه تأخیر بی مورد، اعضای کمیسیون را درخصوص اقدامات حفظ و مدیریتی که توسط کمیسیون اتخاذ گردیده است، مطلع می‌نماید.

۴- طبق بندهای ۵ و ۶، اقدامات حفظ و مدیریتی که طبق بند ۱ توسط کمیسیون اتخاذ می‌شود، ۱۲۰ روز از تاریخ تعیین شده در اطلاعیه دیر یا هر تاریخی که توسط کمیسیون تعیین شود برای تمامی اعضای کمیسیون متعهد به انجام آن خواهد بود.

۵- هر یک از اعضای کمیسیون می‌تواند تا ۱۲۰ روز از تاریخ تعیین شده یا در خلال هر دوره زمانی تعیین شده توسط کمیسیون مطابق با بند ۴، مراتب اعتراض خود را نسبت به تدابیر حفظ و مدیریتی که طبق بند ۱ اتخاذ شده است، اعلام نماید.

بدین ترتیب هر یک از اعضای کمیسیون که نسبت به مقررات خاصی اعتراض دارد، تعهدی در قبال آن خواهد داشت. هر یک از اعضای کمیسیون می‌توانند ۶۰ روز پیشتر از تاریخ انقضای ۱۲۰ روزه، بطور مشابه اعتراض خود را اعلام نمایند.

همچنین عضو کمیسیون می‌تواند در هر زمان، اعتراض خود را پی‌بگیرد و بلافاصله و در صورتی که آن دستور هنوز به قوت خود باقی است و یا در هر زمان دیگر که معتبر گردد، آن عضو ملزم و متعهد به انجام آن خواهد بود.

۶- اگر نسبت به تدبیر متخذ، طبق بند ۱، اعتراضی از سوی بیش از **Error!** اعضای کمیسیون مطرح شود، اعضای دیگر کمیسیون تعهدی در قبال آن اقدام نخواهد داشت.

۷- اما این امر هیچیک از اعضای کمیسیون را از ترتیب اثر دادن به آن اقدام باز نمی‌دارد.

۸- کمیسیون می‌تواند با حداکثر اعضای حاضر و رأی دهنده خود، توصیه‌های مربوط به حفظ و مدیریت ذخایر را جهت پیشبرد اهداف این موافقت نامه، تصویب برساند.

ماده ۱۰: اجراء

۱- هر یک از اعضای کمیسیون باید تضمین نماید اقداماتی در زمینه وضع جریمه‌های کافی برای تخلفاتی، که جهت اجرای مفاد این موافقت نامه ضروری است. طبق قوانین ملی آن کشور اعمال شود و همچنین می‌باشد به اتخاذ اقدامات حفظ و مدیریتی پردازد که طبق بند ۱ از ماده ۹، عضو مکلف به انجام آن است.

۲- هر عضو کمیسیون باید گزارش عملکرد سالانه خود که در راستای اجرای مفاد بند ۱ انجام داده است را در اختیار کمیسیون قرار دهد. این گزارش باید حداقل ۶۰ روز پیش از تاریخ برگزاری اجلاس منظم آتی کمیسیون، در اختیار دیر کمیسیون قرار گیرد.

۳- اعضای کمیسیون، از طریق کمیسیون، در زمینه ایجاد سیستم‌های مناسب ناظارت بر اجرای دستورات حفظ و مدیریت ذخایر، مندرج در بند ۱ از ماده ۹ با یکدیگر به همکاری خواهند پرداخت و باید در انجام این کار با بکارگیری از ابزارها و شیوه‌های مناسب و کارآمد در امر ناظارت بر فعالیت‌های ماهیگیری و جمع آوری اطلاعات علمی مورد نیاز برای اهداف این موافقت نامه را مد نظر قرار می‌دهند.

۴- اعضای کمیسیون در زمینه‌های تبادل اطلاعات مربوط به صید ذخایر تحت پوشش این موافقت نامه، توسط صیادان و یا هر کشور دیگری که جز اعضای این کمیسیون نیستند، با یکدیگر همکاری خواهند نمود.

ماده ۱۱: اطلاع رسانی

۱- اعضای کمیسیون بنا به درخواست کمیسیون، اطلاعات قابل حصول و موجود و همچنین سایر داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز، کمیسیون را جهت پیشبرد مقاصد این موافقت نامه، در اختیار کمیسیون قرار خواهد داد. کمیسیون مورد تشكیل ودامنه این قبیل از اطلاعات آماری و همچنین فواصل زمانی که باید ارائه گردند، تصمیم گیری خواهد کرد.

کمیسیون همچنین تلاش خواهد کرد، آمار مربوط به ماهیگیری را از کشورهای فعال در زمینه صید یا سایر گروه‌هایی که عضو این کمیسیون نیستند را تهیه نماید.

۲- هر عضو کمیسیون، نسخه‌ای از قوانین، مقررات و دستورالعمل‌های اداری معتبر خود و نیز در موارد مناسب، خلاصه‌ای از آنها که مربوط به حفظ و مدیریت ذخایر تحت پوشش این موافقت نامه است را در اختیار کمیسیون قرار خواهد داد و کمیسیون را نسبت به اصلاحات یا ابطال قوانین، مقررات و دستورالعمل‌های اداری مطلع خواهد نمود.

ماده ۵؛ نهادهای تابعه

۱- کمیسیون اقدام به ایجاد یک کمیته علمی دائمی می‌نماید.

۲- کمیسیون می‌تواند برای انجام امور مربوط به ذخایر، تحت پوشش این موافقت نامه به تشكیل یک کمیسیون فرعی بپردازد.

۳- کمیسیون فرعی با اعضای کمیسیون در ارتباط با کشورهای ساحلی هستند خواهند بود که در مسیر مهاجرتی ذخایر مورد نظر این کمیسیون های فرعی قرار دارند. و همچنین با آن دسته از کشورهایی در ارتباط خواهند بود که شناورهای ماهیگیری آنها اقدام به صید این قبیل از ذخایر می‌نمایند.

۴- یک کمیسیون فرعی، جایگاهی را برای انجام مشورت های لازم و همکاری برای مدیریت ذخایر مورد نظر و به ویژه انجام مراحل زیر، فراهم خواهد آورد.

الف) بررسی ذخایر مورد نظر و گردآوری اطلاعات مربوط به ذخایر مورد نظر

ب) ارزیابی و تجزیه و تحلیل شرایط و وضعیت ذخایر مورد نظر

پ) ایجاد هماهنگی در امور مطالعاتی و پژوهشی در مورد ذخایر مورد نظر

ت) ارائه توصیه‌های جهت پیگیری و اجرا توسط اعضای کمیسیون، شامل انجام اقداماتی در زمینه تهیه اطلاعات مربوط به ذخایر و ارائه پیشنهاداتی برای اتخاذ امور مربوط به حفظ و مدیریت ذخایر

چ) بررسی تمامی موضوعات مورد اشاره کمیسیون

۵- کمیسیون، طبق مفاد این ماده اقدام به تشکیل کمیته‌ها و گروه‌های کاری و نهادهای تابعه‌ای خواهد نمود که جهت پیشبرد اهداف این موافقت نامه ضروری هستند.

۶- تشکیل هر کمیسیون فرعی از سوی کمیسیون، که نیازمند سرمایه گذاری کمیسیون یا هر گروه کاری یا نهاد تابعه باشد، مشروط به وجود اعتبارات ضروری در بودجه مستقل و مصوب کمیسیون یا بر حسب موردن، سازمان فائز، خواهد بود.

هنگامی که هزینه‌های مربوطه باشیستی از سوی سازمان فائز تأمین شود، وجود چنین منابع مالی توسط مدیرکل تخصیص داده خواهد شد. قبل از اتخاذ هر گونه تصمیمی در مورد هزینه‌های مربوط به تشکیل نهادهای تابعه کمیسیون، گزارشی از سوی دبیر یا در موارد مقتضی از جانب مدیرکل تهیه خواهد کرد که به جنبه‌های مالی و اداری کارمربوط می‌شود.

۷- نهادهای تابعه، اطلاعاتی را در زمینه فعالیت‌های خود و طبق درخواست کمیسیون در اختیار این کمیسیون قرار خواهند داد.

ماده ۱۳؛ تأمین مالی

- ۱- هر یک از اعضای کمیسیون، پرداخت مبلغ سالانه‌ای را به عنوان سهم خود در بودجه مستقل و طبق معیار مشارکت‌های مصوب کمیسیون پرداخت خواهند نمود.
- ۲- کمیسیون در تمامی جلسات منظم، به اتفاق آرای اعضای خود، بودجه مستقل راتصویب خواهد کرد. با این حال در صورتی که پس از تلاش‌های فراوان در طول برگزاری نشست، نیل به اتفاق نظر میسر نباشد، در آن صورت، موضوع به رای گذاشته خواهد شد و می‌توان با **Error!** حداکثر اعضا بودجه را به تصویب رساند.
- ۳- الف - میزان مشارکت هر یک از اعضای کمیسیون طبق برنامه‌ای که توسط کمیسیون به اتفاق آرا تصویب یا اصلاح می‌شود، تعیین خواهد شد.
- ب- هنگام تصویب برنامه و در تعیین هزینه پایه و هزینه متغیر و موارد دیگر مانند کل میزان صید گونه‌ها تحت پوشش این موافقت نامه و همچنین به درآمد سرانه هر یک از کشورهای عضو، توجه خاصی مبذول گردد.
- پ- برنامه مصوب ، یا اصلاح شده توسط کمیسیون ، در مجموعه مقررات مالی کمیسیون قرار خواهد گرفت.
- ۴- هر یک از کشورهای غیرعضو فائز که عضو کمیسیون می‌شود، لازم است مخارجی که توسط سازمان فائز در جریان فعالیت‌های کمیسیون متحمل می‌شود پرداخت نماید.
- ۵- کمک‌های مالی بایستی با ارزهایی انجام گیرد که برای تبدیل باشد، مگر آنکه کمیسیون به اتفاق مدیر کل، مواردی غیر را اعلام نمایند.
- ۶- همچنین کمیسیون می‌تواند پذیرای کمکهای مالی و سایر شکل‌های کمکی از سازمان‌ها، افراد و منابعی باشد که در ارتباط با اجرای کارهای مربوط می‌باشد.
- ۷- کمک‌های مالی و دیگر شکل‌های کمکهای دریافتی توسط مدیر کل در صندوق اعتباری و مطابق مقررات مالی سازمان فائز، قرار خواهد گرفت.
- ۸- یک عضو کمیسیون که در پرداخت کمک‌های مالی خود به کمیسیون دچار دیرکرد شود، در صورتی که مبلغ مورد نظر برابر یا فراتر از مبلغ پرداختی مقرر در ۲ سال تقویمی یا پیش از آن باشد، از هیچگونه حق رای در کمیسیون برخوردار نخواهد بود با این حال، در صورتی که عدم پرداخت مبلغ مقرر بواسطه

عوامل خارج از کنترل کشور عضو باشد ، در آن صورت کمیسیون به این کشور عضو اجازه رای خواهد داد.

ماده ۱۴: مقرّ اصلی

کمیسیون پس از مشورت با مدیر کل مقرّ اصلی را تعیین خواهد کرد.

ماده ۱۵: همکاری با سایر سازمان‌ها و مؤسسات

۱- کمیسیون با سایر سازمان‌های بین‌المللی و مؤسسات، به ویژه سازمان‌های فعال در زمینه ماهیگیری که می‌توانند در انجام کار و پیشبرد اهداف کمیسیون کمک نمایند، بویژه سازمانهای بین‌المللی و مؤسساتی که در این حوزه به صید تون ماهیان اشتغال دارند، به همکاری و اتخاذ تدابیر مناسب خواهد پرداخت. کمیسیون می‌تواند با این سازمان‌ها و مؤسسات به توافق نامه‌هایی دست یابد که هدف از آن تکمیل برنامه‌ها، و طبق بند ۲، اجتناب در انجام کارهای موازی و تعارض در فعالیت‌های کمیسیون و این سازمان‌ها باشد.

۲- هیچیک از موارد این توافق نامه نمی‌بایست بر حقوق و مسئولیت‌های سایر سازمان‌های بین‌المللی و مؤسسات فعال در امر صید تون ماهیان و شبه تون ماهیان در این حوزه و نیز بر اعتبار اقدامات متخذ این قبیل از سازمان‌ها و مؤسسات، خدشهای وارد سازد.

ماده ۱۶: حقوق کشورهای ساحلی

این توافق نامه، طبق قانون بین‌المللی دریاها درخصوص اکتشاف، بهره برداری، حفظ و مدیریت ذخایر زنده، شامل گونه‌های مهاجر بزرگ، هیچگونه خدشه‌ای بر حق حاکمیت کشورهای ساحلی در محدوده ۲۰۰ مایلی تحت حاکمیت آنها وارد نخواهد ساخت.

ماده ۱۷: پذیرش

- ۱- پذیرش این توافق نامه توسط یک عضو یا عضو همراه سازمان فائز با تسلیم سند پذیرش به مدیر کل، اعتبار خواهد یافت.
- ۲- پذیرش این توافق نامه بوسیله هر یک از کشورهای مشروطه در بنده ۲ ماده ۴ از طریق تسلیم سند پذیرش به مدیر کل معتبر خواهد بود. پذیرش از هنگام تأیید درخواست عضویت توسط کمیسیون اعتبار خواهد داشت.
- ۳- مدیر کل، تمامی اعضای کمیسیون، تمامی اعضای سازمان فائز و مدیر کل سازمان ملل متحد، را در خصوص همه موارد معتبر و پذیرفته شده، مطلع خواهد کرد.

ماده ۱۸: لازم الاجرا شدن

این توافق نامه از تاریخ دریافت در همین سند پذیرش توسط مدیر کل، اعتبار خواهد داشت. این موافقت نامه از تاریخی اعتبار خواهد یافت که هر یک از اعضا یا اعضای همراه سازمان فائز یا هر کشور مذکور در بنده ۲ از ماده ۴، سند موافقت را تسلیم نمایدو نیز طبق ماده ۱۷ از قانون مذکور فوق، مورد پذیرش و اعتبار خواهد یافت.

ماده ۱۹: حق شرط

پذیرش این موافقت نامه منوط به شرایطی است که طبق قوانین حقوق بین‌المللی عمومی مندرج در مفاد بخش دوم قسمت ۲ کنوانسیون وین در خصوص حقوق معاهدات مصوب ۹۶۹ باشد.

ماده ۲۰: اصلاح

- این موافقت نامه را می‌توان با **Error!** حداکثر اعضای کمیسیون مورد اصلاح قرار داد.
- پیشنهادات مربوط به اصلاح، می‌تواند توسط هر عضو کمیسیون یا مدیر کل مطرح شود. پیشنهادات انجام شده توسط عضو کمیسیون باید خطاب به رئیس کمیسیون و خطاب به مدیر کل باشد و پیشنهاداتی که توسط مدیر کل ارائه می‌شود باید خطاب به رئیس کمیسیون باشد و باید حداکثر ۱۲۰ روز پیش از

- برگزاری نشست کمیسیون، پیشنهاد مذکور ارائه گردد. مدیرکل بلاfacسله تمامی اعضای کمیسیون رادرخصوص تمامی پیشنهادات اصلاحی مطلع می‌سازد.
- ۳- هر اصلاحاتی نسبت به این موافقت نامه به شورای فائو گزارش خواهد شد که ممکن است اصلاحات بواسطه مغایرت با اهداف و مقاصد سازمان فائو یا مفاد نظام نامه فائو، رد شود.
- ۴- اصلاحاتی که دربردارنده تعهدات جدیدی بر اعضای کمیسیون نباشد، برای تمامی اعضاء پس ازتاریخ تصویب آن توسط کمیسیون و طبق بند ۳ مذکور، الزام آور خواهد بود.
- ۵- اصلاحاتی که دربردارنده، تعهدات جدیدی برای اعضاء نباشد، باید پس از تصویب توسط کمیسیون، طبق بند ۳ فوق، برای هر یک از اعضا و تنها پس از پذیرش آن توسط هر یک از اعضا الزام آور خواهد بود.
- سند پذیرش اصلاحاتی که دربردارنده تعهدات جدید برای اعضاء باشد، به مدیرکل داده خواهد شد. مدیرکل تمامی اعضای کمیسیون و دبیرکل سازمان ملل متحد را در خصوص چنین پذیرشی مطلع خواهد کرد. حقوق و تعهدات هر عضو کمیسیون که اصلاحیه های حاوی تعهدات جدید را نیز پذیرفته است، همچنان تا پیش از اصلاح، تحت مفاد این موافقت نامه قرار خواهد داشت.
- ۶- اصلاحات پیوستی این موافقت نامه را می‌توان با **Error!** حداکثر اعضای کمیسیون تصویب کرد که از تاریخ پذیرش آن توسط کمیسیون، معتبر خواهد بود.
- ۷- مدیرکل، تمامی اعضای کمیسیون، تمامی اعضاء و اعضای همراه سازمان فائو و دبیرکل سازمان ملل متحد را از اعتبار یافتن اصلاحیه ها، مطلع خواهد نمود.

ماده ۲۱: انصراف

- ۱- هر عضو کمیسیون در هر زمان پس از خاتمه ۲ سال از تاریخی که موافقت نامه نسبت به آن عضو اعتبار یافت، می‌تواند انصراف خود را از طریق آگهی مکتوب به مدیرکل اعلام نماید و مدیرکل نیز بلاfacسله تمامی اعضای کمیسیون و اعضا و اعضای همراه فائو و دبیرکل سازمان ملل متحد را نسبت به این انصراف، مطلع خواهد کرد.

۲- یک عضو کمیسیون، می‌تواند از یک یا بیشتر از حوزه فعالیت‌های بین‌المللی که مسئول آن است انصراف نماید. هنگامی که عضوی، کمیسیون را نسبت به انصراف خود آگاه می‌نماید، باید مشخص نماید که کدام حوزه یا حوزه‌هایی مشمول انصراف شده است.

در صورتی که چنین مطلبی عنوان نشود، این انصراف به منزله انصراف عضو از تمامی حوزه یا حوزه‌های فعالیت‌های بین‌المللی خواهد بود که عضو کمیسیون مسئولیت آنرا بعده داشته است. بجز حوزه‌هایی که متعلق به عضو همراه باشد و در جایگاه خود به عنوان یک عضو کمیسیون محسوب می‌شود.

۳- همچنین انصراف از طریق مفاد بند ۴ از ماده ۴ امکان پذیر است.

ماده ۲۲: خاتمه

اگر در نتیجه انصراف، تعداد اعضای کمیسیون به کمتر از ۱۰ عضو تنزل یابد، این موافقت نامه خود به خود خاتمه خواهد یافت، مگر آنکه اعضای کمیسیون به اتفاق تصمیمی جز این را اتخاذ نمایند.

ماده ۲۳: تفسیر و حل اختلافات

هر اختلافی درخصوص تفسیر یا نحوه اجرای این موافقت نامه در صورت عدم حل فصل توسط کمیسیون، برای رفع اختلاف به مجمع حل اختلاف، مصوب کمیسیون ارجاع خواهد شد. نتایج این مجمع حل اختلاف، گرچه دارای حالت الزام آور نیست لیکن اساس تجدیدنظر تمامی اعضای ذیربطری درخصوص موضوعی، تشکیل خواهد داد که منشاء اختلاف نظر بوده است. چنانچه این روند، تأثیری در حل اختلاف نداشته باشد، طبق نظر مدیران بین‌المللی دادگستری به دیوان بین‌المللی دادگستری ارجاع خواهد شد مگر آنکه طرفین اختلاف شیوه دیگری را برای حل اختلاف پذیرند.

ماده ۲۴: مرجع نگهداری

مدیر کل امانت دار این موافقت نامه خواهد بود.

امانت دار:

الف) نسخه‌های مجاز این موافقت نامه را برای تمامی اعضا یا اعضای همراه فائز و یا آن دسته از کشورهای غیرعضو که ممکن است عضو این موافقت نامه شوند ارسال می‌نماید.

ب) مقدمات ثبت این موافقت نامه پس از اعتبار یافتن آن توسط دیرخانه سازمان ملل متحد و طبق ماده ۱۰۲ از منشور سازمان ملل متحد فراهم می‌آید.

پ) هر یک از اعضا یا اعضای همراه فائو که این موافقت نامه را پذیرفته اند و هر یک از کشورهای غیرعضوی که به عضویت کمیسیون پذیرفته شده اند را درخصوص موارد دلیل مطلع خواهد ساخت:

۱- درخواست کشور غیرعضو جهت پذیرش عضویت در کمیسیون

۲- پیشنهادات مربوط به اصلاح موافقت نامه یا پیوست‌ها

ت) هر یک از اعضا یا اعضای همراه فائو و دیگر کشورهایی که ممکن است عضو این موافقت نامه گردند را در خصوص موارد زیر مطلع خواهد ساخت.

۱- تسلیم سند پذیرش طبق ماده ۱۷

۲- تاریخ اعتبار این موافقت نامه طبق ماده ۱۸

۳- اعمال شروطی براین موافقت نامه طبق ماده ۱۹

۴- تصویب اصلاحیه‌های این موافقت نامه طبق ماده ۲۰

۵- انصراف از این موافقت نامه طبق ماده ۲۱

۶- خاتمه این موافقت نامه طبق ماده ۲۲

«فصل ۳»

کمیسیون منطقه‌ای ماهیگیری^۱ (RECOFI)

۱-۳- موافقت نامه تأسیس کمیسیون

"کمیسیون منطقه‌ای شیلاتی" در گذشته تحت عنوان «کمیته توسعه و مدیریت منابع آبزیان خلیج فارس و دریای عمان (Gulfs Committee) بود که قبل از انقلاب اسلامی ایران توسط سازمان فائز تشکیل و شیلات ایران نیز به عضویت آن درآمده بود.

کمیته مذکور در طول حیات خود ۹ اجلاس در کشورهای عضو شامل ۷ کشور عربی منطقه خلیج فارس و دریای عمان و ایران برگزار کرد که اجلاس هفتم آن در آذرماه ۱۳۷۱ در تهران تشکیل شد.

از سال ۱۳۷۷ به پیشنهاد سازمان فائز مقرر گردید در ساختار کمیته فوق تجدیدنظر بعمل آید و کشورهای عضو نیز ضمن استقبال از پیشنهاد فائز اقدام به برگزاری اجلاس هایی در تهران و قاهره با هماهنگی و نظارت فائز نموده و مبادرت به تجدیدنظر در ساختار کمیته قبلی کرده و پیش نویس توافقنامه کمیسیونی را تحت ماده ۱۴ اساسنامه فائز آماده نمودند که نهایتاً در اجلاس قاهره در فروردین ماه ۱۳۷۹ به تصویب اعضاء رسید.

---

^۱ - Regional Commission for Fisheries

بدیهی است موسسین کمیسیون جدید که عنوان آن نیز «کمیسیون منطقه‌ای شیلاتی» نام گرفت در واقع همان کشورهای حاشیه خلیج فارس و دریای عمان شامل ج.ا.ایران، عربستان سعودی، عمان، کویت، قطر، امارات متحده عربی، بحرین و عراق بود.

یکی از نکات قابل توجه در رابطه با کمیته قبلی یعنی کمیته توسعه و مدیریت منابع آبزیان خلیج فارس و دریای عمان، به کارگیری واژه مجعلو «خلیج‌ها» در انتهای عنوان کمیته و عدم استفاده از واژه صحیح خلیج فارس و دریای عمان بود که این امر به طور مستمر مورد اعتراض شیلات ایران به نمایندگی از ج.ا. ایران و اعلام شفاهی و کتبی آن به طور ممتد در اجلسس‌ها و نشست‌های کمیته و کارگروه‌های آن بود. به همیان لحاظ در سال ۱۳۷۷ زمانی که فائو در نظر داشت تا سطح کمیته را به سطح کمیسیون ارتقاء دهد، ج.ا. ایران تلاش زیادی کرد تا فائو عنوانی را برای کمیسیون انتخاب نماید که خدشه‌ای به عنوان صحیح خلیج فارس وارد نشود. لذا در نهایت فائو، عنوان «کمیسیون منطقه‌ای شیلاتی» (Regional Commission for Fisheries) را برای آن انتخاب کرد که هیچ گونه اشاره‌ای به دریاهای تحت پوشش کمیسیون در عنوان آن نشد، در ضمن سایر کشورهای عربی منطقه نیز بهانه‌ای برای مخالفت با این عنوان و حساسیت برای استفاده مجدد از واژه مجعلو «خلیج‌ها» در عنوان انتخابی نداشتند.

۲-۳-۲- هدف از تأسیس کمیسیون

با توجه به فشار کشورهای غیرساحلی و نیاز به اعمال مدیریت و بهره‌برداری پایدار و مسئولانه از ذخایر آبزی، تقویت تشکیلات منطقه‌ای و زیر منطقه‌ای ماهیگیری بسیار الزامی است. از این رو تقویت کمیته قبلی یعنی کمیته توسعه و مدیریت منابع آبزیان خلیج فارس و دریای عمان یک ضرورت بوده و نه تنها لازم است که با تغییر در وضعیت ساختار آن، ادامه حیات دهد بلکه بایستی قدرت تصمیم‌سازی و تقویت همکاری کشورهای عضو کمیسیون جدید نیز افزایش یابد.

۲-۳-۳- اهداف ایجاد کمیسیون

به طور کلی **اهداف ایجاد کمیسیون منطقه‌ای شیلاتی** عبارتند از:

افزایش قدرت تصمیم‌سازی کشورهای عضو، تقویت همکاری های دولت های عضو، ترغیب، توسعه، حفاظت، مدیریت بهینه و بهره‌برداری مناسب از ذخایر زنده دریایی و نیز توسعه آبزی‌پروری پایدار در محدوده کمیسیون

زمینه‌های اصلی و اساسی کمیسیون منطقه‌ای شیلاتی نیز به شرح زیر است :

- ۱- بررسی مستمر از وضعیت ذخایر از جمله تراکم، سطح برداشت شده و وضعیت ماهیگیری
- ۲- تدوین وارائه ضوابط مناسبی بر اساس شروط مندرج در ماده ۵ اساسنامه کمیسیون از جمله برای : حفاظت و مدیریت بهینه ذخایر زنده دریایی، بررسی مستمر از سیمای اقتصادی - اجتماعی صنایع صید و ارائه ضوابطی با هدف توسعه آن، اجرای فعالیت‌های آموزشی و ترویجی در کلیه زمینه‌های ماهیگیری، اجرای فعالیت‌های تحقیقاتی و توسعه ای از جمله پروژه‌های همکاری شیلاتی و حفاظت از ذخایر زنده دریایی، جمع‌آوری و توزیع اطلاعات مربوط به ذخایر دریایی قابل استحصال، تشویق برنامه‌های آبزی‌پروری و بازسازی ذخایر

۴-۳- ساختار کمیسیون

طبق بند ۱ ماده ۷ موافق نامه، کمیسیون می‌تواند اقدام به تشکیل کمیته‌های ثابت، ویژه یا موقت برای مطالعه و تهیه گزارش پیرامون موضوعات مربوط به اهداف کمیسیون و گروههای کاری برای مطالعه و ارائه رهنمود در خصوص مشکلات فنی خاصی بنماید.

در حال حاضر کمیسیون دارای دو کار گروه می‌باشد:

- ۱- کار گروه آبزی‌پروری که در ابتدا ریاست آن به عهده بحرین و در حال حاضر به عهده عمان می‌باشد. این کار گروه طی سالهای گذشته اقدام به برگزاری جلسات تخصصی نموده و موفق به ایجاد سیستم اطلاع رسانی آبزی‌پروری منطقه‌ای (RAIS) در بین کشورهای عضو شده که مرکز این سیستم در کشور کویت است.

در ضمن کار گروه آبزی‌پروری موفق به برگزاری تعدادی کارگاه آموزشی در زمینه قانونمندسازی آبزی‌پروری و نیز اجرای پروژه‌ای به منظور بررسی وضعیت آبزی‌پروری کشورهای عضو کمیسیون در گذشته و برنامه‌های آینده شده است.

- کارگروه مدیریت صید که از ابتدا تحت عنوان کارگروه آمار صید تشکیل شد و ریاست اولیه آن به عهده ج.ا.ایران گذاشته شد.

کارگروه آمار صید در سال ۱۳۸۳ نشستی در شیراز برگزار کرد و نیز موفق به برگزاری کارگاه آموزشی در زمینه یکسان سازی نظام آمار صید در منطقه، ایجاد ارتباط الکترونیکی در زمینه ماهیگیری بین کشورهای منطقه، اجرای برنامه گشت منطقه‌ای ارزیابی ذخایر آبزی، اعزم کارشناس فائو به منطقه برای بررسی سیستم آمارگیری صید کشورها، تشکیل کمیته فرعی آمار و اطلاع رسانی، تأسیس پایگاه اطلاع رسانی برای ثبت داده‌ها مربوط به محدوده کمیسیون گردیده است.

در ضمن، از سال ۱۳۸۷ عنوان کارگروه آمار صید با پیشنهاد فائو و موافقت کشورهای عضو به کارگروه مدیریت صید تغییر یافت و ریاست آن به عمان واگذار شد.

کمیسیون منطقه‌ای شیلاتی نیز اجلاسهای اصلی خود را به صورت دو سال یک بار در یکی از کشورهای عضو برگزار می‌نماید. طبق برنامه زمان‌بندی، قرار است هفتمین اجلاس کمیسیون در ماه می سال ۲۰۱۳ میلادی در ج.ا.ایران برگزار شود.

کشورهای عضو کمیسیون طبق بند یک ماده ۹ اساسنامه، موظف به پرداخت حق عضویت سالانه برای فعالیت‌های همکاری در سطح کمیسیون می‌باشد و مقدار سهمیه هر عضو بر اساس رویه‌ای که کمیسیون با اتفاق نظر اعضاء تصویب و اصلاح می‌کند مشخص می‌شود.

۵-۳- شرایط عضویت

طبق بند ۲ ماده ۱ موافقت نامه، عضویت در کمیسیون برای اعضاء و ناظرین سازمان فائو و کشورهای غیرعضواین کمیسیون که جزء اعضای سازمان ملل متحد هستند یا هر کدام از کارگزاریهای تخصصی یا آژانس بین‌المللی انرژی اتمی یا آژانس متعلق به کشورهای ساحلی یا اعضای ناظر که قسمتی یا تمام اراضی تحت حاکمیت آنها در «محدوده» تعریف شده در ماده ۴ باشد و آنها بیکه بر اساس شروط مندرج در ماده ۱۳، اساسنامه کمیسیون را پذیرد، آزاد می‌باشد.

لذا طبق بند ۵ ماده ۲ موافقت نامه، محل کمیسیون در دفتر منطقه‌ای سازمان فائو در خاور نزدیک واقع در قاهره، مصر می‌باشد.

۳-۶- امتیازات عضویت

- ۱- به دلیل وجود ذخایر مشترک آبزی، همکاری و هماهنگی مدیریتی بین کشورهای عضو در سطح منطقه خلیج فارس و دریای عمان بسیار حائز اهمیت است.
- ۲- اجرای پروژه‌های تحقیقاتی بدون همکاری کشورهای عضو کمیسیون میسر نیست زیرا مهاجرت آبزیان، اجرای فعالیت‌های تحقیقاتی را برای یک کشور دشوار می‌سازد.
- ۳- همکاری و هماهنگی کشورهای عضو کمیسیون مانع از اتخاذ تصمیمات یک جانبه برخی از کشورها برای افزایش تعداد شناور، افزایش تلاش صید و فشار بر ذخایر می‌شود.
- ۴- هزینه فعالیت‌های تحقیقاتی، حفاظت و مدیریت ذخایر آبزی منطقه توسط همه کشورهای عضو تأمین می‌شود.
- ۵- امکان بهره‌برداری از فائو و سایر سازمان‌های بین‌المللی برای اطلاعات و فعالیت‌های آموزشی در قالب کمیسیون بیشتر وجود دارد.
- ۶- با وجود چنین تشکیلاتی، همبستگی کشورهای حوزه خلیج فارس و دریای عمان تأمین خواهد شد.
- ۷- هر کشور دارای یک حق رأی خواهد بود.
- ۸- شرکت منظم در اجلاس‌های دوسالانه کمیسیون و نشست‌های کارگروه‌ها و غیره

به هر حال با توجه به حساسیتهای موجود در منطقه خلیج فارس و دریای عمان، وجود کمیسیون منطقه‌ای شیلاتی تحت نظارت سازمان فائو موجب حفاظت و مدیریت هر چه بهتر ذخایر آبزی، ارتقاء فناوری صیادی و آبزی‌پروری، جمع‌آوری آمار و داده‌های صیادی، ایجاد سیستم مناسب ثبت آمار در زمینه آبزی‌پروری و اطلاع رسانی منطقه‌ای، بهره‌برداری اصولی و پایدار از ذخایر آبزی منطقه، ایجاد همکاریهای منطقه‌ای، ارتقاء سطح دانش فنی کارشناسان شیلاتی کشورهای عضو و اجرای فعالیتهای تحقیقاتی و توسعه‌ای می‌شود.

۳-۳-۷ آیین نامه کمیسیون

با درنظر گرفتن استاد ذیربطر کنوانسیون ملل متحد مربوط به حقوق دریاها که در ۱۶ نوامبر ۱۹۴۴ (از این پس به آن کنوانسیون ملل متحد گفته می‌شود) به اجرا درآمد و بر اساس آن از همه اعضاء جوامع بین‌المللی خواسته شده برای حفاظت و مدیریت ذخایر زنده دریایی همکاری نمایند.

یادآوری اهداف و موارد مورد توجه در فصل ۱۷ از موضوع ۲۱ مصوب کنوانسیون ملل متحد در خصوص محیط زیست و توسعه در سال ۱۹۹۲، و آیین نامه ماهیگیری مسئولانه مصوب فراهمایی سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد در ۱۹۹۵، همچنین توجه به سایر استانداری بین‌المللی که درخصوص حفاظت و مدیریت ذخایر آبزی خاص برخورداری از منافع متقابل برای توسعه و بهره‌برداری صحیح از ذخایر زنده دریایی در محدوده دریایی، به استثناء آبهای داخلی، در منطقه‌ای تعریف شده در ماده ۴ که از این پس «محدوده» نامیده می‌شود و علاقه به اهداف از طریق همکاری بین‌المللی با تشکیل یک کمیسیون ماهیگیری، درک اهمیت حفاظت و مدیریت ماهیگیری در محدوده و ترغیب همکاری برای تحقق موضوع مذکور، بر موارد ذیل توافق می‌نمایند:

ماده ۱: کمیسیون

- (۱) طرفهای متعاهد کمیسیونی را در چارچوب سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (که از این پس «سازمان» گفته می‌شود) به نام کمیسیون منطقه‌ای ماهیگیری (که از این پس "RECOFI" یا کمیسیون گفته می‌شود) برای انجام وظایف اداری مسؤولیت‌های مورد نظر در ماده ۳ زیر تأسیس می‌نمایند.
- (۲) عضویت در کمیسیون برای اعضاء و ناظرین سازمان و کشورهای غیرعضو سازمان که در (سازمان) ملل متحد عضویت دارند یا هر کدام از آژانس‌های تخصصی آن یا آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، آژانس متعلق به کشورهای ساحلی یا اعضای ناظر که قسمتی یا تمام اراضی تحت حاکمیت آنها در «محدوده» تعریف شده، در ماده ۴ باشد و آنها یکی که بر اساس شروط مندرج در ماده ۱۳، این توافقنامه را پذیرند.
- (۳) درخصوص اعضاء ناظر، این توافقنامه، بر اساس شروط مربوط به ماده ۱۶ بند ۵ اساسنامه سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد و مقررات ۲۱ بند ۳ از مقررات عمومی سازمان از طریق سازمان دراختیار افراد مسئول روابط بین‌الملل اعضاء ناظر مورد توجه قرار خواهد گرفت.

ماده ۲: تشکیلات (سازماندهی)

- ۱) یک نفر به نمایندگی از هر عضو در اجلاس‌های کمیسیون به عنوان رئیس هیأت که ممکن است با جانشین و کارشناسان و مشاورین همراهی شود، حاضر می‌شود. مشارکت جانشینان، کارشناسان و مشاورین در جلسات کمیسیون حقی را برای آنان هنگام رأی‌گیری ایجاد نمی‌کند، مگر اینکه جانشین در غیاب رئیس هیأت فعالیت نماید.
- ۲) هر عضو دارای یک رأی است. تصمیم‌گیری کمیسیون بر اساس اکثریت آراء اخذ شده خواهد بود، مگر اینکه در این توافقنامه به نحو دیگری پیش‌بینی شده باشد. اکثریت آراء تشکیل دهنده اعضاء کمیسیون باید حد نصاب را داشته باشد.
- ۳) کمیسیون یک نفر رئیس و دو نفر نائب رئیس را انتخاب می‌کند.
- ۴) بطور معمول در هر سال رئیس کمیسیون اجلاس عمومی را برگزار می‌کند، مگر اینکه اکثریت اعضاء نظر دیگری داشته باشند. مکان و زمان برگزاری همه جلسات باید با مشاوره دبیر کل سازمان مشخص شود.
- ۵) مکان کمیسیون در مقر اداره منطقه‌ای سازمان فائز برای خاور نزدیک در قاهره خواهد بود. به هر حال کمیسیون می‌تواند تصمیم بگیرد که پس از مشورت با دبیر کل سازمان، با هزینه خود، محل دیگری را در میان «محدوده» انتخاب نماید.
- ۶) سازمان باید یک نفر منشی در اختیار کمیسیون قرار دهد و دبیر کل، منشی مورد نظر خود را در قبال فعالیت‌های اداری جوابگوی وی خواهد بود انتخاب می‌نماید.
- ۷) کمیسیون می‌تواند با اکثریت دو سوم اعضاء خود، مقررات خاص خود را تصویب و اصلاح نماید به شرط آنکه این مقررات یا اصلاحات مربوط به آن در تناقض با این توافقنامه یا قانون اساسی سازمان نباشد.
- ۸) کمیسیون می‌تواند با اکثریت دو سوم اعضاء خود، مقررات مالی خود را تصویب یا اصلاح نماید به شرط آنکه این مقررات با اصول دربرگیرنده مقررات مالی سازمان سازگاری داشته باشد. این مقررات باید به کمیته مالی سازمان گزارش شود و کمیته حق خواهد داشت اگر بر اساس اصول دربرگیرنده مقررات مالی سازمان ناسازگاری در مقررات مالی یاد شده مشاهده نمود از اجرای آن جلوگیری نماید.

ماده ۳: وظایف

۱) موجودیت کمیسیون برای ترغیب توسعه، حفاظت، مدیریت بهینه و بهترین استفاده از ذخایر زنده دریابی، همچنین توسعه پایدار آبزیپروری در «محدوده» خواهد بود و به همین دلیل وظایف و مسئولیت های زیر را بعدهد خواهد داشت:

الف) بررسی مستمر از وضعیت ذخایر، از جمله تراکم و سطح برداشت شده، همچنین وضعیت ماهیگیری که بر اساس آن شکل یافته است.

ب) تدوین و ارائه ضوابط مناسب براساس شروط مندرج در ماده ۵:

(۱) برای حفاظت و مدیریت بهینه ذخایر زنده دریابی از جمله ضوابط ذیل:

- قانونمند کردن روش های صید و ادوات صید

- مشخص کردن حداقل طول استاندارد برای گونه های خاص

- برقراری فصل آزادی و ممنوعیت صید و مناطق صیادی

(۲) برای اجرای این رهنمودها

ج) بررسی مستمر از سیمای اقتصادی - اجتماعی صنایع صید و ارائه ضوابطی با هدف توسعه آن

د) ترغیب، توصیه، هماهنگی و در صورت لزوم اجرای فعالیت های آموزشی و ترویجی در همه زمینه های ماهیگیری

ه) ترغیب، توصیه، هماهنگی و در صورت لزوم اجرای فعالیت های تحقیقاتی و توسعه ای، از جمله پژوهه های همکاری در مناطق ماهیگیری و حفاظت از ذخایر زنده دریابی

و) جمع آوری، انتشار یا توزیع اطلاعات مربوط به ذخایر دریابی قابل استحصال و ماهیگیری پایدار بر اساس میزان ذخایر

ز) تشویق برنامه های آبزیپروری و گله داری دریابی (بازسازی ذخایر)

ح) انجام فعالیت های دیگری که "RECOFI" برای دسترسی به اهداف تعریف شده در بالا ممکن است ضرورت آن را تشخیص دهد.

۲) هنگام تدوین و ارائه ضوابط مورد نظر در بند (۱) جزء (ب) پیش گفته شده، کمیسیون باید روحیه احتیاطی در تصمیمات حفاظتی و مدیریتی اتخاذ نماید، همچنین شواهد علمی در دسترس و نیاز تشویق به توسعه و استفاده مناسب از ذخایر زنده دریابی را مورد توجه قرار دهد.

ماده ۴: محدوده

کمیسیون باید وظایف و مسئولیت‌های نوشته شده در ماده ۳ در منطقه‌ای مرزبندی شده در جنوب با خطوط افقی ذیل:

از رأس دبابات علی (Ras Dhabat Ali) در (۱۶ درجه و ۳۹ دقیقه شمالی، ۵۳ درجه و ۳ دقیقه و ۳۰ ثانیه شرقی) سپس در موقعیت (۱۶ درجه و صفر دقیقه شمالی، ۵۳ درجه و ۲۵ دقیقه شرقی) سپس در موقعیت (۱۷ درجه و صفر دقیقه شمالی، ۵۶ درجه و ۳۰ دقیقه شرقی) سپس در موقعیت (۲۰ درجه و ۳۰ دقیقه شمالی، ۶۰ درجه و صفر دقیقه شرقی) سپس به رأس الفسته (Ras Al – Fasteh) در (۲۵ درجه و ۴ دقیقه شمالی، ۶۱ درجه و ۲۵ دقیقه شرقی) را انجام دهد.

ماده ۵: رهنمودها و ضوابط مدیریتی

۱) رهنمودهایی که در ماده ۳، بند ۱ جزء (ب) آمده است باید توسط اکثریت دو سوم اعضاء کمیسیون حاضر در رأی گیری به تصویب برسد. متن این رهنمودها باید توسط رئیس کمیسیون به اطلاع کلیه اعضاء رسانیده شود.

۲) با توجه به شرایط آمده در این ماده، اعضاء کمیسیون از زمانی که توسط کمیسیون مشخص می‌شود، باید تلاش خود را برای تحقق رهنمودهای ارائه شده توسط کمیسیون تحت ماده سه بند ۱ جزء (ب) آغاز نماید. بدیهی است زمانی که توسط کمیسیون مشخص می‌شود باید قبل از انقضای زمان اعتراض در این ماده باشد.

۳) هر عضو کمیسیون حق دارد در خلال ۱۲۰ روز از زمان اعلام سند رهنمودها نسبت به اعتراض مورد نظر خود اقدام نماید و در این صورت تعهدی برای آغاز تلاش در جهت تحقق رهنمودها نخواهد داشت. یک عضو می‌تواند در هر زمانی (که صلاح بداند) اعتراض خود را پس گرفته و تلاش برای تحقق رهنمودها آغاز نماید.

۴) رئیس کمیسیون باید به محض دریافت اعتراض یا پس گرفتن اعتراض موارد را به دیگر اعضاء اعلام نماید.

ماده ۶: گزارشها

کمیسیون پس از هر اجلاس باید گزارشی از دیدگاهها، رهنمودها و تصمیمات خود را به دیرکل سازمان تقدیم نماید و در صورتی که صلاح بنداند گزارش‌های دیگری را که مناسب دارد، در اختیار دیرکل سازمان قرار دهد. گزارش‌های کمیته‌های و گروه‌های کاری کمیسیون بر اساس ماده ۷ توافق نامه باید از طریق کمیسیون تقدیم دیرکل سازمان شود.

ماده ۷: کمیته‌ها، گروه‌های کاری و کارشناسان

- ۱) کمیسیون می‌تواند اقدام به تشکیل کمیته‌های ثابت یا ویژه یا موقع برای مطالعه و تهیه گزارش پیرامون موضوعات مربوط به اهداف کمیسیون و گروه‌های کاری برای مطالعه و ارائه رهنمود درخصوص مشکلات فنی خاص بنماید.
- ۲) کمیته‌ها و گروه‌های کاری مذکور در بند ۱ (همین ماه) توسط رئیس کمیسیون در زمانها و مکانهایی برگزار می‌شود که قبلاً با مشاوره دیرکل سازمان، در صورتی که مناسب داشته باشد، مشخص شده است.
- ۳) تشکیل کمیته‌ها و گروه‌های کاری مورد نظر در بند ۱ و استخدام یا بکارگیری کارشناسان باید بر اساس وجود لازم در سرفصل ذیربطری بودجه مصوب کمیسیون انجام شود. قبل از هر گونه تصمیمی مبنی بر هزینه کرد برای تشکیل کمیته‌ها و گروه‌های کاری و استخدام یا بکارگیری کارشناسان، باید گزارشی از منشی کمیسیون درخصوص کارهای اداری و مالی مربوطه در اختیار کمیسیون قرار گیرد.

ماده ۸: همکاری با سازمان‌های بین‌المللی

کمیسیون باید همکاری تنگاتنگی با سایر سازمان‌های بین‌المللی درخصوص منافع داشته باشد. با پیشنهادمنشی کمیسیون، از ناظران این سازمان‌ها ممکن است برای حضور در اجلاس‌های کمیسیون یا جلسات کمیته‌ها یا گروه‌های کاری از طرف کمیسیون دعوت به عمل آید.

ماده ۹: مالی

- ۱) هر عضو کمیسیون پرداخت سهم سالانه خود را از بودجه موردنیاز برای فعالیت‌های همکاری، بر اساس سهمیه‌بندی مصوب کمیسیون تقبل می‌نماید.

- (۲) در هر اجلاس عادی، از طریق اتفاق نظر اعضاء کمیسیون بودجه خود را به تصویب می‌رساند. اگر پس از هر گونه تلاش اتفاق نظر در همان جلسه حاصل نشد، موضوع به آراء اعضاء گذاشته می‌شود و برای تایید بودجه اکثربی دو سوم اعضاء ضروری است.
- (۳) الف) مقدار سهمیه هر عضو کمیسیون باید بر اساس رویه‌ای که کمیسیون با اتفاق نظر کلیه اعضاء تصویب و اصلاح کند مشخص شود.
- ب) رویه‌ای که کمیسیون تصویب یا اصلاح می‌کند باید در ضوابط مالی کمیسیون قرار گیرد.
- (۴) مشارکت باید با پول آزاد قابل تبدیل باشد مگر اینکه توسط کمیسیون و یا توافق دیرکل سازمان نوع پول مشخص شده باشد.
- (۵) کمیسیون می‌تواند کمک‌های بلاعوض یا سایر شکل‌های کمک از سوی سازمان‌ها، افراد یا منابع دیگری برای انجام یا تأمین هر کدام از وظایف خود پذیرد.
- (۶) مشارکت یا کمک‌های بلاعوض و سایر کمک‌های دریافتی باید در صندوق اعتباری مشخصی که دیرکل بر اساس مقررات مالی سازمان تعیین می‌کند واریز شود.
- (۷) عضوی از کمیسیون که نتواند سهمیه مالی خود را به کمیسیون پردازد، اگر این مبلغ بدھی برابر یا بیشتر از مقدار سهمیه دو سال مالی باشد در کمیسیون از حق رأی برخوردار نخواهد بود. کمیسیون ممکن است به هر تقدیر اجازه حق رأی را به عضو بدھکار بدهد به شرط اینکه تشخیص دهد عدم پرداخت سهمیه به دلیل شرایط خاص و خارج از کنترل عضو بوده است ولی به هر نحو نمی‌توان حق رأی را برای بیش از دو سال مالی دیگر تمدید نمود.

ماده ۱۰: هزینه‌ها

- (۱) هزینه‌های مربوط به هیأت‌ها، جانشینان آنها، کارشناسان و مشاورینی که به نمایندگی از دولت‌ها در هنگام اجلاسهای کمیسیون، کمیته‌ها و گروه‌های کاری مربوطه حضور می‌یابند، همچنین هزینه‌های متعلق به ناظرین اجلاس‌ها باید توسط دولت‌ها یا سازمان‌های متبعه تقبل شود. هزینه کارشناسانی که برای شرکت در جلسات کمیسیون، کمیته‌ها یا گروه‌های کاری و بر اساس توانمندی شخصی آنان دعوت می‌شوند از طریق بودجه کمیسیون قابل پرداخت خواهد بود.

(۲) هزینه‌های انتشارات و ارتباطات و هزینه‌های مربوط به رئیس و نایب‌رئیس کمیسیون هنگامی که از طرف کمیسیون در بین اجلاسهای کمیسیون انجام وظیفه می‌نمایند در بودجه کمیسیون مشخص و قابل پرداخت می‌باشد.

(۳) هزینه پروژه‌های تحقیق و توسعه که توسط عضو کمیسیون چه بصورت مستقل یا وابسته به رهنمودهای کمیسیون به انجام می‌رسد، باید توسط اعضاء انجام دهنده پروژه مشخص و پرداخت شود.

(۴) هزینه‌های مربوط به پروژه همکاری‌های تحقیقاتی یا توسعه‌ای که بر اساس شرایط ماده ۳ بند ۱ جزء (ه) انجام می‌شود اگر پیش‌بینی نشده باشد، باید توسط اعضاء مشخص و به نحوی که توافق می‌نمایند بین آنها تقسیم و پرداخت شود. پرداخت سهمیه برای پروژه‌های همکاری باید به صندوق امنی خاصی که توسط سازمان تأسیس می‌شود واریز شود و توسط سازمان بر اساس ضوابط مالی و مقررات سازمان مدیریت شود.

(۵) ممکن است کمیسیون کمک‌های بلاعوضی چه به صورت عمومی یا در ارتباط با پروژه‌های خاص یا فعالیت‌های کمیسیون دریافت نمود. این گونه کمک‌ها باید به صندوق امنی که توسط سازمان تأسیس می‌شود واریز شود. قبول برای این کمک‌ها برای صندوق امنی باید بر اساس مقررات مالی و قوانین سازمان باشد.

ماده ۱۱: اداری

(۱) منشی کمیسیون (که از این پس منشی نامیده می‌شود) باید توسط دیرکل سازمان منصوب شود.

(۲) منشی مسئول اجرای سیاست‌ها و فعالیت‌های کمیسیون می‌باشد و به همین ترتیب به کمیسیون گزارش خواهد کرد. در صورت صلاح‌حید، منشی به عنوان منشی سایر زیرمجموعه‌های تأسیس شده، توسط کمیسیون نیز عمل خواهد کرد.

(۳) هزینه‌های کمیسیون توسط بودجه کمیسیون قابل پرداخت است بجز مواردی از جمله کارکنان و امکاناتی که می‌تواند توسط سازمان تأمین شود. هزینه‌هایی که قرار است توسط سازمان تعهد شود باید در بودجه دو سالانه سازمان که بر اساس ضوابط مالی و مقررات عمومی سازمان توسط دیرکل تهیه شده و به تصویب فراهایی سازمان می‌رسد مشخص و قابل پرداخت شود.

ماده ۱۲: اصلاحات

کمیسیون می‌تواند این توافق نامه را با دو سوم اکثریت آراء اعضای خود اصلاح نماید. اصلاحات مورد نظر در این توافقنامه باید به شورای سازمان گزارش شود، شورا این حق را دارد تا اگر تناقضی نسبت به اهداف و موجودیت سازمان یا قانون اساسی سازمان در آن مشاهده شد از آن جلوگیری کند. اگر شورا آن را سودمند یافت، می‌تواند اصلاحات را در اختیار فراهمایی یا با همان اختیارات قرار دهند. به هر حال، هر گونه اصلاحاتی که تعهدات جدیدی برای اعضاء ایجاد کند هنگامی اجرا می‌شود که هر کدام از اعضاء به صورت رسمی آنرا با تحویل سند پذیرش به دبیر کل سازمان رضایت خود را اعلام نمایند و سپس اصلاحات مورد نظر توسط دو سوم طرفهای متعاهد پذیرفته شود.

دبیر کل باید همه اعضاء کمیسیون، همه اعضاء و اعضاء ناظر سازمان فائو، همچنین دبیر کل (سازمان) ملل متحدد را از دریافت اسناد پذیرش و زمان لازم‌الاجرا شدن اصلاحات مطلع نماید. حقوق و تعهدات هر عضوی از کمیسیون که اصلاحات جدیدی که تعهدات اضافی را ایجاد می‌کند نپذیرفته باشد، بر اساس اسناد این توافق نامه تا زمانی که اصلاح را نپذیرفته است تحت مدیریت و نظارت قرار گرد.

ماده ۱۳: اعضاء و پذیرش

(۱) بر اساس بند ۲ ماده یک این توافق نامه باید برای پذیرش برای همه اعضاء و اعضاء ناظر سازمان همچنین کشورهای غیر عضو سازمان که کشورهای ساحلی به شمار می‌آیند یا اعضاء ناظر که قسمتی یا تمام اراضی تحت حاکمیت او در «محدوده» تعریف شده در ماده ۴ می‌باشد آزاد است.

(۲) پذیرش این توافق نامه توسط هر عضو یا عضو ناظر سازمان که کشور ساحلی به شمار می‌آید یا عضو ناظری که بخشی یا تمام اراضی تحت حاکمیت او در «محدوده» تعریف شده در ماده ۴ قرار داشته باشد، از طریق تحویل سند پذیرش به دبیر کل سازمان، به عنوان امانت دار توافق نامه، شروع می‌شود و به محض دریافت سند توسط دبیر کل لازم‌الاجرا خواهد بود.

(۳) مدیر کل سازمان بلافضله همه اعضاء کمیسیون، همه اعضاء و اعضاء ناظر سازمان و دبیر کل (سازمان) ملل متحدد را درمورد همه پذیرشهایی که لازم‌الاجرا شده‌اند مطلع می‌نماید.

(۴) پذیرش این توافق نامه می‌تواند متأثر از شروط مربوط به مقررات حقوق بین‌المللی عمومی که در قسمت ۲، بخش ۲ اسناد کنوانسیون وین درخصوص حقوق معاهدات ۱۹۶۹ منعکس شده باشد.

ماده ۱۴: لازم الاجرا شده

این توافق نامه از تاریخ دریافت سومین سند پذیرش توسط مدیر کل لازم الاجرا می‌شود.

ماده ۱۵: انصراف

- ۱) هر عضوی می‌تواند هر زمان پس از سپری شدن ۲ سال از تاریخ اجرای این توافق نامه با احترام به آن عضو از طریق تقدیم اعلام کتبی انصراف به مدیر کل سازمان که بلافضله ایشان همه اعضاء کمیسیون و اعضاء سازمان را از انصراف از این توافق نامه مطلع می‌نماید به عضویت خود خاتمه دهد. اعلام انصراف از عضویت، ۳ ماه پس از تاریخ رسید آن به مدیر کل سازمان لازم الاجرا می‌شود.
- ۲) هر عضوی از کمیسیون که اعلام انصراف از سازمان می‌کند باید فرض کند که همزمان از کمیسیون انصراف داده است.

ماده ۱۶: تفسیر و حل و فصل اختلاف

هر گونه اختلاف در تفسیر یا اجرای این توافق نامه، اگر در کمیسیون به توافق نرسد، باید به یک کمیته سه نفره متشكل از یک عضو انتخاب شده از طرف هر یک از طرفهای دعوی و علاوه به آن یک نفر رئیس مستقل انتخابی توسط اعضاء کمیته واگذار شود. رهنماوهای کمیته یاد شده، هر گاه از نظر توصیفی التزام آور نباشد، باید اساس نظرات توسط طرفهای ذیربطری در مورد مواردی که عدم توافق با توجه به آنها حاصل شده است قرار گیرد. اگر بر اساس نتیجه این رویه اختلاف مرتفع نشود مطابق اساسنامه دادگاه، اختلاف باید به دادگاه بین‌المللی دادگستری ارجاع شود، مگر اینکه طرفهای دعوی روش دیگری را برای حل اختلاف خود توافق کنند.

ماده ۱۷: خاتمه

هنگامی که، در نتیجه انصراف اعضاء تعداد اعضاء کمیسیون کمتر از ۳ عضو شود، این توافق نامه به خودی خود خاتمه می‌یابد.

ماده ۱۸: گواهی و ثبت

دو نسخه به زبان‌های عربی، انگلیسی، فرانسه و اسپانیایی از این توافق نامه و هر گونه اصلاحات مربوط به آن باید توسط رئیس کمیسیون و دبیرکل سازمان گواهی شود. یک نسخه باید در آرشیو سازمان نگهداری شود. نسخه دیگر برای ثبت باید در اختیار دبیرکل (سازمان) ملل متحد قرار گیرد. علاوه بر آن، دبیرکل نسخه‌های این توافق نامه را گواهی نموده و یک نسخه در اختیار عضو و عضو ناظر سازمان قرار می‌دهد.

«فصل ۴»

برنامه زیست محیطی دریای خزر (CEP)

^۱ (CEP) سپ - ۴

برنامه زیست محیطی دریای خزر که با اختصار "سپ" نامیده می‌شود، بر اساس تمایل ۵ کشور حاشیه دریای خزر (ایران، آذربایجان، ترکمنستان، قرقستان و روسیه) به همکاری در زمینه حفاظت از این دریا، تدوین گردیده، زیرا کشورهای ساحلی دریافت‌های منطقه‌ای تنها راه حل مسائل و مشکلات زیست محیطی گوناگونی است که گریانگر این میراث گرانبهای مشترک شده است. کشورهای حاشیه خزر، همراه با گروهی از پشتیبانان بین‌المللی شامل "صندوق تسهیلات زیست محیطی جهانی" (GEF)^۲، بانک جهانی، برنامه زیست محیطی سازمان ملل، برنامه عمران سازمان ملل و اتحادیه اروپا با منسجم کردن نیروها و استعدادهای بالقوه موجود، طرحی جامع را در جهت مدیریت زیست محیطی این مجموعه بی‌نظیر تدوین نمودند.

سرانجام با گردهم‌آیی مبتکرین «سپ» در شهر رامسر در سال ۱۹۹۸، همکاری کشورهای ساحلی دریای خزر رسمی آغاز شد. اقدامی که توسط کشورهای ساحلی خزر سرمایه‌گذاری و از پشتیبانی مضاعف گروههای بین‌المللی نیز برخوردار گردید.

^۱ - Caspian Environment Programme

^۲ - Global Environmental Facility

۴-۴- هدف کلی برنامه

هدف «سپ» عبارت است از اعمال مدیریت صحیح زیست محیطی در دریای خزر و پیرامون آن و هدایت منطقه به سوی توسعه پایدار، به نحوی که منافع دراز مدت و سلامت جوامع بشری تضمین شده و اصالت طبیعی محیط و پایداری منابع منطقه برای نسل حاضر و نسلهای آینده محفوظ بماند. در جهت نیل به اهداف فوق، CEP سعی دارد تا با کمک های لازم، محیط زیست دریای خزر و سواحل آن حفظ شود. این گونه کمک ها و همکاری ها در قالب ارائه تسهیلات، انجام تحقیقات، اجرای پایش محیطی و کمک های فنی صورت می گیرد. مسائل و مشکلات درمنطقه خزر ماهیتی چند وجهی یعنی زیست محیطی، اقتصادی - اجتماعی داشته که در صدر برنامه های اجرایی برنامه CEP قرار دارند که از جمله آنها میتوان به موارد ذیل اشاره کرد:

نوسانات سطح آب دریا

بیابان زدایی و جلوگیری از فرسایش

ارزیابی منطقه ای مقادیر آلانده ها

حفظ از تنوع زیستی

ماهیگیری و استفاده از منابع طبیعی به صورت بی رویه

به همین منظور در قالب برنامه «سپ»، ۱۰ مرکز تخصصی و یک واحد هماهنگی کننده برنامه در کشورهای پیرامون دریای خزر تأسیس شد تا این مرکز از طریق مطالعات علمی، پایش محیطی، تعیین موارد اولویت دار و تعیین فعالیت های مورد نیاز برای هر یک از آنها درجهت تحقق اهداف پیش‌بینی شده در این برنامه فعالیت نمایند. باتوجه به گستره وسیع فعالیت ها، سپ در کنار دولت های حاشیه دریای خزر از یک سو، ارگان های غیر دولتی (NGO)، بخش خصوصی، موسسات آموزشی و دانشگاه ها و آکادمی های علوم را به همکاری و همفکری در این فراخوانده است. از سوی دیگر، از همکاری گروه پشتیبانان بین‌المللی شامل صندوق تسهیلات زیست محیطی جهانی (GEF) (بانک جهانی، برنامه زیست محیطی سازمان ملل، برنامه عمران سازمان ملل و اتحادیه اروپایی بهره می‌برد. البته سرمایه‌گذاری اولیه بر عهده کشورهای حاشیه دریای خزر بوده و تداوم اجرای برنامه ها را پشتیبانان بین‌المللی با سرمایه‌ای معادل ۱۴/۵ میلیارد دلار تضمین نموده‌اند.

۳-۴- فاز اول برنامه

CEP طی مرحله اول این برنامه بین سالهای ۱۹۹۸-۲۰۰۳، توانست گفتمان منطقه‌ای در زمینه مشکلات زیست محیطی خزر را پایه گذاری نماید. تحقق موفقیت آمیز این گفتمان به تدوین و نشر «تحلیل تشخیصی فرامرزی» (TDA) توسط متخصصین منطقه‌ای و بین‌المللی انجامید که با تدوین "برنامه اقدام ملی خزر" (NCAP) برای هر یک از کشورهای ساحلی و تدوین "برنامه اقدام استراتژیک خزر" (SAP) پیگیری گردید. تدوین پروژه‌های سرمایه گذاری زیست محیطی و اجرای تعدادی از این گونه پروژه‌ها در مقیاس خرد نیز از موفقیت‌های دیگر این برنامه بوده است. بنابراین، به طور کلی می‌توان گفت که حاصل تمام این فعالیت‌ها تهیه طرح استراتژیک منطقه‌ای است که بر اساس آن در طول مدت ۱۰-۵ سال فعالیت‌های اولویت‌دار زیست محیطی منطقه‌ای در کشورهای ساحلی به اجرا درخواهد آمد. یکی از بزرگترین دستاوردها در طول اجرای مرحله اول برنامه CEP، تهیه متن کنوانسیون محیط زیست دریای خزر بوده که با همکاری و حمایت "برنامه محیط زیست ملل متحد" (UNEP) انجام گردید. این متن مورد توافق جمعی ۵ کشور ساحلی قرار گرفت که در تاریخ ۱۳ آبان ۱۳۸۲ طی مراسم رسمی در تهران به امضاء کشورهای ساحلی دریای خزر رسید (کنوانسیون تهران).

کنوانسیون محیط زیست دریای خزر (کنوانسیون تهران) در حال حاضر تنها چارچوب حقوقی موجود در راستای حفاظت از محیط زیست دریای خزر است که به امضاء تمامی کشورهای حاشیه دریای خزر رسیده است. محل استقرار دفتر مرکزی سپ بصورت چرخشی میان ۵ کشور عضو بوده که در حال حاضر دفتر مرکزی CEP در جمهوری اسلامی ایران واقع می‌باشد و واحد هماهنگی برنامه CEP در باکو قرار دارد.

۴-۴- فاز دوم برنامه

فاز دوم برنامه محیط زیست دریای خزر از ابتدای سال ۲۰۰۴ با استقرار مرکز هماهنگی برنامه (PCU) در تهران شروع گردید و تا سال ۲۰۰۷ ادامه داشته است. این برنامه در فاز دوم در راستای تحقق ۴ هدف به شرح ذیل تلاش کرده است:

- ۱) آغاز اجرای برنامه اقدام استراتژیک (SAP = Strategic Action Programme) پیرامون موضوعات اولویت دار از جمله حفاظت از تنوع زیستی، مقابله با گونه‌های مهاجم غیر بومی و کنترل مواد سمی پایدار
- ۲) ظرفیت سازی ساختاری برای برنامه محیط زیست دریایی خزر، ارتقا همکاری‌ها در سطح منطقه‌ای از طریق مرکز هماهنگی برنامه و تقویت همکاری‌های بین سازمانی در سطوح ملی کشورهای ساحلی در راستای اجرای کامل "برنامه اقدام استراتژیک" (SAP)
- ۳) تقویت چارچوب‌های قانونی و سیاستگذاری در سطوح منطقه‌ای و ملی از جمله تقویت قابلیت های اجرایی و تطبیق قوانین زیست محیطی در کشورهای حاشیه خزر
- ۴) بهبود وضعیت محیط زیست منطقه در زمینه موضوعات اولویت دار با بکارگیری سرمایه‌گذاری خرد و اعطای وام‌های کوچک برای اجرای طرح‌های زیست محیطی همچنین در فاز دوم این برنامه و بر اساس آخرین تصمیمات کمیته راهبردی برنامه محیط زیست دریای خزر، پنج گروه مشاوره‌ای منطقه‌ای ایجاد می‌شود که در زمینه موضوعات ذیل فعالیت خواهند نمود:
  - ۱- تنوع زیستی دریایی و ساحلی به انضمام گونه‌های مهاجم غیر بومی
  - ۲- کنترل و کاهش آلودگی‌ها از جمله واکنش سریع به نشت مواد نفتی در دریا
  - ۳- پایش محیط زیست دریایی خزر از جمله نوسانات سطح آب دریا
  - ۴- منابع بیولوژیک
- ۵- توسعه پایدار سواحل و بهداشت انسانی (اقتباس از نشریه‌های دوره‌ای دفتر سپ در تهران) به طور کلی، در کنار کشورهای ساحلی که صاحبان اصلی برنامه محیط زیست خزر هستند همکاران بین‌المللی از جمله اتحادیه اروپا (EU)، برنامه عمران سازمان ملل متحد (UNDP)، برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد (UNEP) و بانک جهانی (WB) نیز در برنامه مشارکت دارند. سایر سازمانها و آژانس‌های مجموعه سازمان ملل متحد از جمله آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA)، سازمان بین‌المللی دریانوردی (IMO)، دفتر خدمات پروژه‌های سازمان ملل متحد (UNOPS)، سازمان تربیتی علمی و فرهنگی ملل متحد (UNESCO)، سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (FAO) و سازمان جهانی هواشناسی (WMO) نیز به طور جنبی با این برنامه همکاری می‌نمایند.

صنایع بویژه صنعت نفت و گاز نیز در برخی فعالیت‌های CEP مشارکت دارند. سپ از آغاز پیدایش خود در صدد ترغیب مقامات محلی، جوامع ساحلی، سازمانهای غیر دولتی، انجمن‌های محلی و رسانه‌های جمعی به مشارکت هر چه بیشتر در فرآیند فعالیتهای خود بوده است، زیرا بر این باور است که تنها مشارکت فعال تمامی افراد و بخش‌های ذینفع تضمین کننده موفقیت این برنامه در درازمدت خواهد بود. این مهم از طریق برنامه مشارکت مردمی (شامل کمک‌های مالی در مقیاس کوچک) و در قالب پروژه‌های تسهیلات جهانی محیط زیست و اتحادیه اروپا به صورت فعالی دنبال شده است.

۴-۵- آینده سپ

سپ در جهت ترغیب کشورهای خزر به مشارکت هر چه بیشتر در مدیریت این برنامه قدم بر می‌دارد که خود نیازمند حضور بیش از پیش کشورهای ساحلی در اجرای فعالیت‌های زیست محیطی است. این فعالیت‌ها در ۵ برنامه اقدام ملی خزر و برنامه اقدام استراتژیک خزر مورد توجه و تأکید قرار گرفته‌اند. CEP به عنوان ابزاری برای ادامه گفتمان بین کشورهای ساحلی در راستای تدوین، تصویب و اجرای پروتکل‌های مرتبط با کنوانسیون محیط زیست دریای خزر عمل می‌کند. موفقیت‌های این برنامه سبب گردیده تا همکاران بین‌المللی به حمایت خود از برنامه ادامه دهند. این حمایت‌ها شامل پروژه جدیدی است که بودجه آن توسط تسهیلات جهانی محیط زیست (GEF) از طریق برنامه عمران سازمان ملل متحد (UNDP) و برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد (UNEP) تخصیص یافته است که کشورهای منطقه را در اجرای برنامه اقدام استراتژیک خزر (SAP) در زمینه‌های اولویت‌دار مانند تنوع زیستی، گونه‌های مهاجم غیربومی و آلودگی و همچنین تقویت چارچوب‌های قانونی و سیاستگذاری زیست محیطی در سطوح ملی و منطقه‌ای یاری نماید. این طرح تحت عنوان «در راستای کنوانسیون و برنامه اقدام استراتژیک برای حفاظت محیط زیست دریای خزر» در سال ۲۰۰۴ آغاز به فعالیت نمود. اتحادیه اروپا نیز در بخش‌های مدیریت پایدار ذخایر ماهیگیری، و توسعه پایدار جوامع ساحلی اقدام به تهیه و اجرای پروژه‌هایی نموده است که مکمل طرح GEF است. این اتحادیه در حال حاضر ۲ طرح تحت عنوان‌ی «مدیریت پایدار ماهیگیری» و «مدیریت پایدار توسعه جوامع ساحلی» را در دست اجرا داشته و طرح جدیدی تحت عنوان «در راستای حمایت از کنوانسیون و پایش آلودگی» را در دست تدوین دارد.

«فصل ۵»

کد کس (Codex)

Codex Alimentarius که میتوان آن را نشانه‌گذاری مواد غذائی تعبیر نمود عبارتند از مجموعه‌ای از استانداردهای مواد غذایی است که با هدف حفظ سلامتی مصرف کننده و تضمین تجارت مواد غذائی تدوین و به تصویب کمیته مربوطه رسیده باشد. با توجه به نقش مواد غذایی در تضمین سلامت مردم "سازمان جهانی خواروبار کشاورزی جهانی" و "بهداشت جهانی" (WHO ، FAO) اقدام به تشکیل کمیته مشترکی به این نام نمودند. وظیفه این کمیته تهیه و تدوین استاندارد برای مواد خام نیمه ساخته و آماده مصرف مواد غذایی و نیز راهنمای عملی^۱ برای تولید و جابجایی این مواد است. این راهنمای بخصوص برای نمایندگی‌های کشورهای عضو و سازمان‌های بین‌المللی مفید است و به آنها استانداردهای مورد قبول، روش‌های کنترل و نظارت و تعاریف اولیه قابل پذیرش را منتقل می‌کند.

تاکنون جمیعاً ۱۴۴ کشور عضویت کمیسیون‌های کد کس الیمنتریوس را پذیرفته‌اند که جمهوری اسلامی ایران نیز در بین آنان است.

مسئول هماهنگی این کمیته در ایران با سازمان استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران وابسته به وزارت صنایع می‌باشد. وظایف و شیوه کار کمیسیون کد کس الیمنتریوس ابتدا در کمیسیون مشترک WHO و FAO

---

^۱ - Code of Practice

در سال ۱۹۶۱ که کمیسیون تاسیس یافت تعیین گردید و در سال ۱۹۷۰ مورد تجدیدنظر قرار گرفت و در سال ۱۹۹۳ مجدداً مورد تجدیدنظر اساسی قرار گرفت.

- در ماده ۱ موقعیت کمیسیون الیمنتریوس آمده است:

کدکس الیمنتریوس بر اساس ماده ۵، مسئول تدوین پیشنهادات بوده و توسط مدیرکل سازمان خواربار و کشاورزی (FAO) و سازمان بهداشت جهانی (WHO) در تمام موضوعات در ارتباط با اجرای برنامه‌های استاندارد مواد خوراکی مشترک بین FAO/WHO مورد مشورت قرار می‌گیرد.

هدف آن عبارت است از:

- حفظ سلامت مصرف کنندگان و ایجاد اطمینان در تجارت مواد غذایی
- ارتقاء هماهنگی کلیه استانداردها که توسط سازمان‌های بین‌المللی و غیر وابسته به دولت‌ها تهیه شده‌اند.
- تعیین اولویت‌ها و تشویق و راهنمای تهیه پیش‌نویس استاندارد از طریق و با کمک سازمان‌های مناسب
- نهایی کردن استانداردهای تهیه شده تحت عنوانی بالا و پس از تصویب و تایید دولت‌ها، انتشار آنها توسط کدکس الیمنتریوس
- اصلاح استانداردهای منتشر شده پس از زمانی که توسعه صنعت ایجاب نمود. در ماده ۲ آمده است که عضویت کمیسیون برای کلیه اعضاء سازمان ملل یا وابسته به WHO و FAO آزاد است.

یک شاخه کمیته از فعالیت‌های کدکس (CCFFP)^۱ به فرآورده‌های آبزیان اختصاص دارد که دبیرخانه آن در شهر برگن نروژ می‌باشد و هر ۲ سال یک بار در اجلاس این کمیته موضوعات در ارتباط با استانداردها و فرآورده‌های شیلاتی مورد بحث و بررسی نمایندگان کشورهای عضو قرار می‌گیرند. تاکنون ۲۹ اجلاس در این مورد تشکیل و برای فرآورده‌های مختلف از انواع گونه‌های مهم آبزیان استاندارد و آئین کار تدوین شده است که هر چند سال یک بار مورد تجدیدنظر قرار می‌گیرد.

طی برخی اجلاس‌های کدکس، نمایندگان شیلات ایران نیز حضور داشته‌اند. از آنجایی که آئین کارها و استانداردهایی که به تصویب کدکس می‌رسد در تدوین استانداردهای ملی مورد استفاده و استناد قرار

^۱ - Codex Committee on Fish and Fishery Products

می‌گیرد و در تدوین استانداردها و آئین نامه‌های صادرات و واردات فرآورده‌های شیلاتی می‌تواند نقش داشته باشد لذا تداوم عضویت جمهوری اسلامی ایران در آن و حضور نماینده شیلات در اجلاس‌های آن می‌تواند در کسب آگاهی از نظریات کشورهای صادرکننده و واردکننده فرآورده‌های شیلاتی موثر واقع گردد و نتایج آن برای اعتلای وضعیت مبادلات بازارگانی فرآورده‌های شیلاتی بخصوص محصولاتی نظیر میگو، آبزیان غیر معمول خوراکی در کشور که از اقلام مهم صادراتی صید آبهای جنوب هستند، موثر باشد.

کمیته "کدکس" پیرامون آبزیان و فرآورده‌های آنها که میزان آن دولت نروژ می‌باشد، از سال ۱۹۶۶- ۱۹۶۱ جمعاً ۲۲ اجلاس داشته است. به استثنای یک مورد (در سال ۱۹۸۱) بقیه در شهر برگن نروژ تشکیل گردیده است. وظیفه این کمیته تهیه استانداردها در سطح جهانی برای آبزیان (اعم از ماهی، سخت‌پوستان و نرم تنان) به صورت تازه یا منجمد و عمل آورده شده می‌باشد.

«فصل ۶»

سازمان اطلاع رسانی بازاریابی و خدمات مشاوره فنی

در زمینه فرآورده‌های آبزی

(INFOFISH)

^۱-۶- سازمان اینفوویش (INFOFISH)

"سازمان بین‌المللی اطلاع رسانی بازاریابی و خدمات مشاوره فنی در زمینه فرآورده‌های آبزی در منطقه آسیا و اقیانوسیه" و به عبارت دیگر سازمان اینفوویش در سال ۱۹۸۵ میلادی و تحت نظر سازمان فائو تشکیل گردیده و اعضای اولیه آن استرالیا، بنگلادش، جمهوری دمکراتیک خلق کره، فرانسه، هندوستان، اندونزی، جمهوری کره، مالزی، مالدیو، نیوزیلند، جزایر سولومون، سریلانکا، تایلند و تونگا بودند. این سازمان در سال ۱۹۸۸ میلادی از فائو جدا شد و در حال حاضر از نظر مالی و اداری به طور کامل مستقل می‌باشد. بودجه این سازمان از طریق حق عضویت کشورهای عضو، فروش انتشارات، ارائه خدمات مشاوره فنی و کمک مالی کشورهای پیشرفته تأمین می‌شود.

۶-۲- اهداف سازمان

---

^۱ - Intergovernmental Organization for Marketing Information and Technical Advisory Services for Fishery Products in the Asia and Pacific Region

اهداف مورد نظر فائقو از تشکیل سازمان اینفوویش عبارتند از :

- ۱- کمک به توسعه شیلات کشورهای عضو مطابق با تقاضای کنونی و آینده بازار و بهره‌برداری بیشتر از ذخایر شیلاتی آنها
- ۲- شرکت در بهبود وضعیت و نوسازی شیلاتی کشورهای عضو
- ۳- ارائه کمک به کشورهای عضو در امر عرضه متوازن تر فرآورده‌های شیلاتی
- ۴- بهره‌برداری بهینه از فرصت‌های صادرات در داخل و خارج از منطقه آسیا و اقیانوسیه
- ۵- توسعه همکاری‌های فنی و اقتصادی بین کشورهای عضو
- ۶- کمک به کشورهای عضو برای آشنایی با آخرین دستاوردها در زمینه فرآوری آبزیان ، تجارت و تغییر الگوی مصرف آبزیان در منطقه

۳-۶- زمینه‌های اصلی فعالیت

- ۱- ارائه اطلاعات مربوط به بازاریابی فرآورده‌های شیلاتی از جمله فرصت‌های فروش و چشم‌اندازهای عرضه در داخل و خارج از منطقه آسیا و اقیانوسیه
- ۲- ارائه خدمات مشاوره فنی در زمینه توسعه فنی ، ویژگی‌های فرآورده‌ها ، شیوه‌های فرآوری و استانداردهای کیفیت مطابق با شرایط بازار به کشورهای عضو
- ۳- ارائه کمک‌های لازم به کشورهای عضو در رابطه با توسعه فرآورده‌های جدید و فرصت‌های بازاریابی
- ۴- کمک به کشورهای عضو در خصوص برنامه‌ریزی و پردازش اطلاعات بازار داخلی آبزیان و فعالیت‌های تحقیقاتی
- ۵- ارائه آموزش‌های لازم به کشورهای عضو در امر توسعه بازاریابی در بخش‌های دولتی و نهادها و صنایع ملی شیلاتی
- ۶- مساعدت در برنامه‌ریزی و پردازش اطلاعات بازار داخلی آبزیان و فعالیت‌ها در کشورهای عضو از طریق ارائه آموزش به کارکنان موسسات ملی ذیربسط در بخش شیلات موجب و زمینه ساز توسعه بازاریابی در بخش‌های دولتی ، نهادها و صنعت شیلات در کشورهای عضو

* سازمان فائو طی دهه‌های گذشته اقدام به تأسیس سازمان‌های مشابه اینفوویش در سایر مناطق جغرافیایی جهان نموده که همگی آنها تحت شبکه "گلوب فیش" (Globefish) مستقر در مقر مرکزی فائو در رم فعالیت می‌نمایند. از جمله این سازمان‌های مشابه عبارتند از اینفوسمک در منطقه کشورهای غربی، اینفوپش در منطقه آفریقا، اینفوپسکا در منطقه آمریکای لاتین، یوروویش در منطقه اروپای شرقی.

در حال حاضر، تعداد ۱۴ کشور از جمله جمهوری اسلامی ایران عضو سازمان اینفوویش هستند. سازمان اینفوویش دارای یک شورای حاکمه است که اقدام به برگزاری اجلاس سالانه در یکی از کشورهای عضو می‌نماید. در ضمن اینفوویش هر ساله اقدام به برگزاری نشست کمیته مشاوره فنی می‌نماید که طی این نشست، برنامه کار سالانه اینفوویش شامل پروژه‌ها، خدمات مشاوره فنی و اطلاع رسانی و غیره مورد بحث قرار می‌گیرد و جهت تصویب به شورای حاکمه ارائه می‌شود.

* حق عضویت کشورهای عضو و میزان آن توسط شورای حاکمه تعیین می‌شود و مبنای آن بر اساس اتفاق آراء و با توجه به تولید ناخالص ملی سرانه، ارزش کل آبزیان صادراتی و درصد صادرات آبزیان در مقایسه با درصد کل صادرات هریک از کشورهای عضو می‌باشد.

شورای حاکمه سازمان اینفوویش می‌تواند با اکثریت سه چهارم تمامی اعضا که ارزش آبزیان صادراتی آنها کمتر از ۵۰ درصد از کل ارزش آبزیان صادراتی کل اعضای اینفوویش نباشد، هر کشوری را که درخواست عضویت خود را مطابق بند ۲ ماده ۶ اساسنامه اینفوویش درخواست عضویت خود را تسلیم نموده بر طبق ماده ۱۵ اساسنامه به این سازمان ملحق نماید.

۴-۶- امتیازات عضویت براساس موافقت نامه اینفوویش

- ۱- دسترسی به نشریات مختلف اینفوویش حاوی اطلاعات بازاریابی
- ۲- دسترسی به اطلاعات روند بازار، قیمت‌ها و فرصت‌های تجاری
- ۳- دست یابی به خدمات مشاوره فنی در تمامی ابعاد جابه جایی، فناوری، کنترل کیفی، توسعه تولید، ارزش افزوده، آبزیپروری و تکنولوژی صید
- ۴- برگزاری سمینارهای دائمی بازاریابی و مسایل فنی در کشورهای عضو
- ۵- برگزاری برنامه آموزشی در زمینه جابه جایی، فرآوری و کنترل کیفی در کشورهای عضو
- ۶- دعوت به کنفرانس بین‌المللی کالاهای و محصولات آبزی

- ۷- توسعه فرآورده‌های صادراتی از شرکتهای تجاری موجود در کشورهای عضو در نمایشگاه‌های بین‌المللی تجاری
- ۸- آموزش کارکنان در تیمهای اطلاع رسانی در مقر اینفوویش
- ۹- امکان برخورداری از تسهیلات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری
- ۱۰- ایجاد ارتباط متقابل بین سیاست گذاران اصلی و کارشناسان اصلی کشورهای عضو در اجلاس های فنی
- ۱۱- تسهیل مسافرت‌های علمی و تورهای مطالعاتی در کشورهای عضو
- ۱۲- ایجاد فضاهای لازم برای شرکت‌های بخش خصوصی کشورهای عضو جهت تبلیغ نیازمندی‌ها و بازاریابی محصولات دریابی سطح جهانی
- * محل فعلی استقرار سازمان اینفوویش در کشور مالزی، شهر کوالالامپور می‌باشد و مدیر آن از سوی اعضای شورای حاکمه برای مدت ۳ سال تعیین می‌شود که برای مدت مشابه قابل تمدید می‌باشد.
- سازمان شیلات ایران از سال ۱۹۹۴ به عنوان عضو ناظر بر سازمان اینفوویش همکاری نموده و از ابتدای سال ۲۰۰۴ میلادی مطابق با مصوبه مجلس شورای اسلامی به عضویت رسمی سازمان مذکور نایل شده است.
- سازمان اینفوویش تاکنون اقدام به برگزاری ۲۳ اجلاس شورای حاکمه نموده که بیست و یکمین اجلاس شورای حاکمه و نیز نشست کمیته مشاوره فنی آن در نوامبر سال ۲۰۰۶ میلادی در ج. ا. ایران برگزار شد.

سازمان شیلات ایران طی سال‌های گذشته موفق به بهره برداری از خدمات مشاوره فنی اینفوویش در عرصه‌های مختلف تجارت و فرآوری آبزیان در قالب برگزاری کارگاه‌ها و دوره آموزشی، همایش‌ها و جلسات فنی و اجرای پروژه‌های مشترک شده است.

۶- موافقت نامه و اساسنامه اینفوویش

ماده ۱: تأسیس

بدین وسیله طرفین موافقت نامه سازمان بین‌المللی اطلاع رسانی فرآورده‌های شیلاتی در منطقه آسیا و اقیانوسیه را با نام «اینفوویش» با اهداف و وظایف ذیل تأسیس می‌کنند.

ماده ۲: تعاریف

در این موافقت نامه

- «فرآورده‌های شیلاتی» به معنای تمامی موجودات آبزی و گیاهان و فرآورده‌های مشتق از آنها می‌باشد.
- کشور میزبان مقر اینفویش در آن است.
- اطلاع رسانی بازاریابی داده‌ها و اطلاعات مربوط به توزیع، حمل و نقل و فروش می‌باشد.
- «دفاتر زیرمنطقه‌ای» دفاتری که برای انجام امور اینفویش در مناطق آسیا و اقیانوسیه از سوی شورای حاکمه تأسیس می‌شوند.

ماده ۳: وظایف

در راستای رسیدن به اهداف کشورهای طرف موافقنامه وظایف اینفویش چنین است:

- (الف) در دسترس قراردادن اطلاعات مربوط به بازاریابی فرآورده‌های شیلاتی
- (ب) ارائه خدمات مشاوره‌ای در زمینه توسعه و فرآوری. (پ) ارائه کمک برای توسعه فرآورده‌های صید و بازاریابی ذخایر شیلاتی که برای مصرف انسان بطور کامل بهره برداری نمی‌شوند.
- (ت) کمک به برنامه‌ریزی و پردازش اطلاعات و فعالیت‌های تحقیقاتی
- (ث) آموزش کارکنان در توسعه فعالیت‌های شیلات.

ماده ۴: اهداف

عبارتند از:

(الف) کمک به توسعه شیلات کشورهای طرف موافقنامه

(ب) شرکت در بهبود وضعیت و نوسازی شیلات

(پ) ارائه کمک در عرضه فرآورده‌های شیلاتی

(ت) بهره‌برداری بهینه از فرصت‌های صادرات

(ث) توسعه همکاری‌های فنی و اقتصادی

ماده ۵: مقر

مقر توسط شورای حاکم تعیین می‌شود و این شورا می‌تواند در صورت لزوم دفاتر زیر منطقه‌ای تأسیس کند.

ماده ۶: عضویت

- (۱) اعضای طرفین موافقت نامه.
- (۲) اعضای اصلی دولت‌های آسیا و اقیانوسیه به خصوص آنها بی که در کنفرانس نمایندگان تام‌الاختیار حضور داشته‌اند.
- (۳) شورای حاکمه با اکثریت سه چهارم تمام اعضا کشورهایی که ارزش آبزیان صادراتی شان کمتر از ۵۰٪ کل ارزش آبزیان صادراتی کلیه اعضا اینفوویش نباشد.

ماده ۷: شورای حاکمه :

- (۱) شورای حاکمه مشکل از کلیه اعضا است.
- (۲) سالانه نشست برگزار می‌کند.
- (۳) برگزاری اجلاس ویژه با درخواست یک سوم اعضا.
- (۴) رئیس و صاحب منصبان خود را تعیین می‌کند.
- (۵) مقررات با اکثریت آرا تصویب می‌شود.
- (۶) هر عضو یک رای دارد مگر در موارد قید شده.

ماده ۸: وظایف شورای حاکمه**۱- وظایف شورای حاکمه عبارتند از:**

- (الف) سیاستگذاری اینفوویش، تصویب برنامه کاری و بودجه
- (ب) تعیین سهم اعضا
- (پ) تعیین خط مشی کلی مدیریت اینفوویش
- (ت) تامین مالی برای پروژه‌های جدید و برنامه توسعه
- (ث) بررسی عملکرد، حساب‌ها و راهنمایی مدیر اینفوویش

- (ج) تصویب مقررات مالی
  - (ج) انتخاب رئیس خود، مدیر اینفوویش و معاون او
  - (ح) تصویب قواعد برای رفع اختلافات
  - (خ) تصویب و ترتیبات رسمی با سایر سازمان‌ها، کمیسیون‌ها و دولت‌ها
  - (د) تصویب مقررات استخدامی
  - (ذ) انجام وظایف ثانوی مکمل فعالیت‌های اینفوویش.
- ۲- وظایف بند (ذ) می‌تواند به هیات فنی و شورا محول شود.

ماده ۹: ناظرین

با توجه به بند ۵ ماده ۷ می‌توان از سازمان‌ها و کشورهای غیرعضو دارای صلاحیت و عنوان ناظر در اجلاس‌های شورا دعوت کرد.

ماده ۱۰: هیات فنی و مشاوره‌ای

- (۱) مشکل از یک نماینده از هر عضو اینفوویش
- (۲) باید افراد و نهادهای واجد صلاحیت فنی و تخصصی باشند
- (۳) سالی یک بار با درخواست شورای حاکمه، نشست دارند
- (۴) ارائه مشاوره فنی و اقتصادی
- (۵) قبول مسئولیت‌های ماده ۸ بند ۲
- (۶) تهیه گزارش از هر جلسه و تصویب آن به شورای حاکمه.

ماده ۱۱: مدیر و کارکنان

- (۱) مدیر بر اساس شرایط شورای حاکمه تعیین می‌شود
- (۲) مدیر نماینده قانونی اینفوویش
- (۳) گزارش فعالیت‌ها و حساب‌ها و تحویل پیش نویس برنامه‌ها و بودجه به شورای حاکمه
- (۴) سازمان اجلاس‌ها

- (۵) درخواست معاون در صورت نیاز
(۶) کارکنان از سوی شورا بر اساس قوانین استخدامی، استخدام می‌شوند.

ماده ۱۲: منابع مالی

- (۱) منابع مالی شامل این موارد است: (الف) کمک مالی اعضا (ب) درآمد حاصل از ارائه خدمات مثل اشتراک مجلات اینفوویش (پ) قبول مساعدت‌های مالی (ت) منابعی که مورد تایید شورای حاکمه باشد و موافق با اهداف
- (۲) کمک اعضا به صورت پول قابل تبدیل و به صورت بلاعوض است.
- (۳) باید رعایت اصول تجارتی فعالیت کند تا هزینه‌های اجرایی تعیین شود و سرمایه‌های عملیاتی را جایگزین کند.
- (۴) تحلیل در پرداخت کمک‌های مالی حق رای عضو را در شورای حاکمه می‌گیرد.

ماده ۱۳: وضعیت حقوق، امتیازات و مصونیت‌ها

- ۱- اینفوویش دارای شخصیت و اهلیت حقوقی است.
- ۲- به منظور انجام وظایف سازمان به نمایندگان، مدیر و کارکنان مصونیت می‌دهند.
- ۳- هر عضو باید به طریق زیر عمل کند: (الف) امتیازات و مصونیت‌هایی را بدهد که فائو آن را پیش‌بینی کرده (ب) مگر اینکه عضو اعلام کند، کنوانسیون را بکار نخواهد بست (پ) ۶ ماه پس از این موضوع باید عضو اینفوویش موافقت نامه‌ای امضا کند.
- ۴- این امتیازات نه به خاطر منافع شخصی بلکه برای انجام وظایف است.
- ۵- اینفوویش موافقت‌نامه مقر با دولت میزبان یا هر دولتی که در آن دفتری دارد، امضا می‌کند.

ماده ۱۴: همکاری با سایر سازمان‌ها و کمیسیون‌ها

طرفین قرارداد موافقت می‌کنند با فائو و کمیسیون‌های ماهیگیری و سازمان‌های شیلاتی همکاری کنند.

ماده ۱۵: امضای تایید، الحاق اجرا و پذیرش

- ۱- موافقت نامه در سال ۱۹۸۵ در کوالالامپور باز شد و تا ۱۹۸۶ در رم در مقر فائو باز مانده است.
- ۲- استناد نزد دبیر کل فائو می‌ماند.
- ۳- با توجه به ماده ۶ بند ۳، هر کشوری که بخواهد می‌تواند خود را به فائو برای عقد قرارداد معرفی کند.
- ۴- موافقت نامه از زمان تصویب در حداقل ۵ کشور به اجرا در می‌آید.

ماده ۱۶: اصلاحیه

- ۱- شورای حاکمه می‌تواند با اکثریت ۳/۴ کلیه اعضا اصلاحات را انجام دهد.
- ۲- پیشنهادات اصلاحی از جانب هیات فنی و مشاوره‌ای یا کشورهای عضو به این قرارداد داده می‌شود.
- ۳- ۱۲۰ روز قبل از شروع جلسه باید پیشنهاد اصلاحیه به شورای حاکمه داده شود.

ماده ۱۷: کناره‌گیری و انحلال

- ۱- سه سال پس از عقد قرارداد عضو می‌تواند اعلام کناره‌گیری کند.
- ۲- با تصمیم اکثریت ۳/۴ کلیه اعضاء اینفویش منحل خواهد شد.

ماده ۱۸: تفسیر و حل و فصل اختلاف

- ۱- هر اختلافی از طرفین اختلاف می‌تواند به شورای حاکمه ارجاع شود.
- ۲- خودداری از اجرای حکم باعث محروم شدن عضو از امتیازاتش می‌شود.

ماده ۱۹: امین

- دبیر کل فائو امین موافقت نامه است، امین باید:
- (الف) نسخه تایید شده را به تمامی کشورهای عضو و متقاضی ارسال کند.
  - (ب) ترتیبات به محضر به اجرا درآمدن باید توسط دبیر کل فائو به عمل آید.
  - (پ) کشورهای شرکت کننده کامل در کنفرانس تام‌الاختیار از موارد زیر مطلع کند:
  - (I) امضا موافقت نامه و نگهداری اعضا (II) تاریخ اجرای موافقت نامه (III) اعلام علاقمندی یک کشور برای عضو شدن (IV) ارائه پیشنهاد برای اصلاح در موافقت نامه

(ث) برگزاری اولین اجلاس شورای حاکمه طرف ۶ ماه پس از به اجرا درآمدن موافقت نامه.

ماده ۲۰: ضمیمه

در ضمیمه نام نمایندگان که موافقت نامه را امضا کرده‌اند آمده و این ضمیمه جزء لاینفک موافقت نامه است.

«فصل ۷»

سازمان شبکه مراکز آبزی پروری آسیا و اقیانوسیه (NACA)

^۱- ناکا (NACA)

"شبکه مراکز آبزی پروری آسیا و اقیانوسیه"^۱ و به عبارتی "سازمان ناکا" از سال ۱۹۸۰ میلادی فعالیت خود را آغاز نموده و اعضای اولیه آن عبارت بودند از: بنگلادش، کامبوج، چین، هنگ کنگ، جمهوری دمکراتیک خلق کره، هندوستان، مالزی، میانمار، نپال، پاکستان، سریلانکا، تایلند و ویتنام. این سازمان به لحاظ اداری، مالی و ساختاری کاملاً مستقل می‌باشد و بودجه آن از طریق حق عضویت کشورهای عضو، ارائه خدمات مشاوره فنی و کمک مالی کشورهای پیشرفته تأمین می‌گردد.

^۲- اهداف

اهداف موسسات سازمان ناکا به شرح ذیل می‌باشد:

- کمک به کشورهای عضو در فعالیت‌های آنها برای توسعه آبزی پروری در راستای افزایش تولید، بهبود وضعیت درآمد در روستاهای ایجاد اشتغال، ایجاد تنوع در تولیدات مزارع آبزی پروری و افزایش درآمدهای ارزی

---

^۱- Network of Aquaculture Centers in Asia-Pacific

- ۲- ایجاد شبکه‌ای گسترده از مراکز آبزی پروری به منظور انجام تحقیقات، آموزش و تبادل اطلاعات با هدف توسعه آبزی پروری در منطقه آسیا و اقیانوسیه
- ۳- تقویت موسسات و افراد ارتباط دهنده مراکز ملی و منطقه‌ای از طریق تبادل اطلاعات فنی و به کارگیری نیروهای متخصص
- ۴- تشویق خود اتکایی در منطقه در زمینه توسعه آبزی پروری به وسیله اجرای پروژه‌های همکاری های فنی بین کشورهای در حال توسعه
- ۵- تشویق نقش زنان در توسعه آبزی پروری بر پایه اهداف فوق، فعالیت‌های اصلی سازمان ناکا شامل موارد ذیل است:
  - ۱- اجرای آموزش‌های هدفدار و مطالعات مربوط به آن بر روی سیستم‌های آبزی پروری به منظور بهبود فناوری‌های موجود و توسعه بهره برداری از فناوری‌های جدید
  - ۲- آموزش کارکنان هسته مرکزی در گیر در سیستم‌های آبزی پروری برای امور برنامه‌ریزی آبزی پروری ملی، تحقیق، آموزش و توسعه
  - ۳- ایجاد یک سیستم اطلاع رسانی منطقه‌ای به منظور قراردادن اطلاعات متناسب با برنامه‌ریزی، تحقیق و آموزش برای توسعه در اختیار شبکه
  - ۴- کمک به کشورهای عضو در ایجاد ارتباط بین مراکز ملی و منطقه‌ای و تقویت آن
  - ۵- ارائه جدیدترین فناوری‌های مناسب آبزی پروری همراه با علوم و فنون روز به کشورهای عضو
  - ۶- تبادل کارشناسی، دانش فنی و اطلاعات در چارچوب برنامه TCDC
  - ۷- کمک به اعضاء در مطالعات امکان سنجی و فرموله کردن پروژه‌ها

❖ سازمان ناکا دارای یک شورای حاکمه مرکب از کلیه کشورهای عضو به عنوان اعضای اصلی و دارای حق رأی و در برخی از سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی به عنوان اعضای ناظر و بدون حق رأی می‌باشد. این سازمان دارای یک کمیته مشاوره فنی است که همراه با شورای حاکمه اقدام به برگزاری اجلاس‌های سالانه در یکی از کشورهای عضو می‌نماید.

❖ ناکا دارای چهار مرکز منطقه‌ای (Lead Center) در کشورهای چین، تایلند، هندستان و ایران می‌باشد. مرکز منطقه‌ای یک موسسه آبزی پروری در منطقه آسیا - اقیانوسیه است که توسط اعضا

انتخاب شده تا به عنوان مرکز اصلی (Lead Center) مشارکت در فعالیت‌های منطقه‌ای و مسئولیت‌های ناکا انجام وظیفه کند. مرکز منطقه‌ای ناکا در ایران به نام «مرکز تحقیقات پرورش ماهیان سردآبی» است که در تنکابن واقع شده است.

❖ محل استقرار سازمان ناکا کشور تایلند، شهر بانکوک است و در حال حاضر تعداد ۱۷ کشور در منطقه آسیا، اقیانوسیه عضو آن هستند. سازمان شیلات ایران از سال ۱۹۹۴ به عنوان عضو ناظر با سازمان ناکا همکاری نموده و از ابتدای سال ۲۰۰۴ میلادی با مصوبه مجلس شورای اسلامی به عضویت رسمی ناکا درآمده است.

سازمان ناکا تاکنون اقدام به برگزاری ۲۰ اجلاس شورای حاکمه نموده که هفدهمین اجلاس آن در سال ۱۳۸۴ هجری شمسی در ایران برگزار شد. در ضمن، نشست کمیته مشاوره فنی ناکا نیز با حضور کلیه کشورهای عضو در همان سال در ایران برگزار گردید.

* میزان حق عضویت سالانه در ناکا بر اساس تولید ناخالص ملی (GDP) و اهمیت شیلات در اقتصاد ملی کشورهاست.

امتیازات عضویت در سازمان ناکا برای کشورهای عضو به شرح ذیل می‌باشد:

- ۱- شرکت در اجلاس‌های مختلف سازمان ناکا از جمله شورای حاکمه
  - ۲- ارائه اطلاعات فنی مورد نیاز در کشورهای عضو
  - ۳- ارائه نشریات و سایر اطلاعات سازمان به کشورهای عضو به صورت رایگان
  - ۴- برخورداری کشورهای عضو از خدمات مشاوره فنی ناکا در زمینه آبزی پروری
  - ۵- شرکت در تورهای مطالعاتی و بازدیدهای علمی ناکا
  - ۶- برخورداری از کمک‌های ناکا در زمینه ارزیابی و تطبیق فناوری‌های جدید با نیازهای محلی و انجام مطالعات امکان‌سنجی و تنظیم و تدوین پروژه
- مدیر کل سازمان ناکا بر اساس رأی شورای حاکمه و برای مدت ۳ سال انتخاب می‌شود که این دوره برای ۳ سال دیگر قابل تمدید می‌باشد.

ناکا یا «شبکه کشت و پرورش آسیا - اقیانوسیه» یک سازمان بین‌المللی است که باعث ارتقاء و پیشرفت زندگی روستانشینی از طریق توسعه آبزی پروری پایدار می‌شود. این سازمان سعی دارد باعث بهبود

بخشیدن به درآمد روستایی، افزایش تولید غذا و عواید حاصل از تجارت خارجی و تنوع بخشیدن به تولیدات کشاورزی شود. ناکا سازمانی است که همکاری بین اعضای آن پشتیبانی عملکرد آن می‌باشد. چنین همکاری‌هایی تبادل فناوری‌های شناخته شده، تبادل یافته‌های علمی، انتشار اطلاعات و دانش و تبادل تخصص و مهارت را آسان می‌کند.

ناکا اهدافی را نیز در سطح جهانی دنبال می‌کند که از آن جمله می‌توان به فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی و توسعه ارتباطات و تبادل اطلاعات مابین مراکز تحقیقاتی جهان و هماهنگی فعالیت‌های بین مراکز در زمینه علوم و تکنیک‌های آبزیپروری اشاره نمود.

فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و مبادله اطلاعات در بخش‌های آبزیپروری این موسسه که از ۴ مرکز راهبری و ۵ مرکز ملی تشکیل شده است، صورت می‌گیرد.

۷-۳- مرکز راهبری و مرکز ملی ناکا

هر یک از این مرکز اصلی مسئول انجام تحقیقات و توسعه گونه‌های مختلف ماهیان و سیستم‌های کشت و پرورش آبزیان عبارتند از:

(۱) مرکز راهبری منطقه‌ای چین (IFFC) که هدف اصلی پژوهشی خود را فعالیت در زمینه پرورش توأم آبزیان بadam و طیور قرار داده است.

(۲) مرکز راهبری منطقه‌ای فیلیپین که در زمینه سیستم‌های پرورشی در آبهای لب شور و دریایی جهت پرورش میگو و انواع دیگر آبزیان فعالیت دارد.

(۳) مرکز راهبری منطقه‌ای هندوستان (CIFA) که انجام پژوهش در زمینه کشت و پرورش ماهیان در آبهای شیرین (داخلی) به صورت پرورش تک گونه‌ای (monoculture) و چند گونه‌ای (Polyculture) را در رأس فعالیت‌های خود قرارداده است.

(۴) مرکز راهبری منطقه‌ای تایلند (NIFI) که در زمینه پژوهش و توسعه سیستم‌های کشت و پرورش آبزیان و نیز پرورش گونه‌هایی از ماهیان بومی منطقه آسیا و اقیانوسیه شامل گربه ماهی، مارماهی، میگوی آب شیرین، ماسل و صدف خوراکی و نیز پرورش ماهی در مزارع برنج فعالیت می‌کند. هر یک از این مرکز، مسئول انجام تحقیقات و توسعه گونه‌های مختلف ماهیان و سیستم‌های کشت و پرورش آبزیان می‌باشد.

علاوه بر این، مراکز کشت و پرورش ملی نیز با هدف ایجاد ارتباط با مراکز اصلی منطقه‌ای تأسیس شده‌اند که مسئول بکارگیری فن‌آوری‌های بدست آمده از مراکز اصلی منطقه‌ای و بسط و توسعه آنها به کمک کارشناسان فنی و محلی در سطح کشور خود می‌باشند.

مراکز آبزی‌پروری ملی عبارتند از:

۱) انسستیتو تحقیقات شیلات "Mymensingh" در بنگلادش

۲) مرکز توسعه کشت و پرورش در آبهای شیرین واقع در اندونزی

۳) مرکز توسعه آبزی‌پروری در آبهای شور واقع در چیارا در اندونزی

۴) مرکز ملی کشت و پرورش آبزیان جهت آموزش و تحقیقات مشترک در چناک پور نپال

۵) مرکز ماهیان تزیینی (آکواریومی) آب شور در فیلیپین

بر اساس مقررات این سازمان، نمایندگان دولت‌های عضو سالانه نشستی را برگزار می‌نمایند که طی آن برنامه‌های کاری ناکا تعیین و تدوین می‌گردد. نماینده سازمان خواروبار و کشاورزی جهانی (FAO) نیز در این اجلاس حضور یافته و البته صرفاً نقش نظارتی و هماهنگی دارد.

چارچوب تنظیم این برنامه پیش‌بیش در قالب اصولی پنجگانه تعیین گردیده است که عبارتند از:

۱) ظرفیت سازی از طریق آموزش و تعلم

۲) هماهنگی تحقیقات و روند توسعه از طریق ایجاد شبکه‌های اطلاع‌رسانی بین مراکز تحقیقاتی و مردم

۳) توسعه اطلاعات و شبکه‌های ارتباط

۴) اتخاذ سیاستهای پشتیبانی و حمایتی توسط سازمان‌های ذیربسط

۵) مدیریت بهداشتی و کنترل بیماریها در آبزیان

اهداف توسعه‌ای ناکا عبارتند از:

افزایش تولید ماهی، بهبود درآمد و اشتغال روستایی، توعی بخشیدن به تولیدات کشاورزی و بالا بردن درآمدهای تبادلات خارجی.

این اهداف از طریق اجرای برنامه‌های عملی هماهنگ شده توسط یک شبکه از مراکز محلی و ملی و همکاری مشترک سازمان‌ها و گروه‌های مختلف به نتیجه رسید.

از سال ۱۹۹۰ و با توافق کشورهای عضو، ناکا به صورت یکی از سازمانهای مستقل بین‌المللی درآمد که توسط یک شورای حاکم مرکب از نمایندگان دولت‌های عضو که از یک هماهنگ کننده با پشتیبانی هسته مرکزی متخصصان و کادر خدماتی سود می‌برند، اداره می‌شود و به عنوان یک سازمان بین‌المللی، هزینه‌های مالی خود را از طرف کشورهای عضو، فائز و برنامه عمران ملل متحد تأمین می‌کند.

این شبکه دارای ۲ دوره آموزشی ویژه است که در حال حاضر برای کشورهای عضو آن برگزار می‌گردد:

- (۱) دوره آموزشی یک ساله برای پرورش دهنده‌گان مجبوب آبزیان که با طراحی آلات و ادوات، تجهیزات و برنامه‌های پیشرفته آشنایی کامل پیدا کرده و در پایان دوره، دیپلم رسمی از طرف ناکا دریافت می‌کنند.
- (۲) دوره چهارماهه آموزشی برای پرورش دهنده‌گان ماهی (چندمنظوره) که در کشور چین برگزار می‌گردد. آموزش در این دوره حول محور طراحی، عملیات و مدیریت پرورش آبزیان متمرکز شده است.

لزوم وجود مراکز آبزی پروری منطقه‌ای به دلایلی مورد قبول واقع شد از جمله: ضرورت هماهنگی تحقیقات مشترک، آموزش و تبادل اطلاعات در یک تلاش همگانی برای ارتقاء توسعه آبزی پروری در یک مقیاس منطقه‌ای، خصوصاً با تأکید بر منابع مالی دسترسی مشترک بر طبق مفهوم TCDC با همکاری فنی بین کشورهای در حال توسعه

۴- مقررات اجرایی

پیش‌نویس مقررات اجرایی شورای حاکمه سازمان ناکا از مقررات اجرایی اینفوویش اقتباس شده، سازمانی که ناکا تشابه زیادی با آن دارد. مقررات اجرایی سازمان ناکا شامل چندین اصل است. اصولی که مربوط به نمایندگان سازمان، اجلاس‌های دائم شورای حاکمه، اجلاس‌های ویژه شورا و غیره می‌باشد. بر اساس اصول مقررات اجرایی هر عضو از سازمان دارای یک نفر نماینده در شورای حاکمه می‌باشد که این نماینده باید قبل از برگزاری اجلاس شورا، به شورا معرفی شود. اجلاس‌های دائم شورای حاکمه سالانه برگزار می‌شود خبرگزاری اجلاس، سازمان‌ها و کمیسیون‌های بین‌المللی دیگر را در جریان برنامه اجلاس قرار می‌دهد تا در صورت تمایل نمایندگانی را اعزام کند. در این اجلاس‌ها، شورای حاکمه نماینده‌ای از فائز را دعوت می‌کنند. دستور کار اجلاس توسط شورای حاکمه و رئیس انتخابی اجلاس هماهنگ می‌شود و پیشنهادات ارائه شده توسط اعضاء بررسی می‌گردد.

۷-۵- مقررات مالی

بر اساس مقررات ناکا هزینه برنامه‌ها و فعالیت‌های سازمان از طریق کمک‌های داوطلبانه اعضاء، کمک‌های سالانه اعضاء حساب صندوق عمومی، سرمایه‌گذاری‌های بلند مدت، قبول اشتراک مجلات سازمان وارائه نظریات کارشناسی به کشورهای غیرعضو تأمین می‌شود.

۷-۶- مقررات کارکنان

این مقررات مربوط به کارکنان سازمان ناکا می‌باشد و پیش‌نویس این مقررات با توجه به برنامه‌های اینوفیش تهیه شده است. در این قوانین تعاریفی همچون کشور عضو، شورا، هماهنگ کننده و کارمند (محلي، خارجي، پشتيباني و حرفة‌اي) آمده است. اين مقررات به منظور فراهم کردن تسهيلات برای کارکنان سازمان و مقيد کردن آنان به انجام فعالیت‌های محوله به آنان می‌باشد.

جمهوری اسلامی ایران در اجلاسيه‌های مختلف ناکا از طریق اعزام نماینده شرکت داشته است که از آن جمله می‌توان از هفتمین اجلاس شورای حاکم بر شبکه مراکز کشت و پرورش آسیا و اقیانوسیه (NACA) و اولین اجلاس کمیته مشاوره‌ای فنی ناکا در تایلند و چهارمین اجلاس شورای بررسی آن درهنگ کنگ نام بود. برای مثال، موسسه تحقیقات و آموزش ایران یکی از کارشناسان خود را به عنوان رابط و هماهنگ کننده ناکا با شیلات ایران معرفی نموده بود که در چهارمین جلسه مشاوره فنی ناکا از ششم تا نهم ماه می ۱۹۹۶ در اسلام آباد پاکستان شرکت داشت.

سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (FAO) نیز یک عضو بدون حق رأی است و نماینده آن در اجلاس حضور یافته که صرفاً نقش نظارتی و هماهنگی دارد، "دبيرخانه جامعه اقیانوسیه" (SPC)^۱ یک عضو وابسته به ناکا است (معتبر از ماه می سال ۲۰۰۳) و به عنوان یک عضو بدون حق رأی در هیات نقش دارد. تفاهem نامه ناکا برای بقیه سازمان‌های کمکی دولتی و بین‌المللی، توسط دعوت‌نامه، عضویت بدون حق رأی فراهم می‌کند.

ناکا از همکاری و مساعدت برخی دیگر از سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با اصول پنجگانه خود در سراسر جهان بهره جسته و پاره‌ای از این برنامه‌ها با هماهنگی این سازمان‌ها به اجرا در می‌آید. در واقع ناکا همکاری با پروژه‌های سطح منطقه را با مشارکت دولت‌ها از طریق ارائه طرح ساختاری کلی، ایجاد

^۱- Secretariat of the Pacific Community

واحدهای همکار، و برقراری رابطه مابین دانشگاه‌ها، پرورش دهنده‌گان و سازمان‌های غیردولتی (NGO) به انجام می‌رساند.

برخی از این سازمان‌های عبارتند از:

سازمان‌هایی مانند فائو، برنامه توسعه سازمان ملل، بانک توسعه آسیایی، بانک جهانی، OIE (سازمان جهانی یا حمایت از سلامت حیوانات)، اتحادیه اروپا، APEC، SEAFDEC، ASEAN، DFID، DANIDA، ACIAR، AUS-AID، JDRC، IFREMER، آسیایی تکنولوژی تامین بودجه جهانی برای طبیعت = (Worldwide Fund for Nature).

۷-۷- شرکا

(الف) "مرکز استرالیایی تحقیقات کشاورزی بین‌المللی" (ACIAR)^۱ که به عنوان بخشی از برنامه کمکی استرالیا در سهام تجارت و امور خارجی عمل می‌کند. این سازمان بانی اصلی شبکه آبزی‌پروری ماهیان دریایی است.

نیاز به یک گروه مستقل و غیر وابسته برای افزایش تاثیر کمکهای توسعه‌ای استرالیا در علم و تکنولوژی در سال ۱۹۷۵ بوسیله یک مقام کمیته پژوهشی توسط "Sir John Crawford" مورد بررسی قرار گرفت و در سال ۱۹۸۱ به صورت یک پیشنهاد یا طرح توسط گروهی از مشاوران سرپرستی و هدایت شد و در سال ۱۹۸۲ تصویب قانون ACIAR به اجرا درآمد.

ACIAR برای کمک به تأسیس مناطقی با بالاترین اولویت به منظور تأمین بودجه تحقیقات، مشاوره با کشورهای شریک را قبول کرد شامل:

چین، هندوستان، اندونزی، فیلیپین، پاپوا - گینه نو، تایلند و ویتنام که از مهمترین شرکای آن می‌باشند.

برنامه‌های تحقیقاتی ACIAR عبارتند از:

- (۱) سیاست توسعه کشاورزی
- (۲) جنبه‌های اقتصادی و مدیریت سیستم‌های کشاورزی
- (۳) بهداشت حیوانات و تولیدات آنها

^۱- The Australian Center for International Agricultural Research

- (۴) علوم مربوط به فرآورده و محصولات
- (۵) شیلات
- (۶) جنگلداری
- (۷) تحقیقات مربوط به آب و خاک
- (۸) تکنولوژی پس از برداشت محصول (Postharvest)
- (۹) مدیریت خاک و تغذیه محصول
- (۱۰) مرکز بین‌المللی تحقیقات کشاورزی

هدف برنامه شیلاتی این سازمان بهبود تولید و پایداری شیلات و سیستم‌های آبزی‌پروری در استرالیا و کشورهای شریک می‌باشد که این هدف از طریق مشارکت‌های تحقیقاتی بین‌المللی می‌باشد.

ب) "موسسه استرالیایی توسعه بین‌المللی" (Aus AID)^۱ که برنامه‌های کمکی بروون مرزی اعضای استرالیایی دولت را کنترل می‌کند.

پ) "دپارتمان توسعه بین‌المللی" (DFID)^۲ که بخشی از دولت بریتانیاست و کمک‌های بریتانیا را به کشورهای فقیر کنترل می‌کند و موجب کاهش فقر جهانی و ارتقا توسعه پایدار می‌شود. این سازمان ۲ اداره مرکزی در لندن و گلاسکو دارد. در ضمن، دارای ۲۵ اداره خارجی (برون مرزی) می‌باشد. همچنین بیش از ۲۵۰۰ کارمند دارد که تقریباً نیمی از آنها افرادی هستند که در خارج از کشور کار می‌کنند.

DFID قصد دارد که تا سال ۲۰۱۵ فقر جهانی را به نصف کاهش دهد و اهداف آن عبارتند از:

- (۱) همت و اراده محکم برای از بین بردن فقر
- (۲) تنوع و لزوم توازن بین کار و زندگی شخصی
- (۳) توانایی کار با دیگران به طور موثر
- (۴) تمایل به شنیدن، یاد گرفتن و نوآوری

^۱- The Australian Agency for International Development

^۲ - The Department For International Development

ت) "سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد" (FAO)^۱ سازمان بین‌المللی است که به کاهش فقر و گرسنگی اختصاص دارد. FAO بسیاری از جنبه‌های کاری NACA از جمله برنامه‌های سلامتی را حمایت می‌کند.

ث) "سرمیس های داوطلبانه برون مرزی" (VSO)^۲ یک موسسه خیریه توسعه بین‌المللی است که به کمک داوطلبان فعالیت می‌کند. نظر این سازمان، جهانی بدون فقر است که در آن مردم برای به انجام رساندن استعدادها و توانائی‌هایشان با یکدیگر کار می‌کنند.

ج) "سازمان تأمین بودجه حیات وحش" (WWF)^۳ جهان یک سازمان زیست محیطی جهانی است که سعی دارد سرعت تخریب جهان طبیعی ما را متوقف کند. این سازمان شریک در کنسرسیون پرورش میگو و محیط زیست است.

۷-۸- اشاره‌ای به آخرین برنامه کاری پنج ساله

توجه اصلی سومین برنامه کاری پنج ساله (۲۰۰۱ تا ۲۰۰۵) ناکا، آبزی‌پروری برای توسعه زندگی روستایی می‌باشد. این هدف کلی توسط ۵ فعالیت اصلی سازمان که قبل از ذکر شد حمایت می‌گردد. برنامه کاری ناکا در مسیری با ضروریات و اولویت‌های شناخته شده ذیل توسعه یافته است و به صورت برگزاری تعدادی کارگاه آموزشی طی سالهای گذشته پیگیری شده است:

- طرح توسعه آبزی‌پروری منطقه‌ای آسیا، که توسط کارگاه برنامه‌ریزی منطقه‌ای که در تاریخ یکم تا پنجم سپتامبر ۱۹۹۹ در Kanchanaburi تایلند در مورد توسعه آبزی‌پروری برگزار شده بود، آماده گردید.

- استراتژی و بیانیه تدوین شده بانکوک برای توسعه آبزی‌پروری پس از سال ۲۰۰۰ در کنفرانس بین‌المللی راجع به آبزی‌پروری در هزاره سوم که در تاریخ ییستم تا بیست و پنجم فوریه سال ۲۰۰۰ در بانکوک برگزار شده بود و توسط ۶۰۰ نفر از ۹۰ میلت شرکت کننده در کنفرانس به تصویب رسید. این بیانیه در واقع خط مشی‌های توسعه آبزی‌پروری بود.

^۱ - The Food and Agriculture Organization

^۲ - Voluntary Service Overseas

^۳ - WWF: The World Wildlife Fund

- گزارش گروه کاری Task Force ناکا (یک گروه مستقل از کارشناسان با داشتن اختیار در توصیه راهکارهایی برای تقویت سازماندهی شبکه) که مشتمل بر مشاوره و رایزنی با ۱۷ کشور و منطقه بود (از ۷ آگوست تا ۶ سپتامبر ۲۰۰۰).
- یک استراتژی اجرایی برای برنامه کاری ناکا در دوره‌های دو ساله توسط کمیته مشورتی فنی ناکا(TAC)^۱ ایجاد و بررسی شد که شامل کارشناسان فنی از مناطق و کشورهای عضو بود. این برنامه در اجلاس TAC در بالی اندونزی در مارس ۲۰۰۳ مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. این برنامه مشتمل بر راهکارهای کلیدی با موضوعات اجرایی برای کشورهای عضو بود. در این اجلاس روند اجرایی برنامه‌های تعیین شده در «برنامه کاری ۲۰۰۲» نیز بررسی شد و میزان پیشرفت‌ها و نقاط ضعف و قوت آن توسط اعضاء مورد بازبینی قرار گرفت.
- شانزدهمین اجلاس نمایندگان دولتهای عضو ناکا در تاریخ بیست و پنجم آوریل ۲۰۰۴ در سریلانکا برگزار شد و طی آن به بررسی مصوبات و بدنبال آن دستاوردهای Colombo و Kandi مربوط به سال ۲۰۰۳ پراخته و سپس برنامه کاری سالهای ۲۰۰۴-۲۰۰۵ مورد بحث قرار گرفت.

۷-۹- برنامه‌های آموزشی و تحقیقاتی

برنامه‌های آموزشی ناکا درواقع تعدادی کارگاه‌های آموزشی است که مراکز منطقه‌ای این سازمان در کشورهای مختلف برگزار می‌کنند. بدین صورت که فعالان آبزی پروری در این کشورها دست آوردهای علمی و تجربی خود را در قالب این کارگاه‌های آموزشی در اختیار و دسترس همکاران خود درسایر نقاط منطقه آسیا و اقیانوسیه قرار می‌دهند. اطلاعات مورد تبادل اغلب در زمینه بیوتکنولوژی، تکثیر و پرورش گونه‌های مختلف، تکنیک‌های آبزی پروری و ملاحظات بهداشتی و مدیریتی می‌باشد. بخشی از این کارگاه‌های آموزشی عبارتند از: کارگاه‌های آموزشی «مدیریت بهداشتی در پرورش میگو» که در تاریخ ژوئن ۲۰۰۴ در تایلند برگزار شد و شامل بخش‌های متنوعی اعم از سخنرانی، ارائه مقالات، بازدید از مزارع پرورشی میگو، کار عملی و بحث و بررسی موارد مطالعاتی بود. غالباً مباحث طرح شده در این کارگاه آموزشی حول محور پیشگیری از بروز بیماری‌ها و بهبود شرایط بهداشتی استخراها بوده و

^۱ - Technical Advisory Committee

مجموعه آن‌ها به همراه مقدار قابل توجهی عکس و اسلاید با مضامین کاربردی به صورت جزوای منتشر شده در اختیار علاقمندان قرار گرفته است.

کارگاه آموزشی «مدیریت پرورش مولدین و لارو گربه ماهی» که مرکز منطقه‌ای ناکا تایلند در سال ۲۰۰۴ به برگزاری این دوره کوتاه مدت اقدام نمود. مباحث مورد مذاکره پیرامون مدیریت پرورش آبزیان آب شیرین با تأکید بر گربه ماهی (Catfish) از زمان آماده سازی ماهیان مولد تا تخمگیری، هچ شدن تخمها و مدیریت نگهداری و پرورش لاروها بود.

کارگاه آموزشی و تور علمی «آشنایی با پرورش میگوهای دریایی» ناکا این گشت علمی چند روزه را در سال ۲۰۰۳ در کشور تایلند برگزار نمود. در این تور علمی شرکت کنندگان با تکنیکهای جدید پرورش میگو و تجربیات کشور تایلند در زمینه مدیریت تغذیه و بهداشت مزارع پرورشی میگو آشنا شدند و در ضمن از کارخانه تولید غذای میگو در ایالت آندرَا پراوش هندوستان بازدید نمودند. همچنین کارگاه‌های آموزشی دیگری نیز با موضوعات مختلف مانند تجربیات شیلاتی بنگladش، آموزشهای کوتاه مدت بیوتکنولوژی در آبزی پروری و ... توسط ناکا در کشورهای دیگر منطقه برگزار گردیده است.

- موضوع درج تغییر مرکز مرجع تحقیقات ماهیان سردآبی در منطقه ناکا (آسیا_اقیانوسیه) به نام مؤسسه تحقیقات شیلات ایران به مرکزیت مرکز تحقیقات ماهیان سردآبی_تنکابن به رغم تلاش و پیگیری از طریق نماینده کشوری (شیلات) در گروه کاری تحقیق و توسعه مطرح نگردید.

اما به استناد گزارش شانزدهمین اجلاس شورای حاکمه ناکا در فیلیپین (۲۰۰۵ - ۲۳ مارس) با توجه به پتانسیل‌ها و منابع آبی و توسعه موجود در زمینه تولید ماهیان سردآبی جمهوری اسلامی ایران Focal Point آبزی پروری سردآبی ناکا در آسیا و اقیانوسیه است. مقرر شد این تغییر در قالب یک نامه رسمی از سازمان شیلات ایران به مؤسسه تحقیقات شیلات ایران ابلاغ و اعلام گردد.

- در خصوص وکالت شورای حاکمه ناکا به ایران (اجلاس فیلیپین سال ۲۰۰۵) برای عهده دار شدن مسئولیت راهبری در آبزی پروری سردآبی و مدیریت منابع آن، گروه کاری پیشنهاد نمود

پروپوزال مؤسسه تحقیقات شیلات ایران برای تهیه بانک اطلاعاتی آبزی پروری سردآبی و مدیریت منابع آن در دستور کار قرار گیرد. پیشنهاد شد در این بانک اطلاعاتی، اسامی، نشانی ها و سایر اطلاعات مربوط به مزارع پرورش ماهیان سردآبی در منطقه (آسیا و اقیانوسیه) گردآوری شود، مشخصات فردی متخصصین آبزی پروری ماهیان سردآبی در منطقه نیز جمع آوری شود و همچنین انتشارات مربوطه و راهنمایی ترویجی برای آبزی پروران کشورهای عضو ناکا تهیه و تدوین گردد.

۷-۱۰- اهمیت و ضرورت احداث

۱. در سطح ملی:

- گسترش روز افرون صنعت پرورش ماهیان سردآبی در کشور
- نبود مرجع علمی و پژوهشی مستقل و توانمند جهت بررسی و رفع مشکلات پرورش دهنگان ماهیان سردآبی
- لزوم پاسخگویی به مشکلات و سوالات متعددی که در راستای توسعه پرورش ماهیان سردآبی در کشور مطرح شده است
- لزوم مرکز کردن و جهت دهی به امور تحقیقات ماهیان سردآبی با هدف ایجاد بستر توسعه پایدار
- لزوم حمایت جدی تر و علمی تر از گونه ارزشمند ماهی آزاد دریای خزر و سایر گونه های بومی سرد آبی کشور
- امکان برنامه ریزی و سیاست گذاری بلند مدت در عرصه های آموزشی و تحقیقاتی
- لزوم استانداردسازی تحقیقات ماهیان سردآبی با هدف سهولت کاربردی کردن آنها

۲. در سطح منطقه ای:

- نبود یک مرکز مرجع در زمینه ماهیان سرد آبی در سطح کشورهای عضو ناکا
- امکان بررسی و شناخت بیشتر بتانسیلها و همچنین وضعیت تکثیر و پرورش ماهیان سردآبی در کشورهای عضو ناکا

- کمک به ترویج و توسعه تولید ماهیان سرد آبی در سطح منطقه بویژه کشورهای کمتر توسعه یافته
- شناخت گونه های مختلف ماهیان سرد آبی و بررسی امکان توسعه تکثیر و پرورش آنها با توجه به پتانسیلهای موجود در کشورهای عضو
- همگام شدن با تحقیقات و مطالعات بین‌المللی از طریق برقراری ارتباطات، انجام پروژه های تحقیقاتی مشترک و استفاده از متخصصین مطرح جهانی

«فصل ۸»

سازمان بین‌المللی صلح سبز

^۱ (Green Peace)

سازمان بین‌المللی صلح سبز از جمله موسسات بین‌المللی غیرانتفاعی و غیر دولتی است که اولین بار در هلند تحت عنوان شورای صلح سبز به ثبت رسیده است. اولین دفتر این سازمان که در سال ۱۹۷۱ در کانادا افتتاح شد، این گروه را یک گروه طرفدار محیط زیست و غیرسیاسی معرفی کرد.

بلافاصله در همان سال، دومین دفتر صلح سبز در کشور نیوزیلند افتتاح شد و از آن زمانی تاکنون ^{۳۰} کشور در سرتاسر جهان از اروپای غربی تا شمال، مرکز و جنوب آمریکا و از اقیانوس آرام جنوبی تا بلوک شرق سابق و ژاپن به صلح سبز اجازه داده‌اند تا فعالیت خود را به طور رسمی در کشورشان آغاز کند.

در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا نیز دفاتر نمایندگی این سازمان در تونس و سایر کشورها افتتاح شده است. مرکز اصلی فعالیت‌ها و سازماندهی اقدامات سازمان صلح سبز در آمستردام هلند است.

سازمان بین‌المللی صلح سبز با پشتونه علمی در سرتاسر جهان اقدام به راهاندازی یک آزمایشگاه مبنا (فرانس) در کالج "وست فیلد کوئین ماری"^۲ لندن در انگلیس نموده است که تمامی آزمایش‌های

^۱ - Green Peace International Organization

^۲ - Queen Mary Westfield College

مربوط به میزان آلدگی از سوی داوطلبان فعالیت با سازمان بین‌المللی صلح سبز به این آزمایشگاه ارسال می‌شود.

صلح سبز در بسیاری از اجلاسیه‌های سازمان‌های بین‌المللی به عنوان ناظر شرکت دارد که از آن جمله می‌توان به کنوانسیون‌ها و سازمان‌های ذیل اشاره نمود:

(۱) کنوانسیون بارسلون برای حفاظت از دریای مدیترانه

(۲) کنوانسیون کارتاجنا برای حفاظت از دریای کارائیب

(۳) برنامه زیست محیطی منطقه‌ای جنوب اقیانوس آرام

(۴) سازمان منطقه‌ای حفاظت از محیط زیست دریایی (ROPME) در خلیج فارس

در پی دعوت "سازمان منطقه‌ای حفاظت از محیط زیست" (ROPME) از سازمان بین‌المللی صلح سبز در خلال جنگ خلیج فارس، این سازمان یکی از شناورهای تحقیقاتی خود را از آمستردام راهی بحرین کرد تا در روزهای پس از جنگ متحده آمریکا علیه عراق و پایان اشغال کویت از سوی عراق، که همزمان با به آتش کشیده شدن صدھا چاه نفت کویت از سوی عراق بود، با نمونه‌برداری از آبزیان، بستر و نوع آب به بررسی میزان آلدگی نفتی و خطرات احتمالی آن بر محیط زیست دریایی پردازد و سپس برنامه‌هایی را برای رفع این آلدگی در کوتاه مدت و بازسازی ذخایر از دست رفته آبزیان زنده در بلند مدت تسلیم این سازمان نماید.

در این راستا شناوری به نام Green Peace طبق برنامه زمان‌بندی شده و با حضور چند نفر از کارشناسان خارجی و ایرانی به نمونه‌برداری از آبهای منطقه خلیج فارس پرداخت.

در این گشت دریایی که در مهر ۱۳۷۰ انجام شد، جمعاً ۹ کارشناس ایرانی و ۳۲ کارشناس خارجی حضور داشتند که از این میان ۲ نفر از کارشناسان ایرانی از موسسه تحقیقات و آموزش شیلات ایران بودند و زیستگاههای متعددی، از جمله آبسنگهای مرجانی مورد بررسی قرار گرفتند (ولی نسب، ۱۳۷۶).

«فصل ۹»

سازمان منطقه‌ای حفاظت از محیط زیست دریایی (ROPME)

۱-۹- سازمان منطقه‌ای راپمی^۱

یکی دیگر از طرح‌های مفید برای منطقه خلیج فارس و دریای عمان که سابقه مثبتی در حفاظت از ذخایر دریایی در مقابل آلدگی‌ها از خود بجا گذاشته است، سازمان منطقه‌ای حفاظت از محیط زیست دریایی است. از سویی، با توجه به اهمیت خلیج فارس به عنوان یکی از مهمترین مناطق استراتژیک جهانی و همچنین وضعیت زیست محیطی خاص خود و از سوی دیگر، تغییرات حاصل شده در وضعیت اکولوژیک منطقه که عمدتاً به واسطه فعالیتهای حاصل از صنعت نفت و صدور مواد نفتی به خارج و همچنین گسترش تردد دریایی و توسعه مناطق بندری در حاشیه این دریا حاصل شده و در درازمدت بعضی از تأثیرات مخرب آن برای حیات دریایی جبران ناپذیر خواهد بود، کشورهای منطقه تصمیم به اتخاذ بعضی تصمیمات مدیریتی درخصوص حفظ و نگهداری از این پیکره مهم آبی گرفتند. بدین منطقه ۸ کشور ساحلی مجاور در سال ۱۹۸۲ به دور یکدیگر جمع شدند و زیر چتر برنامه‌ای با عنوان طرح اجرایی کویت (KAP)^۲ همکاریهای چند جانبه علمی خود را با یکدیگر آغاز کردند. این کشورها عبارت بودند از: جمهوری اسلامی ایران، عراق، کویت، عربستان سعودی، بحرین، قطر، امارات متحده عربی و عمان، که در همین رابطه به منطقه مورد بررسی یعنی خلیج فارس و دریای عمان نیز ناحیه دریایی راپمی "ROPME Sea Area" اطلاق گردید تا ضمن پرهیز از اختلافات موجود بر سرnam خلیج فارس و یا نام مجعل آن، بدین ترتیب فعالیتهای پیش‌بینی شده با سرعت بیشتری آغاز گردد. فعالیتهای این طرح با هدف بررسی محیط زیست دریایی حول محورهای ذیل انجام می‌گردد:

¹ - Regional Organization for the Protection of the Marine Environment

² - Kuwait Action Plan

- ارزیابی تمام داده‌های موجود در مورد میزان آلدگی کشورهای عضو.
- تخمین میزان آتی این آلدگیها بر مبنای داده‌های موجود و تجربیات کشورهای عضو.
- پیشنهادات اجرایی ضروری برای فعالیتهای آینده بر مبنای نتایج حاصله از موارد اول و دوم.
- تاثیرات آلدگی خلیج فارس و صدمات واردہ به سلامتی انسان.
- تأثیرات آلدگی خلیج فارس و صدمات واردہ به مناطق ساحلی به عنوان مرکز فعالیت های انسانی و برنامه‌های توسعه جذب جهانگردی.
- تأثیرات آلدگی خلیج فارس بر صنعت شیلات و فعالیت های صید و صیادی.
- تأثیرات آلدگی خلیج فارس و احتمال ازین رفن گونه‌های موجود و کمیاب گیاهی و جانوری.
- انجام مطالعات اقیانوس نگاری با تأکید خاص بر عوامل دخیل در پراکندگی و گسترش عوامل آلدگی.
- انجام مطالعات زیستی، دریایی و ساحلی، جهت تعیین تغییرات عمدۀ سالانه و فصلی به منظور تشخیص تنوع گونه‌ای و حیات موجود در مناطق دریایی به عنوان یک مبنای زیستی جهت ارزیابی و سنجش تغییرات حاصل شده از آلدگی‌ها و تعیین عوامل اصلی موثر بر حیات موجودات خلیج فارس.
- انجام پژوهش‌های خاص پایه‌ای و کاربردی شامل: اقیانوس شناسی و بررسی اثرات آلدگی بر روی فیزیولوژی و اکولوژی گونه‌های مهم اقتصادی ماهی و میگو.
- پیش‌بینی وضعیت ذخایر جانوران دریایی شامل چرخه حیات و الگوی مهاجرت.
- عوامل موثر بر تولید اولیه خلیج فارس و مناطق ساحلی آن.
- تأثیرات مواد آلاینده بر فیزیولوژی، اکولوژی، رفتار و ژنتیک موجودات دریایی.

۹-۲- ساختار سازمان

سه رکن اصلی ساختار سازمان منطقه‌ای راپمی شامل شوراء، دبیرخانه و کمیسیون غذایی برای حل اختلاف می‌باشد.

دبیرخانه

دبیرخانه منطقه‌ای راپمی در تاریخ اول ژوئن ۱۹۷۹ به صورت موقت در ژنو تأسیس و سپس با توافق کشورهای منطقه به کویت محل دائمی آن منتقل گردید.

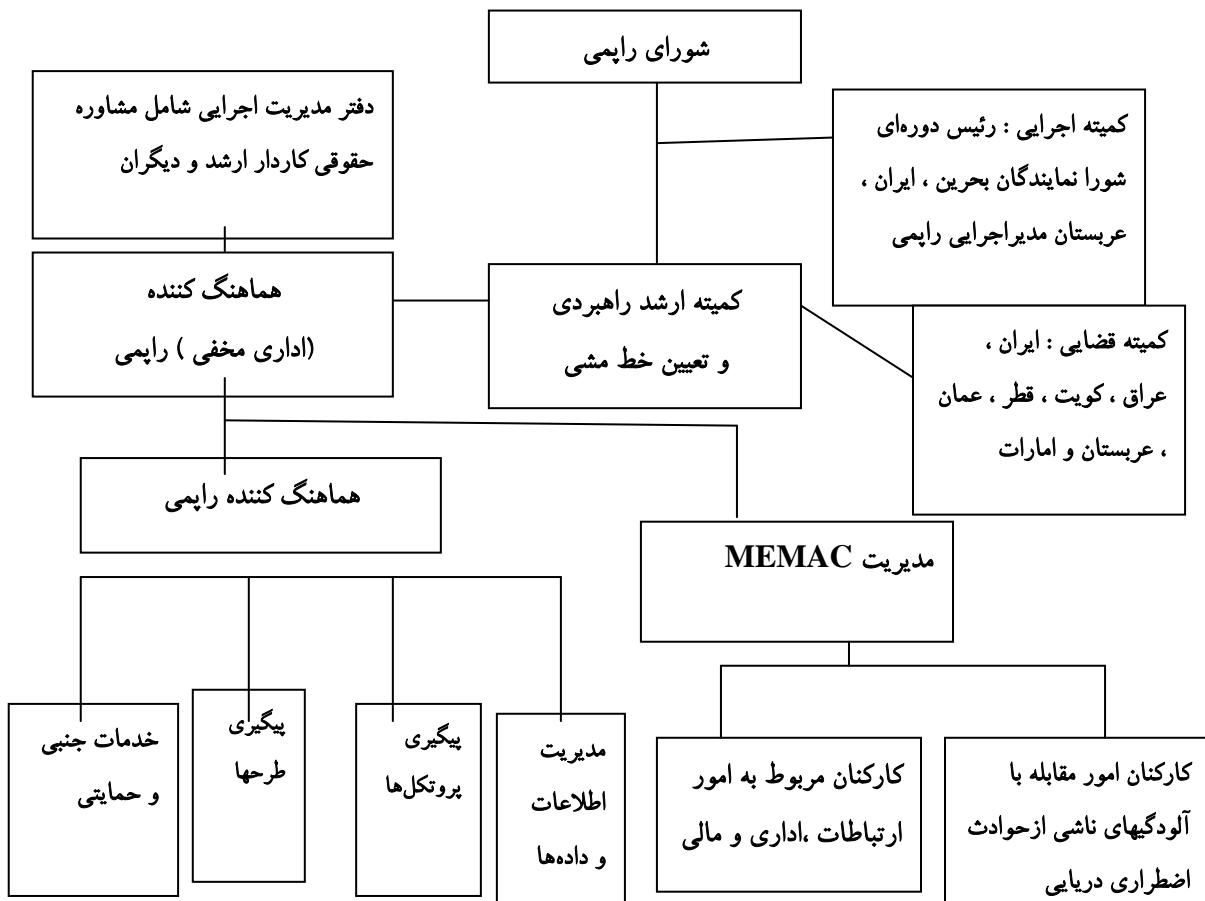
شورا

شورای راپمی را ورزای محیط زیست کشورهای عضو تشکیل می‌دهند. در واقع شورا بالاترین رده اجرایی تصمیم گیری راپمی بوده و اختیارات سایر رده‌های سازمان منطقه‌ای مذکور نشأت گرفته از تصمیمات شورا می‌باشد.

کمیسیون قضایی حل اختلاف

این کمیسیون که دارای ۸ عضو از ۸ کشور منطقه و به انتخاب شورا می‌باشد. صلاحیت رسیدگی به اختلافات بین دولتهاي متعاهد را در مواردی از قبیل تفسیر و اجرای کنوانسیون، پروتکل‌ها و تعهدات عمومی بعهده دارد.

۳-۹- ساختار اداری

نمودار ساختار اداری راپمی

۴-۹-وظایف سازمان

عمده ترین وظایف سازمان منطقه‌ای را پمی عبارتند از:

- ۱) تشکیل جلسات شورا و جلسات مربوط به آن و همایش‌های فنی و کارگروه‌های موقت
- ۲) ارسال اطلاعیه‌ها، گزارش‌ها و سایر اطلاعات به کشورهای عضو
- ۳) بررسی سوالاتی که از سوی کشورهای عضو بعمل آمده یا اطلاعاتی که توسط آنها ارسال گردیده و مشورت با آنها درباره مسائل مربوط به کنوانسیون و پروتکل‌های آن
- ۴) تهیه گزارش راجع به مسائل مربوط به کنوانسیون و اداره امور سازمان
- ۵) ایجاد، نگهداری و انتشار مجموعه قوانین ملی کلیه دولت‌های ذیربیط درباره حمایت از محیط زیست دریابی
- ۶) ایجاد ترتیبات لازم در صورت تقاضا برای تأمین کمک فنی و راهنمایی جهت تهیه طرح قوانین مناسب ملی به منظور اجرای موثر کنوانسیون و پروتکل‌های آن
- ۷) ایجاد ترتیبات لازم برای برنامه‌های کارآموزی در زمینه مربوط به اجرای کنوانسیون و پروتکل‌های آن
- ۸) نظارت بر اجرا و پیگیری پروژه‌های طرح عملیاتی کویت و فعالیت‌های وابسته به آن با هماهنگی مراجع ملی و سازمان‌های مربوطه بین‌المللی
- ۹) تهیه و تنظیم گزارش‌های فنی درباره پیشرفت برنامه‌ها و فعالیت‌های در دست اجرا
- ۱۰) ارائه نظرات فنی و علمی در مورد اجرای پروژه‌های طرح عملیاتی کویت به مدیریت سازمان منطقه‌ای و مراجع ملی
- ۱۱) ایجاد هماهنگی و تهیه تدارک لازم برای برگزاری جلسات گروه‌های کاری کارشناسان
- ۱۲) نظارت بر اجرای تصمیمات و توصیه‌های شورای وزیران در رابطه با برنامه‌های آگاهی‌های زیست محیطی
- ۱۳) ارتقا سطح آگاهی و دانش زیست محیطی کارشناسان کشورهای عضو از طریق برگزاری جلسات منطقه
- ۱۴) ارائه کمک‌های فنی و مالی به کشورهای عضو به منظور اجرای برنامه‌های ملی و آگاهی‌های زیست محیطی

۱۵) تهیه و توزیع و نشر کتب، جزوات، بروشورها، دفترچه‌های راهنمایی، مطالب و مواد تبلیغاتی و سمعی -

بصری، گزارشات و اسناد در زمینه آگاهی‌های زیست محیطی

۱۶) برگزاری روز محیط زیست منطقه

۱۷) انجام مطالعات اقیانوس‌شناسی و پایش محیطی سراسری در منطقه دریایی راپمی در خلیج فارس و

دریای عمان به منظور شناخت جامع وضعیت محیط زیست دریایی منطقه. در این رابطه تاکنون ۳ گشت

تحقیقات دریایی در خلیج فارس با نظارت راپمی توسط ایالات متحده امریکا در سال ۱۹۹۳، ژاپن در سال

۱۹۹۴ و بالاخره جمهوری اسلامی ایران در سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۱ در منطقه انجام گرفته که گشتهای

تحقیقاتی اخیر از جامعیت و کیفیت مطلوبتری برخوردار بوده است.

همچنین فعالیت‌های این سازمان با هدف بررسی محیط زیست دریایی حول محورهای زیر انجام

می‌گردد:

- ارزیابی تمام داده‌های موجود در مورد میزان آلدگی کشورهای عضو

- تخمین میزان این آلدگی‌ها بر مبنای داده‌های موجود و تجربیات کشورهای عضو

- پیشنهادات اجرایی ضروری برای فعالیت‌های آینده بر مبنای نتایج حاصله از موارد اول و دوم

- تاثیرات آلدگی خلیج فارس و صدمات واردہ به سلامتی انسان

- تاثیرات آلدگی خلیج فارس و صدمات واردہ به مناطق ساحلی به عنوان مرکز فعالیت‌های انسانی و

- برنامه‌های توسعه جذب جهانگردی

- تاثیرات آلدگی خلیج فارس بر صنعت شیلات و فعالیت‌های صید و صیادی

- تاثیرات آلدگی خلیج فارس و احتمال از بین رفتن گونه‌های موجود و یا کمیاب گیاهی و جانوری

- انجام مطالعات زیستی، دریایی و ساحلی، جهت تعیین تغییرات عمده سالیانه و فصلی به منظور

- مشخص نمودن توع گونه‌ای و حیات موجود در مناطق دریایی به عنوان یک مبنای زیستی جهت

- ارزیابی و سنجش تغییرات حاصل شده از آلدگی‌ها و تعیین عوامل اصلی موثر در حیات موجودات

خلیج فارس

- انجام پژوهش‌های خاص پایه‌ای و کاربردی شامل:

- اقیانوس‌شناسی و بررسی اثرات آلدگی بر روی فیزیولوژی و اکولوژی گونه‌های مهم اقتصادی ماهی

و میگو

- پیش‌بینی وضعیت ذخایر جانوران دریایی شامل چرخه حیات و الگوی مهاجرت.
- عوامل موثر بر تولید اولیه خلیج فارس و مناطق ساحلی آن.
- تاثیرات مواد آلاینده بر فیزیولوژی، اکولوژی، رفتار و ژنتیک موجودات دریایی
- در هر کشور عضو یک مرکز جمع‌آوری و تبادل اطلاعات با هدف تبادل اطلاعات بین کشورهای عضو استاندارد کردن روش‌های تحقیق به منظور امکان مقایسه آنان و امکان همکاری و مشورت مقامات ذیربیط هر کشور به منظور انعکاس اثرات خطر آلودگی ایجاد گردیده است که به عنوان مجمع ملی، در هفتمین سازمان محیط زیست همان کشور است. جلسات این شورا هر ساله در کویت، که محل کنوانسیون است، برگزار شده و موارد ضروری مطرح و تصمیم‌گیری می‌شود. این سازمان دارای ارتباط با کمیسیون بین‌المللی اقیانوس‌شناسی سازمان ملل و دیگر ارگانهای مربوطه می‌باشد.
- شایان ذکر است در پی تصویب این طرح چند فعالیت تحقیقاتی در آبهای خلیج فارس و دریای عمان به عمل آمده است که یکی از آنها پس از اشغال کویت توسط عراق و سرازیر شدن میلیونها بشکه نفت خام به خارج انجام شد که در طی آن از طرف راپمی ۶ گشت دریایی با مشارکت کشورهای عضو در ۹۷٪ ایستگاه در خلیج فارس و تنگه هرمز صورت گرفته تا اثرات آلودگی نفتی بر زیستگاهها - محیط دریایی و موجودات آن مورد بررسی قرار گیرد.
- شایان ذکر است هشت کشور ساحلی عضو راپمی از سال ۱۹۸۲ زیر چتر برنامه‌ای با عنوان « طرح اجرایی کویت » (KAP) همکاریهای چند جانبه علمی خود را آغاز کردند.

۵-۹- مراجع علمی مرتب

- ۱) وزارت کشور، امور شهرداری و امور محیط زیست بحرین
- ۲) سازمان حفاظت محیط زیست جمهوری اسلامی ایران
- ۳) شورای عالی حمایت و بهبود محیط زیست عراق (از سال ۱۹۹۱ و همزمان با جنگ عراق و کویت، عضویت عراق در راپمی به حالت تعلیق درآمده است).
- ۴) شورای عمومی محیط زیست کویت
- ۵) وزارت محیط زیست و شهرداری ها و منابع آب عمان
- ۶) شورای عالی محیط زیست و مناطق حفاظت نشده قطر

۷) سازمان محیط زیست و هواشناسی عربستان سعودی

۸) آژانس فدرال محیط زیست امارات عربی متحده

۶-۹- پروتکل‌های سازمان

سازمان منطقه‌ای " راپمی " تاکنون به تهیه ۴ پروتکل به شرح زیر در زمینه‌های مختلف و در رابطه با حفاظت محیط زیست دریایی در برابر آلاینده‌های مختلف اقدام نموده است :

(۱) پروتکل همکاری منطقه‌ای برای مبارزه با آلودگی ناشی از نفت و سایر مواد مضر در موارد

اضطراری (۱۹۷۸)

(۲) پروتکل حفاظت از محیط زیست دریایی در برابر آلودگی ناشی از منابع مستقر در خشکی

(۱۹۹۰)

(۳) پروتکل مربوط به آلودگی دریا ناشی از اکتشافات و استخراج از فلات قاره (۱۹۸۹)

(۴) پروتکل کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید خطرناک و دیگر ضایعات در دریا "پروتکل

تهران "(۱۹۹۸)

(۵) راپمی هم‌اکنون در صدد فراهم نمودن مقدمات تهیه پروتکل حفاظت تنوع گونه‌ای می‌باشد.

«فصل ۱۰»

مرکز کمک های متقابل در موارد اضطراری در دریا (MEMAC)^۱

به موازات تهیه پروتکل مربوط به همکاری منطقه‌ای برای مبارزه با آلودگی ناشی از نفت و سایر مواد مضر در موارد اضطراری، شورای وزیران راپمی در اولین اجلاس خود در آوریل ۱۹۸۱، تأسیس "مرکز کمک های متقابل در موارد اضطراری در دریا" را مورد تصویب قرار داد. این مرکز در مارس ۱۹۸۳ رسماً فعالیت خود را در بحرین آغاز نمود.

۱۰-۱- وظایف

الف) گردآوری و توزیع اطلاعات مربوط به موضوعات مندرج در پروتکل بین دولت‌های متعهد که شامل موارد ذیل خواهد گردید:

- (۱) قوانین - مقررات - اطلاعات مربوط به مراجع مربوطه دول متعهد و طرح‌های مقابله با موارد ضروری در دریا
- (۲) اطلاعات مربوط به روش‌ها و تکنیک‌ها و تحقیقات برای مقابله با موارد اضطراری

---

^۱ - Marine Emergency Mutual Aid Center

(۳) فهرست کارشناسان و مواد و تجهیزات موجود برای استفاده در موارد اضطراری در دریا

توسط دولت متعهد

ب) کمک به دولت‌های متعهد بر حسب تقاضا در موارد ذیل:

۱) تهیه قوانین و مقررات مربوط به مسائل متدرج در پروتکل و تشکیل مراجع مربوطه

۲) تهیه طرح‌های مقابله با موارد اضطراری در دریا

۳) برقراری روش‌هایی که طبق آن بتوان به سرعت، افراد و مواد و تجهیزات لازم را برای مقابله با موارد اضطراری در دریا به یک کشور متعهد اعزام یا از آنها انتقال یا عبور داد.

۴) ارسال گزارش‌های مربوط به موارد اضطراری در دریا

۵) تقویت و توسعه برنامه‌های کارآموزی برای مبارزه با آلودگی

ج) هماهنگ ساختن برنامه‌های کارآموزی برای مبارزه با آلودگی و تهیه راهنمای جامع مربوط به مبارزه با آلودگی

د) ایجاد و حفظ یک سیستم مخابرات و اطلاعات مناسب با نیازهای دول متعهد و مرکزی برای مبادله سریع اطلاعات مربوط به موارد اضطراری در دریا طبق پروتکل

ه) صورت برداری از پرسنل، مواد، وسائط نقلیه دریایی و هوایی و سایر تجهیزات مخصوص مربوطه برای مقابله با موارد اضطراری دریا

و) ایجاد و حفظ ارتباط با سازمان‌های مربوطه منطقه‌ای و بین‌المللی

ز) تهیه گزارش‌های دوره‌ای راجع به موارد اضطراری در دریا برای تسلیم به شورا

۲-۱۰- فعالیتها

- طرح مقابله با موارد اضطراری در دریا

- ایجاد صندوق اضطراری برای حفاظت محیط زیست دریایی

- توسعه روش و نحوه کار کنترل بنادر

- ایجاد تسهیلات آموزش منطقه‌ای مقابله با حوادث دریایی

- گزارش مقطعی موارد اضطراری در دریا، مطالعات امکان‌سنجد و ایجاد تسهیلات بندری برای دریافت آب توازن و مواد زائد کشتیها.
- توانمندسازی MEMAC برای راهنمایی و نمایش صحیح وضعیت اضطراری

۱۰-۳- همکاری با سایر سازمانهای بین‌المللی و منطقه‌ای

سازمان منطقه‌ای راپمی با سایر سازمان‌ها و ارگان‌های بین‌المللی ذیربیط از جمله برنامه محیط زیست ملل متحد (UNDP)، سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (UNESCO)، سازمان بین‌المللی دریانوردی (IMO) سازمان بهداشت جهانی (WHO)، سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (FAO) و اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی (IUCN) همکاریهای علمی، فنی و اعتباری دارد. این سازمان همچنین با شورای همکاری کشورهای منطقه‌ای (GCC) و سازمان کمک‌های متقابل شرکت‌های نفتی منطقه (GAOCMAO) همکاری نزدیک دارد.

اقدامات سازمان حفاظت محیط زیست و کمیسیون غرامات سازمان ملل در رابطه با خسارت زیست محیطی ناشی از تهاجم عراق به کویت:

- ۱) تهیه دعاوی زیست محیطی و ارائه آن به کمیسیون غرامات سازمان ملل
- ۲) پذیرش دعاوی مذکور توسط کمیسیون غرامات
- ۳) تهیه و تدوین پروژه‌های مطالعاتی (۶ پروژه) به منظور اثبات دعاوی سازمان در خصوص خسارات وارده به منابع زیست محیطی دریایی و ساحلی

پروژه مطالعاتی به منظور تعیین اثرات سوئ ناشی از تهاجم عراق به کویت بر: سواحل مرجانی خلیج فارس، مراتع و جنگلهای حرا (مانگرو)، پرندگان، سواحل شمالی خلیج فارس، علف‌های دریایی، جنگلهای دریایی و جوامع جانوری مناطق جزر و مدی خلیج فارس.

حفاظت محیط زیست خلیج فارس:

اقدامات سازمان محیط زیست و سازمان منطقه‌ای محیط زیست خلیج فارس (راپمی):

اعضا سازمان منطقه‌ای (راپمی) عبارتند از:

جمهوری اسلامی ایران، کویت، بحرین، عربستان سعودی، قطر، امارات متحده، عمان.

- اقدامات مهم راپمی و جمهوری اسلامی ایران (سازمان حفاظت محیط زیست ایران)
- تدوین کنوانسیون حفاظت محیط زیست دریایی در سال ۱۳۷۵ و پروتکل های ذیربطر در زمینه های:
  - کنترل و مقابله با آلودگی های با منشا خشکی
  - کنترل و مقابله با آلودگی های با منشا دریایی
  - کنترل و مقابله با آلودگی های ناشی از سوانح و حوادث دریایی
  - کنترل حمل و نقل برون مرزی مواد مضر و زیان آور
  - حفاظت تنوع گونه ای

انجام ۴ پروژه تحقیقاتی محیط زیست دریایی در سراسر خلیج فارس با هدف شناخت ویژگیهای فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیک دریایی توسط سازمان ها و کشورهای زیر:

(۱) ایالات متحده امریکا، طول مدت مطالعات ۱۰۰ روز در سال ۱۹۹۱ (۱۳۷۰)

(۲) دانشگاه توکیو ژاپن طول مدت مطالعات ۳۵ روز (۱۳۷۲) در سال ۱۹۹۳

(۳) سازمان حفاظت محیط زیست جمهوری اسلامی ایران دوره مطالعات ۲۵ روز در سال ۱۳۷۹

(۴) سازمان حفاظت محیط زیست جمهوری اسلامی ایران دوره مطالعات ۵۰ روز در سال ۱۳۸۰

در خاتمه شایان توضیح است که بیست و هشتمنی اجلاس کمیته اجرایی راپمی در تاریخ ۲۹ آوریل ۲۰۰۸ با حضور نمایندگان کشورهای عضو سازمان و با ریاست وزیر کار و امور اجتماعی قطر برگزار شد. همچنین چهاردهمین اجلاس شورای عالی وزرای محیط زیست راپمی با حضور وزیران و مسئولان زیست محیطی کشورهای عضو (بحرین، ایران، کویت، عمان، قطر، عربستان سعودی و امارات متحده عربی) در تاریخ ۲۰ آوریل ۲۰۰۸ (۱۳۸۷) در دوحه قطر برگزار شد. این اجلاس با مشارکت نمایندگان مدیر اجرایی برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد (UNEP)، شورای همکاری خلیج فارس (GCC)، اتحادیه جهانی حفاظت از محیط زیست (IUCN)، ستاد منطقه ای حفاظت از محیط زیست دریای سرخ و خلیج عدن (PERSGA)، مرکز محیط زیست و توسعه منطقه عربی و اروپا (RESCO) و کارشناسان و متخصصان دبیرخانه راپمی همراه بود (نشریه محیط زیست دریایی سازمان محیط زیست دریایی، ۱۳۸۷).

«فصل ۱۱»

مرکز توسعه شیلاتی آسیای جنوب شرقی (SEAFDEC)

^۱ ۱۱- سیفده ک (SEAFDEC)

سیفده ک یا مرکز توسعه شیلاتی آسیای جنوب شرقی در دسامبر ۱۹۶۷، به عنوان یک سازمان مستقل و با هدف بهبود و توسعه ماهیگیری در این منطقه تأسیس گردید.

اهداف اصلی این انجمن توسعه پتانسیل های شیلاتی، تحقیق و بررسی منطقی جهت تأمین غذا در سطح منطقه توسعه ابزارها، وسایل و منابع شیلاتی در آن ناحیه می‌باشد. این اعمال در سطح وسیعی از منطقه توسط ابزارهای جدید شیلاتی، توسعه مهندسی شیلات و تحقیقات شیلاتی، بررسی منابع ماهیان و موجودات آبزی منطقه، نقل و انتقال محصولات دریایی پس از صید انجام می‌گیرد. این اعمال از طریق توسعه و پیشرفت در هر یک از اعمال گفته شده صورت می‌پذیرد و به آن به عنوان یک تکنولوژی کشاورزی نگاه می‌شود.

در حال حاضر، کشورهای عضو این مرکز عبارتند از: ژاپن، مالزی، فیلیپین، بروئنی، کامبوج، اندونزی، میانمار، سنگاپور، تایلند و ویتنام که عضویت آن برای سایر کشورهای این حوزه نیز آزاد است. رئیس این انجمن به صورت دوره‌ای و با رای گیری از کاندیداهای توسط کشورهای عضو انجام می‌گیرد و اهداف این انجمن به صورت بلندمدت توسط مرکز انجمن تعریف می‌گردد. همان گونه که ذکر شد با

^۱ - South-East Asian Fisheries Development Center

تعیین رئیس انجمن، مرکز انجمن به آن کشور منتقل می‌شود ولی این انجمن ۴ شاخه یا ۴ معاونت تخصصی دارد که به صورت دائم در کشورهای مورد نظر قرار گرفته و تغییر نمی‌کند و عبارتند از:

- ۱) معاونت توسعه و آموزش علوم دریابی (TD) که در کشور تایلند مستقر می‌باشد.

Training Department

۲) معاونت تحقیقات مهندسی شیلات و علوم دریابی (MFRD) که در کشور سنگاپور واقع می‌باشد.

Marine Fisheries Research Development

۳) معاونت آبزی پروری (AQD) که در فیلیپین مستقر است.

Aquaculture Department

MFRDMD

۴) معاونت توسعه و مدیریت منابع شیلاتی

دیرخانه مرکزی سازمان (Secretariat SEC) یا نیز که به عنوان محل استقرار بالاترین مقام اجرایی یعنی دیرکل است در تایلند واقع گردیده و وظیفه اصلی آن ایجاد هماهنگی بین دپارتمان‌های تخصصی تابعه می‌باشد. بالاترین ارگان تصمیم‌گیرنده در سیفده که با عضویت نمایندگان کشورهای عضو به صورت سالانه تشکیل می‌گردد، شورای مدیران نام داشته و ارائه راهنمایی‌های لازم برای فعالیت‌های مرکز از طریق بحث و بررسی موضوعات مختلف بر عهده این شورا است.

معاونت آموزشی (TD) اجرای دوره‌های آموزشی شامل تکنولوژی صید و مهندسی دریا را با استفاده از شناورهای آموزشی خود، عمدها برای بخش سنتی به اجرا درمی‌آورد. در معاونت آموزشی یک بخش تحقیقاتی با ۳ زیربخش ارزیابی ذخایر، تکنولوژی ادوات صید و آمار و امور اجتماعی – اقتصادی وجود دارد، که در زیربخش ارزیابی ذخایر مطالعات ارزیابی ذخایر ماهیان دریایی منطقه صورت می‌گیرد. این زیربخش به بررسی صیدگاهها جهت تخمین ذخایر ماهیان در دست بهره‌برداری می‌پردازد. وظیفه زیربخش تکنولوژی ادوات صید نیز علاوه بر پرداختن به آزمایشها برای تعیین کارایی ادوات صید سنتی و بهبود روش‌های رایج صید و نیز ارائه روش‌های نوین صید در منطقه می‌باشد.

زیربخش آمار و امور اجتماعی – اقتصادی نیز به تدوین بولتن سالانه آمار ماهیگیری برای منطقه جنوبی دریای چین پرداخته و بررسیهای اجتماعی – اقتصادی خود را پیرامون جوامع صیادی و تعاونی‌های ماهیگیری انجام می‌دهد.

وظیفه معاونت تکثیر و پرورش نیز گسترش و توسعه امکانات بالقوه تکثیر و پرورش در کشورهای حوزه آسیای جنوب شرقی است. این معاونت اختصاصاً اقداماتی جهت ارتقاء هماهنگی تحقیقات ذیربط و

مناسب با منطقه به عمل آورده و منابع انسانی لازم برای توسعه تکثیر و پرورش را از طریق آموزش تربیت می‌کند. همچنین نسبت به انتقال تجربیات و اطلاعات در این زمینه اقدام می‌کند. ۳. ایستگاه عمدۀ تحت پوشش آن قرار دارد که در زمینه‌های آبهای شور و شیرین فعالیت می‌کنند.

ادارات اصلی معاونت تکثیر و پرورش سیفده ک در مانیل مرکز فیلیپین واقع شده‌اند و ایستگاه‌های تابعه، نیز دوره‌های آموزشی در زمینه تکثیر و پرورش ماهیان، سخت پوستان و نرم تنان در ابعاد محلی و بین‌المللی به اجرا می‌گذارند.

معاونت آموزشی سیفده ک طی سال‌های ۱۹۹۶ تا ۱۹۹۷ دو کارگاه آموزشی را با حضور مدیران صید و صیادی منطقه با موضوع ماهیگیری مسئولانه جهت تبادل نظرات و تجربیات کشورهای جنوب شرقی آسیا برگزار نمود. همچنین در نوامبر ۱۹۹۸ نشست مشورتی ویژه‌ای با منظور دستیابی به راه کارهای عملی مناسب و تخصصی در زمینه ماهیگیری مسئولانه توسط این معاونت برگزار شد که قطعنامه پایانی تصویب شده در این نشست به عنوان دستورالعمل کنفرانس سیفده ک – آ.س.آن. در سال ۲۰۰۱ میلادی مورد استفاده قرار گرفت. در سال ۲۰۰۲ نیز کارگاه آموزشی دیگری پیامون ابزار صید انتخابگر در ترال میگو جهت کاهش میزان صید ضمنی در سطح منطقه اجرا گردید و پس از آن نیز کارگاه‌های آموزشی دیگری با موضوعات مختلف از قبیل تکنولوژی و شیوه‌های عملکرد ماهیگیری مسئولانه – ابزار صیادی و قایقهای ماهیگیری منطقه، طراحی و بکارگیری JTEDs (ابزار کاهنده صید ضمنی لاک پشت) در عملیات صید و ... و بعضًا با هماهنگی یا همکاری سازمان‌های دیگر مرتبط مانند GEF، FAO و ... برگزار شده است.

۱۱-۲- طرحها و پروژه‌ها

پروژه‌ها و برنامه کاری سازمان سیفده ک از زمان آغاز فعالیت سازمان تاکنون در جهت هماهنگی و تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های شیلاتی منطقه بوده است. گردآوری و پردازش اطلاعات و تعیین راه کارهای مدیریتی و در کنار آن ارتقاء سطح آگاهی‌های عمومی از طریق اطلاع‌رسانی قالب کلی فعالیت‌ها را تشکیل می‌دهد و بهبود اوضاع شیلاتی منطقه در زمینه تکثیر و پرورش، افزایش ذخایر و ادوات صید و صیادی و عملکرد تجاری آبزیان، اهدافی است که بطور کلی در این برنامه‌ها دنبال می‌شود. شایان ذکر است هر کدام از این برنامه‌ها، نظر به موضوع آن به یکی از معاونت‌ها یا دپارتمانهای تخصصی مرتبط

ارجاع گشته و در واقع اجرای طرح پس از تأیید موضوع کلی در شورای مدیران، بعده آن معاونت می‌باشد. بخشی از این پروژه‌های تخصصی به شرح ذیل می‌باشد:

۱۱-۲-۱- تأسیس شبکه اطلاع رسانی مرکزی

با توجه به نقش حیاتی فن‌آوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی قوی در فرآیند توسعه فعالیت‌های شیلاتی، دبیرخانه سازمان سيفد ک اقدامات موثری را در چارچوب نظام و مقررات ارتباطات و اطلاع‌رسانی جهانی و منطقه‌ای، جهت ترویج و گسترش مباحث مختلف شیلاتی از قبیل ماهیگیری مسئولانه و ... به لحاظ مدیریتی و اجرایی آغاز نموده است و در این راستا خدمات گستره‌های را برای بهبود ارتباطات و تبادل اطلاعات در سطح منطقه از طریق تأسیس شبکه مرکزی اطلاعات و اطلاع‌رسانی ارائه می‌نماید.

در سال ۲۰۰۳، دبیرخانه مرکزی سازمان طرح‌هایی را برای اصلاح ساختار اطلاعاتی و به روز کردن داده‌ها در قالب یک موافقت‌نامه تصویب نموده و به مورد اجرا گذاشت که بر اساس این موافقت‌نامه دبیرخانه سازمان در هماهنگی با معاونت‌های خود اقدام به انتشار گزارش‌هایی از فعالیت‌های انجام شده در قالب گزارش سالانه سيفد ک، خبرنامه سازمان سيفد ک و بولتن آماری صید و صیادی در منطقه جنوبی دریای چین و ... نمود.

۱۱-۲-۲- بهره‌گیری از تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات

از آنجاییکه استفاده از تکنولوژی روز در زمینه اطلاعات و ارتباطات برای فرآگیر ساختن جریان اطلاعات و اجرای برنامه‌ها اصلی مهم در فعالیت‌های آموزشی سازمان جهت بر پایی دوره‌های آموزشی و ... محسوب می‌شود، لذا سيفد ک مقرر نمود برنامه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در سال ۲۰۰۳ و توسط دپارتمان آموزشی (TD) طراحی و تدوین گردد.

این برنامه دارای دو بخش اصلی است. بخش اول مربوط به تبادل اطلاعات و آموزش‌های ترویجی با استفاده از ابزار چاپ و نشر و کلیه رسانه‌های صوتی و تصویری برای فرآگیر کردن جریان اطلاعات می‌باشد. بخش دوم نیز در زمینه استفاده از ابزارهای مختلف اطلاع‌رسانی برای آموزش از راه دور و انتقال اطلاعات بوسیله اینترنت است، به نحوی که امکان دسترسی به آنها برای علاقمندان مباحث شیلاتی،

محققین و مؤسسات آموزشی مانند دانشگاه‌ها در سراسر جهان وجود داشته باشد. بنابراین اجرای این برنامه را معاونت آموزشی با تأسیس سایت اینترنتی و خدمات الکترونیکی اطلاع‌رسانی به عهده گرفته است.

۱۱-۲-۳- تجارت آبزیان و محیط زیست

برنامه تجارت آبزیان و مسائل زیست محیطی در وهله اول برای بحث و تبادل نظر پیرامون بازاریابی محصولات شیلاتی برای کشورهای عضو «آ.س.آن. - سیف‌دک» مطرح گردید و در پی آن به بررسی احتیاجات منطقه‌ای و روند مناسبات شیلاتی بین‌المللی و مسائل زیست محیطی که بازار فروش آبزیان را تهدید می‌نماید مانند مباحث زیست محیطی و صید و صیادی پایدار پرداخت.

در نوامبر ۱۹۹۹ سیف‌دک نشست مقدماتی خود را با موضوع تجارت جهانی ماهی و محیط زیست برگزار نمود و طی آن ضوابط و پیشنهادهایی را در رابطه با میزان صید، بازار فروش و تجارت محصولات شیلاتی به تصویب رسانید. در سال ۲۰۰۱ میلادی نیز در حاشیه کنفرانس سالانه آ.س.آن. - سیف‌دک، گروهی تحت عنوان «شورای منطقه‌ای تکنولوژی تجارت آبزیان در منطقه آ.س.آن. تشکیل گردید. نتایج بحث و بررسی تخصصی این شورای منطقه‌ای بصورت مقرراتی راجع به تجارت و خرید و فروش محصولات دریایی در اختیار کشورهای عضو قرار گرفته و به عنوان دستورالعمل‌های شیلاتی و زیست محیطی لازم الاجرا گردید.

سازمان سیف‌دک در اکتبر سال ۲۰۰۲ اجلاسی را با حضور متخصصین امور شیلاتی که به نمایندگی از تایوان، کره، چین، ژاپن، فانو و دیگر کشورهای عضو آ.س.آن. - سیف‌دک دعوت شده‌بودند برگزار کرد که موضوعات مهمی پیرامون تجارت آبزیان و محیط زیست مانند صید کوسه‌ها، صید ضمنی لاک پشت‌های دریایی و پسابهای شیمیایی و مسموم در فرآیند آبزی پروری، دقیقاً بررسی شد و قطعنامه پایانی سیاستهای اجرایی سازمان را به صراحة اعلام نمود. نتیجه حاصل از این اجلاس، دستورالعمل‌های اجرایی جامع در مورد مقررات شکار کوسه‌ها، مدیریت صید و محافظت از ذخایر لاک پشت‌های دریایی و ضوابط لازم برای پیشگیری از تأثیرات مخرب پسابهای شیمیایی و کشنده مزارع پرورش میگو به تفکیک هر بحث، می‌باشد.

۱۱-۲-۴- تشکیل "گروه کاری برای تعیین سیاستهای شیلاتی منطقه‌ای" (WGRFP)^۱
در سال ۱۹۹۸ یک «گروه کاری برای تعیین سیاستهای شیلاتی منطقه‌ای» (WGRFP) تشکیل و در دبیرخانه مرکزی سازمان مستقر گردید. وظیفه این گروه ارائه مشاوره به سیفده ک در قالب زمان بندی مشخص است. فعالیت این گروه معطوف به بررسی موضوعات جهانی شیلاتی و تعیین خط مشی منطقه‌ای فعالیت‌های شیلاتی در آن راستا بر اساس نیازها و اولویت‌ها در ناحیه جنوب شرقی آسیا می‌باشد.
این گروه کاری نظر به آنچه که کنفرانس هزاره میلادی آ.س.آن. - سیفده ک، مقرر کرده است باید نتیجه دستاوردهای تحقیقاتی خود را در قالب یک برنامه ۵ ساله به سیفده ک ارائه نماید. افراد عضو در این گروه بر اساس تخصص خود پژوهش‌ها را بررسی نموده و ضمن ارتباط مستمر با آ.س.آن. و سیفده ک، با استفاده از رسانه‌های عمومی و ابزار اطلاع‌رسانی موجود، مطالب حاصل را تحت عنوان منشور «ماهی برای مردم» منتشر می‌نمایند.

انتشار این مباحث به زبان ساده‌ای صورت می‌گیرد تا برای مخاطبان مختلف که در اجرای سیاست‌های شیلاتی این‌قای نوش می‌نمایند اعم از افراد متخصص، محققین جوان، مدیران اجرایی و سایر علاقمندان شیلاتی منطقه قابل استفاده باشد.

گروه کاری مذکور تحت حمایت ۷ دولت متشکل از کامبوج، اندونزی، میانمار، مالزی، فیلیپین، تایلند و ویتنام، برنامه ۵ ساله اجرایی را بر اساس تحقیقات تخصصی خود به سیفده ک عرضه می‌کند.

۱۱-۲-۵- ارائه طرح‌های راهبردی در زمینه افزایش ذخایر آبزیان
اجرای طرح فوق بر عهده معاونت تکثیر و پرورش (AQD) و با هدف ارتقاء ذخایر شیلاتی منطقه اعم از آبهای داخلی و صیدگاه‌های ساحلی می‌باشد. پیشرفت تکنولوژی تولید و رهاسازی بچه ماهی در محیط‌های آبی زمینه ساز مطرح شدن این برنامه بوده است و اجرای آن با اهدافی از جمله موارد ذیل صورت می‌گیرد:

- الف) تولید انبوه و رهاسازی بچه ماهی در محیط‌های آبی برای بازسازی ذخایر
- ب) بررسی و تحقیق پیرامون اندازه مناسب بچه ماهی جهت رهاسازی

^۱ - Working Group on Regional Fisheries Policy

ج) زمان مناسب برای رهاسازی

د) چگونگی افزایش میزان بازماندگی و امکان صید مجدد ماهی

بدیهی است ایجاد آگاهی های ملی در زمینه ارتقاء ذخایر و آشنایی ماهیگیران بومی منطقه با نحوه افزایش ذخایر و ویژگی های آن، از شرایط لازم برای موفقیت در این امر می‌باشد.

۱۱-۲-۶- شناسایی ذخایر تون ماهیان و بررسی صید ضمنی در عملیات صید تون ماهیان در اقیانوس هند

سیفده ک برنامه تحقیقاتی خود را از سال ۱۹۹۴ و بطور سالانه درمورد تون ماهیان، با بکارگیری ابزار صید پرساین و لانگ لاین در نواحی شرقی اقیانوس هند آغاز کرد. ورود به قله ماهیان تون وسایر گونه‌ها نیز به درون تور، به عنوان صید ضمنی مورد توجه قرار گرفت. لذا بررسی ترکیب و عوامل صید ضمنی برای انجام مناسب عملیات صید در این منطقه بسیار حائز اهمیت است و برای داشتن صید موفق باید با علومی مانند اقیانوس‌شناسی و هواشناسی به همراه اطلاعات صید و صیادی با استفاده از گشت‌های دریایی و بکارگیری تورهای پرساین و لانگ لاین توسط سیفده ک جمع‌آوری شد و در اختیار مراکز علاقه مند به این اخبار قرار گرفت. اطلاعات مربوط به ترکیب صید ضمنی رده‌های سنی و مراحل رسیدگی جنسی تون ماهیان صید شده به عنوان بهترین اطلاعات زیست‌شناسی حاصل گردید و برخی از اطلاعات نیز باید از کشتی‌های بزرگ تجاری که به صید تون ماهیان مشغول بودند کسب می‌شد که این کار توسط (DOF) در تایلند صورت گرفت. این دانسته‌ها می‌توانند در زمینه نواحی پراکنش تون ماهیان راهنمایی‌های مناسبی ایجاد نموده و در کنار آن به برآورد ذخایر دیگر گونه‌های پلاژیک که در اینجا حکم صید ضمنی دارند، به عنوان منابع شیلاتی در آینده کمک نمایند.

۱۱-۲-۷- گردآوری اطلاعات برای دست یابی به صید پایدار گونه‌های پلاژیک در جنوب دریای چین

اجرای این برنامه مشترکاً به عهده MFRDMD، TD و هماهنگی با دیبرخانه مرکزی می‌باشد. کشورهای شرکت کننده در این برنامه عبارتند از: بروئنی (دارالسلام)، کامبوج، اندونزی، مالزی، فیلیپین، سنگاپور، تایلند و ویتنام. اجرای این برنامه در ۳ بخش اصلی صورت می‌گیرد:

بخش اول: این فاز با همکاری هر ۳ معاونت مذکور در جهت تعیین قالبهای کاری، مکانیسم‌ها و روش‌های اجرایی بر اساس اطلاعات گردآمده از شرایط محیطی و وضعیت لندینگ‌ها و صیدگاه‌ها اجرا می‌گردد.

بخش دوم: فاز دوم برنامه بر عهده معاونت آموزشی و معاونت توسعه و مدیریت منابع شیلاتی می‌باشد. این دو دپارتمان موظف به جمع آوری اطلاعات پایلوت طی اجرای گشت‌های تحقیقاتی دریایی و کسب اطلاعات حقیقی از شرایط صید پرساین و نحوه عملکرد آن و تطبیق آن داده‌ها با ویژگی‌های بیولوژیک ماهی می‌باشند.

بخش سوم: فاز سوم را معاونت تحقیقات شیلاتی دریایی (MFRD) انجام می‌دهد و شامل تحقیق و بررسی دقیق حداکثر میزان قابل برداشت (MSY) از منابع آبزیان پلاژیک می‌باشد.

۱۱-۲-۸ - محافظت و مدیریت ذخایر لاک پشت‌های دریایی در منطقه

با توجه به تهدید جدی لاک‌پشت‌های دریایی در منطقه، که اغلب بصورت صید ضمنی به دام افتاده و تلف می‌شوند، سيفدک موافقت‌نامه‌ای را با مشارکت کشورهای منطقه در زمینه «حافظت از لاک‌پشت‌های دریایی» تصویب نموده است که در این رابطه معاونت توسعه و مدیریت منابع شیلاتی (MFRDMD) موظف به اجرای آن در قالب زیربخش‌های ذیل می‌باشد:

- ۱- برگزاری گشت‌های دریایی جهت علامت گذاری (Tagging) افراد این جماعت در منطقه
- ۲- مطالعه و ارائه گزارش کامل در مورد خصوصیات زیستی لاک‌پشت‌ها همچون مهاجرت، تولید مثل، رشد، مرگ و میر و ...

۳- تخمین اندازه جماعت لاک‌پشت‌ها در آبهای منطقه جنوب شرقی آسیا

- ۴- بکارگیری اطلاعات حاصله در تعیین نظام مدیریتی صحیح ذخایر این گونه در پی تصویب این طرح، کار علامت گذاری گونه‌ها و تحقیقات روی پویایی جماعت گونه مذکور از سال ۱۹۹۸ با همکاری چند کشور آغاز گردید و در سال ۲۰۰۲، فاز بعدی با هدف ارتقاء سطح آگاهی‌های عمومی و با استفاده از نرم‌افزارهای مدرن به اجرا درآمد که امید است به تعیین راه کارها و فرمول‌های علمی و عملی مدیریتی در ارتباط با فعالیت‌های محافظتی از لاک‌پشت‌های دریایی منطقه جنوب شرقی آسیا بیان‌جامد.

۱۱-۲-۹- توسعه و ترویج تکنولوژی آبزی‌پروری مسئولانه و پایدار

این برنامه توسط معاونت تکثیر و پرورش (AQD) تعریف شده و هدف از آن دست یابی به تکنیک‌ها و روش‌های آبزی‌پروری مناسبی است که ضمن برخورداری از حداکثر تولید پایدار، کمترین آسیب ممکن را به اکوسیستم‌های طبیعی وارد نماید.

بر همین اساس AQD موظف به اجرای موارد ذیل در چارچوب کلی برنامه می‌باشد:

- ۵- استفاده از ابزارها و روش‌های پرورش آبزیان آب شیرین و گونه‌های دریایی بنحوی که سازگارترین حالت را نسبت به محیط زیست داشته باشد.
- ۶- بکارگیری تکنیک‌های پرورش متراکم آبزیان
- ۷- اجرای شیوه‌های مدیریتی صحیح در عملیات آبزی‌پروری
- ۸- استفاده از نیروی انسانی آموزش دیده در زمینه آبزی‌پروری مسئولانه
- ۹- توسعه ارتباطات و انتشار اطلاعات علمی و عمومی در مورد آبزی‌پروری
- ۱۰- وضع مقررات آبزی‌پروری به موازات توسعه برنامه‌های منطقه‌ای و روستایی
- ۱۱- استفاده از تغذیه موثر و در عین حال مناسب با شرایط زیست محیطی برای گونه‌های مختلف آبزیان پرورشی

۱۱-۲-۱۰- ترویج آبزی‌پروری با ملاحظات شرایط زیست محیطی جنگلهای حراء در جنوب شرقی آسیا

اجرای این طرح بعهده معاونت تکثیر و پرورش سازمان سیفده‌ک (AQD) است و تحقیقات اولیه آن از آخرین ماههای سال ۲۰۰۳ در کشورهای ویتنام، میانمار، فیلیپین و تایلند و البته به مرکزیت فیلیپین آغاز شده است. طی این تحقیقات، اطلاعات مفیدی در مورد چرخه ذرات غذایی در نواحی وجود جنگلهای حراء و ظرفیت این زیستگاه‌ها در جذب ذرات معلق و تکنیک‌های پرورش می‌گو و میزان تأثیرات پساب این مزارع روی درختان مانگرو و .... بدست آمد. بخشی از این اطلاعات و دستورالعمل‌های مربوط به آنها به صورت جزوی نگارش یافته و به پنج زبان منطقه‌ای شامل تایلندی، فیلیپینی، ویتنامی، برمهای و مالزیایی ترجمه شده است و کار چاپ و توزیع آن در کنار تولید فیلم‌های ویدئویی در همین رابطه در سال ۲۰۰۳ صورت گرفته است.

همچنین معاونت تکثیر و پرورش سازمان سيفدك در ماه می ۲۰۰۳ اقدام به برگزاری يك سمینار منطقه‌ای و در کنار آن يك کارگاه آموزشی با موضوع «پرورش میگو با رعایت شرایط زیستی درختان حرا» نموده است و مشروح مذاکرات و مطالب مطرح شده درآرشیو اين سازمان موجود و قابل دسترسی می‌باشد.

۱۱-۲-۱۱- مدیریت ذخایر مولدين و اصلاح کیفی تخم و نوزاد ماهیان پرورشی

اهتمام سيفدك در اين زمينه ۲ طرح زيربنایي به شرح ذيل است:

الف) مدیریت ذخایر مولدين و اصطلاحات ژنتیکی گونه‌های پرورشی اعم از ماهیان و سخت پوستان
 ب) اصلاح تکنیک ها و یافتن روش های بهتر در احداث هچری های ماهی و میگو
 بنابراین، بخشهای تحقیقاتی و تکثیر و پرورش سازمان موظف به جستجوی راه کارهایی جهت معرفی مناسبترین نواحی دارای قابلیت پرورش آبزیان و رفع نقايس م وجود در عملیات تکثیر و پرورش گشته‌اند. این نقايس را کلی ترین اشکالات اعم از نبود اطلاعات پیرامون تنوع ژنتیکی در گونه‌های پرورشی و اقتصادی، عدم احداث هچری در برخی نواحی تا مسایل تخصصی تراز قليل نبود روش مشخص در مدیریت پرورش مولدين و به گزینی ژنتیکی در مورد گونه‌های پرورشی، کیفیت پایین تخمهاي تولید شده، لاروها و بچه ماهیان انگشت قد بویژه در مورد بعضی از گونه‌ها، کندی رشد در بچه ماهیها و ... تشکیل می‌دهند.

۱۱-۲-۱۲- تشخيص روشهای پیشگیری و درمان بیماریها در تخم و لارو آبزیان پرورشی
 بر اساس این برنامه AQD ملزم به انجام تحقیقات و گردآوری اطلاعات پیرامون تکنیک های پیشگیری و درمان بیماریهای آبزیان بویژه در مرحله تخم و لارو ماهی ناشی از لقاح مصنوعی می باشد. این برنامه باید در ۳ فاز عملیاتی به شرح ذیل صورت گیرد:

الف) ارائه روشهای تشخيصی
 ب) همکاری پیوسته با ایستگاه های تحقیقاتی که افراد بیولوژیست و پاتولوژیست در آنها مستقر می‌باشند.
 ج) پیشگیری و کنترل بیماری

بنابراین، فعالیت پروژه‌های تحقیقاتی پس از تعیین چارچوب‌های کلی در اجلاس دسامبر ۲۰۰۲، از سال ۲۰۰۳ میلادی در بخش‌های مذکور فوق آغاز گردید و در این راستا معاونت تکثیر و پرورش اقدام به برپایی چند کارگاه آموزشی در زمینه پیشگیری از بیماریها در کشورهای عضو نمود و برای بهره‌گیری از امکانات اطلاع رسانی بهتر این فعالیت‌ها را با همکاری و هماهنگی دیگر سازمان‌های شیلاتی بین‌المللی از جمله سازمان کشاورزی و خواروبار جهانی (FAO)، ناکا (NACA) و OIE در سطح منطقه پیگیری نموده است. نکته قابل توجه آنکه در این دست فعالیت‌ها، بیشترین تأکید بر تعریف سیستم‌های پیشگیری و مراقبت از آبزیان در مقابل بیماریها بوده است.

۱۱-۲-۱۳ - گزینش و معرفی گونه‌های جدید قابل پرورش

انتخاب و معرفی گونه‌های جدید پرورشی از قبیل ماهی، سخت‌پوستان یا یک گیاهان آبزی توسط معاونت تکثیر و پرورش و طی تحقیقات لازم صورت می‌گیرد. خوشبختانه منطقه جنوب شرقی آسیا از تنوع زیستی مطلوبی برخوردار است و هنوز صدھا گونه آبزی وجود دارند که دارای قابلیت بررسی و ارزشیابی به لحاظ تکثیر و پرورش می‌باشند و می‌توان آنها را از نظر تجاری و صادراتی و مصارف معیشتی مردم مطرح نمود. علاوه بر این، افزایش فشار صید و استحصال در آبهای نواحی ساحلی، جمعیت بسیاری از گونه‌های بومی منطقه را مانند «اسب ماهی» و سایر گونه‌های زیستی، رو به نابودی کشانده است و به همین علت پرورش این جاندار گامی در جهت رفع خطر انقراض از آنها محسوب می‌گردد. بنابراین، هدف اصلی از اجرای این برنامه، شناسایی و گزینش گونه‌های جدید قابل پرورش برای افزایش تعداد و تنوع گونه‌های پرورشی و رونق تجاری منطقه است و لذا تحقیقات بیشتری در زمینه تکنولوژی تکثیر و پرورش این گونه‌ها و ایجاد ماندگاری و دوام بالا در آنها باید صورت پذیرد.

انتظار می‌رود این تکنیکها بتواند فعالیت‌های آبزی‌پروری را به لحاظ کیفی و کمی ارتقاء بخشد و به بهبود اوضاع معیشتی روستاییان از بعد بهداشت تغذیه و میزان درآمد منجر گردد.

«فصل ۱۲»

کنوانسیون تجارت بین‌المللی گونه‌های جانوری و گیاهی در معرض انقراض (CITES)

^۱-۱۲- سایتس (CITES)

با توجه به اینکه حیوانات و گیاهان وحشی با گونه‌های متنوع و زیبای خود جزء غیر قابل جانشینی از سیستمهای مختلف کره زمین هستند که بایستی برای نسل حاضر و نسلهای آینده حفظ و نگهداری گردد، ارزش روز افزون حیوانات و گیاهان وحشی از جبهه‌های زیبایی، علمی، فرهنگی، هنری، تفریحی و اقتصادی بسیار حائز اهمیت می‌باشد (پورهاشمی، ۱۳۸۶؛ پورکاظمی، ۱۳۸۷).

همکاری بین‌المللی برای حفظ بعضی از گونه‌های گیاهان و حیوانات وحشی علیه بهره برداری بی رویه از طریق تجارت بین‌المللی امری حیاتی و لازم می‌باشد و لذا کنوانسیون سایتس برای این منظور شکل گرفت. کنوانسیون در سوم مارس ۱۹۷۳ در واشنگتن آمریکا منعقد گردید و پس از تسلیم دهمین سند تصویب در اول ژوئن ۱۹۷۵ لازم الاجرا گردید. دبیرخانه کنوانسیون در شهر ژنو کشور سوئیس بوده و مرجع نگهداری اسناد دولت سوئیس می‌باشد زبانهای کنوانسیون انگلیسی، فرانسوی و اسپانیایی بوده و تعداد عضو ۱۷۰ کشور می‌باشد. کنوانسیون دارای کنفرانس دول متعاهد، دبیرخانه، یک کمیته دائمی و ۳ کمیته علمی جانوری، گیاهی و نامگذاری می‌باشد.

^۱ - Convention on International trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora

این کنوانسیون دارای سه ضمیمه بوده که ضمن جمع بندی گونه‌های در معرض خطر مقررات تجارت آنان وضع شده است.

۱۲-۲- هدف کنوانسیون

حمایت از گونه‌های جانوری و گیاهی وحشی در معرض خطر انفراض از طریق برقراری و اعمال کنترل های لازم در زمینه، تجارت این گونه‌ها بوسیله صدور مجوزهای صادرات و واردات

۱۲-۳- کنفرانس دول متعاهد

این کنفرانس از حیث شکل و صلاحیت شیوه به مجمع عمومی سازمان ملل متحد است.
در این مجمع تمام اعضای کنوانسیون شرکت دارند و با حق مطلق مساوات دارای تعداد مساوی نماینده و یک حق رای می‌باشند.

ناظران کنفرانس دو گروه هستند:

گروه اول: نماینده‌گان سازمان ملل متحده و سازمان‌های تخصصی آن و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و همچنین نماینده‌گان دولی که طرف کنوانسیون نمی‌باشند.
گروه دوم ناظران خود دو دسته هستند:

موسسات و سازمان‌های بین‌المللی دولتی و غیر دولتی و سازمانها و دستگاه‌های ملی وابسته به دولت موسسات و سازمان‌های ملی غیر دولتی که شرکت آنها در کنفرانس‌ها از طرف دولت متبعه تصویب شده باشد.

۱۲-۴- وظایف دبیرخانه

- برگزاری و اداره کنفرانس‌های دول متعاهد

- بررسی استانداردهای مناسب برای آماده کردن و حمل گونه‌های زنده و طریق تشخیص گونه‌ها
- مطالعه گزارش‌های دول متعاهد و درخواست ارسال اطلاعات بیشتر در موارد لزوم
- یادآوری مسائل مربوط به هدف‌های کنوانسیون به دول متعاهد
- چاپ و نشر نسخه‌های تجدید نظر شده ضمایم ۱ و ۲ و ۳

- تهیه گزارش‌های سالانه از فعالیت‌های دبیرخانه
- توصیه در اموری از قبیل مبادله اطلاعات علمی و فنی لازم برای اجرای اهداف کنوانسیون

۱۲-۵ - مقام اداری

عبارت از یک یا چند فرد حقیقی است که به نیابت از دولت متبع خود به صدور پروانه‌ها و گواهینامه‌های قانونی، برای تجارت گونه‌های لیست شده در ضمائم می‌پردازد. این مقام مسئول، به موجب بندهای ۲ و ۳ ماده ۹ از طرف هر کشور عضو، تعیین و به دبیرخانه کنوانسیون معرفی می‌شود.

۱۲-۶ - مقام علمی

عبارت از یک یا چند فرد حقیقی است که به موجب بند ۱ ماده ۹ کنوانسیون انتخاب می‌شود. مقام علمی، مسئولیت‌هایی را به موجب بندهای ۲ و ۳ و ۶ ماده ۴ عهده دار بوده و این مسئولیت را در قلمرو دولت متبع خود به انجام می‌رساند. مقام علمی وضعیت گونه‌های بومی مندرج در ضمیمه ۲ و اطلاعات مربوط به صادرات را دقیقاً بررسی نموده و در صورت ضرورت، راه حل‌های مناسب را برای محدود کردن صادرات نمونه‌ها پیشنهاد می‌کند.

ضمیمه ۱

ضمیمه یک شامل کلیه گونه‌هایی می‌باشد که در معرض نابودی بوده و می‌توان در حال و آینده با تجارت در آنها اثر گذارد. تجارت در انواع این گونه‌ها بایستی از مقررات شدیدی تبعیت نماید تا بقای آنها بیش از این در معرض خطر نیفتد و تنها در موارد استثنایی مجاز باشد.

ضمیمه ۲

الف- کلیه گونه هایی که فعلاً در معرض خطر انقراض نسل نمی باشند، ولی ممکن است دچار این خطر بشوند مگر آنکه تجارت در انواع این گونه ها تحت مقررات خاص شدیدی انجام شود تا از بهره برداری هایی که بقای آنان را به مخاطره می اندازد، جلوگیری شود.

ب- گونه های دیگری که باید تابع مقررات خاصی باشند تا انواع گونه های مذکور در بند فرعی الف این ماده، به نحو موثری کنترل شود.

ضمیمه ۳

شامل تمام گونه هایی است که هر یک از طرفین این کنوانسیون در محدوده صلاحیت قانونی خویش به منظور جلوگیری یا محدود کردن بهره برداری از آن، گونه هایی را نام می برنند که از نظر کنترل تجارت نیاز به همکاری طرف های دیگر دارد.

مقررات تجارت در انواع گونه های ضمیمه ۱

۱- تجارت در انواع گونه های مذکور در ضمیمه ۱ باید طبق مقررات این ماده انجام گیرد.

۲- صدور هر نوع از گونه های مذکور در ضمیمه ۱ باید با کسب اجازه قبلی و ارائه پروانه صدور انجام پذیرد. منحصراً پس از احراز شرایط ذیل پروانه صدور برای متقاضی صادر خواهد گردید:

الف- مقام علمی دولت صادر کننده تایید که این امر برای بقای گونه مزبور مضر نخواهد بود.

ب- مقام اداری دولت صادر کننده متقاعد گردد که گونه مزبور برخلاف قانون حفاظت گیاهان و جانوران آن دولت تحصیل نشده است.

پ- مقام اداری دولت صادر کننده متقاعد شود که هر گونه زنده به نحوی آماده و حمل خواهد شد که خطر صدمه دیدن و بیماری آن نوع زنده و رفتار ضالمانه نسبت به آن حداقل باشد.

ت- مقام اداری دولت صادر کننده متقاعد شده باشد که پروانه لازم برای ورود آن نوع صادر شده است.

۳- برای ورود هر نوع از گونه های مذکور در ضمیمه ۱ بایستی قبل از پروانه ورود تحصیل و پس از ارائه پروانه ورود و همچنین پروانه صدور یا گواهی صدور مجدد مجاز به اقدام خواهند بود. پروانه ورود تنها پس از احراز شرایط ذیل صادر خواهد گردید:

- الف- مقام علمی دولت وارد کننده اعلام نماید که وارد نمودن برای مقاصدی است که به بقای گونه مربوطه لطمه ای وارد نخواهد آورد.
- ب- مقام علمی دولت وارد کننده متلاعنه شود که تحويل گیرنده احتمالی حیوان یا گیاه زنده دارای تجهیزات مناسب برای نگاهداری و مراقبت از آن می باشد.
- ج- مقام اداری دولت وارد کننده متلاعنه گردد که از آن موجود در درجه اول برای مقاصد تجاری استفاده نخواهد شد.
- ۴- صدور مجدد هر نوع از گونه های موضوع ضمیمه ۱ باید با کسب اجازه قبلی و ارائه پروانه صدور مجدد انجام شود. پروانه صدور مجدد با احراز شرایط ذیل صادر خواهد گردید:
- الف- مقام اداری دولت صادر کننده مجدد متلاعنه شود که در مورد ورود نوع مربوطه، مقررات این کتوانسیون اعمال گردیده است.
- ب- مقام اداری دولت صادر کننده مجدد متلاعنه شود که هر گونه و نوع زنده به نحوی آماده و حمل خواهد شد که خطر صدمه دیدن و بیماری آن نوع زنده و رفتار ظالمانه نسبت به آن حداقل باشد.
- پ- مقام اداری دولت صادر کننده مجدد متلاعنه شود که پروانه ورود برای هر نوع زنده صادر شده است.
- ۵- وارد کردن هر نوع از گونه های مذکور در ضمیمه ۱ از طریق دریا باید با اخذ پروانه از مقام اداری دولت وارد کننده انجام گیرد. این پروانه تنها پس از احراز شرایط ذیل صادر خواهد شد:
- الف- مقام علمی دولت وارد کننده تایید نماید که وارد کردن یک گونه زنده بقای نسل آن را به خطر نخواهد انداخت.
- ب- مقام اداری دولت وارد کننده متلاعنه شود که تحويل گیرنده احتمالی حیوان یا گیاه زنده، تجهیزات مناسب را جهت مراقبت آن در اختیار دارد.
- پ- مقام اداری دولت وارد کننده متلاعنه گردد که ۱ نوع زنده در درجه اول برای مقاصد تجاری استفاده نخواهد.
- مقررات تجارت در انواع گونه های ضمیمه دو کتوانسیون
- ۱- تجارت در انواع گونه های مذکور در ضمیمه ۲ باید طبق مقررات این ماده انجام گیرد.
- ۲- صدور هر نوع از گونه های مذکور در ضمیمه ۲ باید با کسب اجازه قبلی و ارائه پروانه صدور انجام گیرد. منحصراً پس از احراز شرایط ذیل پروانه صدور برای متلاعنه صادر خواهد گردید.

- الف- مقام علمی دولت صادر کننده تایید نماید که صدور گونه ها برای بقای آنها خطری نخواهد داشت.
- ب- مقام اداری دولت صادر کننده تایید نماید که آن نوع زنده بر خلاف قوانین حفاظت حیوانات و گیاهان آن دولت تحصیل نشده است.
- ج- مقام اداری دولت صادر کننده متلاعده شود که هر نوع زنده به نحوی آماده و حمل خواهد شد که خطر صدمه دیدن و بیماری آن نوع زنده و رفتار ظالمانه با آن به حداقل کاوش یابد.
- ۳- مقام علمی هر یک از دول طرف، تعداد پروانه های صادر شده توسط آن دولت را برای انواع گونه های مذکور در ضمیمه ۲ و تعداد دقیق صادرات آن گونه ها را توصیه خواهد نمود. هر زمان مقام علمی تشخیص دهد که صدور انواع هر کدام از این گونه ها به منظور حفظ آنها به لحاظ اهمیتی که در نگاهداری خصوصیات طبیعی اکوسیستمهای خویش دارند باید محدود گردد و به این جهت از ضمیمه ۲ به ضمیمه ۱ منتقل گردد، به مقام اداری مربوطه اطلاع خواهد داد که اقدامات مقتضی جهت محدود نمودن صدور پروانه های صادراتی انواع آن گونه ها را به عمل آورد.
- وارد کردن هر یک از انواع گونه های مذکور در ضمیمه ۲ مستلزم آن است که قبل از صدور و یا پروانه صدور مجدد ارائه گردد.
- ۵- صدور مجدد هر یک از انواع گونه های مذکور در ضمیمه ۲ بایستی با کسب اجازه قبلی ارائه پروانه صدور مجدد انجام شود. پروانه صدور مجدد تنها پس از احراز شرایط ذیل صادر خواهد شد:
- الف- مقام اداری دولت صادر کننده مجدد متلاعده شود که گونه های مربوطه طبق مقررات کنوانسیون حاضر وارد گردیده است.
- ب- مقام اداری دولت صادر کننده مجدد متلاعده گردد که هر نوع زنده به نحوی آماده و حمل خواهد شد که خطر صدمه دیدن و بیماری آن نوع زنده و رفتار ظالمانه نسبت به آن حداقل باشد.
- ۶- وارد کردن هر نوع از گونه های مذکور در ضمیمه ۲ از طریق دریا متضمن کسب اجازه قبلی از مقام اداری دولت وارد کننده می باشد. پروانه مذبور فقط پس از احراز شرایط ذیل صادر خواهد گردید:
- الف- مقام علمی دولت وارد کننده تایید نماید که ورود یک نوع زنده بقای نسل آن را به خطر نخواهد انداخت.
- ب- مقام اداری دولت وارد کننده متلاعده شود که هر نوع زنده به نحوی آماده و حمل خواهد شد که خطر صدمه دیدن و بیماری آن نوع زنده و رفتار ظالمانه نسبت به آن حداقل باشد.

۷- پروانه های مذکور در بند ۶ ماده حاضر به تایید مقام علمی و پس از مشاوره با سایر مقامات علمی دولت مربوطه یا هر گاه مقتضی باشد پس از مشاوره با مقامات علمی سایر ملل برای مدت کمتر از یک سال جهت کلیه گونه های که در طی مدت‌های مذکور وارد شده، صادر خواهد شد.

- مقررات تجارت گونه های ضمیمه ۳ کنوانسیون

۱- تجارت در انواع گونه های مذکور در ضمیمه ۳ بایستی طبق مقررات این ماده انجام گیرد.

۲- صدور هر یک از انواع گونه های مذکور در ضمیمه ۳ از سرزمین هر دولتی که آن نوع را جزء ضمیمه ۳ محسوب می دارد، باید با کسب اجازه قبلی و ارائه پروانه صدور انجام پذیرد. پروانه صدور منحصرآ پس از احراز شرایط ذیل صادر خواهد گردید:

الف- مقام اداری دولت صادر کننده متقادع گردد که گونه مزبور بر خلاف قوانین حفاظت گیاهان و جانوران آن دولت تحصیل نشده است.

ب- مقام اداری دولت صادر کننده متقادع شود که هر نوع زنده به نحوی آماده و حمل خواهد شد که خطر صدمه دیدن و بیماری آن نوع زنده و رفتار ظالمانه نسبت به آن حداقل باشد.

۳- وارد کردن هر یک از انواع گونه های مذکور در ضمیمه ۳ به جز در موارد استثنایی موضوع بند ۴ این ماده مستلزم آن است که قبل از گواهینامه مبدا ارائه شود و در مواردی که از سرزمین دولتی وارد شود که آن نوع را جزء گونه های فهرست ۳ محسوب داشته، مستلزم ارائه پروانه صدور می باشد.

۴- به هنگام صدور مجدد، گواهینامه ای که از طرف مقام اداری دولت صادر کننده مجدد مبنی بر کترول یا صدور مجدد آن نوع اعطاء می شود از نظر دولت وارد کننده در حکم آن است که مقررات کنوانسیون حاضر در مورد آن نوع به خصوص، اجراء شده است.

۷-۱۲- اقدامات دول عضو

۱- کلیه دول طرف اقدامات لازم را برای اجرای مقررات این کنوانسیون و جلوگیری از تجارت گونه ها بر خلاف مقررات آن معمول خواهد داشت. این اقدامات عبارت خواهد بود از:

الف- قابل مجازات دانستن تجارت یا مالکیت این گونه ها

ب- انجام همکاری های لازم برای مصادره و عودت این گونه ها به کشور صادر کننده

۲- علاوه بر اقداماتی که طبق بند اول ماده حاضر باید انجام شود هر دولت طرف این کنوانسیون می‌تواند هر گاه ضروری بداند تصمیماتی را برای جبران خساراتی که در نتیجه مصادره یک نوع تجارت شده برخلاف مقررات این کنوانسیون بوجود می‌آید، اتخاذ نمایند.

۳- کلیه دول متعاهد حتی الامکان اهتمام خواهند ورزید که انجام تشریفات مربوط به تجارت گونه‌ها در حداقل مدت زمان صورت گیرد. به این منظور بنادری که برای ترخیص گونه مورد استفاده قرار خواهد گرفت مشخص شده و کلیه پیش‌بینی‌های لازم برای تقلیل خطر و جلوگیری از رفتار غیر مناسب خواهد شد.

۴- چنانچه گونه‌ای طبق پیش‌بینی‌های مذکور در بند اول این ماده توقیف و ضبط گردد:

الف- نوع توقیف شده به مقام اداری دولت توقیف کننده واگذار خواهد شد.

ب- مقام اداری پس از مذاکره با مقامات دولت صادر کننده می‌تواند آن گونه را به خرج کشور مربوطه عوتد داده یا به مراکز حمایت گونه‌ها و سایر محل‌های مناسب و منطبق با شرایط این کنوانسیون انتقال دهد.

پ- مقام اداری در صورت تمایل می‌تواند نظر مقام علمی را جویا شده یا چنانچه مقتضی بداند با دبیرخانه برای تسهیل اقدامات ردیف (ب) این بند یا در باره مراکز حمایت و سایر محل‌ها مشورت نماید.

۵- منظور از مراکز حمایت انواع موضوع بند ۴ این ماده موسساتی هستند که صرفاً توسط مقامات اداری برای تامین رفاه انواع زنده بخصوص انواعی که توقیف و ضبط شده‌اند، بوجود می‌آید.

۶- هر یک از دول طرف نکات مربوط به تجارت انواع گونه‌های مذکور در ضمائم ۱ و ۲ و ۳ را به قرار ذیل ثبت خواهند نمود:

- نام و نشانی وارد کنندگان و صادر کنندگان

- تعداد و نوع پروانه‌ها و گواهینامه‌های صادره، کشورهایی که در آنها داد و ستد انجام شده، کمیت و نوع گونه‌های مذکور در ضمائم ۱ و ۲ و ۳ و در موارد مقتضی اندازه و جنسیت نوع مورد بحث

۷- هر یک از دول طرف هر چند گاه یک بار گزارشی در باره نحوه اجرای این کنوانسیون توسط آن دولت را تهیه و ضمن آن مراتب ذیل را به دبیرخانه اطلاع خواهند داد:

الف- گزارش سالانه که حاوی خلاصه‌ای از اطلاعات مندرج در ردیف (ب) بند ۶ این ماده خواهد بود.

- ب- گزارشی که هر دو سال یک بار تهیه شده و حاوی نکات لازم در مورد اقدامات اداری و قوانینی که برای اجرای مقررات این کنوانسیون وضع گردیده خواهد بود.
- ۸- اطلاعات مذکور در بند ۷ این ماده چنانچه منافاتی با مقررات دولت متعاهد مربوطه نداشته باشد در اختیار عموم گذاشته خواهد شد.

۱۲-۸- گونه های ماهیان خاوپاری مشمول کنوانسیون

حدول ذیا، گونه های ماهیان خاو یاری مشمول کنوانسیون را نشان می دهد.

نام علمی	نام معمولی	زمینه
<i>Acipenser brevirostrum</i>	تاسماهی قهوه ای	
<i>Acipenser sturio</i>	تاسماهی آلمانی، تاسماهی اروپا	

۲. <u>دایناس</u>	
<i>Huso huso</i>	<i>Acipenser kikukii</i>
<i>Huso dauricus</i>	<i>Acipenser oxyrinchus</i>
<i>Acipenser baerii</i>	<i>Acipenser multiscutatus</i>
<i>Acipenser fulvescens</i>	<i>Acipenser dabryanus</i>
<i>Acipenser gueldenstaedtii</i>	<i>Acipenser transmontanus</i>
<i>Acipenser medirostris</i>	<i>Scaphirhynchus albus forbesi</i>
<i>Acipenser naccarii</i>	<i>Scaphirhynchus suttkusi</i>
<i>Acipenser nudiventris</i>	<i>Scaphirhynchus platorynchus</i>
<i>Acipenser persicus</i>	<i>Psephurus gladius</i>
<i>Acipenser ruthenus</i>	<i>Pseudoscaphirhynchus kaufmanni</i>
<i>Acipenser stellatus</i>	<i>Pseudoscaphirhynchus hermanni</i>
<i>Acipenser sinensis</i>	<i>Pseudoscaphirhynchus fedtschenkoi</i>
<i>Acipenser schrenckii</i>	

نقاط مثبت این کنوانسیون به شرح ذیل می‌باشد.

- ۱- گونه‌هایی که در معرض نابودی قرار دارند تجارت آنان می‌بایست از مقررات شدیدی تعیت نماید.
- ۲- آینده نگری در مورد تجارت گونه‌هایی که بهره برداری بی رویه از آنان بقای آن را به مخاطره می‌اندازد.
- ۳- ایجاد تعهد برای کشورها در تجارت گونه‌های جانوری و گیاهی و رعایت مقررات کنوانسیون
- ۴- توجه به مقام علمی کشورها و نظرات آنان در تجارت گونه‌ها
- ۵- توجه به قوانین و مقررات داخلی کشورها در مورد گیاهان و جانوران
- ۶- توجه به ایجاد نظم نوین جهانی جهت تجارت گونه‌های گیاهی و جانوری در معرض خطر انقراض
- ۷- قابل مجازات دانستن تجارت گونه‌های مشمول کنوانسیون بر خلاف مقررات آن
- ۸- اطلاع رسانی در مورد گونه‌هایی که دچار خطر گردیده و یا مقررات این کنوانسیون در مورد آنان اعمال نمی‌گردد.
- ۹- اجرای مقررات این کنوانسیون هیچ گونه خللی بر قوانین و مقررات داخلی کشورها در صورتی که بخواهند شرایط تجارت یا مالکیت یا حمل انواع گونه‌های مذکور در ضمایم ۱ و ۲ و یا منوع نمودن تجارت آنها و یا وضع مقررات داخلی برای محدود کردن تجارت، مالکیت یا حمل گونه‌هایی که در ضمایم ذکر نشده است، وارد نمی‌کند.
- ۱۰- قابلیت اصلاح گونه‌هایی که در ضمایم ۱ و ۲ و ۳ ذکر گردیده اند برابر مقررات کنوانسیون
- ۱۱- مقررات کنوانسیون شامل قیدهای کلی نمی‌باشد و در صورت درخواست قید تازمانی که درخواست خود را پس نگرفته اند از لحاظ تجارت گونه‌ها یا اجزاء و مشتقات آنها که در قید مزبور مشخص شده است به عنوان طرف کنوانسیون حاضر شناخته نمی‌شوند (اقتباس از شعبانی، ۱۳۸۶).

۱۲-۹ - عملکرد کنوانسیون CITES در مورد ماهیان خاویاری

با توجه به روند کاهش ذخایر تاسماهیان گروه تخصصی ماهیان خاویاری IUCN پیشنهاد الحاق تمامی گونه‌های تاسماهیان به ضمایم کنوانسیون نظارت بر تجارت گونه‌های در حال انقراض (CITES) را پیشنهاد نمود. این پیشنهاد در دهمین اجلاس کشورهای عضو سایتس در سال ۱۹۹۷ در حراره پایتخت زیمباوه تصویب و از اول آوریل ۱۹۹۸ به اجرا درآمد.

براساس تصمیمات فوق و مصوبات متعددی که در جلسات مختلف کمیته جانوری کنوانسیون به تصویب رسید، مقرر شد کشورهای بهره برداری کننده از ذخایر مشترک برنامه مدیریت جامع و مشترکی را تدوین کنند تا این برنامه مبنای معیاری برای بهره برداری ماهیان خاویاری باشد و براساس آن سهمیه صید و صادرات تاسماهیان تعیین و توزیع گردد.

مقررات کنوانسیون همکاری بسیار موثری از نظر علمی بین کشورهای حاشیه دریای خزر ایجاد کرد، این کشورها می‌باشد سالیانه دو گشت تحقیقاتی ارزیابی ذخایر (تابستان و زمستان) به اجرا در آورند و براساس نتایج گشتهای تحقیقاتی فوق ذخایر را از لحاظ فراوانی و بیوماس بررسی و سپس حد قابل برداشت (TAC) براساس هر گونه آن را بین کشورهای مختلف توزیع نمایند.

تمام نتایج گشتهای آمار و اطلاعات مربوط باید در کمیسیون منابع دریای خزر ارائه گردد و پس از توافق ۵ کشور بر روی سهمیه صید و صادرات برای هر گونه میزان سهمیه صید و صادرات برای هر گونه به دیپرخانه کنوانسیون ارسال تا تایید گردد، سیستم فوق شرایط تقریباً قابل اعتمادی را برای نظارت و کنترل استحصال قانونی خاویار برای تجارت جهانی خواهد داشت.

اجرای دقیق این سیستم تا حدی می‌تواند ورود خاویار غیر مجاز را به بازارهای بین‌المللی کنترل نماید. اسناد صادره توسط سایتس درخصوص حفاظت از ماهیان خاویاری و علامت گذاری آنان مورد تایید ایران می‌باشد و این کشور معتقد است از زمان الحاق ماهیان خاویاری به ضمائم CITES پیشرفت قابل توجهی در حفاظت ماهیان خاویاری و بهره برداری پایدار از این گونه‌ها حاصل گردیده است.

«فصل ۱۳»

اتحادیه همکاری‌های منطقه‌ای کشورهای حاشیه اقیانوس هند (IOR)^۱

۱۳-۱- تاریخچه تشکیل اتحادیه

یکی از ابتکارات کشورهای حاشیه اقیانوس هند، تشکیل اتحادیه همکاریهای منطقه‌ای کشورهای حاشیه اقیانوس هند، IOR - ARC می‌باشد که ابتدا توسط دولت موریس مطرح شد و اولین اجلاس کارشناسی آن در فروردین ۱۳۷۴ (۱۹ مارس ۱۹۹۵) در بندر لوئیس، پایتخت این کشور با شرکت نمایندگان ۷ کشور موریس، استرالیا، هند، عمان، سنگاپور، آفریقای جنوبی و کنیا تشکیل گردید. در این اجلاس درخصوص چگونگی همکاری اقتصادی کشورهای عضو در آینده، تدوین منشور اتحادیه، ساختار و تشکیلات، نام اتحادیه، چگونگی عضویت و ... بحث شد. دومین اجلاس کارشناسی نیز در تابستان ۱۳۷۵ (می ۱۹۹۶) در کشور موریس برگزار شد و در مورد محل دبیرخانه، بودجه آینده و چگونگی همکاری نهادهای دولتی و غیردولتی بحث شد و نهایت اساسنامه اتحادیه که به «منشور» معروف است، جهت تسلیم به اولین اجلاس وزراء تهیه گردید.

در این اجلاس ۷ کشور اندونزی، ماداگاسکار، مالزی، موزامبیک، سریلانکا، تانزانیا و یمن به عضویت پذیرفته شدند.

با توجه به قرار داشتن ایران در حاشیه اقیانوس هند و اجتناب ناپذیر بودن حضور در این گونه تشکیلات به لحاظ تاثیرپذیری از قوانینی که وضع می‌شود، و همچنین سیاست توسعه روابط با کشورهای مهم آسیا که

¹ - Indian Ocean Rim – Association Regional Cooperation

در این مجموعه عضویت دارندو اصولاً ترکیب متفاوت کشورهای عضو که اغلب دارای روابط مهم اقتصادی با ایران بوده و در منطقه هم تاثیرگذار می‌باشند، اهمیت حضور جمهوری اسلامی ایران در این گونه سازمان‌ها به عنوان یک سیاست اصولی جهت دست یابی به بازارهای جدید (برای توسعه صادرات غیرنفتی) و استفاده از فرصت‌ها جهت ایفای نقش مناسب در صحنه مبادلات منطقه‌ای و جهانی را نشان می‌دهد. بر همین اساس در جهت عضویت این اتحادیه تلاش‌های بسیاری صورت گرفت تا اینکه نهایتاً در دومین نشست وزرای خارجه در مارس ۱۹۹۹ (۱۳۷۸/۱۲) در موزامبیک، ایران به عضویت این اتحادیه نائل آمد.

با خروج سیشل، اتحادیه همکاری‌های منطقه‌ای کشورهای حاشیه اقیانوس هند در حال حاضر شامل ۱۸ عضو مشکل از کشورهای استرالیا، بنگلادش، هندوستان، اندونزی، ایران، کنیا، ماداگاسکار، مالزی، موریس، موزامبیک، عمان، سنگاپور، آفریقای جنوبی، سریلانکا، تانزانیا، تایلند، امارات متحده عربی و یمن می‌باشد و ۵ کشور چین، مصر، ژاپن، انگلستان و فرانسه نیز به عنوان طرف گفتگو با اتحادیه همکاری می‌نمایند و سازمان توریسم اقیانوس هند نیز عضو ناظر این اتحادیه می‌باشد. در حال حاضر کشورهای نظیر پاکستان، ترکیه، قطر و سودان علاقه زیادی به عضویت در اتحادیه نشان می‌دهند لیکن فعلاً تمايل زیادی در اتحادیه برای پذیرش عضو جدید وجود ندارد. جمهوری اسلامی ایران نیز معتقد است تنها پس از کسب موفقیت‌های اساسی در اتحادیه می‌توان پذیرش اعضاء جدید را بررسی نمود.

۱۳-۲- مهمترین دلایل تشکیل اتحادیه

۱- سیاستهای برونو گرای دو کشور مهم منطقه اقیانوس هند، یعنی آفریقای جنوبی و هندوستان بویژه در دهه اخیر و تلاش این کشورها جهت هماهنگ شدن با نظام بین‌الملل از طریق اصلاحات اقتصادی و نهایتاً ایجاد زمینه‌های لازم جهت رشد طبقه متوسط جامعه

۲- رشد سریع آسیای دور و جنوب شرق آسیا در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ و گرایش قدرتهای بزرگ اقتصادی به آسیا - پاسفیک بعنوان پویاترین منطقه اقتصادی جهان

۳- سیاستهای جدید استرالیا مبنی بر افزایش همکاری با کشورهای منطقه آسیا - پاسفیک و توسعه سیاستهای آسیایی این کشور

- ۴- تغییر ساختاری در نظام اقتصادی بین‌المللی و برقراری روند منطقه‌گردابی اقتصادی میان کشورها از طریق ایجاد بلوک‌های اقتصادی منطقه‌ای، افزایش سرمایه‌گذاری خارجی، توسعه همکاری‌های تکنولوژیک، ایجاد شرکت‌های چند ملیتی و ....
- ۵- تلاش کشورهای حوزه اقیانوس هند جهت افزایش تجارت منطقه‌ای

۱۳-۳- اصول عمدۀ اتحادیه

- گردهمایی نمایندگان دولت‌ها، تجار و دانشگاهیان با تکیه بر روحیه چند جانبه گری، بطوریکه اتحادیه بتواند در ایجاد و توسعه نوعی همکاری موثر که متنضم منافع اعضاء بر پایه اصل اجماع باشد، تلاش نماید.
- احترام به اصول تساوی حاکمیت، حفظ تمامیت ارضی، استقلال سیاسی، عدم مداخله در امور یکدیگر، همزیستی مسالمت‌آمیز و رعایت منابع متقابل.
- اتحادیه برای عضویت تمامی کشورهای متقاضی حوزه اقیانوس هند، به شرط تعهد آنان با رعایت اهداف منشور، گشوده خواهد بود.
- تصمیمات اتحادیه در تمامی سطوح و برای کلیه موضوعاتی که در آن مطرح می‌گردد بر پایه اجماع اتخاذ خواهد شد.
- موضوعات دو جانبه و هر گونه موضوعی که به نوعی موجب اختلاف و یا مانع تلاش‌های کشورهای عضو در همکاری‌های منطقه‌ای گردد از بررسی اتحادیه مستثنی خواهد بود.
- نحوه نگرش اتحادیه نسبت به حقوق و تعهداتی که اعضاء در قبال دیگر ترتیبات منطقه‌ای دارند بدون تبعیض خواهد بود.
- اتحادیه ملزم به توسعه اهداف پیش‌بینی شده بوده و هیچ‌گونه اقدامی که در تعارض با هدف آن باشد انجام نخواهد داد.

۴-۱۳-۱- اهداف اتحادیه

- رشد پایدار و متوازن منطقه اقیانوس هند و ایجاد زمینه‌های مشترک برای تحقق همکاری‌های اقتصادی منطقه‌ای.
- تمرکز بر آن نوع همکاری‌های اقتصادی که موجب خلق حداکثر فرصت‌ها برای توسعه و تامین منافع مشترک گردد. در راستای تحقق این هدف، اجرای برنامه‌هایی که باعث تسهیل آزاد سازی تجارت، تشویق سرمایه‌گذاری خارجی، تقویت همکاری‌های علمی و فنی، رونق جهانگردی و توسعه منابع انسانی گردد مورد تاکید است.
- شناسایی هر زمینه‌ای غیر از موارد فوق که مورد توافق اعضاء باشد.
- کاهش موانع تجاری و تشویق جریان آزاد تبادل کالا، خدمات، سرمایه و تکنولوژی در منطقه اقیانوس هند.
- تاکید بر اهمیت ایجاد هر گونه امکانات و روش‌هایی که موجب تسهیل آزادسازی تجارت گردد.
- تشویق برای ایجاد روابط متقابل و نزدیک بین اعضاء در زمینه‌های تجارت، صنعت، مبادلات دانشگاهی، علمی و جهانگردی با رعایت اصل عدم تبعیض در قبال تعهداتی که کشورهای عضو در ترتیبات دیگر منطقه‌ای دارند.
- توسعه همکاری‌های کشورهای عضو در جهت ارتقاء منابع انسانی از طریق نزدیک نمودن مرکز آموزشی و حرفه‌ای، دانشگاه‌ها و دیگر نهادهای آموزشی و تخصصی ممالک حوزه اقیانوس هند. به طور کلی اهداف اتحادیه در سه بخش ذیل خلاصه می‌شود:

  - ۱- آزادسازی تجاري
  - ۲- ایجاد تسهیلات تجارتی و سرمایه‌گذاری
  - ۳- همکاری‌های اقتصادی و تکنولوژیک

۴-۱۳-۵- ساختار و تشکیلات اتحادیه

ساختار اتحادیه عبارتست از:

۱۳-۵-۱- شورای وزیران

مهتمرین واحد تصمیم‌گیری می‌باشد که به طور معمول هر ۲ سال یک بار تشکیل جلسه می‌دهد و در صورت نیاز اقدام به برگزاری جلسات فوق العاده نیز می‌نماید. اولین اجلاس وزراء در تاریخ ۶ مارس ۱۹۹۷ در موریس و دومین اجلاس آن در ماه مارس ۱۹۹۹ در موزامبیک تشکیل گردید در این اجلاس جمهوری اسلامی ایران به همراه ۴ کشور بنگلادش، امارات متحده عربی، تایلند و سیشل به عنوان اعضاء جدید پذیرفته شدند.

وظایف این شورا شامل تنظیم سیاست‌های کلان و بررسی نحوه توسعه همکاری‌ها، تصمیم‌گیری پیرامون زمینه‌های جدید همکاری و بحث و تصمیم‌گیری پیرامون هر موضوعی که مورد علاقه اعضاء است می‌باشد. سومین نشست شورای وزیران نیز ۱۸-۱۹ فروردین ۱۳۸۰ (۷-۸ آوریل ۲۰۰۱) در مسقط، عمان برگزار گردید و چهارمین نشست این شورا نیز ۲۱-۲۰ مهرماه ۱۳۸۲ (۱۳-۱۲ اکتبر ۲۰۰۳) در سریلانکا برگزار گردید. بنا به پیشنهاد وزیر خارجه موزامبیک در چهارمین نشست شورای وزیران اتحادیه همکاری‌های منطقه‌ای کشورهای حاشیه آقیانوس هند (کلمبو، ۲۰-۲۱ مهر ۱۳۸۲) تصمیم بر این شد که با توجه به تحولات سریع بین‌المللی و منطقه‌ای و نیاز به تسريع در فعالیتهای اتحادیه، جلسات شورای وزیران به صورت سالیانه برگزار گردد ولی انتقال ریاست کما فی‌السابق دو سال یک بار صورت پذیرد. نشست بعدی شورای وزیران در کلمبو برگزار گردید. میزبان نشست سال ۲۰۰۵ شورای وزیران جمهوری اسلامی ایران بوده است.

۱۳-۵-۲- کمیته مقامات ارشد

شامل نمایندگانی رسمی کشورهای عضو می‌باشد. این کمیته هر زمان که مناسب تشخیص داده شود تشکیل می‌گردد و به اموری چون بررسی نحوه اجرای تصمیمات شورای وزیران، مشخص نمودن اولویت‌ها در همکاری‌های اقتصادی، همکاری با مجمع تجاری کشورهای آقیانوس هند موسوم به Indian Ocean Rim Business Forum (IORBF) و گروه دانشگاهیان کشورهای آقیانوس هند موسوم به Indian Ocean Rim Academic Group (IORAG) و سرانجام تهیه گزارش‌های دوره‌ای به منظور ارائه به شورای وزیران می‌پردازد. قرار است نشست بعدی کمیته مقامات ارشد در تاریخ ۴-۳ شهریور ۱۳۸۳ در سریلانکا برگزار گردد.

۱۳-۵-۳ - کمیته تخصصی

کمیته‌های مذکور به شرح ذیل می‌باشد:

الف) مجمع تجاری:

متشكل از بخش‌های خصوصی و نهادهای اقتصادی کشورهای عضو می‌باشد. این مجمع به عنوان یک بازوی مشورتی و اجرائی، نظرات بخش‌های خصوصی را جهت توسعه بیشتر همکاری‌های اقتصادی بین شرکتها به اجلاس مقامات ارشد ونهایتاً اجلاس وزراء ارائه می‌دهد.

ب) گروه آکادمیک :

متشكل از افراد دانشگاهی، تئوریسین‌ها و موسسات تحقیقاتی است که طی نشستهای مختلف، نظرات تئوریک خود را جهت پیشرفت برنامه‌های اتحادیه، ارائه می‌دهد.

ج) گروه کاری تجارت و سرمایه‌گذاری :

گروه کاری تجارت و سرمایه‌گذاری یکی از ارکان اتحادیه همکاری‌های منطقه‌ای کشورهای حاشیه اقیانوس هند بوده و متشكل از نماینده‌گان دولتی از بخش‌های بازرگانی کشورهای عضو می‌باشد. کمیته‌های تخصصی مذکور تاکنون چندمین نشست مذکور را برگزار نموده‌اند و آخرین نشست آنها در تاریخ ۱۷-۱۵ مهر ۱۳۸۲ در کلمبو، پایتخت سریلانکا، برگزار گردید. در ادامه نشست بعدی کمیته‌های تخصصی روزهای ۳۱ مردادماه لغایت ۲ شهریور ماه ۲۰۰۸ در سریلانکا برگزار گردد.

۱۳-۵-۴ - دبیرخانه اتحادیه

در حال حاضر، دبیرخانه اتحادیه در بندر لوئیس، پایتخت موریس واقع می‌باشد. "کایلش روی" (Kaylesh Rohi) از کشورهای موریس اولین مدیر اجرائی دبیرخانه بوده و در سومین نشست شورای وزیران، D. Dusoruth به عنوان جانشین ایشان مشخص گردید. در ساختار دبیرخانه علاوه بر پست مدیر اجرائی، دو پست مدیریت یک‌نیز وجود دارد.

در ابتدا کریمیان (معاون پیشین اداره اکو) به عنوان مدیر در دبیرخانه اتحادیه اقیانوس هند مشغول به کار بود که در حال حاضر رضوانیان در این پست مشغول به کار است و سرمدی نیز مسئولیت مدیر اجرایی را به عهده دارد.

توضیح اینکه گروه کاری تجارت و سرمایه‌گذاری طی سالهای اخیر اقدام به برگزاری نشست‌های خود با حضور نمایندگان کشورهای عضو نموده که آخرین نشست آن را در اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۷ در تهران برگزار شد. مسایل شیلاتی از جمله مواردی است که ذیل گروه کاری فوق در قابل گروه کارشناسان شیلاتی کشورهای حاشیه آقیانوس هند بررسی می‌شود و به همین منظور واحد حمایت شیلاتی (FSU) در کشور عمان مستقر شده و مسئولیت اجرای پروژه‌های مشترک و سایر همکاری‌های شیلاتی در سطح منطقه را به عهده خواهد داشت. آخرین نشست گروه کارشناسان شیلاتی در مهرماه سال ۱۳۸۷ در مسقط برگزار شد که اقدام به تنظیم پیش‌نویس آین نامه داخلی واحد حمایت شیلاتی و پیش‌بینی پروژه‌های مورد نظر برای اجرا در سطح منطقه نمود.

«فصل ۱۴»

آژانس بین‌المللی تعاون ژاپن (JICA)

^۱- ۱۴- جایکا (JICA)

هر کشور برای هدف و مسائل خاص خود نیاز به یک سری برنامه‌ریزی و عملکرد خاص برای خود دارد و یک چارچوب کاری جدید برای هماهنگی کامل اجرا پروژه‌های مختلف را در قالب تعاون و همکاری ارائه می‌دهد.

در ک این هدف با پایه‌گذاری JICA در سال ۱۹۷۴ بطور جدی آغاز شد. آغاز پایه‌گذاری سازمان های منطقه‌ای به عنوان بخش مسؤول هماهنگ کامل پروژه‌های پایگاه‌های منطقه‌ای و ملی بود. توسعه و پیشرفت این هدف خاص ملی بر در ک بیشتر وظیفه هر قسمت در کمک به این پیشرفت، جدا از چارچوب تعیین شده است. در اوایل دهه ۱۹۹۰، پایان جنگ سرد، به این معنی بود که مساله توسعه در محیط زیست و در جمعیت باید به عنوان یک مساله جهانی بازبینی شود و از سوی کمیته‌های بین‌المللی نیاز به یک واکنش یا عملکرد یکسان دارد. یکی از اهداف یک سازمان پاسخگویی به مسائل منطقه‌ای بود. در هر منطقه مشکلات مختلفی وجوددارد که در مرزهای ملی اهمیت کمی می‌یابند و این مساله می‌تواند براحتی با ایجاد قرنطینه برای جلوگیری از شیوع حل شود.

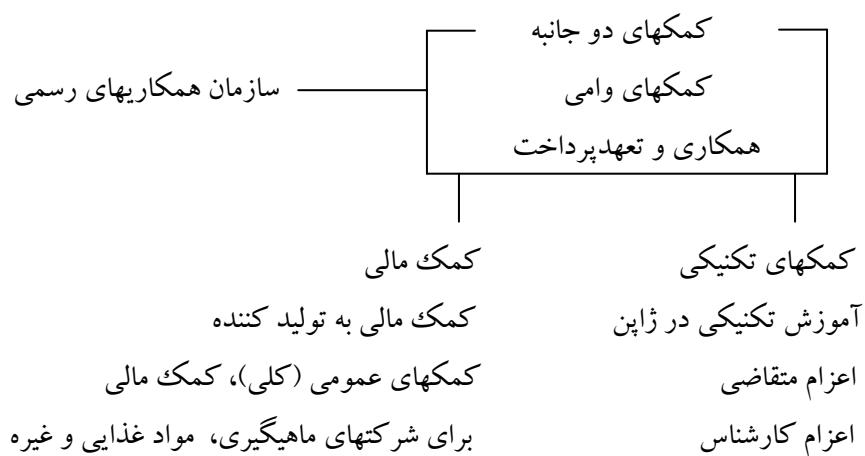
---

^۱ - Japan International Cooperation Agency

JICA به دنبال راههای جدید مختلفی برای کمک رسانی موثر به سایر کشورها بوده و این مهم را در محدوده جغرافیایی مشخص با عنوان "مناطق تحت پوشش یا محدوده" انجام می‌دهد. این مناطق تحت پوشش JICA به شرح ذیل است:

آسیای جنوب شرقی I، آسیای جنوب شرقی II، شرق آسیا، آسیای مرکزی و مغولستان، آسیای جنوب غربی و اقیانوسیه، آمریکای مرکزی و جزائر کارائیب، آمریکای جنوبی و آفریقا، خاورمیانه و اروپا. قسمت اصلی کمکهای دوگانه توسط آژانس بین‌المللی تعاون ژاپن (JICA) انجام می‌شود، در حالیکه بخش تعاونی اقتصادی فراسوی دریا (DECF) مسؤول اعطای وامهای دوگانه است.

۱۴-۲- بخش‌های سازمانی

۱۴-۳- نقش جایکا

جایکا مسئول بخش همکاری‌های تکنیکی برنامه‌های ODA ژاپن می‌باشد. همکاری‌های تکنیکی به منظور انتقال تکنولوژی و دانش است که به پیشرفت اقتصادی - اجتماعی کشورهای در حال توسعه کمک می‌کند و بدین منظور JICA برنامه‌های مختلفی طرح کرده است. JICA دارای ۱۲۰۰ کارمند است که در ژاپن و در بیشتر از ۵۰ نمایندگی آن در سایر کشورها مشغول به کار می‌باشند.

برنامه‌های جاییکا شامل موارد ذیل می‌شود:

- آموزش تکنیکی شرکای دیگر
- برنامه‌های مربوط به جوانان
- اعزام متخصصین
- طرح برنامه برای همکاری‌های فنی
- مطالعات پیشرفتی
- کمک مالی
- حضور و همکاری کارشناسان داوطلب ژاپنی درسایر کشورها
- کمک در زمان خسارت
- حمایت مهاجرین و غیرمهاجرین ژاپنی
- برنامه تحکیم روابط

۴- ODA

ODA در سال ۱۹۵۴ فعالیت خود را آغاز نمود در حالیکه در سال ۱۹۵۰ برای کمک به کشورهای آسیایی در جهت توسعه اجتماعی - اقتصادی شان به برنامه Colombo ملحق شده بود. زمانی که ژاپن در دهه ۱۹۵۰ برای بازسازی اقتصاد خود از بانک جهانی کمک دریافت می‌کرد، شروع به ارائه کمک به کشورهای درحال توسعه نمود. از آن پس هر ساله بر مسوولیت و تعهد ODA ژاپن افزوده می‌شود. همگام با این افزایش مسئولیت حرکتی تدریجی درجهت زیرپوشش بردن کشورهای خارج از آسیا در اروپای شرقی و مرکزی انجام گرفته است.

امروز، ژاپن اصلی ترین پرداخت کننده هزینه‌های شبکه ODA است و در سال ۱۹۹۲ گرداننده اصلی ۲۵ کشور مربوط بوده است. تعاون اقتصادی ژاپن بر اساس مفاهیمی چون بشردوستی و مسائل اخلاقی و اهمیت شناخت ملتها می‌باشد. دولت ژاپن با در نظر گرفتن ۴ شرط اصلی مندرج در اساسنامه ODA که در سال ۱۹۹۲ تدوین شده است، کمک‌های خود را ارائه می‌دهد.

- ۱- حفاظت محیط زیست و توسعه باید در کنار هم اتخاذ شوند.
- ۲- هر استفاده از ODA به منظور نظامی و بر هم زدن روابط بین‌الملل ممنوع است.

- باید به افزایش هزینه‌های نظامی کشورهای دریافت کننده کمک و توسعه تولید اسلحه‌های تخریب و موشک و صادرات و واردات اسلحه به منظور تقویت روابط بین دولت‌ها در راستای صلح، دوستی و همبستگی توجه کرد.
- باید به تلاش برای مردمی کردن و شکوفایی بازار اقتصادی، حمایت از حقوق اصلی مردم و میزان آزادی در کشورهای دریافت کننده کمک توجه کرد.

ODA سه بخش دارد:

- ۱- کمکهای دو جانبی (کمک‌های مالی و همکاری‌های فنی)
- ۲- وامهای دو جانبی (وامهای کمکی که بطور کلی با نام «وام بین» شناخته می‌شود).
- ۳- همکاری و تعهد پرداخت به سازمان چند جانبی اصلی.

«فصل ۱۵»

مرکز بین المللی مدیریت ذخایر آبزیان زندگی (ICLARM)

۱۵-۱۰-۱۴ (ICLARM) یکلارم

مرکز بین‌المللی مدیریت ذخایر آبزیان زنده (ICLARM) که دفتر مرکزی آن در مانیل فیلیپین قرار دارد، در پاسخ به ضرورت وجود سازمانی که بتواند هماهنگی و تسهیل اجرای پروژه‌های تحقیقاتی بلند مدت پیرامون ماهی و ذخایر آبزیان زنده را عملی سازد با هدف بهبود شرایط زندگی روستائیان محروم در کشورهای مناطق گرمسیری در حال توسعه تشکیل شد. این مرکز ابتدا به عنوان پروژه‌ای در سال ۱۹۷۳ توسط بنیاد "راکفلر"^۲ مطرح شد و سپس در سال ۱۹۷۵ با کمک موسسه تحقیقات وابسته به دانشگاه هاوایی شکل گرفت. از سال ۱۹۷۷ و همزمان با تاسیس دفتر مرکزی دائمی آن در مانیل مرکز فیلیپین بصورت یک مرکز تحقیقات علمی بین‌المللی که بصورت خودگردان، غیردولتی و غیرانتفاعی اداره می‌شود ادامه فعالیت داد. "ایکلام" از سال ۱۹۹۲ به عضویت گروه مشورتی تحقیقات کشاورزی بین‌المللی (CGIAR)^۳ درآمد.

۱۵-۲ اهداف

¹ - International Center for Living Aquatic Resources Management

²- Reckefeller Foundation

³ - Consultative Group of International Agricultural Research

- ارتقاء رفاه و استانداردهای زندگی نسل های فعلی و آینده روستائیان محروم کشورهای در حال توسعه جهان از طریق بهبود تولید، مدیریت و حفاظت از ذخایر آبزیان زنده از طریق اجرای تحقیقات بین‌المللی و فعالیت های ذیربسط با کمک موسسات تحقیقات دولتی و غیردولتی.
- بهبود مکانسیم های مدیریت از جنبه های اقتصادی - اجتماعی و بیولوژیک برای بهره‌برداری پایدار از منابع آبزیان.
- بهبود و اصلاح سیستمهای تولیدی که توانایی افزایش تولید پایدار را دارند.
- کمک به توسعه ظرفیت های ملی کشورهای عضو جهت تضمین توسعه پایدار ذخایر آبزیان.

شایان ذکر است مرکز بین‌المللی مدیریت ذخایر آبزیان زنده از حمایت مالی سازمان های بین‌المللی و برخی دولتها برخوردار بوده و سیاست های آن توسط هیات امنای این مرکز ترسیم می‌شود که اعضای آن از جامعه بین‌المللی انتخاب می‌شوند. جهت گیری اجرایی و تحقیقاتی ایکلام ر با عنایت به سیاستهایی که از طریق هیئت امنا ابلاغ می‌شود، توسط مدیر کل که بالاترین مقام اجرایی ایکلام می‌باشد، اجرا می‌گردد.

بودجه فعلی این مرکز در سال ۱۹۹۷ به ۱۲/۵۲۷ میلیون دلار برای اجرای برنامه‌های تحقیقاتی و فعالیت های وابسته تعیین گردیده است که سال آینده به ۱۵/۳۴۳ میلیون دلار و در سال ۲۰۰۰ میلادی نهایتاً به ۱۶/۹۸ میلیون دلار رسیده است. از نظر نوع فعالیت ۳۲ درصد از بودجه فعلی مرکز برای اصلاح و بهبود بهره‌وری، ۲۰ درصد برای حفاظت از محیط زیست دریایی، ۶/۵ درصد برای حفاظت تنوع زیستی، ۱۷/۶ درصد برای اصلاح سیستم های اجرایی کشورهای عضو و ۲۳/۵ درصد برای تقویت نظام های ملی و مدیریت ذخایر آبزیان اختصاص یافته است.

در حال حاضر، ایکلام دارای یک دفتر مرکزی در مانیل فیلیپین، یک مرکز آبزی پروری ساحلی در جزایر سلیمان و دو دفتر پروژه در بنگلادش و مالاوی می‌باشد.

مرکز ایکلام از نظر ارائه اطلاعات شیلاتی و کتب مرجع در مورد مدیریت ذخایر آبزیان زنده دارای شبکه های گسترده و غنی اطلاع رسانی است که اتصال آن از طریق اینترنت مقدور می‌باشد.

«فصل ۱۶»

صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی (IFAD)

۱- ۱۶- تاریخچه تشکیل ایفاد^۱ (IFAD)

ایجاد این صندوق به پیشنهاد کنفرانس جهانی غذا در رم (۱۹۷۴) صورت گرفته است. موافقت نامه تشکیل این صندوق در سال ۱۹۷۶ به تصویب ۹۱ کشور رسید و از ۳۰ نوامبر ۱۹۷۷ لازم الاجرا شد. این سازمان به طور رسمی کار خود را از ۱۱ دسامبر ۱۹۷۷ آغاز کرده است.

هدف اصلی صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی استفاده از منابع مازاد در جهت توسعه کشاورزی کشورهای در حال توسعه عضو می‌باشد. بهره‌گیری از منابع مازاد با رعایت شرایط ترجیحی صورت خواهد گرفت. وظیفه صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی ایجاد، توسعه یا اصلاح نظام تولید مواد غذایی است، همچنین این صندوق وظیفه دارد ارجحیت‌های مربوط به منابع تخصیص یافته، نیاز به افزایش مواد غذایی را تهیه کرده و در جهت بهبود تغذیه فقیرترین جمعیت‌های جهان گام بردارد.

"ایفاد" دارای ۳ دسته عضو است :

دسته اول دول عضو سازمان همکاری توسعه اقتصادی (OECD)

دسته دوم اعضای سازمان کشورهای صادرکننده نفت (OPEC)

دسته سوم سایر کشورهای در حال توسعه

---

^۱- International Fund for Agricultural Development

دول غیر عضو می‌توانند پس از تصویب عضویتشان از سوی شورای حکام والحق به موافقت نامه ایفاد به این سازمان بپیوندند.

۱۶-۲-۱ ارکان

۱۶-۲-۱ شورای حکام

این شورا از نمایندگان کلیه کشورهای عضو تشکیل می‌شود و بدین ترتیب عالی ترین رکن سازمان محسوب می‌شود. تعیین خط مشی صندوق، اصلاح اساسنامه و تصمیم‌گیری در مورد پذیرش اعضاء، تعلیق عضویت آنها، تغییر طبقه‌بندی اعضاء و .... از اختیارات شورای حکام است.

۱۶-۲-۲ هیأت اجرایی

این هیأت مسئول هدایت عملیات صندوق است و اختیاراتی را که به موجب موافقت نامه "ایفاد" و به نمایندگی از سوی شورا به آن تفویض شده اعمال می‌کند. هیأت اجرایی دارای ۱۸ عضو است، ۶ عضو اصلی از هر دسته و ۱۷ عضو علی‌البدل از سوی شورا برای یک دوره ۳ ساله انتخاب می‌شوند. تصمیمات هیأت با اکثریت سه پنجم آرای حاضر اتخاذ می‌شود، مشروط بر اینکه بیش از نصف آرای کلیه اعضاء هیأت اجرایی را شامل گردد.

۱۶-۲-۳ رئیس ایفاد

رئیس صندوق عالی ترین مقام اجرایی آن نهاد محسوب می‌شود و برای یک دوره چهار ساله توسط شورای حکام انتخاب می‌شود. انتخاب مجدد وی بلامانع است. ایفاد بدون داشتن حق رأی ریاست هیأت اجرایی را بر عهده دارد.

۱۶-۳-۱ ایران و صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی

ایران به عنوان یکی از اعضای موسس و پیشنهاد دهنده تشکیل این صندوق محسوب می‌شود و مبلغ ۱۲۴/۷۵ میلیون دلار کمک مالی نیز برای تأمین منابع اولیه صندوق تعهد کرده است (موسی زاده، ۱۳۸۴).

«فصل ۱۷»

سازمان جهانی هواشناسی^۱ (WMO)

۱- قاریچه تاسیس سازمان

سازمان بین‌المللی هواشناسی یکی از قدیمی‌ترین سازمان‌های تخصصی جهان به شمار می‌آید. این سازمان در ابتدای امر با اعضای نسبتاً محدود در سال ۱۸۷۸ ایجاد شد، و در سال ۱۹۳۹ به یک سازمان بین‌الدولی جهانی تبدیل شد. تلاش در جهت توسعه فعالیت‌ها و گسترش اعضا همچنان ادامه داشت تا این که در دوازدهمین کنفرانس سازمان جهانی هواشناسی در ۱۹۴۷ در واشنگتن اساسنامه این سازمان به تصویب رسید. اساسنامه مذکور از ۲۳ مارس ۱۹۵۰ لازم الاجرا شد.

اهم اهداف سازمان هواشناسی عبارت است از تسهیل همکاری‌های بین‌المللی در زمینه ارائه خدمات هواشناسی، مشاهدات هواشناسی، آب شناسی، مبادله سریع اطلاعات هواشناسی، استاندارد کردن هواشناسی و مشاهدات مرتبط با آن، تقویت اجرای هواشناسی در هوانوردی، کشتیرانی و غیره.

۲- ارکان سازمان

۱- کنگره جهانی هواشناسی

کنگره در حکم مجمع عمومی سازمان است و از نمایندگان کشورهای عضو تشکیل می‌شود. کنگره هر ۴ سال یک بار تشکیل، سیاست‌های کلی و خط مشی سازمان را تعیین می‌کند. انتخاب دیرکل سازمان و معاونان و همچنین انتخاب اعضای شورای اجرایی از وظایف کنگره است.

^۱ - World Meteorological Organization

۱۷-۲-۲- شورای اجرایی

این شورا رکن اجرایی سازمان است و اعضای آن از دبیر کل سازمان، معاونان او، روسای انجمن‌های هواشناسی منطقه‌ای و ۲۶ سازمان هواشناسی کشورهای عضو تشکیل می‌شود.

۱۷-۲-۳- انجمن‌های هواشناسی منطقه‌ای

سازمان دارای ۶ انجمن هواشناسی منطقه‌ای است که بوسیله کنگره در مناطق اروپا، آفریقا، آسیا، آمریکای لاتین، آمریکای شمالی و مرکزی و جنوب شرقی اقیانوس آرام ایجاد شده‌اند. این انجمن به منظور هماهنگ کردن فعالیت‌های مربوط به هواشناسی و تبادل اطلاعات مختلف تشکیل شده‌اند.

۱۷-۲-۴- کمیسیون فنی

سازمان دارای ۸ کمیسیون فنی است که هدف آنها مطالعه و دادن توصیه‌های لازم به کنگره و شورای اجرایی در زمینه مسائل هواشناسی است. این کمیسیون‌ها عبارتند از کمیسیون هواشناسی، هوانوردی، کشاورزی، دریایی، آب‌شناسی، اقلیم‌شناسی، علوم جانوری، ادوات و روش‌های دیده‌بانی و سیستم‌های پایه.

۱۷-۲-۵- دبیرخانه

دبیر کل ریاست جلسات کنگره و شورای اجرایی را بر عهده دارد و دبیرخانه خود به عنوان مرکز ایجاد هماهنگی بین هواشناسی و آب‌شناسی جهانی و تدارک اطلاعات لازم برای عموم کشورها به شمار می‌آید.

۱۷-۳- ایران و سازمان جهانی هواشناسی

دولت ایران در سال ۱۹۵۹ به عضویت این سازمان درآمده است و دارای یک دفتر نمایندگی دائمی در ژنو است. دولت ایران عضو انجمن هواشناسی منطقه آسیا نیز است. ایران هر ساله حق عضویت مشخصی پرداخت می‌کند.

«فصل ۱۸»

سازمان کشتیرانی بین‌المللی^۱ (IMO)

۱۸-۱- هدف از تشکیل سازمان

با گسترش تجارت بین‌المللی در قرن نوزدهم، عرصه دریاها به منظور استفاده کشتیرانی مورد توجه کشورها قرار گرفت. در اواسط قرن نوزدهم اقدامات چندی در زمینه عالیم دریایی و ایجاد اینمی دریایی صورت گرفت که هیچیک منجر به ایجاد قواعد بین‌المللی جامعی نگردید. با تشکیل سازمان ملل و به دنبال توسعه بیش از پیش تجارت دریایی تلاش در جهت ایجاد قواعد فراگیر در امور کشتیرانی و دریانوردی دو چندان شد.

جهت تأمین چنین هدفی، کنفرانس دریایی ملل متحد با شرکت ۳۵ کشور جهان در ۶ مارس ۱۹۴۸ در ژنو برگزار شد.

در کنفرانس مذبور سند مؤسس «سازمان مشورتی دریانوردی بین‌الدولی (IMCO)^۲» مورد تصویب قرار گرفت. سند مؤسس سازمان در ۱۷ مارس ۱۹۵۸ پس از تصویب ۲۱ کشور لازم‌الاجرا شد و فعالیت رسمی سازمان نیز از ژانویه ۱۹۵۹ آغاز شد.

در نوامبر ۱۹۷۵، مجمع سازمان با تصویب قطعنامه‌ای نام سازمان را به «سازمان کشتیرانی بین‌المللی» (IMO) تغییر داد.

¹ - International Maritime Organization

² - International Maritime Consultative Organization

هدف IMO ایجاد همکاری بین دولت‌ها در زمینه تدوین مقررات درباره انواع مسایل فنی مؤثر در کشتیرانی جاری بین‌المللی، محظوظ اعمال تعیض آمیز و محدودیت‌های غیرضروری بین‌المللی، ایجاد زمینه‌های لازم برای تبادل اطلاعات بین دولتهای عضو و ... می‌باشد (موسی زاده، ۱۳۸۴).

۱۸-۲-۱- ارکان سازمان

۱۸-۲-۱- مجمع

مجمع از کلیه نمایندگان دولت‌های عضو و وابسته و آژانس‌های تخصصی ملل متحد و همچنین نمایندگان نهادهایی که با این موافقتنامه همکاری منعقد کرده‌اند، تشکیل می‌شود. اعضای اصلی دارای حق رأی مساوی بوده و اعضای وابسته بدون داشتن حق رأی، در جلسات مجمع شرکت می‌کنند.

جلسات مجمع به دو صورت عادی و فوق العاده تشکیل می‌شود. جلسات عادی مجمع هر ۲ سال یک بار و جلسات فوق العاده آن با تقاضای $\frac{1}{3}$ اعضا و یا هر زمانی که شورای IMO مقتضی بداند، تشکیل می‌شود.

مجمع به عنوان عالی ترین رکن سازمان، اختیارات وسیعی در زمینه تصویب قوانین امور مالی و تعیین سیاست‌های اداری سازمان دارد. از سایر وظایف مجمع می‌توان بررسی گزارش‌های شوراء، تصویب بودجه و تعیین ترتیبات مالی، اتخاذ برنامه و سیاست کلی سازمان و ایجاد ارکان فرعی موقت را نام برد.

۱۸-۲-۲- شورا

شورا نهاد اداری و اجرایی سازمان است و اداره امور جاری سازمان بعده شوراست. اعضای شورا برای ۲ سال از طرف مجمع انتخاب می‌شوند و ریاست آن بعده رئیس سازمان است.

چندین نوبت، ترکیب اعضای شورای IMO تغییر پیدا کرده است. در حال حاضر و طبق قطعنامه ۱۵ نوامبر ۱۹۷۹ مجمع، اعضای شورا از ۳۲ نفر تشکیل می‌شوند. این اعضا به ۳ گروه تقسیم می‌شوند که هر یک از این گروه‌ها دارای تعدادی عضو در شورا هستند.

گروه الف: این گروه شامل کشورهایی است که دارای بیشترین ظرفیت ناوگان تجاری هستند (۸ عضو)

گروه ب: این گروه شامل کشورهایی است که دارای بیشترین منافع در تجارت و مبادلات بین‌المللی از طریق دریا هستند (۸ عضو).

گروه ج: این گروه شامل کشورهایی است که به خاطر موقعیت جغرافیایی به نحوی از خدمات دریایی بهره می‌گیرند و دارای منافع خاصی در حمل و نقل و ناوگرانی دریایی هستند (۱۶ عضو).

۱۸-۲-۳- کمیته‌های مختلف

سازمان IMO دارای کمیته‌های مختلفی است. این کمیته‌ها عبارتند از کمیته ایمنی دریانوردی، کمیته حقوقی، کمیته حفاظت محیط زیست دریایی، کمیته همکاری‌های فنی و کمیته تسهیل.

۱۸-۲-۴- دبیرخانه

دبیرخانه شامل دبیرکل و کارکنان سازمان است و مسئولیت امور اداری و اجرایی را بر عهده دارد. دبیرکل در رأس دبیرخانه قرار دارد.

۱۸-۳- ایران و سازمان بین‌المللی دریانوردی

دولت ایران طبق مصوبه ۱۳ تیر ۱۳۳۶ مجلس شورای ملی به عضویت این سازمان درآمد. دولت ایران بسیاری از قطعنامه‌ها و مقررات این سازمان را پذیرفته و پنج کنوانسیون آن را نیز تصویب کرده است.

«فصل ۱۹»

سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (UNESCO)

۱-۱۹- تاریخچه تاسیس یونسکو^۱ (UNESCO)

نخستین ساقه همکاری بین‌المللی در زمینه امور فرهنگی و آموزشی به اوایل قرن بیستم بازمی‌گردد. نخستین تلاش در این زمینه در سال ۱۹۱۳ توسط دولت هلند صورت گرفت. دولت مزبور با دعوت از دولت‌های دیگر برای شرکت در یک کنفرانس بین‌المللی در مورد آموزش و پرورش، پیش‌نویس اساسنامه یک سازمان بین‌المللی آموزشی را نیز تهیه و تنظیم کرده بود. کنفرانسی که قرار بود در سال ۱۹۱۴ تشکیل شود به علت جنگ جهانی اول هرگز تشکیل نشد. با تشکیل جامعه ملل، دولت‌های بزرگ و فرانسه پیشنهاد کردند که یک کمیسیون همکاری علمی به عنوان رکن مشورتی شورا و مجمع ایجاد شود. تشکیل چنین کمیسیونی با الحقیقت کمیته اجرایی در سال ۱۹۳۰ تقویت شد. در جهت پرثمر نمودن فعالیت‌های کمیسیون، دولت فرانسه نیز در سال ۱۹۴۲ موسسه‌ای به نام «موسسه بین‌المللی همکاری علمی» تاسیس کرد که تا جنگ جهانی دوم به فعالیت خود ادامه می‌داد.

---

^۱ - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organizations

در اثنای جنگ جهانی دوم، وزیران آموزش و پرورش متفقین که جملگی در لندن مقام گزیده بودند و همچنان به فعالیتهای فرهنگی خود ادامه می‌دادند، با تصویب قطعنامه‌ای در ۱۲ ژوئیه ۱۹۴۵ از دولت بریتانیا درخواست نمودند که کنفرانسی در مورد ایجاد یک سازمان دائم آموزش و فرهنگ در لندن ترتیب دهد. در این کنفرانس که همان سال برپاشد و ۴۴ دولت از جمله اعضای دایم شورای امنیت در آن حضور داشتند، معاهده‌ای در ۱۶ نوامبر در مورد تأسیس «سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد» (يونسکو) که مقر آن در پاریس تعیین شده بود، به امضا رسید. یونسکو در ۱۴ دسامبر ۱۹۴۶ به موجب قراردادی که با سازمان ملل متحد امضا کرد به یک سازمان تخصصی وابسته به ملل متحد تبدیل شد.

طبق ماده ۱ اساسنامه سازمان، هدف یونسکو کمک به صلح و امنیت در جهان از طریق ترویج تشریک مساعی میان ملل در امور تعلیم و تربیت و علوم و فرهنگ و همچنین تقویت احترام جهانی به عدالت، حاکمیت قانون، حقوق بشر و آزادی‌های اساسی می‌باشد.

شایان ذکر است که این اهداف نیز به موجب منشور ملل متحد برای مردم جهان بدون تمایز از حیث نژاد، زبان یا مذهب مورد تأیید قرار گرفته است (موسی زاده، ۱۳۸۴). برای رسیدن به این اهداف، یونسکو با ارائه خدمات آموزشی و ترویجی شرایطی را فراهم می‌آورد که همه کشورها بتوانند ابزارهای توسعه را خود در دست داشته باشند. کمک به بنیادهای علمی و فرهنگی که منجر به توسعه مدیریت محیط زیست، استفاده بهتر از منابع طبیعی، تشویق ارزش‌های فرهنگی، علمی، حفظ هویت میراث فرهنگی و جلوگیری از بوجود آمدن تضاد فرهنگی، توسعه ارتباطات به صورت یک جریان آزاد و اشاعه بهتر و متوازن تر اطلاعات بدون هیچگونه سلب آزادی، تشویق علوم اجتماعی به عنوان ابزار شناخت حقوقی انسانی و توسعه و بسط عدالت و صلح از جمله اهداف این سازمان می‌باشند.

در بخش آموزش، اولویت با دریافت آموزش‌های اولیه متناسب با نیازهای امروزی و نیز گسترش تحصیلات در مقاطع بالاتر می‌باشد. یونسکو همچنین به تربیت معلمان، برنامه‌ریزان و مدیران آموزشی همت می‌گمارد تا در ساختار مراکز آموزشی و مدارس کمک نمایند. در مورد علوم طبیعی برنامه‌های یونسکو شامل ۲ بخش اصلی انسان و زیست کره (بیوسفر) است. به علاوه، به منظور از بین بردن عدم تعادل موجود در نیروی انسانی فن سالار (تکنوکرات)، یونسکو در ۹۰ درصد کشورهای در حال توسعه اقدام به رفع خلاههای موجود فنی و تربیت انسانی متخصص می‌کند. کنفرانس عمومی یونسکو از نمایندگان ۱۶۶ کشور عضو هر ۲ سال یک بار به منظور سیاستگذاری برنامه‌ها و بودجه برگزار می‌شود.

در زمینه مسائل شیلات و آبزیان، یکی از کمیته‌های وابسته به UNESCO، کمیته ملی اقیانوس‌شناسی (Intergovernmental Oceanographic Commission) می‌باشد که ایران (شیلات) نیز در این کمیته عضو بوده و نماینده شیلات در جلسات ۲ ماه یک بار شرکت می‌کند. در این میان می‌توان به دیدگاههای شیلات به منظور برنامه‌ریزی برای دوره آینده کمیته و با تاکید بر پیشرفت‌های دریایی کشور به شرح ذیل اشاره نمود:

- ۱- فراهم نمودن امکان ارتباط علمی و هماهنگی بیشتر بین کلیه ارگانهای دریایی کشور
- ۲- فراهم نمودن امکان ارتباط علمی ارگانهای دریایی با کمیسیون بین‌الدول اقیانوس‌شناسی و مراکز اقیانوس‌شناسی سایر کشورها در ابعاد مختلف مطالعات دریایی.
- ۳- تعیین اولویت‌ها و نیازهای اطلاعاتی کشور در خصوص مسائل اقیانوس‌شناسی و علوم دریایی.
- ۴- همکاری و هماهنگی در جهت تشکیل بانک اطلاعات اقیانوس‌شناسی کشور با مشارکت کلیه ارگان‌های دریایی کشور
- ۵- مشترک نمودن کلیه اعضاء کمیته ملی اقیانوس‌شناسی با انتشارات علمی کمیسیون بین‌الدول اقیانوس‌شناسی (يونسکو) به منظور برخورداری ارگان‌های دریایی کشور از آخرین تحولات و اطلاعات در خصوص طرحوهای بین‌المللی و مطالعات انجام شده در زمینه مسائل دریایی.
- ۶- بررسی امکانات فیزیکی و پرسنلی و پتانسیل‌های موجود ارگان‌های دریایی کشور در جهت بهره‌برداری بهینه از توان موجود در سطح کشور در رابطه با مطالعات اقیانوس‌شناسی.
- ۷- مطلع نمودن کلیه ارگان‌های دریایی کشور از نتایج مذاکرات و تصمیمات بعمل آمده در جلسات کمیته ملی اقیانوس‌شناسی از طریق تنظیم و ارسال صورت جلسات متعاقب برگزاری جلسات کمیته.

۱۹-۲-۱- ارکان سازمان**۱۹-۲-۱- کنفرانس عمومی**

کنفرانس عمومی به عنوان عالی ترین مرجع تصمیم‌گیری در سازمان از نمایندگان تمام کشورهای عضو تشکیل می‌شود. این کنفرانس هر ۲ سال یک بار به منظور تعیین خط مشی و برنامه و بودجه سازمان تشکیل جلسه می‌دهد. عضویت در یونسکو منوط به نظر موافق شورای اقتصادی و اجتماعی و موافقت دوسوم اعضای شرکت کننده در کنفرانس عمومی است. همچنین هر دولت عضو می‌تواند با یک پیش‌آگهی یک ساله از سازمان خارج شود. به دلیل سیاست‌های مستقل یونسکو نسبت به قدرتهای بزرگ، در ۳۱ دسامبر ۱۹۸۴ ایالات متحده آمریکا و یک سال بعد در ۳۱ دسامبر ۱۹۸۵ انگلستان و سنگاپور از عضویت یونسکو خارج شدند.

۱۹-۲-۲- شورای اجرایی

این شورا از ۵۱ عضو ترکیب می‌یابد که کنفرانس عمومی از میان نمایندگان دولت‌های عضو انتخاب می‌کند. اساسنامه اولیه یونسکو پیش‌بینی کرده که اعضای شورای اجرایی نماینده دولت‌های متبع خود نخواهند بود بلکه به نمایندگی از طرف کنفرانس عمومی در شورا فعالیت خواهند داشت. لکن در سال ۱۹۵۴ اساسنامه شورا به پیشنهاد ایالات متحده آمریکا تغییر کرد و از آن پس اعضای شورا به نمایندگی از طرف دولت‌های متبع خود در شورا شرکت می‌کنند. شایان ذکر است که اصلاح اساسنامه از این نظر تأسف بار است که باعث شده است شورای اجرایی یونسکو به جای این که انجمنی از شخصیت‌های علمی برجسته جهان باشد به اجتماعی از نمایندگان دولت‌ها با منافع متفاوت و متضاد تبدیل شود.

۱۹-۲-۳- دبیرخانه

مدیرکل یونسکو ریاست دبیرخانه را که بیش از ۲۵۰۰ کارمند بین‌المللی در آن اشتغال دارند به عهده دارد و به پیشنهاد شورای اجرایی و تصویب کنفرانس عمومی به مدت ۶ سال انتخاب می‌شود. مدیرکل مسئول اجرای برنامه یونسکو است. مقر یونسکو در پاریس است.

علاوه بر ارکان مذکور، اساسنامه یونسکو به منظور همکاری‌های آموزشی، علمی و فرهنگی اهل علم و دانش کشورها، تشکیل کمیسیون‌های مرکب از نمایندگان دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی و دانشجویان ممتاز را توصیه می‌کند(موسی زاده ، ۱۳۸۴).

یادآوری میشود که یونسکو دارای دفاتر منطقه‌ای و کمیسیون‌های ملی نیز می‌باشد. دفاتر منطقه‌ای یونسکو به عنوان بخشی از دبیرخانه سازمان و به منظور جلوگیری از تمرکز بیش از حد کارها در دبیرخانه مرکزی، در ۴ منطقه آسیا – اقیانوسیه (بانکوک)، آفریقا (داکار)، آمریکای لاتین (سانتیاگو) و کشورهای عربی (بیروت) تأسیس شده است. دفاتر منطقه‌ای در عین برخورداری از استقلال داخلی تحت ناظارت دبیرخانه یونسکو قرار دارند. این دفاتر بر حسب نوع فعالیت و اختیارات خود می‌توانند دفاتر زیر منطقه‌ای دیگری به وجود آورند.

کمیسیون‌های ملی یونسکو در کشورهای عضو تشکیل می‌شود و این کمیسیون‌ها رابط بین یونسکو و سازمان‌های تربیتی، فرهنگی و آموزشی کشورهای عضو می‌باشند. کمیسیون‌های ملی مسئول پیگیری اجرای هدفها و برنامه‌های یونسکو در کشور ذیربطری و مرکز عمل و اداره و هماهنگی برنامه‌های یونسکو در محدوده جغرافیایی صلاحیت خود هستند. تأسیس کمیسیون ملی در هر کشور عضو، اقدامی دولتی است که به اقتضای تصمیم دولت مربوط ممکن می‌شود و از لحاظ حقوقی کاملاً مستقل، نیمه دولتی و یا کاملاً وابسته به دولت می‌باشد (موسی زاده، ۱۳۸۴).

۳-۱۹- رسالت اصلی و اولویت‌های یونسکو در ایران و جهان

[اقتباس از (موسی زاده، ۱۳۸۴)]

آموزش:

آموزش همگانی، سوادآموزی، آموزش برای توسعه پایدار، آموزش فرآگیر، علم و فن آوری، آموزش فنی و حرفه‌ای، آموزش عالی، تربیت بدنی و بهداشت مدارس علوم طبیعی:

مدیریت آب و اکوسيستم، تنوع زیستی، محیط زیست، اقیانوس‌ها، زمین‌شناسی، علوم پایه، علوم مهندسی، سیاست علمی، کاهش بلایای طبیعی و منابع انرژی قابل احیا ارتباطات و اطلاعات:

دسترسی به اطلاعات، توسعه کیفی، آزادی بیان، توسعه رسانه‌ها، برنامه‌های بین‌المللی برای توسعه ارتباطات و اطلاعات برای همه زمینه‌های تخصصی:

اخلاق علمی و فن آوری با تأکید بر اخلاق زیست محیطی، توسعه پایدار، مردم بومی و جزایر کوچک.

«فصل ۲۰»

برنامه عمران ملل متحد^۱ (UNDP)

۱- قاریخچه

برنامه توسعه (عمران) ملل متحد شبکه جهانی سازمان ملل برای توسعه است. این برنامه کشورها را به دانش، تجارب و منابع یکدیگر پیوند داده و از ایجاد تحول در آنها با هدف کمک به مردم برای سازندگی بهتر حمایت می‌کند. برنامه توسعه ملل متحد در حال حاضر در ۱۶۶ کشور جهان فعالیت دارد و آنها را در تدوین و اجرای راهکارهای بومی ایران مقابله با چالش‌های جهانی و ملی در زمینه توسعه یاری می‌دهد. این کشورها نیز برای دستیابی به توسعه و افزایش توانمندیهای خود از امکانات برنامه توسعه ملل متحد و طیف گسترده نهادهای همکار با آن استفاده می‌کنند. این سازمان در سال ۱۹۶۵ (۱۳۴۴) با رأی مجمع عمومی سازمان ملل متحد تأسیس شد و دفتر مرکزی آن در نیویورک مستقر گردید. نماینده مقیم برنامه توسعه ملل متحد در هر کشوری مسئولیت هماهنگی کل نظام ملل متحد در آن کشور در امر توسعه را نیز داراست و برای استفاده موثرتر از منابع سازمان ملل متحد و کمکهای بین‌المللی تلاش می‌کند.

---

^۱ - United Nations Development Programme

۲۰-۲-۱- ارکان**۲۰-۲-۱- شورای حکام**

این شورا دارای ۴۸ عضو است. دوره عضویت دولت‌های عضو ۳ سال است. اعضای شورای حکام بوسیله شورای اقتصادی و اجتماعی انتخاب می‌شوند. اعضای مذکور بر مبنای توزیع جغرافیایی مناسب به شرح زیر انتخاب می‌شوند:

کشورهای در حال توسعه: ۲۷ کرسی (۱۱ کرسی برای کشورهای آفریقایی، ۹ کرسی برای کشورهای آسیایی و یوگسلاوی و ۷ کرسی برای کشورهای آمریکای لاتین).

کشورهای توسعه یافته: ۲۱ کرسی (۱۷ کرسی برای کشورهای اروپای غربی و سایر کشورها و ۴ کرسی برای کشورهای اروپای شرقی)

۲۰-۲-۲- مدیریت

دیرکل سازمان ملل متحد ضمیم مشورت با شورای حکام مدیر برنامه عمران ملل متحد را تعیین می‌کند. این انتصاب باید به تایید مجمع عمومی نیز برسد.

۲۰-۲-۳- برنامه‌های وابسته

برنامه‌های وابسته این سازمان که عموماً تحت عنوان صندوق‌های ویژه فعالیت می‌کنند، عبارتند از:

۱- صندوق توسعه سرمایه ملل متحد^۱

۲- صندوق ویژه ملل متحد برای کشورهای در حال توسعه فاقد ساحل^۲

۳- صندوق موقتی ملل متحد برای علوم و تکنولوژی در جهت توسعه

۴- صندوق جمیعت ملل متحد

۵- صندوق توسعه ملل متحد برای زنان

۶- صندوق امنی برای کشورهای مستعمره و مردم آن کشورها

۷- صندوق ملل متحد برای کاوش منابع طبیعی

^۱ - U. N. Capital Development Fund

^۲ - U. N. Fund for land – Locked Developing Countries

- ۸- صندوق ملل متحد برای کمک به جبهه آزادی بخش
- ۹- "گروه کاری بین‌الدولی ویژه"^۱ برای همکاری‌های فنی میان کشورهای در حال توسعه
- ۱۰- واحد داوطلبانه ملل متحد
(اقتباس از موسی زاده، ۱۳۸۴).

بیشترین بخش بودجه این برنامه از محل کمکهای داوطلبانه کشورهای عضو تأمین می‌گردد. بطوریکه در سال ۱۹۹۱، رقم موجودی این سازمان به یک و نیم میلیارد دلار رسید. قسمت اعظم بودجه عمران ملل متحد صرف تأمین هزینه‌های عمرانی می‌گردد که از طریق برنامه‌های ۵ ساله همکاری فنی بین UNDP و کشورها به امضاء می‌رسد. هدف این برنامه‌ها کمک به کشورهای در حال توسعه جهت نیل به خود کفایی از طریق شکوفا ساختن استعدادهای انسانی، توسعه زیرساختهای اقتصادی و فنی و انتقال فن‌آوری مناسب است. این برنامه به منظور تقویت مدیریت دولتی، آموزش نیروی انسانی و انتقال فن‌آوری، بیش از شش هزار پروژه را اجرا کرده و برای اجرای آنها، به تأمین منابع مالی و نیروی انسانی می‌پردازد. بخش اعظم این پروژه‌ها در زمینه کشاورزی، جنگل، آبیاری، بهداشت محیط، انرژی، زمین‌شناسی، صنعت، اصلاح اراضی، تحصیلات، حمل و نقل، ارتباطات، بهداشت، مسکن، تجارت و توسعه مبادله از جمله بنگاه‌هایی (آژانس) که با UNDP همکاری می‌کنند عبارتند از: سازمان بین‌المللی دریانوردی (IMO)، سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (FAO)، کمیسیون بین‌المللی اقیانوس‌شناسی (IOC) و سازمان بین‌المللی کار (ILO).

به منظور اجرای پروژه‌هایی که بودجه آنها از سوی UNDP تأمین می‌گردد، یک کمیته سه جانبه برقرار می‌شود. به این ترتیب که دولت میزبان بنگاه تخصصی ملل متحد (به عنوان مثال بخش ماهیگیری فائو) و UNDP در اجرای پروژه همکاری دارند. مسئولیت اجرای پروژه با دولت میزبان است و مدیریت فنی به عهده بنگاه اجرایی است که در مقابل دولت مورد نظر و UNDP که هزینه اجرای پروژه را تأمین می‌نماید، مسئول است.

در تنظیم برنامه کشوری، UNDP سه مرحله را ترسیم کرده است:

۱) دولت احتیاجات عمرانی، اولویتها و برنامه‌های سرمایه‌گذاری خود را تجزیه و تحلیل می‌نماید.

^۱ - Special Intergovernmental Working Group

(۲) تجزیه و تحلیل تفصیلی از بخش‌های مختلف انجام شده و امکانات و کمبودها در زمینه دانش فنی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این مرحله بنگاه اقدام به اعزام هیئت برنامه‌ریزی جهت انجام مشورت و تدوین پروژه می‌نماید.

(۳) مشخص نمودن نیازها در سطح پروژه و تعیین و توزیع نهادهایی که باید از طریق همکاری های فنی "UNDP" در یک چارچوب زمانی مشخص ارائه گردد. پس از آن، تنظیم و تدوین برنامه‌های زمانبندی شده برای فعالیت‌های پروژه و استفاده از منبع مالی در طول زمان اجرای پروژه مشخص می‌گردد.

۳-۲۰- رسالت اصلی و اولویت‌ها در ایران و جهان

رهبران جهان در سپتامبر سال ۲۰۰۰ در اجلاس هزاره ملل متحد برای تحقق مجموعه‌ای از هدف‌ها در زمینه مبارزه با فقر، گرسنگی، بیماری، بی‌سودایی، نابودی محیط زیست و تبعیض علیه زنان در فاصله زمانی سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۵ به توافق رسیدند. این هدف‌ها، که محور دستور کار جهانی قرار گرفته‌اند، "آرمان‌های توسعه هزاره" نامیده شدند. برنامه توسعه ملل متحد، به عنوان شبکه جهانی توسعه سازمان ملل، تلاش‌های جهانی و ملی را برای رسیدن به هدف‌های هزاره مرتبط با آنها هماهنگ می‌کند.

۴-۲۰- اولویت‌های اساسی

(۱) کمک به کشورها در زمینه دست یابی به آرمان‌های توسعه هزاره و کاهش فقر انسانی

(۲) توسعه و تحکیم حکومت مداری خوب و حقوق بشر

(۳) حفظ و پایداری محیط زیست و استفاده بهینه از منابع انرژی برای توسعه پایدار

(۴) تقویت ظرفیت‌های ملی در پیشگیری از بحران‌ها، بلایا و بازسازی.

(۵) پیشگیری از گسترش بیماریها به عنوان چالشی در مقابل توسعه

برنامه کشوری برنامه توسعه ملل متحد در جمهوری اسلامی ایران برای سالهای ۱۳۸۴-۱۳۸۸ که در راستای اولویت‌های برنامه پنج ساله ملی توسعه کشور و همچنین "چارچوب همکاری توسعه نظام ملل متحد" در ایران تنظیم شده است نیز عمدتاً بر ظرفیت سازی و توانمندسازی کشور در جهت دست یابی به

اهداف توسعه هزاره، تقویت حکومت دموکراتیک، بهبود برنامه‌های اقتصادی، ایجاد اشتغال، توسعه پایدار، مدیریت بلایای طبیعی و بهینه سازی مصرف انرژی تأکید دارد.

«گزارش جهانی توسعه انسانی» که همه ساله به کوشش برنامه توسعه ملل متعدد منتشر می‌شود، ضمن مقایسه کشورهای جهان از لحاظ پیشرفت در شاخص‌های توسعه انسانی، در بردارنده تحلیل‌های نو، پیشنهادات صریح و بحث برانگیز و همچنین روش‌های پایش میزان پیشرفت توسعه انسانی در کشورها است.

۲۰-۵- اهم فعالیتها در جمهوری اسلامی ایران

برنامه توسعه ملل متعدد، به معرفی نمونه‌های موفق و جهانی برنامه‌های فقرزدایی می‌پردازد و در تدوین برنامه‌های راهبردی ملی کاهش فقر، به دولت یاری می‌رساند. از رسالت‌های دیگر برنامه توسعه ملل متعدد، ترویج و تحکیم حکومت داری دموکراتیک و حقوق بشر در کشورهای است. در این راستا، این دفتر با همکاری طیف گسترده‌ای از نهادهای دولتی و جامعه مدنی در جهت ایجاد ظرفیت و توانمندسازی مراکز حقوق بشر وابسته به دانشگاه‌ها و موسسات دولتی و سازمان‌های جامعه مدنی فعال در زمینه حقوق بشر ارتقای برابر اجتماعی با تاکید بر نفی کلیه اشکال خشونت و بی‌عدالتی، ترویج آزادی اندیشه، بیان و سیاسی، وهمانگی و تطابق کشور با معیارها و نظام‌های حقوق بشر بین‌المللی می‌کوشد. برنامه توسعه ملل متعدد، همچنین با قوه قضاییه و مجلس شورای اسلامی در زمینه های آموزشی و پژوهشی همکاری دارد.

برنامه توسعه ملل متعدد در ایران در مهار چالش‌های زیست محیطی و عمل به تعهدات مربوط به انجام پیمان‌های بین‌المللی در زمینه بیابان زدایی، حفظ تنوع زیستی و گونه‌های در حال انقراض، کاهش گازهای گلخانه‌ای، کاهش آلاینده‌های آلی پایدار، حذف مواد مخرب لایه ازون و حفاظت از آب‌های بین‌المللی یاری می‌دهد. بخشی از برنامه‌های زیست محیطی دفتر توسعه ملل متعدد به "برنامه اعتبارات خرد تسهیلات جهانی محیط زیست" اختصاص دارد که از فعالیت‌های مربوط به حفاظت از محیط زیست با تکیه بر مشارکت گروه‌های محلی از طریق اعطای وام‌های کوچک حمایت می‌کند (موسی‌زاده، ۱۳۸۴).

«فصل ۲۱»

سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO)

^۱- تأسیس یونیدو (UNIDO)

در ابتدای تأسیس سازمان ملل متحد، اغلب کشورهای در حال توسعه که بتازگی مراحل ضد استعماری را پشت سر گذاشته بودند، هنوز وارد مرحله صنعتی شدن نشده بودند. به منظور ارائه کمک‌های صنعتی، سازمان ملل متحد برنامه‌های متعددی را در این زمینه دنبال کرد که از آن جمله می‌توان به "برنامه سازمان ملل برای کمک‌های توسعه (۱۹۴۸)"، "صندوق مخصوص سازمان ملل" (۱۹۵۸) و "کمیته توسعه صنعتی" (۱۹۶۰) اشاره کرد. از آنجا که هیچیک از این برنامه‌ها، پاسخگوی نیازهای صنعتی کشورهای در حال توسعه نبود، سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (یونیدو) در ژانویه ۱۹۶۷ از سوی مجمع عمومی به عنوان یک رکن فرعی مجمع ایجاد شد.

در دومین کنفرانس عمومی یونیدو در لیما (پرو) در سال ۱۹۷۵، تصمیم گرفته شد تا سازمان مزبور تغییر وضعیت داده و از یک رکن فرعی مجمع عمومی به یک سازمان تخصصی تبدیل شود. به منظور تحقق این امر، سازمان ملل متحد در ۱۹۷۹ اقدام به برگزاری کنفرانس تام‌الاختیاری برای تهیه و تنظیم اساسنامه جدید کرد. متن اساسنامه که متناسب با تأسیس سازمان توسعه صنعتی ملل متحد به عنوان یک سازمان

---

^۱ - United Nations Industrial Development Organization

تخصصی بود در ۸ آوریل ۱۹۷۹ به تصویب کنفرانس رسید. در اول ژانویه ۱۹۸۵، پس از تصویب ۸۰ دولت، اساسنامه مزبور لازم الاجرا شد. در همان سال، با امضای قراردادی بین این سازمان و سازمان ملل متحد، یونیدو، شانزدهمین سازمان تخصصی ملل متحد شد. طبق اساسنامه یونیدو، هدف این سازمان گسترش توسعه صنعتی است. فعالیت‌های یونیدو به دو صورت مستقل و هماهنگ کننده صورت می‌گیرد. فعالیت‌های مستقل یونیدو عبارتند از جمع‌آوری و ارسال اطلاعات مربوط به فن‌آوری و تعلیم کارشناسان صنعتی. علاوه بر این، یونیدو به عنوان مرکزی هماهنگی کننده در وین فعالیتهای صنعتی سیستم سازمان ملل متحد را انجام داده و با سایر نهادهای سازمان ملل از قبیل آنکتاد (UNCTAD) = کنفرانس تجارت و توسعه ملل متحد) و کمیسیون‌های اقتصادی منطقه‌ای، همکاری نزدیک دارد.

۲۱-۲-۱-۱ اد کان سازمان

۲۱-۲-۱-۲ مجمع عمومی

مجمع عمومی یا کنفرانس عمومی با شرکت کلیه اعضا هر ۲ سال یک بار تشکیل می‌شود و تعیین سیاست‌های کلی سازمان و تصویب موافقت‌نامه‌ها از اختیارات کنفرانس عمومی است. اولین اجلاس کنفرانس عمومی در ۱۹۸۵ در وین برگزار شد. این مجمع ۱۶۰ عضو دارد.

۲۱-۲-۲-۱ هیأت مدیره

این هیأت که از ۵۳ عضو تشکیل می‌شود بر اساس اصل توزیع جغرافیایی عادلانه کنفرانس عمومی برای ۴ سال انتخاب می‌شود و اجلاس آن سالی یک بار تشکیل می‌شود. وظیفه اصلی هیأت مدیره اجرای مصوبات کنفرانس عمومی و نظارت بر نحوه اداره تصمیمات آن است. ایران عضو هیأت مدیره یونیدو است و از سال ۱۳۶۹ نیز به مدت ۴ سال به عنوان نائب رئیس هیأت مدیره انتخاب گردیده و مدت ۲ سال نیز ریاست هیأت مدیره را عهده‌دار بوده است.

کمیته برنامه و بودجه

کمیته مزبور دارای ۲۷ عضو است که توسط کنفرانس عمومی یونیدو و برای مدت ۲ سال و برمبنای اصل توسعه جغرافیایی عادلانه انتخاب می‌شود. بودجه سازمان و برنامه کاری آن توسط کمیته تهیه و به هیأت مدیره تسلیم می‌شود. هیأت مذکور پس از بررسی و تأیید، آن را به تصویب نهایی کنفرانس عمومی می‌رساند. کمیته برنامه و بودجه سالی ۲ بار تشکیل جلسه می‌دهد. لازم به ذکر است که بودجه جاری یونیدو در ۹۱-۱۹۹۰ حدود ۱۵۷ میلیون دلار بوده است.

۴-۲-۲- دبیرخانه

دبیرخانه دارای مدیر کل و معاون مدیر کل و مدیران و سایر کارکنان است. مدیر کل دبیرخانه از طرف کنفرانس عمومی برای مدت ۴ سال انتخاب می‌شود و مجدداً قابل انتخاب است. در مورد نقش یونیدو در نظام نوین اقتصادی بین‌المللی باید خاطر نشان ساخت که این سازمان جایگاه خاصی در روند صنعتی کردن کشورهای در حال توسعه دارد. اهمیت صنعتی کردن کشورهای در حال توسعه زمانی مشهود می‌شود که دریاییم جمعیت کشورهای اخیر با بیش از ۷۰ درصد از کل جمعیت جهان فقط ۷ درصد از کل محصولات صنعتی دنیا را تولید می‌کنند. سهم بخش‌های صنعتی در تولید ناخالص داخلی در کشورهای صنعتی بین ۳۰ تا ۴۰ درصد است. در حالیکه این رقم در اغلب کشورهای در حال توسعه زیر ۱۰ درصد می‌باشد. لذا کشورهای در حال توسعه، در نظر دارند که از کنفرانس‌های عمومی یونیدو به عنوان سکویی برای تسريع در روند صنعتی کردن در چارچوب نظام نوین اقتصاد بین‌المللی استفاده کنند. در دومین کنفرانس عمومی در لیما در سال ۱۹۷۵ بر اساس قطعنامه‌ای تصمیم گرفته شد که سهم کشورهای در حال توسعه در کل تولیدات صنعتی جهان به ۲۵ درصد در سال ۲۰۰۰ افزایش داده شود. در سومین کنفرانس عمومی در سال ۱۹۸۰ دردهلی نو، خواستهای کشورهای در حال توسعه به طور کلی از طرف کشورهای صنعتی رد شد. پیشنهاد کشورهای در حال توسعه برای تأسیس صندوقی سرمایه ای برای تسريع بخشیدن به روند صنعتی کردن با موافقت کشورهای صنعتی مواجه نشد. با عضویت قریب ۷۰ کشور، یونیدو یک مجمع منحصر به فرد جهت بحثهای کلی راجع به توسعه صنعتی است و به عنوان یک واسطه امین در توسعه مشارکت‌های صنعتی بین‌المللی در جهت منافع کشورهای عضو عمل می‌کند.

يونیدو در خانواده سازمان ملل به عنوان یک آژانس تخصصی دارای تجارب خاص صنعتی در زمینه‌های مختلف صنعت بوده و برخوردار از منابع انسانی کارآمد و متخصص می‌باشد. یونیدو به منظور ایجاد وظایف در مقر خود در وین دارای تعداد قابل توجهی متخصص در زمینه‌های مختلف، اقتصاددان و کارشناس تکنولوژی و محیط زیست، شبکه‌های توسعه خدمات سرمایه‌گذاری و نیز تعدادی کارشناس و مشاور بین‌المللی است.

مقر این سازمان در شهر وین در کشور اتریش قرار دارد. دفتر یونیدو در ایران در سال ۱۹۹۹ با هدف پشتیانی از اولویت‌های صنعتی دولت ایران افتتاح شد و در این راستا به برقراری ارتباط نزدیک با وزارت خانه‌ها، ارگانهای دولتی و خصوصی، سازمان‌های تحقیقاتی و همچنین بخش خصوصی مبادرت ورزیده است.

۲۱-۳ - اولویتها

به منظور پاسخگویی موثر به درخواست‌های متقاضیان، یونیدو فعالیت‌های خود را در ۵ اولویت اصلی متمرکز نموده است:

- سیاستگذاری، راهبری و نهادینه نمودن و حرکت به سوی یکپارچگی در اقتصاد جهانی
- محیط زیست و انرژی
- تقویت شرکت‌های کوچک و متوسط از نظر سیاستگذاری، شبکه سازی و حمایت موثر، نوآوری، بهره‌وری و کیفیت گرایی در عرصه رقابت‌های بین‌المللی.
- اطلاعات صنعتی، سرمایه‌گذاری و توسعه تکنولوژی
- ایجاد ارتباط بین صنعت و کشاورزی در آفریقا و کشورهای کمتر توسعه یافته

۲۱-۴ - بودجه

بودجه این سازمان از محل حق عضویت کشورهای عضو و نیز مقدار قابل توجهی از بودجه طرحهای یونیدو از طریق اعتبارات برنامه عمران ملل متحد (UNDP) و اعتبارات خدمات ویژه صنعتی (SIS) تأمین می‌گردد. به عنوان مثال، در سال ۱۹۹۵ منابع پروژه‌های مصوب مربوط به صندوق توسعه صنعتی ۲۴/۷ میلیون دلار و صندوق امانی (TRUST FUND) که برای اجرای پروژه‌های خاص می‌باشد بالغ بر ۸/۵

میلیون دلار و پروژه‌های مربوط به پروتکل مونترال بالغ بر ۳۷ میلیون دلار بوده است. در شرایط فعلی یونیدو بالغ بر ۲۰۰ قرارداد با ارزش ۱۴ میلیون دلار را منعقد نموده و سفارش تجهیزاتی به ارزش ۲۰ میلیون دلار در سال را انجام می‌دهد. بالغ پرداختی سالیانه یونیدو باست پروژه‌های آموزشی، سفرهای مطالعاتی و آموزشی تقریباً بیش از ۱۴ میلیون دلار می‌باشد.

۲۱-۵- توانایی‌های یونیدو برای همکاری با شیلات

از جمله مراکز بین‌المللی وابسته به یونیدو "مرکز بین‌المللی مهندسی ژنتیک و تکنولوژی زیستی" (ICGEB)^۱ است که از سال ۱۹۹۵ به صورت یک سازمان بین‌المللی مستقر درآمده است که می‌تواند در کنار شبکه‌ها و مراکز صنعتی وابسته به یونیدو، شیلات ایران را در جریان پیشرفت‌های علمی - صنعتی برای بهتر استفاده کردن از ذخایر خدادادی آبزیان قرار دهد. در حال حاضر، سازمان شیلات ایران در صدد بهره‌برداری از توانائی‌های آموزشی خود جهت انتقال تجربیات فنی یونیدو به کشورهای در حال توسعه در منطقه خلیج فارس و دریای عمان از سویی و کشورهای تازه استقلال یافته آسیای مرکزی و حاشیه دریای خزر از سوی دیگر است که در صورت تحقق این همکاری جدید می‌توان با استفاده از فضای آموزشی و لوازم کمک آموزشی شیلات به برگزاری دوره‌های آموزشی - تخصصی صنعتی مربوط به شیلات در مراکزی نظیر میرزاکوچک خان و مرکز آموزش عالی علوم و صنایع شیلاتی بوشهر با حضور اساتید یونیدو و شرکت فراغیرانی از ایران و سایر کشورهای منطقه پرداخت. در گذشته نیز پروژه مشترکی با عنوان پایلوت پلت عمل آوری ماهی کیلکا در دست انجام بوده که با جلب یونیدو، مجدداً با ۵۰ درصد افزایش بودجه آغاز گردیده است.

شایان ذکر است که پس از خروج آمریکا و تعدیل بودجه یونیدو، در حال حاضر ایران که عضو هیات مدیره یونیدو می‌باشد، متعهد به پرداخت ۶۴ درصد از بودجه جاری این سازمان است که سالانه کمتر از ۶۰۰ هزار دلار است. کشورمان در سال ۱۹۹۵ با دریافت ۴/۶۹۳ میلیون دلار خدمات فنی، تکنولوژیکی از طریق سازمان بین‌المللی بین کشورهای دریافت کننده این خدمات در رده سوم بوده و به لحاظ فعالیتهای سیاسی، تکنولوژیکی و حضور موثر در جلسات سازمانی و کاری یونیدو نمایندگی کشورمان در وین

^۱ - International Center for Genetic Engineering & Biotechnology

یکی از فعالترین هیات‌های نمایندگی کشورهای عضو می‌باشد که امکان بهره‌برداری از این سازمان را توسط شیلات دوچندان می‌کند (امامی و ولی نسب، ۱۳۷۸).

در ارتباط با رسالت اصلی و اولویت‌های یونیدو در ایران و جهان شایان ذکر است که سازمان توسعه صنعتی ملل متحده (یونیدو) آژانسی تخصصی است که تلاش خود را بر محور فقر زدایی از راه تقویت رشد بهره‌وری متمرکز کرده است. این سازمان به کشورهای در حال توسعه و دارای اقتصاد در حال گذر کمک می‌کند تا از روند اقتصاد جهانی دور نباشند. این سازمان به کار بسیج دانش، مهارت‌ها، اطلاعات و فن‌آوری برای پیشبرد اشتغال مولد، اقتصاد رقابتی و محیط زیست سالم مبادرت می‌ورزد. یونیدو در چارچوب عمومی سازمان ملل متحده، مسئولیت ارتقای توسعه صنعتی در کشورهای در حال توسعه را بر عهده دارد. یونیدو در بسیاری از نقاط جهان دارای دفاتر ارتقای سرمایه‌گذاری و فناوری، دفاتر کشوری و منطقه‌ای، برای پیشبرد اهداف خود است و برای تقویت و افزایش تولیدات صنعتی، ترویج دانش فنی و مهارت‌های فن‌آوری، در این زمینه‌ها حضوری فعال دارد.

برنامه جامع یونیدو در جمهوری اسلامی ایران بر محور ۵ هدف راهبردی تنظیم شده است:

- ۱) ظرفیت سازی بنیادی برای ترویج توسعه بخش خصوصی و خدمات پشتیبانی از واحدهای کوچک و متوسط اقتصادی
- ۲) تأمین کمک برای نوسازی صنایع کشاورزی ایران
- ۳) توسعه چارچوب‌های اداری برای افزایش سرمایه‌گذاری
- ۴) بالا بردن قابلیت رقابت‌پذیری صنایع ایران از راه نوسازی و بازنویسی قوانین و مقررات
- ۵) بهینه سازی مصرف انرژی در سطح ملی و در صنایع منتخب.

در زمینه محیط زیست یونیدو عهده‌دار مجموعه‌ای از برنامه‌های از توسعه پروتکل مونترال تامین مالی می‌گردد. در زمینه جایگزینی مواد نابود کننده لایه اوزن مذاکرات با دولت ایران برای ایجاد برنامه‌های جامع درباره کاهش آلاینده‌های ارگانیک پایدار (پیمان نامه استکهلم) در جریان است. شایان ذکر است که جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۵۹ اساسنامه جدید یونیدو را امضا کرد. پس از تصویب آن در ۱۳۶۶، در همان سال طی دومین کنفرانس عمومی یونیدو به عنوان یک موسسه تخصصی جدید، این کشور رسماً به عضویت سازمان مزبور درآمد.

۲۱-۶- تاریخچه مرکز ملی تحقیقات فرآوری آبزیان

در چارچوب موافقت نامه‌ای که در سال ۱۳۷۲ به منظور تولید و بهره برداری از آبزیان (بخصوص ذخایر ماهی کیلکا) بین شیلات ایران و برنامه عمران سازمان ملل متحد UNDP به امضاء رسید کارشناسان سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (يونیدو) از کشورهای انگلستان و هلند در تابستان ۱۳۷۳ به کشور وارد شده و پس از انجام مکاتبات و تبادل نظر با کارشناسان معاونت های صید و صنایع شیلاتی و شرکت صنایع کلیکا گزارشی برای احداث یک واحد پایلوت یا واحد مدل فرآوری ماهی کیلکا و سایر آبزیان را به شیلات ایران ارائه نمودند. مرکز ملی تحقیقات فرآوری آبزیان شیلات ایران در مهر ماه ۱۳۷۶ عملیات اجرایی آن آغاز گشته و در اردیبهشت ۱۳۸۰ به بهره‌برداری رسید. در مهر ماه ۱۳۸۱ با حضور ریاست محترم جمهوری در استان گیلان توسط وزیر وقت جهاد کشاورزی رسماً افتتاح گردید. هدف از ایجاد این مرکز معرفی تکنولوژی نوین فرآوری ماهی در سواحل ایرانی دریای خزر می باشد. در این راستا یک مرکز ترویجی فرآوری ماهی با امکانات تحقیقاتی- آموزشی در استان گیلان، حومه بندر انزلی احداث گردید. در این مرکز بطور خاص ترویج تکنولوژی فرآوری و بسته بندی ماهی و سایر آبزیان، همچنین روش‌های نوین کنترل کیفیت و آموزش به صاحبان صنایع در نظر گرفته شده است. این مرکز با تمهیدات بعمل آمده به عنوان یکی از مراکز تحقیقات در موسسه تحقیقات شیلات ایران سازماندهی گردیده و از نیمه مهر ماه ۱۳۸۲ رسماً به موسسه تحقیقات شیلات ایران ملحق گردید تا تحت ناظارت و مدیریت موسسه خدمات خود را ارائه نماید.

۲۱-۶-۱- اهداف و وظایف مرکز ملی پس از الحاق به موسسه تحقیقات شیلات ایران

- * تنوع بخشی به فرآورده های غذایی از آبزیان با تاکید بر استفاده از آبزیان پرورشی و دریایی
- * تحقیق و مطالعه به منظور شناسایی و معرفی منابع بالقوه مورد استفاده در تولید فرآورده های شیلاتی (مواد اولیه، ماشین آلات، مواد افزودنی و ...)
- * تحقیق و مطالعه با هدف کاهش ضایعات و دور ریز آبزیان و بهینه سازی مصرف آنها
- * شناسایی و معرفی انواع فرآورده های قابل تولید از ضایعات و دور ریز آبزیان
- * تحقیق و مطالعه در زمینه شناسایی و معرفی انواع فرآورده های تولیدی (غذایی، بهداشتی) از آبزیان

- * انجام طرحهای تحقیقاتی و مطالعاتی به منظور دستیابی به روشهای هر چه دقیق تر ارزیابی کیفیت آبزیان و فرآورده‌های شیلاتی
- * تحقیق و مطالعه در زمینه ارتقاء کیفیت، بازار پسندی (بازارهای داخلی و خارجی) و بهبود عمر ماندگاری فرآورده‌های شیلاتی
- * انجام تحقیقات و مطالعات جهت کاهش هزینه‌های تولید و افزایش ارزش افزوده و درآمد صید و صنایع شیلاتی
- * بررسی و توصیف روند تغییرات و تحولات بخش صنایع شیلاتی کشور، جهان و تحقیقات وابسته

۲۱-۶-۲- امکانات اولیه مرکز

این مرکز در زمینی به مساحت ۵۴ هزارمتر مربع در کیلومتر ۱۱ محور انزلی به آستانه احداث گردیده و دارای یک ساختمان تولید به مساحت ۱۳۵۰ متر مربع شامل اطاق دریافت ماهی، پیش سرد کن، سالن فرآوری، اطاق بسته بندی، تونل انجام ۴۰- درجه به ظرفیت ۱۰ تن در ۲۴ ساعت و سردخانه ۱۸- درجه به ظرفیت ۷۵ تن و ساختمان اداری به مساحت ۷۸۰ متر مربع، شامل پنج آزمایشگاه دستگاه‌های حساس، شیمی، میکروبیولوژی و بهداشت، فیزیک و ارزیابی حسی فرآورده‌های شیلاتی، رستوران، مهمانسر، تاسیسات برقی و مکانیکی، واحد آموزش شامل کتابخانه و کلاس درس و نیز نمازخانه و سایر ساختمانهای مرکز به مساحت ۲۵۰ متر مربع شامل ساختمان انتظامات، پست برق و تصفیه خانه‌های آب و فاضلاب می‌باشد.

۲۱-۶-۳- تجهیزات، امکانات و آزمایشگاه‌های مرکز

این مرکز در ابتدای تاسیس تنها دارای دو آزمایشگاه شیمی و میکروبیولوژی فرآورده‌های شیلاتی بوده که با حداقل امکانات آزمایشگاهی لازم جهت انجام آزمایشات معمول مربوط به کنترل خط تولید تجهیز گردیده بود. با واگذاری این مرکز به موسسه تحقیقات شیلات و به منظور جوابگویی به نیازهای آزمایشگاهی تحقیقات تخصصی فرآوری آبزیان، باسازی و تجهیز آزمایشگاه‌ها در دستور کار مرکز قرار گرفته و از مهر ماه ۱۳۸۶ عملیات اجرایی آن آغاز گردیده است. در حال حاضر این مرکز دارای

آزمایشگاه‌های تخصصی به شرح ذیل می‌باشد که دو آزمایشگاه فیزیک و ارزیابی حسّی فرآورده‌های شیلاتی برای اولین بار در کشور راه اندازی گردیده‌اند:

- ۱ آزمایشگاه شیمی فرآورده‌های شیلاتی
- ۲ آزمایشگاه میکروبیولوژی و بهداشت
- ۳ آزمایشگاه فیزیک فرآورده‌های شیلاتی
- ۴ آزمایشگاه ارزیابی حسّی
- ۵ آزمایشگاه دستگاه‌های حساس

طرح‌ها و پروژه‌های شاخص مرکز:

- * پروژه تهیه پنیر ماهی از کپور نقره‌ای با استفاده از روش انعقاد اسیدی
- * پروژه تولید بستنی با استفاده از پروتئین‌های تغليظ شده ماهی فیتوفاگ (F. P. C) بجای پروتئین شیر
- * پروژه تهیه اسنک حجمی شده ماهی با استفاده از ضایعات گوشت ماهی کپور نقره‌ای

«فصل ۲۲»

برنامه محیط زیست ملل متحد^۱ (UNEP)

۲۲-۱- تاریخچه

به دنبال رشد و گسترش فن آوری و ایجاد هزاران صنعت بزرگ و کوچک، مسئله حفاظت از محیط زیست از اواسط دهه ۱۹۶۰ به طور جدی توجه جهانیان را به خود جلب کرد. مجمع عمومی با تشکیل کنفرانس محیط زیست در سال ۱۹۶۸، نخستین گام را در جهت حل مشکل برداشت. در پی این کنفرانس، کنفرانس مهم دیگری در استکھلم با شرکت ۱۲۰۰ نماینده از ۱۱۰ کشور در سال ۱۹۷۲ تشکیل شد. تصویب «اعلامیه محیط زیست بشر» به عنوان اولین بیانیه اصول بین‌المللی در زمینه حفظ محیط زندگی انسان حاصل مذاکرات کنفرانس استکھلم است. در این اعلامیه اهمیت همکاری کشورها در زمینه حفاظت از محیط زیست مورد تأکید قرار گرفته است و از دولت‌های جهان خواسته شده تا ترتیبی اتخاذ کنند که فعالیتشان به محیط زیست سایر کشورها خسارت وارد نیاورد و مسئولیت اعمال زیان بار خود را نیز پذیرند. کنفرانس درمورد ضوابطی که باید توسط حکومت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی برای حفاظت

---

^۱ - United Nations Environment Programme

حیات، کنترل آلودگی ناشی از فعالیت بشر و بهبود شهرها و سایر مسایل مربوط به اسکان بشر، اتخاذ شود یک برنامه عملی حاوی ۱۰۶ توصیه را تصویب کرد. به دنبال توصیه‌های کنفرانس، برنامه محیط زیست ملل متحد در سال ۱۹۷۲ تشکیل شد. مقر این برنامه در نایروبی (کنیا) است.

۲۲-۲- ارکان

۲۲-۲-۱- شورای حکام

شورای حکام از ۵۸ نماینده دولت‌های عضو تشکیل می‌شود که مجمع عمومی آنها را به مدت ۳ سال انتخاب می‌کند. در انتخاب اعضای شورا ترتیب خاصی رعایت می‌شود، بدین نحو که ۱۶ نماینده از بین کشورهای آفریقایی، ۱۳ نماینده از کشورهای آسیایی، ۶ نماینده از کشورهای اروپایی شرقی، ۱۰ نماینده از کشورهای آمریکای لاتین و ۱۳ نماینده از اروپای غربی و دیگر کشورها برای عضویت در شورای مذکور انتخاب می‌شوند. وظیفه اصلی شورای حکام ارتقای همکاری‌های بین‌المللی برای حفظ محیط زیست و پیش‌بینی و اتخاذ روش‌هایی جهت ایجاد هماهنگی و همکاری در زمینه برنامه‌های محیط زیست است. بودجه قانونی برنامه محیط زیست را نیز شورا تصویب می‌کند. جلسات شورای حکام سالانه برگزار می‌شود. شورا از طریق شورای اقتصادی و اجتماعی ملل متحد، گزارش‌هایی را درباره برنامه و نحوه اقدامات و فعالیت‌های مربوط به حفظ محیط زیست، در چارچوب نظام ملل متحد، به مجمع عمومی ارایه می‌کند.

۲۲-۲-۲- دبیرخانه

رئیس دبیرخانه ریاست برنامه محیط زیست ملل متحد را برعهده دارد. رئیس یا دبیرکل برنامه با معرفی دبیرکل سازمان ملل متحد و تصویب مجمع عمومی برای مدت ۴ سال به این سمت منصوب می‌شود. دبیرکل موظف است سالانه برنامه و طرح‌های کشورها را در زمینه حفاظت مناطق مختلف دریایی، آلودگی هوا، تغییرات جوی و غیره به شورای حکام ارائه دهد.

۲۲-۲-۳- صندوق محیط زیست

به منظور تقویت بنیه مالی برنامه محیط زیست، یک صندوق کمکهای داوطلبانه ایجاد شده است. این صندوق هزینه طرح‌ها و پیشنهادهایی را که کنفرانس محیط زیست و یا شورای حکام داشته باشند، تأمین می‌کند. لازم به ذکر است که صندوق به عنوان منبع مالی فوق العاده مورد استفاده قرار می‌گیرد و در اصل منبع مالی برنامه محیط زیست از محل بودجه سازمان ملل متحد تأمین می‌شود.

«فصل ۲۳»

سازمان تامین بودجه حیات وحش جهان^۱ (WWF)

برنامه کاری سازمان

این سازمان، یک سازمان زیست محیطی جهانی است و سعی دارد سرعت تخریب جهان طبیعی را متوقف سازد. این سازمان مشارکت نزدیکی با سازمانهای محیط زیستی دارد. برنامه‌های کاری WWF عبارتند از:

(۱) برنامه تغییرات اقلیمی

(۲) برنامه جنگل‌ها

(۳) برنامه سوم

(۴) برنامه گونه‌های گیاهی و جانوری

(۵) برنامه اکوسیستم آبهای شیرین

تا سال ۲۰۲۵ حدود Error! جمعیت جهان کمبود آب را تجربه خواهد کرد. آب شیرین تنها مورد بسیار ضروری برای دوام سلامت ما می‌باشد. مشابه یک موتور بزرگ که روز و شب در حال کار است، چرخه آب و اکوسیستم‌های اصلی، حامی حیات بر روی کره زمین هستند.

---

^۱ - The World Wildlife Fund

(۶) برنامه آبهای دریایی

۷۱٪ سطح کره زمین پوشیده از اقیانوس‌ها می‌باشد. ماهیگیری بیش از حد، مدیریت ناشایست و کاهش زیستگاه، ذخایر ماهیان را به کمترین سطح آب در تاریخ می‌رساند. WWF می‌کوشد تا از پایداری بهره‌برداری از ذخایر ماهیان اطمینان حاصل کند. در ضمن سعی بر استقرار یک شبکه با مدیریت خوب از مناطق حفاظت شده دریایی که دست کم ۱۰٪ اقیانوس‌های جهان را پوشش می‌دهد، دارد.

مکانهای محل فعالیت WWF عبارتند از:

آفریقا، قطب شمال (Arctic)، آسیا و اقیانوسیه، Ecoregion، اروپا، آمریکای لاتین و کارائیب، مدیترانه و آمریکای شمالی.

«فصل ۲۴»

گروه بانک جهانی (World Bank)

۲۴-۱- تأسیس بانک جهانی یا گروه بانک جهانی

بانک جهانی یکی از بزرگترین منابع جهانی کمک به توسعه است. مرکز توجه اصلی آن کمک به فقیرترین مردم و فقیرترین کشورها است. بانک جهانی که نام حقیقی آن «بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه» است، مهمترین سازمان بین‌المللی اعتباری است که درخصوص تأمین مالی برای توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه جهان فعالیت دارد.

تأسیس این بانک حاصل مذاکرات کنفرانس پولی و مالی ملل متحد است که در ژوئن سال ۱۹۴۴ با مشارکت ۴۴ کشور جهان در آمریکا شعبه‌ای را ایجاد کرد و سپس از سال ۱۹۴۶ فعالیت خود را رسماً با هدف کمک اعتباری به طرحهای عمرانی یا بازسازی که جنبه تولیدی داشته باشند، آغاز نمود.

این بانک موسسات مختلفی را مانند بانک جهانی بازسازی و توسعه (IBRD)، آژانس تضمین سرمایه‌های چندمنظوره (MIGA)، سازمان همکاری‌های مالی بین‌المللی (IFC)، سازمان توسعه بین‌المللی (IDA)، سازمان بین‌المللی دریانوردی (IMO) تحت پوشش دارد که به برخی از آنها در ذیل اشاره می‌گردد:

۲-۴-۲- موسسات تحت پوشش

۱- ۲-۴-۲- بانک جهانی (بین‌المللی) بازسازی و توسعه (IBRD)^۱

بانک جهانی نام دیگر بانک بین‌المللی توسعه و بازسازی است و با همکاری دو مؤسسه بین‌المللی توسعه و مؤسسه مالی بین‌المللی، گروه بانک جهانی را تشکیل می‌دهد. بانک بین‌المللی توسعه و بازسازی در سال ۱۹۴۴ در کنفرانس برتون وودز همراه با تأسیس صندوق بین‌المللی پول پایه گذاری شد.

اساسنامه بانک ضمیمه اسناد کنفرانس مذکور است و این بانک فعالیت خود را عملأً از سال ۱۹۴۶ درواشنگتن آغاز کرد. هدف اصلی بانک اعطای وام برای توسعه و گسترش طرح‌های تولیدی آن دسته از کشورهای در حال توسعه است که عضو بانک می‌باشند. این وام‌ها برای مقاصدی مانند اجرای پروژه‌های برق، اجاره، راه‌آهن، احداث بنادر، خطوط لوله گاز، مخابرات، کشاورزی و شیلات، صنعت، لوله کشی آب آشامیدنی، آموزش و پرورش و همچنین برای برنامه‌های کلی عمرانی از جمله واردات کالای صنعتی می‌باشد.

«از حیث عضویت، فقط اعضای صندوق بین‌المللی پول می‌توانند به عضویت بانک جهانی درآیند و از سوی دیگر عضویت در بانک جهانی شرط اولیه پذیرفته شدن به عضویت مؤسسه بین‌المللی توسعه و مؤسسه مالی بین‌المللی می‌باشد».

بانک بین‌المللی توسعه و بازسازی دارای ۲ رکن است:

هیأت رئیسه و هیأت مدیره.

هیأت رئیسه

هیأت رئیسه بانک از نمایندگان کلیه دولت‌های عضو تشکیل می‌شود. هیأت مذکور سالی یک بار تشکیل جلسه می‌دهد و در صورت نیاز به نظرخواهی از طریق نامه یا تلگرام از اعضاء، در فاصله‌ای که جلسه هیأت تشکیل شده است، می‌پردازد. طبق اساسنامه بانک، اختیارات وسیعی به هیأت رئیسه تفویض شده است: اخذ تصمیم درباره عضویت، تخصیص سود ویژه و تقسیم سرمایه سهمی بانک. لازم به یادآوری است که هیأت رئیسه می‌تواند در صورت لزوم بخشی از اختیارات خود را به هیأت مدیره تفویض کند.

^۱ - International Bank for Reconstruction and Development

هیأت مدیره

هیأت مدیره ۱۵ عضو دارد که ۶ نفر آنها از طرف سهام‌داران عمدۀ مثل ایالات متحده آمریکا، انگلستان، آلمان، فرانسه، ژاپن و هندوستان تعیین و بقیه آنها توسط دولتهاي عضو انتخاب می‌شوند. مدیران اجرایی بر اساس ضرایبی معین، رأی میدهند. بدین معنی که رأی هر مدیر اجرایی حاصل جمع تعداد آرای دولت یا دولتهاي است که وی نماینده‌گی آنها را به عهده دارد. انتخاب رئیس بانک جهانی (بانک بین‌المللی توسعه و بازسازی) به عهده هیأت مدیره است. رئیس بانک با رعایت تصمیمات درمورد خط مشی بانک مسئولیت اداره امور بانک، سازمان انتصابات و اخراج کارمندان و کارکنان بانک را به عهده دارد. فقط رئیس بانک حق پیشنهاد اعطای وام را دارا می‌باشد.

۲۴-۲-۲- سازمان همکاری‌های مالی بین‌المللی (موسسه مالی بین‌المللی) (IFC)^۱
 موسسه مالی بین‌المللی در سال ۱۹۵۵ به عنوان یکی دیگر از موسسات وابسته به بانک جهانی تأسیس شد. این موسسه تنها سازمان بین‌الدولی است که هدف آن کمک به توسعه بین‌المللی موسسات خصوصی است. موسسه مذکور برای پیشبرد این منظور به مؤسسات بخش خصوصی کشورهای در حال توسعه بدون گرفتن ضمانت از دولت‌ها برای بازپرداخت وام، جهت مدرنیزه کردن، بسط و گسترش فعالیتهای صنعتی و افزایش بازدهی فعالیتهای مذکور، وام اعطای می‌کند. این موسسه اغلب اقدام به سرمایه‌گذاری در بنگاه‌های اقتصادی بخش خصوصی کرده و از سود ناشی از سرمایه‌گذاریهای مذکور کسب درآمد می‌کند. برای اینکه موسسه نتواند در امور داخلی بنگاه‌های اقتصادی مداخله کند، در انجام فعالیت‌های بنگاه از حق رأی برخوردار است. بر این اساس موسسه فقط با دراختیار گرفتن حداقل سهام یک بنگاه اقدام به سرمایه‌گذاری می‌کند.

■ ایران و موسسه مالی بین‌المللی

دولت ایران از اعضاء اولیه این موسسه محسوب می‌شود و رسماً در ۱۳۳۵ به عضویت این موسسه درآمده است. دولت ایران دارای ۳۷۲ سهم که معادل ۳ درصد از کل سرمایه‌پذیره نویسی شده می‌باشد، است. تا

^۱ - International Finance corporation

سال ۱۹۹۲، دولت ایران ۶۲۲ رأی داشته که این رقم ۵ درصد کل آراء موسسه را تشکیل می‌داده است (موسی زاده، ۱۳۸۴).

■ IFC اهداف ■

الف) همکاری با سرمایه‌گذاران بخش خصوصی برای تأسیس، اصلاح و گسترش بنگاه‌های تولیدی که به توسعه اقتصادی کشور منجر شود، بدون آنکه نیاز به تضمین سرمایه‌گذاری از سوی دولت کشور مذبور باشد.

ب) جستجو و فراهم آوردن امکانات سرمایه‌گذاری خصوصی داخلی و خارجی و بهره‌گیری از مدیریت مخبر و کارآزموده

ج) تشویق و کمک به ایجاد شرایط هدایت سرمایه‌های بخش خصوصی، اعم از داخلی یا خارجی به سوی فعالیتهای تولیدی در کشورهای عضو (اما می و ولی نسب، ۱۳۸۲).

۱- ۲- ۲- ۲- ۲- موسسه توسعه بین‌المللی (I.D.A)^۱

این موسسه به عنوان یکی از موسسات وابسته به بانک جهانی به دنبال اقدامات ایالات متحده آمریکا در ژانویه ۱۹۶۰ تأسیس شد. هدف این موسسه بهبود وضعیت بدھی کشورهای در حال توسعه می‌باشد. این موسسه با اعطای وام‌های سهل * { وام سهل عبارت از وامی است که دارای نرخ بهره نازل و یا مدت بازپرداخت طولانی و یا دارای هر دو شرط باشد } به اجرای طرح‌های صنعتی و تولیدی کشورهای در حال توسعه کمک می‌کند. موسسه توسعه بین‌المللی دارای ۲ گروه از اعضا است :

گروه کشورهای صنعتی و توسعه یافته و گروه کشورهای کم توسعه یافته.

کشورهای گروه اول تمام سهم خود را به پول قابل تبدیل پرداخت می‌کنند و موسسه می‌تواند تمام آن را صرف اعطای وام نماید. ولی کشورهای گروه دوم یک دهم سهم خود را به پول قابل تبدیل و بقیه را به پول خود پرداخت می‌کنند و بدون رضایت کشور مربوط موسسه نمی‌تواند آن را به مصرف وام برساند. به هر حال وام‌های اعطایی از سوی موسسه توسعه بین‌المللی با تسهیلات بیشتری نسبت به بانک بین‌المللی توسعه و ترمیم در اختیار کشورهای وام گیرنده گذارده می‌شود (موسی زاده، ۱۳۸۴).

^۱ - International Development Association

این سازمان در حال حاضر دارای ۶۸ عضو می‌باشد.

۲۴-۳ - ایران و بانک جهانی

دولت ایران یکی از اعضاء شرکت کننده در کنفرانس برتون وودز بوده و در نتیجه از مؤسس بانک جهانی به شمار می‌آید. ایران به موجب قانون ۶ دی ۱۳۲۴ با سرمایه‌ای معادل ۲۴ میلیون دلار رسماً عضو بانک جهانی شد. از بدو عضویت، دولت ایران ۶ بار افزایش سرمایه داده است و آخرین بار در اسفند ۱۳۶۶ دولت ایران سرمایه خود را تا ۱۳۲۹/۳ میلیون دلار افزایش داد. از این تاریخ دولت ایران دارای ۱۳۲۹ رای و ۱۳۲۹ سهم در بانک جهانی است (موسی زاده، ۱۳۸۴). نخستین وام اعطایی بانک جهانی به ایران در تاریخ ۸ مرداد ۱۳۳۸ به امضاء رسید و تا سال ۱۳۵۳ ایران جمعاً ۳۴ مورد از بانک جهانی وام استقراض کرد. تا سال ۱۳۷۵ از میزان دارایی ۱۵۱ کشور عضو بانک جهانی، میزان دارایی ایران در بانک در مرتبه چهاردهم قرار دارد (اماً و ولی نسب، ۱۳۸۲).

سازمان شیلات ایران که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی گامهای بلندی را در جهت توسعه شیلات کشور برداشته است، در اوخر سال ۱۳۷۱ تصمیم گرفت تا از امکانات مالی موسسات بین‌المللی نیز در جهت تسريع روند توسعه خود سود جوید.

تجارب بیش از دو دهه همکاری فنی با سازمان‌های بین‌المللی تخصصی و بویژه فائو در گذشته، شیلات را علاقمند نمود تا از امکانات سازمان‌های بین‌المللی بیشتر استفاده نماید. بر همین اساس تماس‌هایی با هیات کارشناسان بانک جهانی که بمنظور ارزیابی زمینه‌های همکاری در توسعه کشاورزی در اوخر سال ۱۳۷۰ به ایران آمده بودند، گرفته شد و طی جلساتی زمینه‌های مناسب توسعه شیلات مطرح گردید.

طی مذاکراتی که نمایندگان بانک با مقامات شیلات داشتند توافق به عمل آمد که شیلات ایران اولویت های سرمایه‌گذاری خود را در قالب انجام مطالعات بخش (Fisheries Sector Study) تعیین کند تامطالعات مذکور مبنای همکاری‌های بعدی قرار گیرد. اما تاکنون کمکی از این طریق دریافت نشده است. طبق اطلاعات موجود برخی از کشورهای منطقه از جمله عمان از وام‌های این بانک در جهت توسعه شیلات خود جسته‌اند. گرچه وجود برخی مشکلات و تنشهای شیلات ایران را از استفاده از اعتبارات این بانک محروم ساخته است، لیکن با توجه به عضویت ایران در این بانک و استفاده‌ای که سایر زیربخش‌های کشاورزی از آن می‌برند، میتوان برای استفاده از امکانات این بانک برای اجرای طرحهای مهم توسعه شیلات برنامه‌ریزی نمود.

فهرست اختصارات

- ACIAR:** Australian Center for International Agricultural Research
- APFIC:** Asia- Pacific Fisheries Commission
- Aus AID:** Australian Agency for International Development
- CCFFP:** Codex Committee on Fish and Fishery Products
- CECAF:** Fishery Committee for the Eastern Central Atlantic
- CEP:** Caspian Environment Programme
- CFA:** Committee on Food Aid Policies and Programme
- CGIAR:** Consultative Group of International Agricultural Research
- CIFA:** Committee for the Inland Fisheries of Africa
- CITES:** Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna & Flora
- Codex:** Codex Alimentarius
- COPESCAL:** Commission for Inland Fisheries of Latin America
- CSD:** Commission on Sustainable Development
- DFID:** Department for International Development
- EIFAC:** European Inland Fisheries Advisory Commission
- Euro Globe:** Intergovernmental Organization for Marketing Information and Technical Advisory Services for Fishery Products in the European Countries
- FAO:** Food and Agriculture Organization of the United Nation
- FII:** Fishery Industries Division
- FID:** Office of the Assistant Director – General
- FIDI:** Fishery Information, Data and Statistics Service
- FIDX:** Management Support Unit
- FIID:** Office of Director
- FIO:** Operation Service
- FIOD:** Office of Director
- FIOF:** Personnel Office
- FIOO:** Operational U
- FIIT:** Fishing Technology Service
- FIUU:** Fish Utilization and Marketing Service

-
-
- FIP:** Fishery Policy and Planning Division
FIPD: Office of Director
FIPP: Development Planning Service
FIPL: International Institution and Liaison Service
FIR: Fishery Resources and Environment Division
FIRD: Office of Director
FIRM: Marine Resources Service
FIRI: Inland Water Resources
GCC: Gulf Countries Commission
GEF: Global Environmental Facility
GFCM: General Fisheries Commission for the Mediterranean
GLFC: Great Lakes Fishery Commission
GLIN: Great Lakes Information Network
Globefish: Intergovernmental Organization for Marketing Information and Technical Advisory Services for Fishery Products in the World
GP: Green Peace International Organization
Gulfs Committee: Committee for the Development and Management of the Resources of the Gulfs
IATTC: Inter- American Tropical Tuna Commission
IBRD: International Bank for Reconstruction and Development
ICCAT: International Commission for the Conservation of Atlantic Tuna
ICES: International Council for the Exploration of the Sea
ICGEB: International Center for Genetic Engineering & Biotechnology
ICLARM: International Center for Living Aquatic Resources Management
IDA: International Development Association
IFAD: International Fund for Agricultural Development
IFC: International Finance Corporation
ILO: International Labour Organization
IMF: International Monetary Fund
IMO: International Marine Organization
INFOFISH: Intergovernmental Organization for Marketing Information and Technical Advisory Services for Fishery Products in the Asia and Pacific Region
INFOPECHE: Intergovernmental Organization for Marketing Information and Technical Advisory Services for Fishery Products in the African Countries

INFOFESCA: Intergovernmental Organization for Marketing Information and Technical Advisory Services for Fishery Products in the United States

INFOSAMAK: Intergovernmental Organization for Marketing Information and Technical Advisory Services for Fishery Products in the Arab Countries

INPFC: International North Pacific Fisheries Commission

IOC: Indian Ocean Commission

IOC: Intergovernmental Oceanographic Commission

IOFC: Indian Ocean Fisheries Commission

IOFDP: Indian Ocean Fishery and Development Programme

IORAG: Indian Ocean Rim Academic Group

IOR – ARC: Indian Ocean Rim – Association Regional Cooperation

IORBF: Indian Ocean Rim Business Forum

IOTC: Indian Ocean Tuna Commission

IPFC: Indo-Pacific Fishery Commission

IPTP: Indo- Pacific Tuna Development and Management Programme

IUCN: International Union for Conservation of Nature

MEMAC: Marine Emergency Mutual Aid Center

MFRD: Marine Fisheries Research Development

NACA: Network of Aquaculture Centers in Asia-Pacific

NAFO: Northwest Atlantic Fisheries Organization

NCAP: National Caspian Action Programme

NEAFC: North-East Atlantic Fisheries Commission

NGO: Non - Governmental Organization

NIFI: National Inland Fisheries Institute

OIE: World Organization for Animal Health

PRFP: Pacific Rim Fisheries Programme

RECOFI: Regional Commission for Fisheries

ROPME: Regional Organization for Protection of Marine Environment

SAP: Strategic Action Programme

SEAFDEC: Southeast Asian Fisheries Development Center

SEAFO: South East Atlantic Fisheries Organization

SPC: Secretariat of the Pacific Community

TAC: Technical Advisory Committee

TCDC: Technical Cooperation between Developing Countries

-
-
- TCP:** Technical Cooperation Programme
TSS: Technical Support Services
UN: United Nations
UNCDF: United Nations Capital Development Fund
UNDP: United Nations Development Programme
UNEP: United Nations Environment Programme
UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNIDO: United Nations Industrial Development Organization
UNOPS: United Nations Organization Project Services
UNSTAT: United Nations Statistical Division
UTF: Unilateral Trust Fund
VSO: Voluntary Service Overseas
WB: World Bank
WBG: World Bank Group
WECAF: Western Central Atlantic Fishery Commission
WFN: Worldwide Fund for Nature
WFP: World Food Programme
WGRFP: Working Group on Regional Fisheries Policy
WHO: World Health Organization
WMO: World Meteorological Organization
WPFCC: Western Pacific Fisheries Consultative Committee
WTPO: World Tuna Purse Seiner's Organization
WWF: The World Wildlife Fund

منابع

- آبزیان. ۱۳۷۴. شیلات - روابط بین الملل. مجله آبزیان، شماره ۳. صفحات ۵۳-۵۴.
- آبزیان. ۱۳۷۴. شیلات - روابط بین الملل. مجله آبزیان، شماره های ۵ و ۶. صفحه ۵۷.
- اسدی، ب. ۱۳۶۸. خلیج فارس از دیدگاه آمار و ارقام، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت و امور خارجه ایران.
- آقایی، ب. ۱۳۷۴. حقوق بین الملل دریاهاو مسائل ایران. انتشارات کتابخانه گنج دانش، تهران.
- امامی، ک، و ولی نسب، ت. ۱۳۸۲. سازمانهای بین المللی مرتبط با زمینه های شیلاتی. ۷۹ ص.
- امور بین الملل سازمان شیلات ایران. پرونده کشورهای کویت، عمان، بحرین، پاکستان ، امارات متحده عربی، قطر و عربستان سعودی.
- امور بین الملل سازمان شیلات ایران. گزارش‌های دفتر نمایندگی دائمی جمهوری اسلامی ایران نزد سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد.
- بروشور معرفی سازمان منطقه ای حفاظت محیط زیست دریایی (راپمی).
- بروشور معرفی برنامه محیط زیست دریایی خزر (سپ).
- پور کاظمی، م. ۱۳۸۷. منابع زنده دریایی خزر و کتوانسیون محیط زیست. دوفصلنامه مطالعات اورا-آسیای مرکزی، مرکز مطالعات عالی بین المللی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی. سال اول. شماره ۱، زمستان و بهار ۸۷-۱۳۸۶. صفحات ۱-۲۰.
- دبیری، م. ر. ۱۳۷۲. آداب، تشریفات و آیین کار در سازمان ملل متحد. دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی.
- دفتر فائز (در تهران). ۱۳۸۶. سازمان ملل متحد در ایران. انتشارات نظام ملل متحد در جمهوری اسلامی ایران. ۴۰ ص.
- رهبری، غ. ۱۳۷۱. دستور العمل های تدارک و کارهای اجرایی از محل وام های بانک بین المللی ترمیم و توسعه و اعتبارات موسسه بین المللی توسعه، انتشارات سازمان سرمایه گذاری و کمکهای اقتصادی و فنی ایران.

- سازمان تحقیقات و آموزش شیلات ایران. ۱۳۷۲. گزارش هفتمین اجلاس کمیته توسعه و مدیریت منابع آبزی خلیج فارس و دریای عمان، تهران.
- سازمان منطقه‌ای حفاظت از محیط زیست دریایی. ۱۳۸۷. نشریه محیط زیست دریایی - چهاردهمین اجلاس شورای عالی وزرای محیط زیست سازمان راپمی. انتشارات دولت کویت. ترجمه توسط سازمان محیط زیست ایران.
- شرکت سهامی شیلات ایران، بی‌تا. موافقنامه تاسیس سازمان بین‌المللی اطلاع رسانی، بازاریابی و خدمات مشاوره فنی در زمینه فراورده‌های آبزیان در منطقه آسیا و اقیانوسیه (اینفوویش).
- شعبانی، خ. ۱۳۸۶. ارزیابی قوانین ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی مرتبط با ذخایر ماهیان خاویاری دریای خزر. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات. ۷۵ ص.
- فائق. ۱۳۷۶. آشنایی با دپارتمان ماهیگیری فائق. ترجمه مهدی شیرازی، گزارش فائق، روابط عمومی و بیت‌الملل شیلات ایران.
- گزانی، م. ۱۳۶۷. نقش کمیسیون‌های ملی یونسکو. فصلنامه کمیسیون ملی یونسکو در ایران. شماره‌های ۱۲ و ۱۳.
- مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد در تهران. ۱۳۸۵. سوالات و پاسخ‌ها درباره سازمان ملل متحد. انتشارات ایثاری. ۶۰ ص.
- مشاور آبزی گستر. ۱۳۷۴. گزارش مطالعات جامع جنوب شیلات ایران. معاونت طرح و برنامه شیلات. دفتر مطالعات جامع توسعه شیلات.
- مکیتاش، د. ۱۹۹۳. گزارش سفر به ایران (مدیریت منابع مانگرو). موسسه تحقیقات شیلات ایران.
- معمارزاده، ق. ۱۳۷۴. واقعیت‌های اساسی درباره سازمان ملل متحد. انتشارات کتاب سرا. تهران.
- موسی‌زاده، ر. ۱۳۸۴. سازمان‌های بین‌المللی. انتشارات میزان. ۳۳۶ ص.
- میگلی نژاد، ا. ۱۳۷۲. مختصری درباره سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد. نمایندگی ایران در فائق.

- نصرالله زاده شیرازی، م. ۱۳۸۰. بررسی نقش فائو در تدوین و توسعه حقوق بین الملل - حفاظت و مدیریت ذخایر آبزی. پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته حقوق بین الملل. ۲۸۶ ص.
- وزارت امور خارجه. کتاب سبز کشور های بحرین ، امارات متحده عربی، کویت، عراق، عربستان سعودی، عمان و پاکستان.
- ولی نسب، ت. ، عوفی، ف. و حسینی، م.ر. ۱۳۷۶. همکاریهای مشترک شیلاتی با دیگر کشورها و سازمان های بین المللی. مشاوره آبزی گسترش. ۱۷۶ ص.
- Ardill, D. 2000. IUU Fishing, Indian Ocean Tuna News, Vol. 2, No.5.
- Department of Public Information, 1992. Basic facts about the United Nations. New York. 230-234 pp.
- FAO, 1992. Report of the seventh session of the Gulfs Committee in Tehran. FAO Fisheries Report, No. 487.
- FAO Yearbook, 2006. Fishery Statistics, Capture Production. Vol. 100/1. FAO/ Rome. 539 p.
- FAO Regional Office, 1992. Summary Report of the Planning Workshop. Regional Office for Asia-Pacific (RAPA), Bangkok.
- Report of Green Peace International Campaign against Pirate Fishing. The Netherland.
- Sivasubramaniam, K.M., 1981. Demersal Resources of the Persian Gulf and Oman Sea. Regional Fishery Survey and Development Oroject. 122p.
- Vanzalinge, N.P.; Owfi, F.; Ghasemi, SH.; Nimamandi, N. and Khorshidian, K. 1993. Resources of small pelagic in Iranian waters, a review. FAO/UNDP Fisheries Development Project Ira/83/013: 370p.